

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 3

การบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

The tourism management of Songkhla old town for the sustainable
tourism development.

โดย ดร.นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ

พฤษภาคม 2563

เลขที่สัญญา RDG61T0094

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 3 การบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่า
สงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

The tourism management of Songkhla old town
for the sustainable tourism development

คณะผู้วิจัย

ดร.นุชลี	ทิพย์มณฑา
นางสาวเสวตฉัตร	นาคะชาติ
ดร.วิชชุฎา	ถาวรโรจน์
นางนงเยาว์	อินทสโร
นางสาวปวีณ์กร	สุบรรณ
นางศศิธร	สุวรรณปัทมะ
นางสาวลีลาวันต์	สุรชิต

ชุดโครงการการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์
วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกสว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการวิจัย ขอขอบพระคุณคณะผู้ทรงคุณวุฒิ จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่ให้คำปรึกษาอันเป็น ประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัย ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชน หัวหน้าชุมชน และ ประชาชนทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนพัฒนาย่านเมืองเก่าสงขลา สำหรับความ ช่วยเหลือและการให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการทำโครงการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย หน่วยงานต้นสังกัดที่สนับสนุนการขับเคลื่อนงานวิจัย

คณะผู้วิจัย

2563

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการวิจัยย่อยที่ 3 เรื่องการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีคณะผู้วิจัยประกอบด้วย ดร.นุชลี ทิพย์มณฑา, นางสาวเสวตฉัตร นาคะชาติ, ดร.วิชชุภว ภาวโรจน์, นางนงเยาว์ อินทสโร, นางสาวปวีณกร สุบรรณ นาสศิริธ สุวรรณปัทมะ และนางสาวลีลาวันต์ สุจริต สังกัดคณะศิลปศาสตร์ และคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา

ในพื้นที่เขตมรดกทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลาซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับการประกาศเป็นย่านเมืองเก่า ย่อมมีลักษณะพิเศษเฉพาะพื้นที่ด้านการบริหารจัดการเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในประเด็นดังกล่าวจึงได้ทำการวิจัยในหัวข้อ “การบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” เพื่อจัดทำแนวทางการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาให้สามารถรักษาคูณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม และลดผลกระทบด้านลบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมในแหล่งท่องเที่ยวเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาอย่างยั่งยืน รวมทั้งยกระดับแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานในระดับสากล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทพื้นที่ สถานการณ์การบริหารจัดการพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 2) วิเคราะห์สภาพการณ์ในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 3) จัดทำแนวทางการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ 4) เสนอแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 5 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 2) แกนนำชุมชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา จำนวน 15 คน 3) หน่วยงานภาครัฐเกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน 4) หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน และ 5) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 5 เครื่องมือ ได้แก่ 1) การสำรวจ 2) การประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยว 3) การสัมภาษณ์ 4) การประชุมกลุ่มย่อย 5) แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์สรุปอุปนัย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษาพบว่า 1) บริบทพื้นที่เมืองเก่าสงขลาพบว่าสามารถจำแนกแหล่งท่องเที่ยวเป็นคือ แหล่งท่องเที่ยวที่แสดงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อนความเชื่อทางศาสนา และแหล่งท่องเที่ยวที่เก็บรวบรวม แสดงงานหรือจัดกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงได้อย่างสะดวกมีที่พักแรมรองรับจำนวน 3 แห่ง มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรับบริการท่องเที่ยวในบางประเด็นที่ไม่เพียงพอ เช่น ที่จอดรถ และห้องน้ำสาธารณะ ด้านสถานการณ์การบริหารจัดการพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 2) การวิเคราะห์สภาพการณ์ในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา พบว่ามีจุดแข็งมากกว่าจุดอ่อน และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามี

บทบาทในการขับเคลื่อนพัฒนาเมืองเก่าสงขลาจำนวนมาก และมีผลการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา มีค่าเฉลี่ยผลการให้คะแนนคือ 81.67 อยู่ในระดับมาตรฐานดีเยี่ยม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลาอยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.22 3) การจัดทำแนวทางการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่าสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่า (บ้านทรงคุณค่า) ควรมีการพัฒนา อนุรักษ์แหล่งสถาปัตยกรรมดังกล่าวให้คงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และความโดดเด่นของพื้นที่ไว้ ปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่มีปัญหา และฟื้นฟูสิ่งที่สูญเสียไปให้กลับมามีเดิม โดยคำนึงถึงองค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งเจ้าของพื้นที่ อาคาร เทศบาลนครสงขลา กรมศิลปากร และ 4) เสนอแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ควรมีการกำหนดกลยุทธ์เพื่อพัฒนาพื้นที่ ได้แก่ กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน กลยุทธ์การบริหารจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน และกลยุทธ์พัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ RDG61T0094
ชื่อโครงการ การบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
นักวิจัย ดร.นุชลี ทิพย์มณฑา, นางสาวเสวตฉัตร นาคะชาติ, ดร.วิชชุฎา ถาวโรจน์
,นางนงเยาว์ อินทสโร, นางสาวปวีณ์กร สุบรรณ นางศศิธร สุวรรณ
ปัทมะ และนางสาวลีลาวันต์ สุรชิต
Email address leelanuch4@gmail.com, sawettachat_25@hotmail.com,
wichulada.t@rmutsu.ac.th, yao2503@hotmail.com,
paweeorn.sur@gmail.com, sasisuwan_tak@hotmail.com,
leelawon2532@hotmail.com

ระยะเวลาโครงการ 1 ปี (ตั้งแต่วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2561 – 14 กุมภาพันธ์ 2562)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทพื้นที่ สถานการณ์การบริหารจัดการพื้นที่ด้าน
การท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 2) วิเคราะห์สภาพการณ์ในการบริหาร
จัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 3)
จัดทำแนวทางการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่
การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ 4) เสนอแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทาง
วัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบ
ผสมผสาน ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง 5 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆใน
พื้นที่เมืองเก่าสงขลา 2) แกนนำชุมชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา จำนวน 15 คน 3)
หน่วยงานภาครัฐเกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน 4) หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน และ 5)
นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา จำนวน 400 คน
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 5 เครื่องมือ ได้แก่ 1) การสำรวจ 2) การประเมินศักยภาพการ
บริหารจัดการการท่องเที่ยว 3) การสัมภาษณ์ 4) การประชุมกลุ่มย่อย 5) แบบสอบถาม การวิเคราะห์
ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์สรุปอุปนัย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่
ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษาพบว่า 1) บริบทพื้นที่เมืองเก่าสงขลาพบว่าสามารถจำแนกแหล่งท่องเที่ยวเป็น
คือ แหล่งท่องเที่ยวที่แสดงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อนความเชื่อทางศาสนา
และแหล่งท่องเที่ยวที่เก็บรวบรวม แสดงงานหรือจัดกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม นักท่องเที่ยว
สามารถเดินทางเข้าถึงได้อย่างสะดวกมีที่พักแรมรองรับจำนวน 3 แห่ง มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อ
รับบริการท่องเที่ยวในบางประเด็นที่ไม่เพียงพอ เช่น ที่จอดรถ และห้องน้ำสาธารณะ ด้านสถานการณ์
การบริหารจัดการพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 2) การ
วิเคราะห์สภาพการณ์ในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทาง
วัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา พบว่ามีจุดแข็งมากกว่าจุดอ่อน และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามี
บทบาทในการขับเคลื่อนพัฒนาเมืองเก่าสงขลาจำนวนมาก และมีผลการประเมินศักยภาพการบริหาร
จัดการการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา มีค่าเฉลี่ยผลการให้คะแนนคือ

81.67 อยู่ในระดับมาตรฐานดีเยี่ยม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในเขตรมดกทงวัฒนธรรมเมืองเก๋สงขลอยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.22 3) การจัดทำแนวทางการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตรมดกทงวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก๋สงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่าสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่า (บ้านทรงคุณค่า) ควรมีการพัฒนา อนุรักษ์แหล่งสถาปัตยกรรมดังกล่าวให้คงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และความโดดเด่นของพื้นที่ไว้ ปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่มีปัญหา และฟื้นฟูสิ่งสูญเสียมไปให้กลับมดงเดิม โดยคำนึงถึงองค์ประกอบทงกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งเจ้าของพื้นที่ อาคาร เทศบาลนครสงขลา กรมศิลปากร และ 4) เสนอแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตรมดกทงวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก๋สงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ควรมีการกำหนดกลยุทธ์เพื่อพัฒนาพื้นที่ ได้แก่ กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก๋สงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวในเขตรมดกทงวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก๋สงขลาสู่ความยั่งยืน กลยุทธ์การบริหารจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในเขตรมดกทงวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก๋สงขลาสู่ความยั่งยืน และกลยุทธ์พัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตรมดกทงวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก๋สงขลาสู่ความยั่งยืน

คำสำคัญ การบริหารจัดการการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, รมดกทงวัฒนธรรม, เมืองเก๋สงขลา

Abstract

Project code: RDG61T0094
Project name: The tourism management of Songkhla old town for sustainable tourism development
Researchers: Dr. Nuchalee Thipmonta, Miss Sawettachat Nakachat, Dr. Wichulada Thavaroj, Mrs. Nongyao Insaro, Miss Paweekorn Suraban, Mrs. Sasithorn Suwanpattama and Miss Leelawon Surachit
Duration 1 Year (Since 15 February 2018 - 14 February 2019)

This research aims to 1) study the area context and situation of tourism area management in cultural heritage area of Songkhla Old Town 2) Analyze the management state of tourism stakeholders in the cultural heritage area of the old town of Songkhla 3) Establish guidelines for improving the area to support tourism in the cultural heritage area of Songkhla Old Town towards sustainable tourism development and 4) Propose guidelines for managing areas in the cultural heritage area of Songkhla Old Town for sustainable tourism development. This research is an integrated research that consisted of 5 sample groups, namely 1) various facilities in Songkhla Old Town area 2) 15 community leaders in Songkhla Old Town area 3) 5 concerned government agencies 4) 15 concerned private sectors and 5) 400 Tourists in Songkhla Old Town area. The tools used in the research consisted of 5 tools, namely 1) survey 2) assessment of tourism management potential 3) interview 4) focus group meeting 5) questionnaires. Qualitative data was analyzed by inductive summary analysis method. Quantitative data was analyzed by statistical analysis, which were percentage and mean.

The result showed that 1) About Songkhla Old Town area context, it can divide the tourist attractions into 3 types: historical value attractions, religious beliefs attractions, and arts gallery and activity attractions. There are 3 hotels in the area and there are other facilities provided for tourists adequately, except parking lot and public toilets. 2) SWOT analysis showed that the management state of tourism stakeholders in the cultural heritage area of the old town of Songkhla has strength more than weakness. The concerned government agencies played an important role to develop the tourism in the study area. The average score of the assessment of tourism management potential was 81.67, which means excellent. Most tourists comment on the quality and availability of tourism facilities in the old cultural heritage district of Songkhla at a moderate level, with an average of 3.22. 3) About establishing guidelines to improve the area to support tourism in the cultural heritage

area of the old town of Songkhla towards sustainable tourism development. Its indicated that valuable architecture should be developed and conserve such architecture to maintain the identity and outstanding of the area. Improve and solve the problems and restore the lost back to the original by considering the physical, economic and social elements of the community. Relying on cooperation from various sectors, both the owner of the building, Songkhla Municipality and Fine Arts Department, and 4) About Proposing guidelines for managing areas in the cultural heritage area of the old town of Songkhla for sustainable tourism development. It's indicated that the strategy to develop the area should be formulated. The study suggested 4 strategies: (1) Stakeholders' engagement in the old town of Songkhla towards sustainable tourism development strategy (2) The development of tourism attractiveness management in the cultural heritage area of the old town of Songkhla to sustainable tourism strategy (3) Managing the capacity to support tourism in the cultural heritage area of the old town of Songkhla to sustainability strategy and (4) The development of tourism management in the cultural heritage area of the old town of Songkhla to sustainability strategy.

Keywords: tourism management, sustainable tourism, cultural heritage, Songkhla Old Town

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 กรอบขั้นตอนการวิจัย	3
1.4 นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	4
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	4
1.6 วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 การทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว.....	8
2.2 แนวคิดการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม.....	13
2.3 แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	14
2.4 แนวคิดขีดความสามารถในการรองรับด้านพื้นที่.....	24
2.5 แนวคิดการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า.....	26
2.6 แนวคิดเรื่อง Heritage Impact Assessment (HIA) การประเมินผลกระทบต่อมรดก ของชาติ	28
2.7 แนวคิดการประเมินพื้นที่การให้บริการทางการท่องเที่ยว (Hospitality Zone Assessment HZA).....	31
2.8 กรณีศึกษาการบริหารจัดการเมืองเก่า	31
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย.....	40
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	40
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	41
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	43
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
3.5 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล.....	47

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 ผลการวิจัย	49
4.1 ผลการศึกษาการวิเคราะห์สภาพการณ์ในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	49
ด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	
4.2 ผลการศึกษาวิเคราะห์สภาพการณ์ในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้าน	81
การท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	
4.3 ผลการศึกษาแนวทางการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดก	103
วัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน	
4.4 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรม	113
พื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน	
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	129
5.1 สรุปผลการวิจัย	135
5.2 อภิปรายผล	137
5.3 ข้อเสนอแนะ	137

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ร้านอาหารในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

ภาคผนวก ข แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ภาคผนวก ค แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1	ขีดความสามารถในการรองรับการจอดรถในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	74
ตารางที่ 4.2	ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ในพื้นที่ถนนนครนอก	76
ตารางที่ 4.3	ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ในพื้นที่ถนนนครใน.....	77
ตารางที่ 4.4	ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึกในพื้นที่ถนนนางงาม	78
ตารางที่ 4.5	บทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาของหน่วยงาน องค์กรภาครัฐ.....	81
ตารางที่ 4.6	บทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาของหน่วยงานองค์กร ภาคเอกชน.....	82
ตารางที่ 4.7	บทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาของหน่วยงานองค์กรภาค ประชาชน.....	82
ตารางที่ 4.8	ผลการวิเคราะห์สถานการณ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตมรดกทาง วัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลาตามสิ่งดึงดูดใจ.....	83
ตารางที่ 4.9	รวมคะแนนผลการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตมรดกทาง วัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา.....	87
ตารางที่ 4.10	ผลคะแนนการประเมินศักยภาพการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับคุณค่า ทางศิลปวัฒนธรรม.....	88
ตารางที่ 4.11	ผลคะแนนการประเมินศักยภาพการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับศักยภาพทาง กายภาพและจัดกิจกรรม	88
ตารางที่ 4.12	ผลคะแนนการประเมินศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	89
ตารางที่ 4.13	ผลคะแนนการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการ อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว.....	89
ตารางที่ 4.14	ผลคะแนนการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการ ท่องเที่ยว.....	90
ตารางที่ 4.15	เพศของนักท่องเที่ยว	90
ตารางที่ 4.16	อายุของนักท่องเที่ยว.....	91
ตารางที่ 4.17	ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยว.....	91
ตารางที่ 4.18	อาชีพของนักท่องเที่ยว	92
ตารางที่ 4.19	รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของนักท่องเที่ยว	92
ตารางที่ 4.20	สถานภาพของนักท่องเที่ยว	93
ตารางที่ 4.21	ภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยว	93
ตารางที่ 4.22	แหล่งข้อมูลที่นักท่องเที่ยวค้นหาในการมาท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา	93
ตารางที่ 4.23	วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลา	95

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.24	การเดินทางเข้าถึงเมืองเก่าสงขลาของนักท่องเที่ยว	95
ตารางที่ 4.25	กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทำในการมาท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลา	96
ตารางที่ 4.26	แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมในเมืองเก่าสงขลา	96
ตารางที่ 4.27	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการระบบการสัญจรในเมืองเก่าสงขลาให้เป็นการเดินเท้าหรือการใช้จักรยานเท่านั้น	97
ตารางที่ 4.28	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าเข้าชมเมืองเก่าสงขลา	98
ตารางที่ 4.29	ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา	98
ตารางที่ 4.30	สรุปแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	116
ตารางที่ 4.31	โครงการพัฒนาความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	120
ตารางที่ 4.32	โครงการพัฒนานักสื่อความหมายจิตอาสาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา.....	121
ตารางที่ 4.33	โครงการอนุรักษ์เรือน รักษาเมืองสู่การสืบสานคุณค่าทางสถาปัตยกรรมเมืองเก่าสงขลา.....	122
ตารางที่ 4.34	โครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน.....	123
ตารางที่ 4.35	โครงการส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา.....	124
ตารางที่ 4.36	โครงการบริหารจัดการระบบสารสนเทศเพื่อแสดงตัวตนนักท่องเที่ยวสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลาอย่างยั่งยืน.....	126
ตารางที่ 4.37	โครงการพัฒนาการบริหารจัดการความปลอดภัยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	127

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1	กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1	องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว	11
ภาพที่ 2.2	ผลลัพธ์ของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	14
ภาพที่ 2.3	ความเชื่อมโยงของกรอบยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว	21
ภาพที่ 2.4	แนวทางการดำเนินงานเมืองเก่า	32
ภาพที่ 4.1	ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา	50
ภาพที่ 4.2	ไม้ชัยพฤกษ์ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา	50
ภาพที่ 4.3	เจ้าพ่อหลักเมือง	51
ภาพที่ 4.4	โรงสีแดง	52
ภาพที่ 4.5	ภาคีคนรักเมืองสงขลา	53
ภาพที่ 4.6	อุทยานการเรียนรู้นครสงขลา	53
ภาพที่ 4.7	ทำน้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์	53
ภาพที่ 4.8	ท่าเรือบริเวณทำน้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์	53
ภาพที่ 4.9	ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณทำน้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์เมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2560	54
ภาพที่ 4.10	บ้านที่ระเบิดสงครามโลกครั้งที่ 2	54
ภาพที่ 4.11	ประตูเมืองจำลองสงขลา	55
ภาพที่ 4.12	อาคารบ้านเรือนสถาปัตยกรรมในย่านเมืองเก่าสงขลา	55
ภาพที่ 4.13	ประตูศาลเจ้าพ่อกวนอู	56
ภาพที่ 4.14	เจ้าพ่อกวนอู	56
ภาพที่ 4.15	เจ้าแม่จู้แซเหนียวเหนี้ยว	57
ภาพที่ 4.16	พระโพธิสัตว์เกียหน้า	57
ภาพที่ 4.17	ศาลเจ้าโปอันเตียน	58
ภาพที่ 4.18	โก๊ยเซ่งอ่อง	58
ภาพที่ 4.19	ศาลเจ้าปูนเถ่ากง	58
ภาพที่ 4.20	เทพเจ้าปูนเถ่ากง	58
ภาพที่ 4.21	วัดมัสยิดมิมาวาส	59
ภาพที่ 4.22	งานศิลปะต่าง ๆ ภายในวัดมัสยิดมิมาวาส	60
ภาพที่ 4.23	ภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติมัสยิดมิมาวาส	61
ภาพที่ 4.24	ศาลาอาชี และภาพจิตรกรรมอาชีดัดตน	61
ภาพที่ 4.25	วัดยางทอง	62
ภาพที่ 4.26	บ่อน้ำวัดยางทอง	62
ภาพที่ 4.27	มัสยิดอุสาสนอิสลาม	62

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่ 4.28	บ้านนครในฝั่งถนนนครนอก	64
ภาพที่ 4.29	นิทรรศการในบ้านนครใน	64
ภาพที่ 4.30	จิตรกรรมภาพวาดบนกำแพงย่านเมืองเก่าสงขลา	65
ภาพที่ 4.31	นิทรรศการร้านถ่ายรูปในสงขลาวันที่ 5-11 กรกฎาคม 2561	66
ภาพที่ 4.32	ป้ายประชาสัมพันธ์ฉายภาพยนตร์นอกกระแสที่ a.e.y space	66
ภาพที่ 4.33	พิพิธภัณฑ์ผ้า 238 Inspiration House.....	67
ภาพที่ 4.34	ร้านหนังสือเล็ก ๆ	67
ภาพที่ 4.35	กิจกรรมสงขลาทำมือครั้งที่ 3 วันที่ 30 มีนาคม 2562	68
ภาพที่ 4.36	บรรยากาศร้าน Songkhla Station	68
ภาพที่ 4.37	เวิร์คช็อปสาธิตการวาดสีน้ำสำหรับเด็กและเยาวชนย่านเมืองเก่าสงขลา	69
ภาพที่ 4.38	การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Access) ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	70
ภาพที่ 4.39	ที่พักแรมและห้องสุขาสาธารณะที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยว	72
ภาพที่ 4.40	แสดงขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับระบบการสัญจร และจำนวนพื้นที่จอดรถ.....	73
ภาพที่ 4.41	ภาพรวมการเชื่อมโยงข้อมูลจากผลการศึกษาสู่แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืน	113
ภาพที่ 4.42	การเชื่อมโยงข้อมูลของกลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	114
ภาพที่ 4.43	การเชื่อมโยงข้อมูลของกลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการสิ่งดึงดูดใจด้านการ ท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน	114
ภาพที่ 4.44	การเชื่อมโยงข้อมูลของกลยุทธ์การบริหารจัดการขีดความสามารถในการรองรับการ ท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน	115
ภาพที่ 4.45	การเชื่อมโยงข้อมูลของกลยุทธ์การบริหารจัดการขีดความสามารถในการรองรับการ ท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน	115
ภาพที่ 4.46	ตัวอย่างการพัฒนาพื้นที่สีเขียว โซนที่ 1	125
ภาพที่ 4.47	ตัวอย่างการพัฒนาพื้นที่สีเขียว โซนที่ 2	125
ภาพที่ 4.48	ตัวอย่างการพัฒนาพื้นที่สีเขียว โซนที่ 3	126

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อประเทศ จากข้อมูล ปี 2559 (กรุงเทพมหานคร, 2560) แสดงข้อมูลว่าภาคการท่องเที่ยวสร้างมูลค่าเพิ่มแก่เศรษฐกิจไทยกว่าร้อยละ 17 ของจีดีพี กว่า 2.51 ล้านล้านบาท โดยในปีที่ผ่านมาภาคการท่องเที่ยวได้สร้างมูลค่าเพิ่มทางตรงและทางอ้อมในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวทั้ง 8 แห่ง รวมประมาณ 407,000 ล้านบาท โดยในปี 2560 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยยังคงนำเสนอจุดแข็งของประเทศคือ “วิถีไทย” อันเป็นจุดเด่นที่แตกต่างจากประเทศอื่นๆ อีกทั้ง ยังเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสความเป็นไทยแท้ดั้งเดิม โดยต่อยอดนำเสนอสินค้าการท่องเที่ยวที่ผูกโยงกับวิถีไทยแต่ลงลึกมากขึ้น เพื่อนำรายได้และความเข้มแข็งสู่เศรษฐกิจฐานราก ทำให้คนท้องถิ่นเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว นำไปสู่ความยั่งยืนของเศรษฐกิจ สังคมและการท่องเที่ยวในอนาคต (เอ็มไทยทราเวล, 2560) ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลที่ขับเคลื่อนนโยบายประเทศ “ประเทศไทย 4.0” ที่มุ่งเน้นในการรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทย มุ่งเน้นให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องรู้จักใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งใช้ Service Design ในการสร้างมูลค่า (Creative & Culture-High Value Services) โดยมีแนวคิดของการพัฒนาเมือง โดยใช้แนวคิด Service Design ที่มุ่งใช้ประโยชน์ของพื้นที่ว่างและฟื้นฟูอาคารเก่า (Regeneration) และย้ายกลุ่มคนทำงานสร้างสรรค์เข้าไปนั้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาพื้นที่โดยรอบ เกิดเป็นย่านสร้างสรรค์ (Creative District) และเมืองสร้างสรรค์ (Creative City) เป็นการสนับสนุนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) และส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของเมือง ซึ่งจะช่วยให้ดึงดูดการลงทุนและการท่องเที่ยว ส่งผลให้เมืองได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนอีกด้วย

ในมุมมองด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลานั้นว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคใต้ เนื่องจากมีความได้เปรียบทั้งทางภูมิประเทศ ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม ด้วยลักษณะพื้นที่ตั้งและภูมิประเทศของจังหวัดสงขลานั้นทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม และเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจจึงจะเห็นร่องรอยทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ชัดเจนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ซึ่งหน่วยงานต่างๆ เห็นความสำคัญนำมาซึ่งการประชุมตามมติคณะรัฐมนตรีในการประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2553 ลงมติเห็นชอบขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า 7 เมือง ได้แก่ เมืองเก่าเชียงใหม่ เมืองเก่าลำปาง เมืองเก่ากำแพงเพชร เมืองเก่าลพบุรี เมืองเก่าพิจิตร เมืองเก่านครศรีธรรมราช และเมืองเก่าสงขลา และเห็นชอบกรอบแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจังหวัดนำไปพิจารณาจัดทำรายละเอียด และจัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป ดังนั้นพื้นที่เมืองเก่าสงขลานั้นว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทั้งในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต

ดังนั้นในพื้นที่เขตมรดกทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลาซึ่งเป็นพื้นที่ได้รับการประกาศเป็นย่านเมืองเก่า ซึ่งในด้านการบริหารจัดการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวย่อมมีลักษณะพิเศษเฉพาะ

พื้นที่ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในประเด็นดังกล่าวจึงได้วิจัยในหัวข้อ “การบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” เพื่อจัดทำแนวทางการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ให้สามารถรักษาคูณค่าของมรดกวัฒนธรรม และลดผลกระทบด้านลบต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมในแหล่งท่องเที่ยวเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาอย่างยั่งยืน รวมทั้งยกระดับแหล่งท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานในระดับสากล

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ สถานการณ์การบริหารจัดการพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
- 2) เพื่อวิเคราะห์สภาพการณ์ในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
- 3) เพื่อจัดทำแนวทางการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 4) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.3 กรอบขั้นตอนการวิจัย (Research Framework)

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย
ที่มา : คณะผู้วิจัย (2559)

1.4 นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การบริหารจัดการการท่องเที่ยว (Tourism Management) หมายถึง การดำเนินงานในการพัฒนาสภาพทางกายภาพที่เป็นองค์ประกอบสนับสนุนการท่องเที่ยว อันได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกความปลอดภัย ในเขตมรดกวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา รวมทั้งผู้ที่มีบทบาทสำคัญ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตมรดกวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

เขตมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Land-Scape) หมายถึง พื้นที่ซึ่งประกอบไปด้วยสิ่งต่างๆ อาทิ อนุสรณ์สถาน กลุ่มอาคารและสถานที่ซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สุนทรียภาพ โบราณคดี วิทยาศาสตร์ ชาติพันธุ์วิทยา หรือมานุษยวิทยา ไม่ว่าจะเป็นงานทางด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม แหล่งโบราณคดีทางธรรมชาติหรือวิถีชีวิตผู้คนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

เมืองเก่าสงขลา (Songkhal Old Town) หมายถึงพื้นที่บริเวณในเขตอำเภอเมือง มีถนนสายสำคัญ 3 สาย คือ ถนนนครนอก ถนนนครใน และ ถนนนางงาม ที่ประกอบไปด้วยอาคารและสถาปัตยกรรมที่งดงาม เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องราวความเป็นมาของชาวสงขลา นอกจากนี้แล้ว พื้นที่เมืองเก่าสงขลายังครอบคลุมไปถึงพื้นที่เกาะยอ และพื้นที่ของอำเภอสิงหนครภายใต้ประกาศคณะรัฐมนตรีเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2553

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยการสร้างความเข้าใจร่วมกันในการบริหารจัดการ โดยคำนึงถึงด้านการบริหารจัดการความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางสังคม เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนรวมถึงนักท่องเที่ยว และด้านเพิ่มผลประโยชน์พร้อมทั้งลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) องค์ประกอบที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
- 2) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
- 3) การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
- 4) การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
- 5) ชีตความสามารถในการรองรับของพื้นที่ด้านกายภาพในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
- 6) การอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่าสงขลา
- 7) การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
- 8) กรณีศึกษาการบริหารจัดการเมืองเก่า

1.5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา

เขตพื้นที่หลักเมืองเก่าสงขลา (Core Zone) รวมถึงพื้นที่เชื่อมโยง (Buffer Zone)

1.5.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาครั้งนี้ มีระยะเวลาในการศึกษา คือ 12 เดือน

1.5.4 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้ประกอบด้วย 5 กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ คือ

- 1) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ได้แก่ ร้านอาหาร ห้องสุขา การรักษาความปลอดภัย ไฟฟ้า ที่จอดรถ ป้ายบอกทาง ป้ายสื่อความหมาย การเข้าถึง เป็นต้น
- 2) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง คือ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานหาดใหญ่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา เทศบาลนครสงขลา และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น 15 คน
- 3) หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง คือ สมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพจังหวัดสงขลา ตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว เป็นต้น จำนวน 15 คน
- 4) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา จำนวน 20 คน
- 5) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาจำนวน 400 คน

1.5.5 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

- 1) แบบสำรวจพื้นที่ในย่านเมืองเก่าสงขลา โดยใช้องค์ประกอบในการสำรวจพื้นที่ในประเด็น 1) แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Access) 3) ที่พักแรม (Accommodation) 4) กิจกรรม (Activities) และ 5) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)
- 2) แบบประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตมรดกวัฒนธรรมในประเด็นนโยบายและแผนงานของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมทั้งตรวจสอบประเมินขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาและการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าสงขลาในองค์ประกอบด้านต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาสาธารณะ ร้านอาหาร ที่จอดรถ ระบบการจัดการขยะ ไฟฟ้า น้ำ ใช้ เป็นต้น
- 3) แบบสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับคุณภาพและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา
- 4) ประเด็นการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา ได้แก่ ภาศึคนรักเมืองเก่าสงขลา องค์การบริหารจังหวัดสงขลา สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา เป็นต้น
- 5) ประเด็นการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) เพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในภาคส่วนต่างๆ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน ภาคประชาชน เป็นต้นในประเด็นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา

1.6 วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล

1) แบบการวิจัย (research design) การวิจัยมุ่งศึกษาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา โดยใช้เอกสารควบคู่กับการสำรวจ (field survey) การประเมินมาตรฐาน การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง (in-depth interview) การสนทนากลุ่ม (focus group) การสังเกตการณ์ (observation) กับแกนนำชุมชน และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

2) วิธีเก็บและรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการในการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการศึกษาจากเอกสาร (documentary research) แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร หนังสือ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสำรวจ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ โดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย และเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา โดยการศึกษาจากเอกสาร (documentary research)

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจข้อมูลพื้นที่ (Field survey) บริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยเน้นประเด็นสิ่งอำนวยความสะดวก การรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว และบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชนในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาซึ่งประกอบด้วย

1) การลงพื้นที่สำรวจข้อมูลสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา ดังนี้

- 1.1 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- 1.2 ห้องสุขา ห้องอาบน้ำ
- 1.3 ที่พักร
- 1.4 ร้านอาหาร
- 1.5 ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก
- 1.6 เส้นทางเดินเท้าหรือเส้นทางจักรยานศึกษาทางวัฒนธรรม
- 1.7 ป้ายสื่อความหมาย

2) การลงพื้นที่สำรวจการบริหารการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่

นักท่องเที่ยว

- 2.1 บุคลากรที่รับผิดชอบด้านการรักษาความปลอดภัยและช่วยเหลือ
- 2.2 เครื่องมือป้องกันอุบัติเหตุและบรรเทาสาธารณภัย
- 2.3 อุปกรณ์ปฐมพยาบาลและหรืออุปกรณ์กู้ชีพ
- 2.4 ระบบกล้องโทรทัศน์วงจรปิด
- 2.5 อุปกรณ์การสื่อสาร
- 2.6 ป้ายเตือนให้ระวังอันตราย
- 2.7 การชักซ้อมรองรับภาวะฉุกเฉินหรือภัยพิบัติ

2.8 ยานพาหนะสำหรับเคลื่อนย้ายหรืออพยพนักท่องเที่ยวกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับคุณภาพและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์และประเมินศักยภาพการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและการรักษาความปลอดภัยในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา โดยใช้หลักการประเมินมาตรฐานตามคู่มือการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : สิ่งอำนวยความสะดวกและองค์ประกอบกายภาพ (กรมการท่องเที่ยว, 2556)

ขั้นตอนที่ 5 การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสังเกตการณ์ (Observation) เพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าสงขลา

13.3 การกำหนดพื้นที่ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งพื้นที่ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วย พื้นที่อำเภอเมืองสงขลา (ย่านเมืองเก่า) และอำเภอสิงหนคร

13.4 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม มาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล คัดกรองข้อมูลและจัดแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ตามประเด็นที่ค้นพบ (topic) แล้วนำมาพรรณนาเชิงอุปนัย (inductive)

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ฐานข้อมูลการบริหารจัดการพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรม พื้นที่เมืองเก่าสงขลา
2. สภาพการณ์การบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
3. แนวทางการปรับปรุงพื้นที่ในเขตรมรดกวัฒนธรรม พื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
4. แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บทที่ 2

การทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในโครงการย่อยที่ 3 การบริหารจัดการพื้นที่ในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้แก่ 1) เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ สถานการณ์การบริหารจัดการพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 2) เพื่อวิเคราะห์สภาพการณ์ในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 3) เพื่อจัดทำแนวทางการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 4) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในการดำเนินงานวิจัยนี้คณะผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องตามแนวคิดดังนี้

- 2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
- 2.2 แนวคิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
- 2.3 แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 2.4 แนวคิดขีดความสามารถในการรองรับด้านพื้นที่
- 2.5 แนวคิดการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า
- 2.6 แนวคิดเรื่องการประเมินผลกระทบต่อมรดกของชาติ (Heritage Impact

Assessment : HIA)

- 2.7 แนวคิดการประเมินพื้นที่การให้บริการทางการท่องเที่ยว (Hospitality Zone

Assessment : HZA)

- 2.8 กรณีศึกษาการบริหารจัดการเมืองเก่า แสดงรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

2.1.1 ธุรกิจในการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ราณี อธิชัยกุล (2546) อธิบายถึงธุรกิจในการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่าหมายถึง ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า การบริการและการอำนวยความสะดวกเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

(1) ธุรกิจทางตรง หมายถึง ธุรกิจหลักที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจหลักจะให้บริการแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง เช่น ธุรกิจที่พักแรม ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจคมนาคมขนส่ง ธุรกิจจำหน่ายของฝากและสินค้าที่ระลึก ธุรกิจนันทนาการและบันเทิง และธุรกิจตัวแทนจำหน่ายเพื่อการท่องเที่ยว

(2) ธุรกิจทางอ้อม หมายถึง ธุรกิจที่สนับสนุนการท่องเที่ยว ธุรกิจทางอ้อมผลิตสินค้าและบริการให้แก่ประชาชนโดยทั่วไปและให้แก่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้วย เช่น ธุรกิจการพิมพ์ ธุรกิจการเงิน การบริการสาธารณสุข ไทโรคมนาคม คอมพิวเตอร์ เฟอ์นเจอร์ เป็นต้น

2.1.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

สมบัติ กาญจนกิจ (2544) อธิบายว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่องค์ประกอบหลักสามด้าน คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resource) บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market or Tourist) แต่ละองค์ประกอบย่อยๆที่มีความสัมพันธ์กันเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน ความแตกต่างของแต่ละรูปแบบการท่องเที่ยว จึงอยู่ที่องค์ประกอบย่อย และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั่นเอง สามารถอธิบายระบบการท่องเที่ยวได้ดังนี้

(1) แหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรที่สำคัญ จัดเป็นอุปทานการท่องเที่ยว (Tourism Supply) ซึ่ง Peters (1969) ได้จัดหมวดหมู่ของแหล่งท่องเที่ยวเป็น 5 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attractions) แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงออกถึงประเพณีต่างๆ (Traditional Attractions) แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงความงดงามในรูปแบบต่างๆของภูมิประเทศ (Scenic Attractions) แหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิง (Entertainment Attractions) และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆที่มีความเฉพาะตัว (Other Attractions)

(2) บริการการท่องเที่ยว บริการที่รองรับการท่องเที่ยวเป็นอุปทานประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยว แต่เป็นบริการที่รองรับให้เกิดความสะดวกสบาย และความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งในบางโอกาสอาจเป็นตัวดึงดูดได้เช่นกัน ได้แก่ ที่พัก ร้านอาหาร แหล่งจำหน่ายสินค้า เป็นต้น

(3) ตลาดการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยวเป็นการแสดงออกของอุปสงค์ (Tourism Demand) ซึ่งมีความปรารถนาในการท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อกิจกรรมอื่นๆ (ปกติตลาดการท่องเที่ยวจะเน้นที่นักท่องเที่ยว) ซึ่งในกระบวนการจัดการได้หมายรวมถึงการส่งเสริมและพัฒนาการขายและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย

ขณะเดียวกัน Tourism Western Australia (2008) อธิบายถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่เป็นปัจจัยหลักในการวางแผนการให้การท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 5 ประการ (ปัจจัย 5 A's ทางการท่องเที่ยว) ดังนี้

(1) แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) แหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่ที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งธรรมชาติที่สวยงามมีความโดดเด่น มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีความสวยงาม ทางสถาปัตยกรรม เช่น อุทยานแห่งชาติ สวนป่า อนุสรณ์สถาน สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น

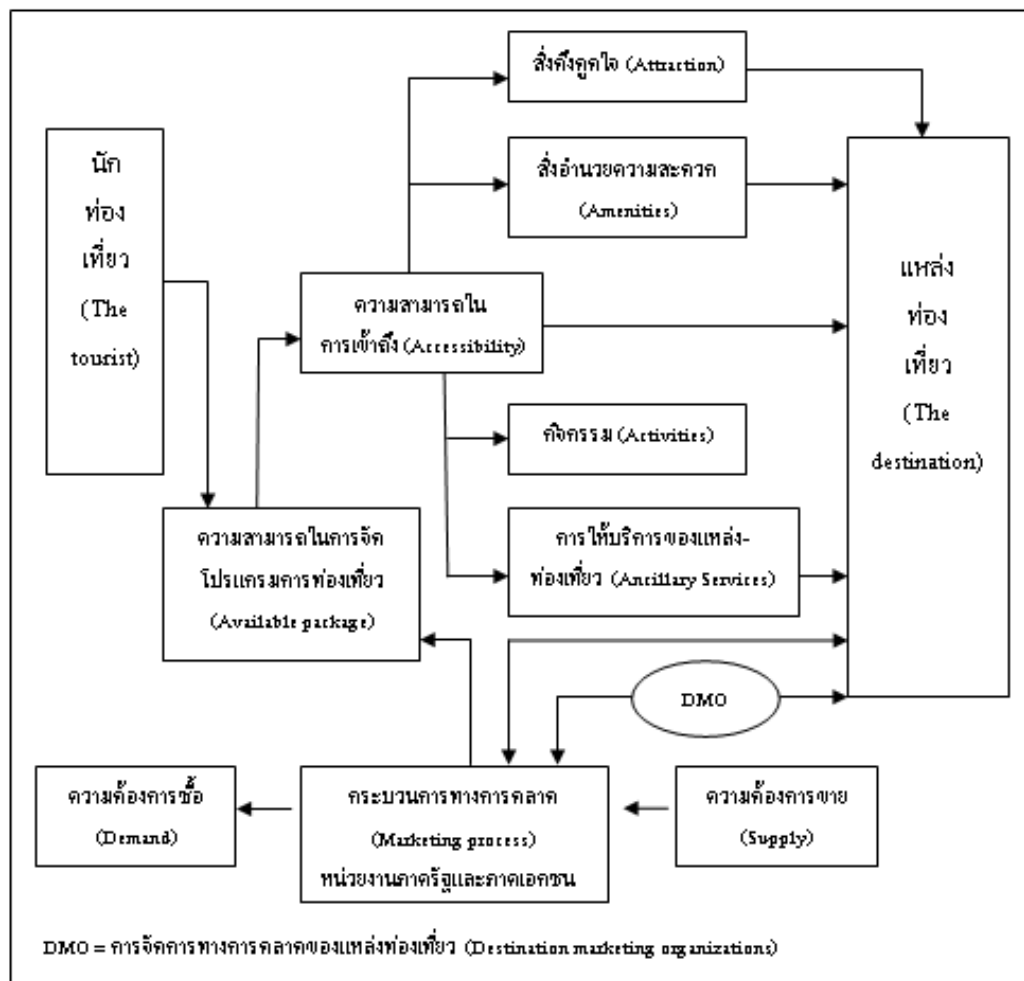
(2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Access) การคมนาคมขนส่งเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งซึ่งปัจจุบันนี้มีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น สนามบิน ตลอดจนการบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ ซึ่งสามารถเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังจุดหมายปลายทาง (Destination) ได้

(3) ที่พักแรม (Accommodation) แหล่งท่องเที่ยวจำเป็นที่จะต้องมียที่พักแรมไว้รองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักค้างคืน โดยที่พักมีหลากหลายประเภทที่แตกต่างกัน เช่น โรงแรม รีสอร์ท เกสต์เฮาส์ โฮมสเตย์ เป็นต้น ความสำเร็จในการพัฒนาที่พักแรมขึ้นอยู่กับ การสร้าง การให้บริการ และความเหมาะสมของส่วนตลาด

(4) กิจกรรม (Activities) ปัจจุบันนี้กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวนับเป็นองค์ประกอบที่ไปสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจมากยิ่งขึ้น เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางทะเลมีกิจกรรมการเล่นวินเซิร์ฟ เซิร์ฟบอร์ด ในขณะเดียวกัน แหล่งท่องเที่ยว ในลักษณะการเดินป่าควรมีเส้นทางเดินที่หลากหลาย ตลอดจนมีกิจกรรมในพื้นที่ป่า เช่น การส่องสัตว์ การดูนก เป็นต้น

(5) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นบริการที่จะตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกนี้รวมถึงห้องน้ำสาธารณะ ป้ายบอกทาง แหล่งจำหน่ายซื้อของ ร้านอาหาร ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โรงพยาบาล เป็นต้น

นอกจากนั้น Steven (2008) กล่าวถึงคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวว่าแหล่งท่องเที่ยวเป็นการผสมผสานระหว่างผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ประสบการณ์และการนำเสนอทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้อื่นๆแก่ผู้บริโภค สิ่งสำคัญคือแหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเดินทางมาเยี่ยมชมหรือพักอาศัย ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวควรประกอบด้วย องค์ประกอบ 6 ประการได้แก่ ความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available package) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) สิ่งดึงดูดใจ(Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) กิจกรรม (Activities) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Services) สามารถแสดงเป็นแผนภาพความเชื่อมโยงได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

ที่มา : สตีเวน (2551)

จากภาพที่ 2.1 สามารถอธิบายได้ว่าองค์ประกอบที่สำคัญในระบบการท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆควรมีองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available package) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) กิจกรรม (Activities) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Services) เหนือสิ่งอื่นใดการจะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนควรมีหน้าที่รับผิดชอบเพื่อสร้างความร่วมมือ วางแผนและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวด้วย

อีกทั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี (2554) อธิบายถึงคุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวมีหลากหลายประเภทที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวนั้น ควรมีลักษณะหลักสำคัญ 4 ประการ หรือเรียกว่า 4 A's ได้แก่

(1) ความดึงดูดใจ (Attraction) ทรัพยากรการท่องเที่ยวควรดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ หรือมีลักษณะชวนตา ชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัวอันมีสาเหตุมาจากความงามตามธรรมชาติ ประเพณี งานเทศกาลต่างๆ เป็นต้น

(2) ความสามารถในการเข้าถึงง่าย (Accessibility) ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้มากหากมีความสะดวกในการเดินทางเที่ยวชม หากนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและใกล้ชิด

(3) ความประทับใจ (Amenity) ทรัพยากรการท่องเที่ยวควรก่อให้เกิดความประทับใจ และซาบซึ้งในการเที่ยวชม เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทราชวัง วัด โบราณสถานต่างๆ ที่แสดงถึงอารยธรรมในอดีต เป็นต้น

(4) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดการบริการด้านต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว หน่วยงาน และภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่ออำนวยความสะดวกและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินทางมายังสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ ได้แก่ การบริการด้านการตลาด เช่น การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น และการประสานความร่วมมือด้านการพัฒนาและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นและการจัดระบบการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าองค์ประกอบของการท่องเที่ยวหรือลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดการให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นประสบความสำเร็จแหล่งท่องเที่ยวนั้นควรมีองค์ประกอบ 6 A's ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Access) ที่พักแรม (Accommodation) กิจกรรม (Activities) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)

ในทัศนคติของผู้ศึกษาวิจัยสามารถสรุปแนวคิดการท่องเที่ยวได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสัมพันธ์และมีองค์ประกอบย่อยหลายองค์ประกอบร่วมกัน ซึ่งองค์ประกอบหลักที่สำคัญสามประการของการท่องเที่ยวประกอบด้วยทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resource) บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market or Tourist) และอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือนักท่องเที่ยว เพราะหากไม่มีนักท่องเที่ยวก็ไม่สามารถทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ได้ ในด้านการวางแผนพัฒนา การท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญถึงปัจจัยหลัก 6 ประการ (6A's) คือ แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Access) ที่พักแรม (Accommodation) กิจกรรม (Activities) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)

2.2 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

2.2.1 ความหมายของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว (2558) อธิบายความหมายของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวว่า การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การสร้าง ความสมดุล ระหว่างการใช้ประโยชน์ทางธุรกิจ ในการจัดสร้างพัฒนาและปรับปรุง กับการอนุรักษ์ทรัพยากรของ แหล่งท่องเที่ยวการมีระบบการบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วยแผนงานแผนการเงิน และแผน บุคลากร เพื่อใช้เป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว รวมทั้ง แผนการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากร การรักษาความปลอดภัยหรือการบริหารจัดการ นักท่องเที่ยว หรือมาตรการควบคุมทั้งทางตรงหรือทางอ้อม เป็นปัจจัยสำคัญที่จะสามารถดึงดูด นักท่องเที่ยวได้ในระยะยาวต่อไป

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว (2558) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้ สร้างสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ประกอบด้วย งานประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน การแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกายท้องถิ่น ภาษา ขน เผ่า เป็นต้น

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ควรคำนึงถึงการอนุรักษ์และการใช้ ประโยชน์สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว เช่น วิถีชีวิต ความเชื่อ การแต่งกาย ภาษา อาหาร ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี สิ่งก่อสร้าง รวมถึงการบริหารจัดการด้านสิ่งดึงดูดใจสิ่งอำนวยความสะดวก การ รักษาความปลอดภัย การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวการตลาด และนักท่องเที่ยว ดังนั้นหน่วยงานที่เป็น เจ้าของหรือผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควรจัดตั้งคณะบริหารแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม (DMO) เพื่อร่วมกันจัดทำแผนบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (DMP) รวมถึงการผลักดัน แผนไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุวิสัยทัศน์ ด้านการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมการ ท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2.2.2 ความสำคัญของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว (2558) อธิบายการบริหารจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกมาสู่ ประเทศชาติเป็นอย่างมาก โดยจำแนกได้เป็น 3 ด้านหลัก ๆ ได้แก่

1. ด้านเศรษฐกิจ ประเทศไทยสามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละของ รายได้ประชาชาติ (GDP) และเนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต้องใช้กำลังคนทำให้เกิดการสร้าง งานสร้างอาชีพในภาคบริการจำนวนมากเกิดการกระจายรายได้ให้กับประชาชน ในพื้นที่ได้อย่าง กว้างขวาง

2. ด้านสังคม การท่องเที่ยวช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวและคนใน ท้องถิ่นจากการแลกเปลี่ยนความคิด ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามต่อกัน อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นการนำ ประเพณี วัฒนธรรมประจำท้องถิ่นมาเผยแพร่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ หวังเห็นในมรดกและ ศิลปวัฒนธรรมของตน ตลอดจนรักษา สิ่งแวดล้อมและช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของแหล่ง ท่องเที่ยวให้คงอยู่ตลอดไป

3. ด้านการเมือง การท่องเที่ยวเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งเมื่อได้มาเยือน และเกิดความประทับใจ จะช่วยสร้างไมตรีและความสัมพันธ์อันดีต่อกันได้โดยง่าย รวมทั้งการท่องเที่ยวยังสามารถสร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่ ชาวต่างประเทศส่งเสริมให้นานาประเทศรู้จักแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยมากยิ่งขึ้น

2.3 ผลลัพธ์ของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว (2558) แสดงข้อมูลการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีในด้านต่าง ๆ เช่น การสร้างกิจกรรมใหม่ ๆ ให้กับตลาดท่องเที่ยวการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้คนท้องถิ่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และนำไปสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 2.2 ผลลัพธ์ของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว
ที่มา : สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว (2558)

คณะบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวควรจัดทำแผนบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยบูรณาการแผนงานแผนการเงิน และแผนบุคลากรครอบคลุมการบริหารจัดการปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว 6 ด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ หมายถึง คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเป็นคุณลักษณะสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภทซึ่งทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีความโดดเด่นแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยอาจพิจารณาจากหลายปัจจัยทั้งในด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว ระบบนิเวศ พืช สัตว์ ธรณี

สัณฐาน ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปะ สถาปัตยกรรมวิถีชีวิต วัฒนธรรม ระดับของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

2) ด้านสิ่งแวดล้อมและความสะอาด เป็นการจัดหาสิ่งแวดล้อมและการบริการที่ได้มาตรฐาน ให้แก่ นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่พัก บริเวณทางเดิน และสถานที่นั่งพักผ่อน ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ห้องสุขาและหรือห้องอาบน้ำ ยานพาหนะบริการภายในแหล่งท่องเที่ยว การสื่อสาร โทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อาทิ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ห้องสุขา-ห้องอาบน้ำ ที่พัก เส้นทางเดินเท้าหรือเส้นทางจักรยานศึกษาทางวัฒนธรรม ป้ายสื่อความหมาย เป็นต้น ช่วยให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายและเกิดความประทับใจในการมาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประเทศไทยกำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการ การออกแบบสิ่งแวดล้อมต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควรเป็นไปตามแนวคิดอารยสถาปัตย์เพื่อให้สามารถให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและผู้พิการได้อย่างเหมาะสม

องค์ประกอบของการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย

- 2.1 มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยว
- 2.2 พัฒนาการบริการด้านที่พักสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ ที่พัก โฮมสเตย์ให้อยู่ในสภาพที่ดี สะอาดปลอดภัย และมีจำนวนที่เหมาะสม
- 2.3 จัดพื้นที่หรือลานจอดรถที่เป็นระเบียบ สะดวก ปลอดภัย และมีจำนวนที่เพียงพอ
- 2.4 จัดทำห้องสุขา ห้องอาบน้ำ ที่สะอาด มีจำนวนที่เหมาะสม กลมกลืนกับรูปแบบสถาปัตยกรรมท้องถิ่น หรือเป็นไปตามรูปแบบและข้อกำหนดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 จัดการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการเช่น ที่จอดรถพิเศษ ทางลาดห้องสุขา รถเข็นนั่ง เป็นต้น
- 2.6 จัดเตรียมความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน ได้แก่ ไฟฟ้า แสงสว่าง และน้ำสะอาด
- 2.7 จัดการให้บริการด้านสื่อสารโทรคมนาคม เช่น โทรศัพท์ โทรสาร อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ร่วมกับหน่วยงานหรือผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 จัดสิ่งแวดล้อมสะอาด จุดนั่งพัก ถังขยะ ป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมายบริเวณเส้นทางภายในแหล่งท่องเที่ยว
- 2.9 จัดให้มีร้านอาหาร เครื่องดื่มที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ และราคาที่เป็นธรรม
- 2.10 จัดให้มีร้านขายของใช้ประจำวัน ของฝากของที่ระลึก หรือผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น
- 2.11 ดูแลในด้านรักษาความสะอาดและการจัดการขยะมูลฝอยแยกตามประเภทของขยะ

2.12 คู่มือในการจัดการน้ำเสียและป้องกันไม่ให้ไหลไปปนเปื้อนกับแหล่งน้ำ

ธรรมชาติ

3) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว คือ วิธีการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ครอบคลุมถึงเรื่องเส้นทางคมนาคมระยะทาง ระยะเวลา และค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

การบริหารจัดการด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่มักตั้งอยู่ในเขตชุมชนหรือตัวเมืองสามารถเข้าถึงได้ง่าย อย่างไรก็ตามคณะบริหารแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (DMO) ควรประสานงานหรือดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่จอตลอดทั้งด้านปริมาณ ได้แก่ จำนวน และความถี่ ในการให้บริการของระบบขนส่งสาธารณะ รวมถึงคุณภาพในการให้บริการทั้งความสะดวกสบาย ความปลอดภัย การให้บริการที่เป็นมิตร และการกำหนดราคาค่าบริการที่เป็นธรรมกับนักท่องเที่ยว

แนวทางการบริหารจัดการด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ควรดำเนินการดังนี้

3.1 คู่มือเส้นทางหรือถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี สะดวก และปลอดภัยในการคมนาคม

3.2 ติดตั้งป้ายบอกเส้นทางนำเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวในรัศมี 20 กิโลเมตร ตามทางแยกสำคัญ หรือเส้นทางหลักของการท่องเที่ยว

3.3 กำกับดูแลระบบขนส่งสาธารณะให้มีจำนวนและความถี่ในการให้บริการที่เพียงพอ สะดวกสบาย ปลอดภัยในการใช้บริการ และกำหนดราคาที่เป็นธรรมกับนักท่องเที่ยว

3.4 ส่งเสริมให้บริการด้านยานพาหนะในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนักท่องเที่ยว อาทิ จักรยาน รถพลังงานไฟฟ้า เรือพาย สัตว์บรรทุก โดยอาจดำเนินการในลักษณะของวิสาหกิจชุมชน หรือกองทุนสวัสดิการ เป็นต้น

4) ด้านการรักษาความปลอดภัย คือ มาตรการด้านความปลอดภัยหรือระบบเตือนภัยที่ต้องมีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิต จิตใจ สุขอนามัย หรือทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวควรมีมาตรการด้านความปลอดภัยหรือระบบเตือนภัย และคณะบริหารแหล่งท่องเที่ยว (DMO) สามารถนำมาตราการดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิต จิตใจ สุขภาพอนามัย หรือทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นการส่งเสริมรักษาภาพลักษณ์ที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย คณะบริหารแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (DMO) ควรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในพื้นที่ดำเนินการในด้านการรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมซึ่งส่วนใหญ่อยู่ใกล้แหล่งชุมชนแต่ในช่วงฤดูการท่องเที่ยวหรืองานประเพณีอาจมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากอาจทำให้เกิดเหตุความเสี่ยงด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่

องค์ประกอบของการรักษาความปลอดภัย ประกอบด้วย บุคลากรที่รับผิดชอบด้านการรักษาความปลอดภัยและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เครื่องมือป้องกันอุบัติเหตุและบรรเทาสาธารณภัย อุปกรณ์ปฐมพยาบาลและหรืออุปกรณ์กู้ชีพ ระบบกล้องโทรทัศน์วงจรปิด อุปกรณ์การสื่อสาร

ป้ายเตือนให้ระวังอันตราย การชักซ้อมรองรับภาวะฉุกเฉินหรือภัยพิบัติ ยานพาหนะสำหรับเคลื่อนย้ายหรืออพยพนักท่องเที่ยวกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน

แนวทางการบริหารจัดการด้านการรักษาความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

4.1 จัดบุคลากรดูแลด้านการรักษาความปลอดภัย ณ บริเวณทางเข้า ลานจอดรถ จุดท่องเที่ยว เป็นต้น

4.2 จัดบุคลากรดูแลด้านการปฐมพยาบาลแก่นักท่องเที่ยว ณ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หรือจุดท่องเที่ยวที่มีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุสูง

4.3 จัดหาอุปกรณ์ปฐมพยาบาลขั้นพื้นฐานที่อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดีและยังไม่หมดอายุ

4.4 จัดหาอุปกรณ์และเครื่องมือบรรเทาสาธารณภัยที่เพียงพอและใช้งานได้ดี

4.5 จัดหาระบบสื่อสารสำหรับติดต่อขอความช่วยเหลือในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน

4.6 จัดหาระบบสัญญาณเตือนภัยที่อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดี เช่น ไฟไหม้ น้ำป่าไหลหลาก แผ่นดินไหว หินดินโคลนถล่ม สึนามิ เป็นต้น

4.7 จัดหาระบบกล้องโทรทัศน์วงจรปิดหรือระบบรักษาความปลอดภัยอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

4.8 ติดตั้งป้ายหรือสัญลักษณ์รักษาความปลอดภัยหรือเตือนให้ระวังอันตรายในจุดท่องเที่ยวที่มีความเสี่ยงสูง

4.9 ติดตั้งราวจับบริเวณทางเดินที่ลื่นหรือพื้นที่สูงชัน

4.10 ติดตั้งรั้วกั้นพื้นอันตรายหรือบริเวณที่มีความเปราะบาง

4.11 จัดเตรียมเส้นทางหนีภัยหรือพื้นที่รองรับการอพยพนักท่องเที่ยวกรณีเกิดเหตุภัยพิบัติทางธรรมชาติ

4.12 ชักซ้อมระบบเตือนภัย การเคลื่อนย้ายผู้ป่วย และการบรรเทาสาธารณภัยของแหล่งท่องเที่ยว อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

5) ด้านการตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง การทำให้กลุ่มเป้าหมายรู้จักและตัดสินใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว โดยอาจใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ เช่น การเป็นผู้นำด้านราคา กลยุทธ์สร้างความแตกต่าง การสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว

การบริหารจัดการด้านการตลาด การตลาดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควรเน้นการทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายได้รู้จัก ตัดสินใจ และเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้ช่องทางสื่อสารทางการตลาดทั้งที่เป็นส่วนราชการ สื่อมวลชน และสื่อสังคมออนไลน์ที่หลากหลาย

แนวทางการบริหารจัดการด้านการตลาดของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ควรมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

5.1 จัดทำเว็บไซต์แหล่งท่องเที่ยวหรือประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.2 จัดทำการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ อาทิ เฟสบุ๊ก ไลน์ ทวิตเตอร์ อินสตราแกรม เป็นต้น

5.3 จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวในบริเวณชุมชนหรือเส้นทางหลักของการท่องเที่ยว

5.4 จัดทำเอกสาร สิ่งพิมพ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งดึงดูดใจและเส้นทางเดินทางสู่แหล่งท่องเที่ยว

5.5 จัดทำการโฆษณาและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายผ่านสื่อมวลชนตามความเหมาะสม

5.6 บรรลุกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวลงในแผนงานส่งเสริมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและของจังหวัด

6) ด้านการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว หมายถึง การบริหารจัดการให้นักท่องเที่ยวที่ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศแสดงพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่พึงประสงค์ และกำหนดจำนวนที่เหมาะสมกับขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ได้แก่

การบริหารจัดการด้านนักท่องเที่ยว ในฤดูกาลท่องเที่ยวหรือช่วงเทศกาลประเพณี อาจมีนักท่องเที่ยวเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก บางครั้งอาจก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาความปลอดภัยหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดเตรียมไว้ไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และอื่นๆ ดังนั้นคณะบริหารแหล่งท่องเที่ยว (DMO) ควรมีการบริหารจัดการด้านนักท่องเที่ยวในด้านข้อปฏิบัติหรือพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่พึงประสงค์ เพื่อช่วยธำรงรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม รวมถึงการสร้างความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวและความผาสุกของประชาชนในพื้นที่ ดังนี้

แนวทางการบริหารจัดการด้านนักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

6.1 การเก็บสถิตินักท่องเที่ยว

6.2 การจัดทำและประกาศเงื่อนไข ข้อพึงปฏิบัติ หรือข้อห้ามของแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ

6.3 การควบคุมพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การแต่งกายการส่งเสียงดัง การทิ้งขยะ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีในท้องถิ่น เป็นต้น

6.4 การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าและร่วมอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยว

6.5 การปลูกฝังจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

6.6 การกำหนดกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย

6.7 การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวตามขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว (Carrying Capacity)

2.3 แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.3.1 ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ธีระ อินทรเรือง (2559, อ้างถึงใน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ว่า หมายถึงการท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็ก ที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยม เพราะสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย และธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุง คุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมออย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดอย่างยั่งยืนยาว

2.3.2 แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ธีระ อินทรเรือง (2559) อธิบายว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน สามารถพิจารณาได้จากองค์ประกอบ 4 ประการคือ

- 1) การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในขอบเขตของความสามารถของธรรมชาติชุมชนชนบทชนบทนิยมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 2) การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชนชนบทชนบทนิยมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน
- 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชน ชนบทชนบทนิยมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว
- 4) การประสานความต้องการทางเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

2.3.3 หลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ธีระ อินทรเรือง (2559) อธิบายว่าหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงดังนี้

- 1) การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในขอบเขตของความสามารถของธรรมชาติชุมชนชนบทชนบทนิยมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 2) การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชนชนบทชนบทนิยมประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน
- 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชน ชนบทชนบทนิยมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว
- 4) การประสานความต้องการทางเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- 5) มีการดำเนินการจัดการภายใต้ขีดความสามารถของระบบธรรมชาติ (Carrying Capacity) ในการฟื้นฟูให้สามารถผลิตและให้บริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ตลอดไป โดยไม่ลดถอยหรือเสื่อมโทรมลง
- 6) มีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น (Equity)
- 7) ให้ประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว (Quality of Experience)
- 8) ให้ผู้มาเยือน หรือนักท่องเที่ยว ได้เรียนรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิต (Education and understanding)

9) เน้นการออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และใช้วัสดุในท้องถิ่น (Local architecture and local material)

10) การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism into Planning) เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยว

11) เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involving Local Communities) ในด้านการจัดการผลตอบแทนของประชาชน และสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและการจัดการการท่องเที่ยว

12) การประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง (Consulting Stakeholders and the Public) เพื่อลดข้อขัดแย้งและร่วมแก้ปัญหา

13) เป็นการฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่บุคลากรท้องถิ่นทุก ๆ ระดับ เพื่อยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

14) ข้อมูลข่าวสารที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างความเข้าใจในการเคารพต่อธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (Marketing Tourism Responsibly) อีกทั้งเป็นการช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง

ธีระ อินทรเรือง (2559) อธิบายว่าการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1) เป็นการท่องเที่ยวที่มีความต่อเนื่อง (Continuity) หมายถึง ความต่อเนื่องของทรัพยากรธรรมชาติ และความต่อเนื่องของวัฒนธรรมซึ่งจัดเป็นทรัพยากรหลักในการท่องเที่ยว และสามารถตอบสนองการันันทนทางการที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว

2) เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ (Quality) หมายถึงการเน้นคุณภาพของสามส่วนหลัก คือ คุณภาพของสิ่งแวดล้อม คุณภาพของประสบการณ์ นันทนาการที่นักท่องเที่ยวได้รับ และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

3) เป็นการท่องเที่ยวที่มีความสมดุล (Balance) หมายถึงความสมดุลระหว่างความต้องการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ความต้องการของชุมชนท้องถิ่นและขีดความสามารถของทรัพยากร

2.3.4 การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2561) กล่าวถึง กลไกการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยว พ. ศ. 2561-2564 ของกรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ที่สำคัญในระดับพื้นที่ที่มีกลไกเชิงส่งเสริม โดยการรณรงค์หรือขอความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และประชาชนเพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย 5 ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ดังนี้

ภาพที่ 2.3 ความเชื่อมโยงของกรอบยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว
ที่มา : กรมการท่องเที่ยว (2561)

5 ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ มีรายละเอียดดังนี้

1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน เนื่องด้วยพื้นฐานการเติบโตของการท่องเที่ยวนั้น มีปัจจัยหลักที่คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวสินค้าและบริการที่ต้องได้มาตรฐานระดับสากล และมีเอกลักษณ์โดดเด่น การพัฒนาต้องเกิดขึ้นอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีความสมดุลทั้งในด้านพื้นที่ เวลา และกลุ่มการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการกระจายนักท่องเที่ยวและรายได้จากนักท่องเที่ยวซึ่งจะช่วยส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย

2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญต่อการเติบโตของการท่องเที่ยว ล้วนมีส่วนในการส่งเสริมประสบการณ์ในการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาระบบคมนาคมในทุกรูปแบบเพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ และการพัฒนาความปลอดภัยและสุขอนามัยอย่างเป็นระบบ

3) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวผ่านการยกระดับการอบรมและคุณภาพสู่ระดับสากลเพื่อให้ทัดเทียมขีดความสามารถของบุคลากรในระดับโลกและเพื่อเตรียมความพร้อมกับการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงขึ้นผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐ

และเอกชนรวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้กับประชาชนและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน

4) ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวผ่านการตลาด และการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวคุณภาพผ่านการส่งเสริมการตลาดเฉพาะกลุ่ม และการพัฒนาเครื่องหมายมาตรฐานคุณภาพรวมทั้งการส่งเสริมการตลาด เพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวและกระตุ้นตลาดนักท่องเที่ยวไทย กอปรกับการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการบนพื้นฐานเอกลักษณ์อย่างไทย และการปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ

5) ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนแผนฯ สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องและการบริหารข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเพื่อการวิเคราะห์วางแผน และบริหารจัดการรองรับความเสี่ยง รวมถึงการส่งเสริมการบูรณาการการพัฒนาการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในภูมิภาคโดยรวม

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว พ. ศ. 2561-2564 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรอบด้านในด้าน ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวไทยผ่านการตลาด และการสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว การบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ

2.3.5 แผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าสงขลา

จากการศึกษาโครงการจัดทำแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์ และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าสงขลา คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย เสนอต่อสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดสงขลา ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาเมืองเก่าสงขลา ดังนี้

- 1) วิสัยทัศน์ “เมืองเก่าสงขลา” “เมืองเก่าที่มีชีวิตชีวา” (Livable old town)
- 2) พันธกิจ

2.1 บรรณนโยบายเรื่องเมืองเก่าสงขลาเป็นนโยบายในการพัฒนาเมือง รวมถึงการส่งเสริมให้มีกลไกการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมตามหลักการสากล เป็นนโยบายเรื่องการพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าสงขลาต้องเป็นหนึ่งในนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้แผนพัฒนาดังกล่าวได้รับการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม และมีการดำเนินการที่เป็นระบบตามรูปแบบของกฎบัตรนานาชาติเพื่อการอนุรักษ์ และพัฒนาพื้นที่เมืองเก่า

2.2 สร้างการมีส่วนร่วม และการประชาสัมพันธ์ การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์โครงการด้านการอนุรักษ์ และพัฒนาพื้นที่ย่านเมืองเก่า

ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม และความร่วมมือจากภาคประชาสังคมในวงกว้าง ปัจจัยดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.3 การสร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืน การสร้างจิตสำนึกให้แก่ภาคประชาสังคม และหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์ และพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้ การสร้างจิตสำนึกดังกล่าวจะต้องเริ่มปลูกฝังให้แก่เยาวชนในพื้นที่ ตลอดจนการชี้ให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่

2.4 การส่งเสริมกิจกรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่นเพื่อให้เมืองเก่ามีชีวิตชีวา การจัดกิจกรรมที่สร้างเสริมความมีชีวิตชีวาของเมืองในพื้นที่เป็นกระบวนการหนึ่งที่มีผลสืบเนื่องจากการปลูกจิตสำนึกของประชาชนในพื้นที่ให้เห็นคุณค่า และเกิดความหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่

2.5 การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้อยู่อาศัยในเมืองเก่าทุกเพศทุกวัย คุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในเมืองเก่าเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถบ่งชี้ถึงอัตราการพัฒนาด้านสาธารณสุข และสาธารณสุขการ เนื่องจากการพัฒนามิได้หมายรวมถึงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากการพัฒนาที่มีความหมายรวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อีกด้วย

2.6 การป้องกันภัยคุกคามจากมนุษย์ และธรรมชาติ การคุกคามจากมนุษย์ และธรรมชาติเป็นภัยคุกคามต่อมรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่อย่างมาก ฉะนั้น การป้องกันภัยคุกคามดังกล่าวจึงเป็นกระบวนการหนึ่งในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าในพื้นที่

2.7 การประหยัดพลังงาน และการลดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมจากการสัญจรภาวะโลกร้อนเป็นปัญหาสำคัญหนึ่งที่โลกกำลังเผชิญ ฉะนั้น การประหยัดพลังงาน ตลอดจนการลดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมอันเป็นผลจากการคมนาคมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ควรพิจารณาอย่างถี่ถ้วน

2.8 การปรับปรุงระบบสาธารณสุข สาธารณูปการ ระบบสาธารณสุข สาธารณูปการเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อมาตรฐานคุณภาพชีวิต และเป็นปัจจัยชี้วัดพื้นฐานถึงความกินอยู่ดีของประชากร ดังนั้นเป้าหมายหลักของการอนุรักษ์ และพัฒนาพื้นที่จึงไม่เพียงมีความรวมถึงการปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่เพียงอย่างเดียว หากการพัฒนานั้นมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตประชากรในพื้นที่

2.9 การใช้ประโยชน์ที่ดิน ภูมิทัศน์ การรักษาความแท้ ความสมบูรณ์ทางจินตภาพของเมือง การจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดิน การปรับปรุงภูมิทัศน์ และการรักษาความแท้และความสมบูรณ์ทางจินตภาพของเมืองเป็นพันธกิจที่ต้องได้รับการดูแลอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องการกระบวนการดังกล่าวมีผลอย่างมากต่อการอนุรักษ์พื้นที่

3) โครงการพัฒนาในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

คณะกรรมการที่มีบทบาทหน้าที่ในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าสงขลา (2561) โดยสร้างการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้เป็นคณะกรรมการนี้ และมีการดำเนินโครงการ และงบประมาณ ประกอบด้วยโครงการ และผู้รับผิดชอบดังนี้

3.1 โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์สายไฟฟ้าลงดิน

3.1.1 ถนนนครใน (งบประมาณการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคและงบประมาณจังหวัดสงขลา)

3.1.2 โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ ถนนนครใน (งบประมาณเทศบาลนครสงขลา)

ถนนนางงาม (ตอน 1) (งบประมาณจังหวัดสงขลา) ถนนนางงาม (ตอน 2) (งบประมาณจังหวัดสงขลา)

3.2 โครงการ CHINESS HISTORIC CENTER ระยะที่ 1 ก่อสร้างอาคาร (งบประมาณสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา) ระยะที่ 2 พัฒนาสื่อมัลติมีเดีย (งบประมาณเทศบาลนครสงขลา)

3.3 โครงการก่อสร้างท่าเรือท่องเที่ยว ประกอบด้วย

3.3.1 โครงการทำน้ำพุธรรมชาติ (งบเทศบาลนครสงขลา)

3.3.2 โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์จุดชมวิวทะเลสาบสงขลา (ทำน้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์) (งบเทศบาลนครสงขลา)

3.3.3 โครงการพัฒนาเมืองเก่าสงขลา (โครงการพัฒนาท่าเทียบเรือแพะเรือบรรทุก) (งบประมาณจังหวัดสงขลา)

3.4 โครงการพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่มรดกโลก ร่วมจัดทำแผนการพัฒนาพื้นที่อนุรักษ์บริเวณพื้นที่เทศบาลนครสงขลา 5 ไร่ 1 งาน 51 ตารางวา (ตรงข้ามพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ)

3.5 โครงการที่จะฟื้นกำแพงเมืองเก่า หรือป้อมปราการ มา 1 ป้อมและโรงเหล้าเก่า เพื่อเป็นเอกลักษณ์ในการท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา ในช่วงสถานีไปรษณีย์ไปถึงสถานีตำรวจ เป็นเมืองเก่าทั้งหมด

2.4 แนวคิดขีดความสามารถในการรองรับด้านพื้นที่

2.4.1 ความหมายของขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยว

คณะวนศาสตร์ ศูนย์วิจัยป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2556 อ้างถึงในกรมอุทยานแห่งชาติ, 2554) ได้ให้ความหมายของขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวว่า “หมายถึง ปริมาณนักท่องเที่ยว รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว/กิจกรรมนันทนาการ และระดับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งสามารถรองรับได้ โดยไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศของพื้นที่ และประสบการณ์นันทนาการที่นักท่องเที่ยวควรได้รับจากการไปเยือนแหล่งเที่ยวนั้น ๆ”

ส่วนกรมอุทยานสรุปความหมายของขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวว่า “ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยววัดได้ด้วยปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่สามารถอยู่ได้ในทุกเวลาในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ ในปริมาณที่จะทำให้สภาพแวดล้อมถูกทำลายน้อยที่สุด และยังคงรักษาสภาพการท่องเที่ยวที่ดีไว้มากที่สุด โดยนักท่องเที่ยวมีความพอใจและได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม”

จากการศึกษาความหมายต่าง ๆ ที่อ้างอิงไว้ข้างต้น คณะผู้วิจัยสรุปโดยสังเขปว่า ความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยว หมายถึง ปริมาณสูงสุดของนักท่องเที่ยวรวมถึงระดับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยวใดที่หนึ่งในเวลาเดียวกัน ที่จะไม่ทำลายสมดุลของทรัพยากรพื้นที่นั้นและไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ ขณะเดียวกันก็ไม่ทำให้ความพึงพอใจหรือประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวควรได้รับลดลง

2.4.2 องค์ประกอบของขีดความสามารถในการรองรับได้

จากการศึกษาการแบ่งองค์ประกอบขีดความสามารถในการรองรับได้ทางการท่องเที่ยวของนักวิชาการต่าง ๆ พบว่ามีการแบ่งเป็นองค์ประกอบได้เป็นข้อ ๆ แตกต่างกันไป แต่ส่วนใหญ่มีเนื้อหาที่คล้ายคลึงกัน ดังจะนำเสนอ ดังนี้

จิตต์นภา ประชาศรี (2552) ระบุว่าแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีความสามารถในการรองรับที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับสภาพธรรมชาติของพื้นที่ ลักษณะการใช้ประโยชน์ กลุ่ม ประเภท และพฤติกรรมนักท่องเที่ยว โดยอ้างถึงดรรชนี เอ็มพันธ์และคณะ (2548) ว่ามีองค์ประกอบความสามารถในการรองรับของพื้นที่ใน 4 ด้าน ดังจะอธิบายสรุปความได้ดังนี้

1) ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ (Physical Carrying Capacity: PCC) หมายถึง ระดับนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมของพื้นที่นั้น ๆ ระดับความอึดตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ต่อขนาดเนื้อที่ที่ใช้รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือนันทนาการในช่วงเวลาหนึ่ง โดยพิจารณาจากขนาดเนื้อที่ที่สามารถใช้ประโยชน์เพื่อนันทนาการและค่ามาตรฐานด้านขนาดเนื้อที่ซึ่งกิจกรรมนันทนาการแต่ละชนิดต้องการเพื่อเอื้อให้ประกอบกิจกรรมชนิดนั้นเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

2) ขีดความสามารถในการรองรับด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Facility Carrying Capacity: FCC) เป็นการประเมินความจุของสิ่งอำนวยความสะดวกแต่ละประเภทในแหล่งท่องเที่ยวว่าสามารถรองรับการใช้ประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใดในช่วงเวลาที่กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีการประเมิน

3) ขีดความสามารถในการรองรับด้านนิเวศวิทยา (Ecological Carrying Capacity: ECC) เป็นการศึกษากำหนดระดับความสามารถสูงสุดซึ่งระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อมจะสามารถรองรับได้โดยไม่เกิดอันตรายหรือส่งผลเสียหายถาวรต่อระบบนั้น ๆ

4) ขีดความสามารถในการรองรับด้านจิตวิทยา (Psychological Carrying Capacity: PsCC) เป็นการประเมินขีดความสามารถด้านจิตวิทยา มุ่งเน้นที่การกำหนดการยอมรับได้ของการใช้ประโยชน์ (level use) ที่มีผลกระทบจากการพบปะผู้คนอื่น ๆ ในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีแนวคิดว่าจะระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดที่สัมพันธ์กับปริมาณหรือความถี่ของการพบปะผู้คนอื่น ๆ แล้วยังไม่ทำให้เกิดความรู้สึกแออัด หรือยังพึงพอใจต่อการประกอบกิจกรรมนันทนาการแล้วจัดว่าเป็นค่าขีดความสามารถสูงสุดด้านจิตวิทยา

กรมอุทยานแห่งชาติ (2554) แบ่งองค์ประกอบขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 4 ข้อ ดังจะอธิบายสรุปความได้ดังนี้

1) ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ (Physical Carrying Capacity) เป็นเรื่องของจำนวนสูงสุดของหน่วยการใช้ (use unit) เช่น คน รถยนต์ และเรือ เป็นต้น ซึ่งได้เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่นั้น คำนวณจากระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดในปัจจุบัน

2) ขีดความสามารถในการรองรับด้านนิเวศวิทยา (Ecological Carrying Capacity) หรือ ขีดความสามารถในการรองรับด้านชีวกายภาพ (Biophysical Carrying Capacity) หมายถึง ระดับของกิจกรรมการท่องเที่ยวและการพัฒนาที่เกี่ยวข้องที่แหล่งท่องเที่ยวสามารถรองรับได้โดยไม่ส่งผลกระทบกับทรัพยากรชีวภาพและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว ความยากง่ายใน

การบ่งชี้ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านชีวกายภาพจะขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของระบบนิเวศในแต่ละระบบ การบ่งชี้ต้องอาศัยการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ซึ่งต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางและอาศัยระยะเวลาที่นานในการวิจัย

3) ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านจิตวิทยา (Psychological Carrying Capacity) เป็นองค์ประกอบส่วนที่เกี่ยวกับการรับรู้และความรู้สึกของนักท่องเที่ยวหมายถึงจำนวนสูงสุดของนักท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยว สามารถรองรับได้โดยที่ยังคงรักษาประสบการณ์นั้นหนาแน่นที่มีคุณภาพและระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการประหยัดแหล่งท่องเที่ยวไว้ได้

4) ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural Carrying Capacity) หมายถึงจำนวนสูงสุดของนักท่องเที่ยวรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว และการพัฒนาเพื่อรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวที่ราษฎรในชุมชนท้องถิ่นยอมรับได้ โดยไม่เกิดความรู้สึกไม่ดี และไม่สร้างผลกระทบหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมภายในชุมชนไปในรูปแบบที่ไม่พึงปรารถนา เช่น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในค่านิยมด้านการบริโภคและการเปลี่ยนแปลงประเพณีในการแต่งกาย เป็นต้น

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าองค์ประกอบของขีดความสามารถในการรองรับได้ของแหล่งท่องเที่ยว สามารถแบ่งได้เป็น 4 ข้อใหญ่และอธิบายพอสังเขปได้ดังนี้ 1) ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ หมายถึง ปริมาณความจุของการใช้สอยต่อพื้นที่หนึ่งในเวลาหนึ่ง 2) ขีดความสามารถในการรองรับด้านการอำนวยความสะดวก หมายถึง ความเพียงพอในการอำนวยความสะดวกต่อกิจกรรมหรือปริมาณนักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่ 3) ขีดความสามารถในการรองรับด้านนิเวศวิทยาหรือชีวกายภาพ หมายถึง การรักษาสมดุลของระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมของพื้นที่เดิมเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามา 4) ขีดความสามารถในการรองรับด้านจิตวิทยา หมายถึง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจากการได้รับประสบการณ์ในการท่องเที่ยวหรือการพบปะกับผู้คนขณะอยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยว 5) ขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง การรักษาสมดุลทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนผู้อยู่อาศัยในแหล่งท่องเที่ยว ไม่ทำให้วิถีชีวิตเดิมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่พึงประสงค์

2.5 แนวคิดการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2554) กล่าวถึงกฎบัตรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์เมืองและชุมชนเมืองประวัติศาสตร์ (Washington Charter 1987) กฎบัตรนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการอนุรักษ์เมืองเก่า โดยมีสาระสำคัญที่สามารถสรุปโดยสังเขปได้ 11 ข้อ ดังนี้

1. กฎบัตรนี้ครอบคลุมพื้นที่ชุมชนประวัติศาสตร์ทั้งใหญ่และเล็ก ทั้งเมือง ใจกลางเมืองหรือย่านประวัติศาสตร์ รวมถึงสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ทั้งที่มนุษย์สร้างและธรรมชาติ

2. การอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์และชุมชนเมืองจะต้องรวมเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายหรือแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม

3. คุณลักษณะที่ต้องสงวนรักษาไว้ ประกอบด้วย

3.1 รูปแบบแผนผังของเมืองที่เห็นได้จากการแบ่งพื้นที่ดินและโครงข่ายถนน

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างอาคารและพื้นที่สีเขียวและพื้นที่โล่ง

- 3.3 รูปลักษณะภายนอกภายในอาคาร
- 3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองหรือชุมชนเมืองและแหล่งที่ตั้ง สภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้าง
- 3.5 การใช้สอยที่หลากหลายที่มีอยู่ในเมือง
4. การวางแผนการอนุรักษ์เมืองและชุมชนเมืองประวัติศาสตร์ควรมีการศึกษาในหลายสาขาวิชาคือ
 - 4.1 แผนการอนุรักษ์ต้องให้ความสำคัญกับทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย โบราณคดี ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม เทคโนโลยีฯ สังคมศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์
 - 4.2 ระบุวัตถุประสงค์หลักของแผนการอนุรักษ์ให้ชัดเจน เพื่อให้มาตรการทางกฎหมาย การบริหารและการเงินบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น
 - ค. แผนการอนุรักษ์ควรมีเป้าหมายในการสร้างความต่อเนื่องที่กลมกลืนระหว่างชุมชนเมือง ประวัติศาสตร์และเมืองในส่วนอื่น ๆ
 - 4.3 แผนการอนุรักษ์ควรกำหนดว่าอาคารใดควรรักษาไว้ อาคารใดควรรักษาไว้ภายใต้ข้อแม้บางประการ อาคารใดที่น่าจะรื้อถอนได้ในกรณีพิเศษจริง ๆ
 - 4.4 ต้องเก็บข้อมูลสภาพที่เป็นอยู่โดยละเอียด
 - 4.5 แผนการอนุรักษ์ควรได้รับการสนับสนุนจากผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ประวัติศาสตร์นั้น ๆ
5. ต้องมีการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง
6. การใช้สอยและกิจกรรมใหม่ควรเข้ากันได้กับลักษณะของเมืองและชุมชนประวัติศาสตร์ การประยุกต์การใช้สอยพื้นที่ประวัติศาสตร์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตปัจจุบันต้องมีการปรับปรุงสาธารณูปโภคด้วยความระมัดระวัง
7. การปรับปรุงการพักอาศัยควรเป็นวัตถุประสงค์พื้นฐานข้อหนึ่งของการอนุรักษ์
8. ควรมีการควบคุมการจราจรภายในเมืองหรือชุมชนเมืองประวัติศาสตร์และวางผังกำหนดพื้นที่จอดรถเพื่อไม่ให้สิ่งเหล่านี้สร้างความเสียหายแก่สิ่งปลูกสร้างที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ หรือสภาพแวดล้อม
9. ต้องไม่มีการก่อสร้างเส้นทางหลักตามผังเมืองผ่านเข้าไปในพื้นที่ประวัติศาสตร์
10. เมืองประวัติศาสตร์ควรได้รับการปกป้องคุ้มครองจากภัยธรรมชาติ และสิ่งรบกวนต่าง ๆ เช่น ภาวะมลพิษและแรงสั่นสะเทือนต่าง ๆ จะต้องนำมาตรการในการป้องกันและซ่อมแซมมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่
11. ควรมีแผนงานการเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้อาศัยในพื้นที่เพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และควรมีมาตรการช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อการอนุรักษ์

2.6 แนวคิดเรื่อง Heritage Impact Assessment (HIA) การประเมินผลกระทบต่อมรดกของชาติ

2.6.1 ความเป็นมาของการประเมินผลกระทบต่อมรดกของชาติ (HIA)

ในบทนำของ คู่มือการประเมินผลกระทบต่อมรดกของชาติสำหรับทรัพย์สินมรดกโลกทางวัฒนธรรม (Guidance On Heritage Impact Assessments for Cultural World Heritage Properties, 2011, P.1) โดยสภานานาชาติว่าด้วยการดูแลอนุสรณ์สถานและแหล่งโบราณคดี (International Council on Monuments and Sites - ICOMOS) กล่าวถึงภูมิหลังของการประเมินผลกระทบต่อมรดกของชาติ สรุปโดยสังเขปได้ว่า ไม่กี่ปีมานี้คณะกรรมการมรดกโลกขององค์การยูเนสโก (UNESCO World Heritage Committee) ได้รับรายงานว่าเขตอนุรักษ์หลายแห่งถูกคุกคามจากการพัฒนาในโครงสร้างใหญ่ เช่น การทำถนน ทำสะพาน สร้างตึกสูง การสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่เป็นการพัฒนาที่ไม่เหมาะสม ไม่เข้ากับบริบท หรือหนาแน่นเกินไป รวมถึงการคุกคามทางการท่องเที่ยวที่มากเกินไป โครงการหลายโครงการได้ส่งผลกระทบทางลบต่อรูปลักษณ์ภายนอก เส้นขอบฟ้า มุมมองสำคัญและคุณสมบัติต่าง ๆ ที่เสริมสร้างคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากล (Outstanding Universal Value - OUV) อันเป็นปัจจัยหนึ่งของการเป็นมรดกโลก เพื่อให้ได้ผลประเมินจากการคุกคามจนถึงจุดที่น่าพอใจ จึงมีความจำเป็นต้องจำกัดผลกระทบที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากล การใช้การประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (Environment Impact Assessment - EIA) ผลลัพธ์ที่ได้บางส่วนไม่สอดคล้องกับบริบทของทรัพย์สินมรดกโลก กล่าวคือ ผลที่ได้ไม่ตรงตัวและชัดเจนต่อคุณสมบัติของคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากล ดังนั้นจึงต้องมีการประเมินผลกระทบต่อมรดกของชาติ (HIA) ซึ่งในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเครื่องมือดิจิทัลและการนำเสนอการสร้างภาพ 3 มิติทำให้เกิดวิธีการใหม่ ๆ ในการประเมินผลกระทบต่อมรดกของชาติอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

การประเมินผลกระทบต่อมรดกของชาติจะทำให้เข้าใจความสำคัญของอาคาร แหล่งรวมหรือพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ และผลกระทบที่เป็นไปได้ของโครงการที่นำเสนอ เป็นกุญแจสำหรับการเจรจาหรือที่ดี ข้อมูลที่ดีที่เตรียมไว้ตั้งแต่แรกเริ่มจะทำให้กระบวนการทำงานรวดเร็วขึ้น ลดต้นทุน และนำไปสู่การออกแบบโดยรวมที่ดีกว่า (BASSETLAW, 2013, P.3)

2.6.2 กระบวนการประเมินผลกระทบต่อมรดกของชาติ

คู่มือการประเมินผลกระทบต่อมรดกของชาติสำหรับทรัพย์สินมรดกโลกทางวัฒนธรรม โดย ICOMOS (2011, P.13) ได้ระบุว่ากระบวนการประเมินผลกระทบต่อมรดกของชาติ มีลำดับขั้นตอนดังนี้ ออกแบบและพัฒนานำร่อง ปรัชญาหรือตั้งแต่เนิ่น ๆ ระบุและคัดสรรองค์การที่เหมาะสมในการดำเนินงาน กำหนดพื้นที่ที่จะศึกษา กำหนดขอบเขตของงาน รวบรวมข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล สร้างอัตลักษณ์ของแหล่งมรดก โดยเฉพาะการระบุคุณสมบัติที่จะสื่อถึงคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากล สร้างแบบอย่าง (model) และประเมินผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ร่างแผนลดผลกระทบ เช่น การหลีกเลี่ยง การลดละ การฟื้นฟู และการทดแทน ร่างรายงาน ประชุมปรึกษาหารือ คำนวณใกล้เคียงผลการประเมินและการลดผลกระทบ รายงานครั้งสุดท้ายพร้อมภาพตัวอย่างประกอบ เพื่อประกาศผลการตัดสินใจ ลดผลกระทบทางลบ เผยแพร่ผลลัพธ์และความรู้ที่ได้รับ

2.6.3 เนื้อหาและส่วนประกอบในรายงานของกระบวนการประเมินผลกระทบต่อมรดกของชาติ

ICOMOS (2011, P18-20) แนะนำว่าเนื้อหาในรายงานของกระบวนการประเมินผลกระทบต่อมรดกของชาติ ควรมีหลักฐานประกอบการตัดสินใจที่ชัดเจน โปร่งใส และปฏิบัติได้จริง ระดับของความละเอียดขึ้นอยู่กับพื้นที่และการเปลี่ยนแปลงของข้อเสนอโครงการ คำประกาศคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลจะเป็นศูนย์กลางในการประเมินผลกระทบและความเสี่ยงต่อพื้นที่นั้น ๆ การรายงานควรมีชื่อที่เหมาะสมของทรัพย์สินมรดกโลก และพิกัดทางภูมิศาสตร์ วันที่ได้รับการจารึกวันที่รายงาน HIA ชื่อขององค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการเตรียมรายงาน HIA คำประกาศว่าการรายงานได้ผ่านการประเมินภายนอกหรือ peer-reviewed แล้วหรือไม่

1. ประวัติศาสตร์ของแหล่งโบราณคดีและคำบรรยาย

กุญแจสำคัญของบทนี้คือคำประกาศคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากล และคำอธิบายคุณสมบัติที่สื่อถึงคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากล ซึ่งส่งเสริมคำประกาศความเป็นของแท้ดั้งเดิม (Authenticity) และความครบถ้วนสมบูรณ์ (Integrity) ในบทนี้ควรมีแหล่งโบราณคดี อนุสรณ์สถาน หรือสิ่งก่อสร้างใด ๆ ที่ได้รับการออกแบบโดยท้องถิ่นหรือแห่งชาติ รวมถึงที่ไม่ได้ออกแบบด้วย ควรกำหนดการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ที่จะศึกษา และบรรยายลักษณะเฉพาะ (character) ของแหล่งนั้น ๆ เช่น ภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ รวมถึงรูปแบบของสนาม เขตแดน และองค์ประกอบทางประวัติศาสตร์ที่ยังหลงเหลืออยู่ของภูมิทัศน์และมรดกทางวัฒนธรรม ควรบรรยายสภาพของคุณสมบัติและส่วนประกอบทั้งหมดและแยกเป็นราย ๆ ลักษณะทางกายภาพ มุมมองที่อ่อนไหว และสมาคมที่ไม่มีตัวตนที่อาจจะเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติต่าง ๆ

2. คำอธิบายการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาของโครงการที่นำเสนอ

3. การประเมินผลและประเมินค่าโดยรวมของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่นำเสนอ

บทนี้ควรเริ่มการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงอย่างเฉพาะเจาะจงและผลกระทบต่อคุณสมบัติของคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลและสินทรัพย์มรดกอื่น ๆ ควรมีคำบรรยายและการประเมินผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมถึงผลกระทบทางกายภาพ ภาพ หรือเสียงต่อคุณสมบัติ สินทรัพย์หรือส่วนประกอบมรดกโลก และสมาคมต่าง ๆ โดยแยกเป็นราย ๆ และรวมทั้งหมด ผลกระทบต่อคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลควรหาค่าจากการประเมินผลกระทบต่อคุณสมบัติที่สื่อถึงคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลของแหล่งโบราณคดีนั้น ๆ ควรพิจารณาในรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อช่วยในการตัดสินใจ

นอกจากนี้ยังควรรวมการประเมินค่าความสำคัญโดยรวมของผลกระทบ ผลกระทบโดยรวมของข้อเสนอโครงการต่าง ๆ สำหรับการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงต่อคุณสมบัติแยกย่อยและโดยรวมของทรัพย์สินมรดกโลก ในการนี้อาจรวมถึงการประเมินผลของการที่ความเปลี่ยนแปลงจะมีผลกระทบต่อการรับรู้แหล่งโบราณคดีในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติได้อย่างไรด้วย

4. มาตรการต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยง ลดละ หรือทดแทนสำหรับผลกระทบต่าง ๆ หรือมาตรการลดผลกระทบ มาตรการดังกล่าวจะรวมทั้งแหล่งโบราณคดีหรือสินทรัพย์โดยทั่วไปและเฉพาะเจาะจงและครอบคลุมถึง

- 4.1 สิ่งที่เป็นก่อนการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลง (เช่น การขุดค้นทางโบราณคดี)
- 4.2 สิ่งที่เป็นระหว่างการก่อสร้างหรือเปลี่ยนแปลง (เช่น การแผ้วถางช่วงสั้น ๆ หรือ ปกป้องทางกายภาพของสินทรัพย์)
- 4.3 มาตรการหลังการก่อสร้างใด ๆ ระหว่างการปฏิบัติงานของโครงการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลง (เช่น มาตรการการตีความหรือการเข้าถึง การสร้างความตระหนักรู้ การศึกษา ข้อเสนอการฟื้นฟู)
- 4.4 ข้อเสนอการเผยแพร่ข้อมูล ความรู้ หรือความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นโดยการประเมินผลกระทบต่อมรดกของชาติหรือรายละเอียดจากการนั่งโต๊ะทำงาน ออกภาคสนาม หรือผลการศึกษาทางวิทยาศาสตร์

5 ข้อเสนอและอภิปรายผล ประกอบด้วย

5.1 คำประกาศที่มีผลต่อคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลหรือแหล่งมรดกโลก ความครบถ้วนสมบูรณ์ และความเป็นของแท้ดั้งเดิม

5.2 ความเสี่ยงเมื่อแหล่งโบราณคดีถูกจารึกเป็นทรัพย์สินมรดกโลก

5.3 ผลกระทบทางบวกใด ๆ รวมถึงความรู้ที่ดีกว่า ความเข้าใจ และความตระหนักรู้ที่เพิ่มขึ้น กล่าวโดยสรุปการประเมินผลกระทบต่อมรดกของชาติ (Heritage Impact Assessment - HIA) คือกระบวนการในการระบุผลกระทบของโครงการใดโครงการหนึ่งต่อความสำคัญ โดยเฉพาะคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากลซึ่งส่งผลต่อการเป็นมรดกโลกของสถานที่ที่เป็นมรดก และกำหนดวิธีการที่จะลดผลกระทบในด้านลบใด ๆ ที่จะเกิดขึ้น และส่งเสริมผลกระทบในทางบวก ซึ่งรายงานโดยองค์กรหรือหน่วยงานที่กำหนด และมีเนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่ขั้นวางแผน ดำเนินงาน และผลการตัดสินใจ

เพื่อให้ ICOMOS และ the Committee ได้ประเมินการคุกคามให้เป็นที่น่าพอใจ จึงมีความจำเป็นต้องจำกัดผลกระทบที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณค่าอันโดดเด่นเป็นสากล ขณะที่การประเมินผลกระทบต่อมรดกของชาติมีอยู่ในหลายประเทศ แต่การประเมินเหล่านั้นดูเหมือนจะไม่ค่อยน่าเชื่อถือเมื่อใช้กับบริบทของมรดกโลก

เมื่อดำเนินการประเมินผลอย่างเป็นทางการ การประเมินผลหลายอย่างใช้ขั้นตอนของการประเมินผลกระทบจากสิ่งแวดล้อม (Environment Impact Assessment - EIA) ขณะที่เมื่อมองถึงประสบการณ์จากการประเมิน EIA มีส่วนดี แต่ดูเหมือนจะไม่ค่อยเป็นประโยชน์หากปราศจากการปรับตัว การประเมินผล EIA จะจำแนกความน่าจะเป็นของคุณลักษณะมรดกวัฒนธรรมออกไปและแยกประเมินผลต่างหากผ่านตัวรับที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน เช่น อาคารที่ได้รับการป้องกัน แหล่งโบราณคดี และจุดชมวิวจำเพาะกับรัศมีชมวิว ซึ่งปราศจากการประยุกต์ใช้กรอบของ OUV มารวบรวมคุณลักษณะเหล่านั้น ซึ่งการเข้าถึงความเป็นสากล ต้องการตัวเชื่อมตรงไปสู่การแสดงออกของ UOV ของเขตนั้น ๆ

EIA จึงมักจะให้ผลลัพธ์ที่น่าผิดหวังเมื่อนำมาใช้กับทรัพย์สินมรดกโลก ในฐานะตัวประเมินผลกระทบ มันไม่ได้ให้ผลที่ตรงไปตรงมาและชัดเจนต่อคุณสมบัติของ OUV ผลกระทบที่สะสมและการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นก็อาจจะผ่านการตรวจจับไปอย่างง่ายดาย ผลงานล่าสุดที่สำเร็จไปในการประเมินผลกระทบของสะพานที่ต้องการประเมินในเขตรมรดกโลกที่ Middle Rhine Valley เป็นตัวอย่างหนึ่งของปัญหานี้

2.7 แนวคิดการประเมินพื้นที่การให้บริการทางการท่องเที่ยว (Hospitality Zone Assessment : HZA)

จากรายงานผลการประชุมโต๊ะกลมการประเมินพื้นที่อำนวยความสะดวก Hospitality zone assessment (HZA) 6 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ความบันเทิง (Entertainment) ความปลอดภัยสาธารณะ (Public Safety) ความปลอดภัยในสถานที่ผู้คนพบปะหรือชุมนุมกัน (Venue Safety) การใช้พื้นที่ร่วมกันบนทางเดินเท้า (Multi-Use Sidewalk) การคมนาคม (Transportation) และคุณภาพชีวิต (Quality of Life) ของเมืองมิลวอกี รัฐวิสคอนซิน ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อบริการผู้อาศัยและต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยความปลอดภัยและมีชีวิตชีวา โดยสถาบัน RESPONSIBLE HOSPITALITY INSTITUTE (RHI) คัดเลือกผู้มีส่วนได้เสียเข้าร่วมประชุมโต๊ะกลมแต่ละประเด็นมากกว่า 50 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่เข้าใจบริบทพื้นที่อย่างดี วัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมธุรกิจใจกลางเมือง ความปลอดภัยสาธารณะ และคุณภาพชีวิตของผู้พักอาศัยและผู้ท่องเที่ยวในเมืองมิลวอกี 2 ส่วนสถาบันเดียวกันของเมืองแซนโฮเซ รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ได้จัดประชุมโต๊ะกลมเพื่อบริหารจัดการ HZA โดยผู้เข้าร่วมประชุมมากกว่า 70 คน ที่มีความรู้และประสบการณ์ทั้งในและนอกพื้นที่ใจกลางเมือง เพื่อรวบรวมข้อมูลสมันิยมทั้งในปัจจุบันและอนาคต และหัวข้อที่เป็นประเด็นหรือปัญหา โดยแบ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ การอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย การพัฒนาและชุมชน โดยเก็บข้อมูลเพื่อส่งเสริมการจัดการร่วมกันใน 6 ปัจจัยหลัก ดังนี้ ดนตรีและความบันเทิง (Music and Entertainment) การตำรวจชุมชน (Community Policing) ระบบรักษาความปลอดภัย การบริการและความปลอดภัย (Security, Service and Safety) การใช้พื้นที่ทางเดินเท้าร่วมกัน (Multi-use Sidewalks) การคมนาคมช่วงกลางดึก (Late-night Integrated Transportation) และคุณภาพชีวิต (Quality of Life) และมีรายงานผลการประชุมโต๊ะกลมของเมืองมินนีแอโพลิส (Minneapolis) เป็นเมืองที่ใหญ่ที่สุดในรัฐมินนิโซตาในสหรัฐอเมริกาก็เก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้เสียใน 6 ปัจจัยหลักนี้เช่นกันเพื่อจุดประสงค์ที่ไม่ต่างกันคือรวบรวมข้อมูลเพื่อการตัดสินใจหรือดูแลอย่างประสบผลสำเร็จที่ดี เพื่อเสนอแนะให้เกิดนโยบายใหม่และปรับปรุงนโยบายเดิมสำหรับธุรกิจหรือการทำงานของหน่วยงานรัฐ เพื่อฝึกฝนและให้การศึกษาจากแนวปฏิบัติที่ดี ตลอดจนวิธีการเฝ้าระวัง การกระตุ้น การบังคับใช้ระบบต่าง ๆ ผ่านสื่อที่ร่วมกันทั้งผู้สนับสนุน นักธุรกิจและหน่วยงานรัฐ

2.8 กรณีศึกษาการบริหารจัดการเมืองเก่า

หัวข้อนี้จะยกกรณีศึกษาการบริหารจัดการเมืองเก่า 3 สถานที่ ได้แก่ เมืองเก่าจังหวัดน่าน เมืองเก่าฮอยอัน และเมืองหลวงพระบาง โดยเมืองเก่าในจังหวัดน่านนั้นถือว่ามีสถานะเดียวกับเมืองเก่าสงขลา กล่าวคืออยู่ในรายชื่อเมืองเก่า 10 เมืองที่จัดอยู่ในกลุ่มที่ 1 ดังที่กล่าวไปแล้วในหัวข้อที่ 5 และมีแนวคิดผลักดันให้เป็นเมืองมรดกโลกเช่นเดียวกับเมืองเก่าสงขลา ทั้งยังประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการเมืองเก่าแล้ว กรณีตัวอย่างเช่น การอนุรักษ์พัฒนาแหล่งเมืองเก่าบริเวณใจเมืองน่าน และเวียงพระธาตุแช่แห้ง จึงควรค่าแก่การศึกษา ส่วนเมืองเก่าฮอยอันในประเทศเวียดนาม และเมืองหลวงพระบางในประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาว ที่ได้รับการประกาศให้เป็นเมืองมรดกโลกแล้ว ควรแก่การศึกษาเป็นตัวอย่างว่าเมืองเหล่านี้มีการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าและการท่องเที่ยวเชิง

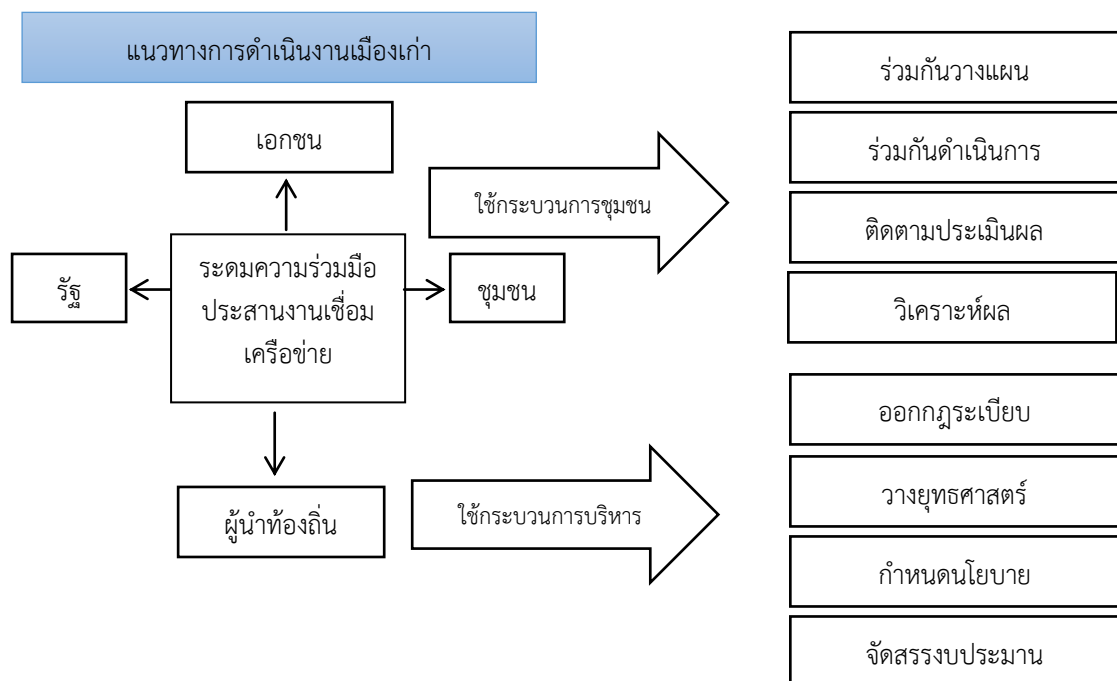
อนุรักษ์อย่างไร และมีผลกระทบอะไรบ้างจากการเป็นเมืองมรดกโลก เพื่อให้เห็นผลดีและผลเสียโดยรวม และนำบทเรียนจากที่อื่นมาศึกษาและหาทางป้องกันไม่ให้เมืองเก่าสงขลาตกอยู่ในปัญหาเช่นนั้น

2.8.1 กรณีศึกษาเมืองเก่า

ข้อมูลในหัวข้อนี้เป็นการสรุปความจากชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า เล่มที่ 6 บทเรียนการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า กรณีศึกษา โดยสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2554) นำเสนอตามหัวข้อดังนี้

1) การดำเนินการก่อนเป็นเมืองเก่า กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า จังหวัดน่าน เป็นการร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ภาคส่วนหลัก ๆ ประกอบด้วย 2 ภาคส่วน คือ ภาคประชาชนที่เรียกว่า “ประชาคมน่าน” และหน่วยงานภาครัฐคือ “หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดน่าน” จัดตั้งขึ้นตามแผนพัฒนาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมตามมติคณะรัฐมนตรี

การร่วมมือการระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐของชาวน่านดำเนินการอย่างต่อเนื่องตามแผนงานโครงการของหน่วยอนุรักษ์ฯ โดยทางหน่วยอนุรักษ์ฯ ได้กำหนดแนวทางดำเนินงานไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เน้นให้ทุกผ่านส่วนในจังหวัดน่านมีส่วนร่วม มีกระบวนการ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์” ดังแผนภูมิแนวทางการดำเนินงานเมืองเก่าต่อไปนี้:

ภาพที่ 2.4 แนวทางการดำเนินงานเมืองเก่า
ที่มา : จะเด็จ อินสว่าง (2554)

จากแผนภูมิดังกล่าว การดำเนินงานของหน่วยงานอนุรักษ์ฯ ได้ใช้กระบวนการชุมชน หรือกระบวนการเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการประชุมสัมมนาตามแผนงานของหน่วยอนุรักษ์ฯ โดยดำเนินการควบคู่ไปกับกระบวนการบริหารโดยภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2) แนวทางและมาตรการในการอนุรักษ์พื้นที่เมืองเก่า

จังหวัดน่านมีแนวทางในการบริหารจัดการดังนี้

2.1 ประชาสัมพันธ์และกระตุ้นให้คนเมืองน่านรู้จักคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมทุกประเภทที่ตนเองมีอยู่

2.2 รู้จักสร้างมูลค่า จากสิ่งที่มีคุณค่าต่อวิถีชีวิตและจิตวิญญาณของคนเมืองน่าน ต้องมีแผนและผังแม่บทฯ ในการเข้าไปใช้หรือพัฒนาพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่น รักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมกับแหล่งศิลปกรรมอย่างเหมาะสมยั่งยืน

2.3 ภาครัฐตั้งแต่ระดับจังหวัด อบจ. อบต. ต้องกำหนดกรอบนโยบาย มีเป้าหมาย และแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการส่งเสริมสนับสนุนภาคเอกชน กำกับดูแลโดยมาตรการของทั้งชุมชนและทางกฎหมาย

หากสามารถปฏิบัติตามแนวทางทั้งหมดนี้ได้ และมีการบริหารจัดการที่ดี แหล่งศิลปกรรมหรือโบราณสถานต่าง ๆ ในเมืองน่าน จะกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น รวมถึงประเทศชาติ

3) ข้อดีและข้อเสียของการเป็นเมืองเก่า

สำนักงานวัฒนธรรมของจังหวัดน่านได้ระบุประเด็นข้อดีข้อเสียของการเป็นเมืองเก่าของจังหวัดน่านดังนี้

3.1 ข้อดีของการเป็นเมืองเก่า ได้แก่

1) การเป็นเมืองเก่าสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ที่สมดุลของการอยู่ร่วมกันของคนกับแหล่งศิลปกรรมและธรรมชาติอย่างกลมกลืน เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน

2) การอนุรักษ์เมืองเก่า มีคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าฯ ทำหน้าที่กำหนดทิศทางและวางกรอบการทำงาน การติดตามประเมินทุกอย่าง โดยคณะกรรมการจะต้องเกิดจากการสรรหาบุคคลที่เหมาะสม

3) เมืองเก่าเป็นแหล่งเรียนรู้และสืบทอดเอกลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีแบบน่านให้กับประชาชนชาวน่าน ชาวไทย และชาวต่างชาติ

4) เมืองเก่าเป็นจุดเริ่มต้นของการร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์และพัฒนาของจังหวัดน่าน

5) การเป็นเมืองเก่าต้องมีสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เหมาะสม เพิ่มคุณภาพชีวิตแก่ประชาชน ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ที่ปฏิบัติตามข้อบังคับ ข้อบัญญัติ มีสิทธิประโยชน์ชัดเจนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือ

6) การเป็นเมืองเก่าก่อให้เกิดรายได้ของคนในพื้นที่ในลักษณะแหล่งเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงวัฒนธรรม

3.2 ข้อเสียของการเป็นเมืองเก่า ได้แก่

- 1) เจ้าของอาคารในพื้นที่เมืองเก่าอาจต้องสละความเป็นส่วนตัวไปบ้าง เช่น เมื่อนักท่องเที่ยวขอมาเยี่ยมชมบ้านที่ตนอาศัยอยู่ หรือเมื่อมีการจัดกิจกรรมในเขตเมืองเก่า นอกจากนี้ ยังไม่สามารถดัดแปลงบ้านได้ตามใจตนเอง ต้องปฏิบัติตามกฎ กติกาการปรับปรุงดัดแปลงอาคารใน ย่านเมืองเก่า
- 2) หน่วยงานราชการและท้องถิ่นในเขตเมืองเก่าต้องปรับวิธีการทำงานจาก เดิม ต้องทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นอย่างบูรณาการ และถือความเป็นเจ้าของร่วม การจะปรับปรุง เปลี่ยนแปลงอะไรต้องปรึกษาคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า
- 3) การจราจรในเขตเมืองเก่าเน้นการเดินชมและใช้จักรยาน เจ้าของรถใหญ่ ต้องเสียสละเลี่ยงไปใช้เส้นทางอื่น
- 4) นักท่องเที่ยวที่หลังไหลมากจะใช้ทรัพยากรหรือสร้างมลภาวะภายในเขต เมืองเก่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องวางแผนรองรับ

กล่าวโดยสรุป การที่จังหวัดน่านประสบผลสำเร็จในการอนุรักษ์และพัฒนาเขตเมืองเก่า น่าน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการร่วมมือร่วมใจอย่างเข้มแข็งระหว่างประชาชนชาวน่าน ภาครัฐทั้งระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น รวมถึงภาคเอกชน มีการจัดสรรบุคคลที่เหมาะสมมาเป็นคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า น่าน มีการวางแผนที่ชัดเจนและปฏิบัติตามแผนอย่างจริงจังเป็นขั้นเป็นตอนและ ต่อเนื่อง เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เมืองเก่าอื่น ๆ ในประเทศไทย นอกจากนี้การเป็นเมืองเก่ามีทั้งข้อดีและ ข้อเสีย ประชาชนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์เมืองเก่าของชุมชนตนเอง อาจจะต้อง สละความเป็นส่วนตัวเพื่อส่วนรวม ส่วนภาครัฐต้องวางแผนการบริหารจัดการให้ดี การท่องเที่ยวต้อง เป็นไปในเชิงอนุรักษ์เพื่อลดผลกระทบทางลบ

2.8.2 กรณีศึกษาเมืองเก่าฮอยอัน

ข้อมูลในหัวข้อนี้เป็นการสรุปความจากชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการ เมืองเก่า เล่มที่ 6 บทเรียนการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า กรณีศึกษา โดยสำนักนโยบายและ แผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2554) นำเสนอตามหัวข้อดังนี้

1) ลักษณะของเมืองฮอยอัน

ฮอยอันเป็นเมืองท่าที่ตั้งงามอยู่ทางภาคเหนือของเวียดนาม ในอดีตฮอยอันเป็นเมือง ท่าที่ติดต่อกับค้าขายกับประเทศในแถบเอเชียและทั่วโลก เช่น ญี่ปุ่น จีน และบาทหลวงจากแถบยุโรปก็ มาท่องเที่ยวและอาศัยอยู่ในเมืองฮอยอัน นำความหลากหลายทางวัฒนธรรมมายังเมืองแห่งนี้ จุดเด่น ทางสถาปัตยกรรมของฮอยอันคือ แนวบ้านไม้ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 ที่มีอายุกว่า 200 ปี มีลักษณะ เป็นแบบเดียวกันกับบ้านไม้ในเกียวโต ประเทศญี่ปุ่น ยาวเรียงรายเป็นอันดับหนึ่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

รัฐบาลเวียดนามประกาศให้ฮอยอันเป็นเมืองประวัติศาสตร์และเป็นสมบัติทาง วัฒนธรรมของชาติ เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2528 และเริ่มมีโครงการอนุรักษ์ขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2534 โดยมีการประชุมระดับนานาชาติที่เมืองดานัง หลังจากการประชุมจึงได้มีการสำรวจ และรวบรวมข้อมูลทุก

ด้าน หลังจากนั้นการซ่อมแซมบ้านเรือนต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นโดยเป็นการดำเนินการร่วมกันในระดับนานาชาติ ซึ่งการซ่อมแซมบ้านแห่งประวัติศาสตร์เริ่มขึ้นในปีพ.ศ. 2536 ในบ้านเลขที่ 101 จนกระทั่งเดือนเมษายน พ.ศ. 2538 ได้มีการก่อตั้งสมาคมเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมฮอยอันและมรดกทางสถาปัตยกรรม ที่รู้จักกันในนาม Hoi An Society มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการอนุรักษ์เมืองฮอยอัน มีกิจกรรมในการสนับสนุนเงินเพื่อการซ่อมแซมบ้านประวัติศาสตร์ในฮอยอันด้วย

เมืองฮอยอันได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเมื่อพ.ศ. 2542 ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุผลว่าเป็นตัวอย่างของเมืองท่าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 15-19 ที่มีการผสมผสานศิลปะและสถาปัตยกรรมทั้งของท้องถิ่นและของต่างชาติไว้ได้อย่างมีเอกลักษณ์ และอาคารต่าง ๆ ภายในเมืองได้รับการอนุรักษ์ให้อยู่ในสภาพเดิมไว้ได้เป็นอย่างดี (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2559)

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองฮอยอัน

ในด้านการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่ามีผู้บริหารที่มีอำนาจในเมืองฮอยอันคอยวางระเบียบและข้อห้ามต่าง ๆ สำหรับการค้าขาย การทิ้งขยะ และการควบคุมป้าย ซึ่งส่งเสริมความเป็นเมืองฮอยอันให้อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อยและน่าประทับใจ

เมืองฮอยอันยังมีศูนย์อนุรักษ์อนุรักษ์สถานฮอยอันเพื่อการจัดการและการอนุรักษ์ ทำหน้าที่อนุญาตในการปรับปรุงบ้านใหม่ และการขยายหรือต่อเติมสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ โดยหน่วยงานดังกล่าวจะตรวจสอบ วางแผนการขยาย และการปฏิสังขรณ์ที่ผู้อยู่อาศัยเป็นผู้มาดำเนินการยื่นด้วยตนเอง ซึ่งปัจจุบันมีผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมจากประเทศญี่ปุ่นมาประจำที่ศูนย์แห่งนี้ด้วย หน่วยงานนี้ยังทำหน้าที่ดำเนินการวิจัยและสำรวจพื้นที่อนุรักษ์ในฮอยอัน โดยได้รับความร่วมมือจากชาวเวียดนาม และองค์กรต่างประเทศมาจนถึงปัจจุบันนี้

3) การบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าฮอยอัน

การบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าฮอยอันมีเป็นตัวอย่างที่ดีในการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ดังนี้

3.1 ทางเข้าสู่เมืองฮอยอัน มีป้ายสื่อความหมายบอกให้ทราบว่ากำลังเข้าสู่เขตเมืองเก่า

3.2 มีการเก็บค่าธรรมเนียมก่อนเข้าสู่เมืองฮอยอัน สามารถนำรายได้ไปใช้ในการอนุรักษ์เมืองเก่าได้

3.3 มีการควบคุมอาคารและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ให้มีความกลมกลืนกัน เช่น ใช้สีอาคารเพียง 2 สี คือสีเหลืองและสีฟ้า อาคารที่สร้างใหม่มีรูปแบบที่เรียบง่ายและใช้สีอ่อนจึงสามารถกลมกลืนไปกับสถาปัตยกรรมในเมืองเก่า เช่นเดียวเสาโคมไฟฟ้าที่มีลักษณะเรียบง่าย สีสนกลมกลืนกับสภาพของเมือง รวมไปถึงทางเท้าใช้วัสดุเรียบง่ายและใช้สีกลมกลืนกับสีของอาคารในเมืองเก่า

3.4 มีการควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่จะทำให้เกิดมลภาวะทางสายตา เช่น ควบคุมป้ายร้านค้าให้มีขนาดเล็ก และใช้สีน้ำตาลเข้ม กลมกลืนไปกับอาคารในพื้นที่เมืองเก่า ส่วนป้ายไฟฟ้าและป้ายชื่อถนนมีขนาดเล็ก ไม่รบกวนสายตา บริเวณสะพานญี่ปุ่นซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของเมืองฮอยอัน

มีการควบคุมไม่ให้มีสิ่งแปลกปลอมมาบดบัง นอกจากนี้ยังมีการนำสายไฟฟ้าลงดินในย่านเมืองเก่าด้วย

3.5 มีระเบียบเกี่ยวกับการทิ้งขยะ ห้ามทิ้งขยะบนถนน การเก็บขนขยะมูลฝอยใช้คนเข็นรถบรรทุกขยะซึ่งสะดวกในการเก็บขน และไม่นำรังเกียจต่อผู้พบเห็น ส่วนถังขยะออกแบบให้เรียบง่าย สีสันกลมกลืนกับอาคารเมืองเก่า และขนาดไม่ใหญ่ เก็บขนง่าย

3.6 สภาพแวดล้อมในเมืองเก่าได้รับการดูแลอย่างดี ให้สำคัญกับธรรมชาติ ทั้งน้ำในแม่น้ำมีคุณภาพ มีการเพิ่มพื้นที่สีเขียวโดยการปลูกต้นไม้ตามอาคารต่าง ๆ สร้างบรรยากาศร่มรื่น และทัศนียภาพที่สวยงาม

3.7 อาคารที่ปรับปรุงใหม่มีการคงรูปแบบเดิม วัสดุเหมือนเดิม และฝีมือช่างเดิมเพื่อคงความแท้

3.8 การสัญจรในเขตเมืองเก่าสอยอันใช้การเดินเท้า รถจักรยาน และรถสามล้อรับจ้างเท่านั้น

3.9 ในด้านการสร้างแรงจูงใจ ผู้บริหารเมืองได้กำหนดให้รางวัลสำหรับการอนุรักษ์แก่ผู้อาศัยที่ดูแลรักษา ซ่อมแซม และอนุรักษ์บ้านของตนได้ดีที่สุด

3.10 ในด้านการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีวัฒนธรรม บ้านเก่าในสอยอันบางหลัง ยามค่ำคืนเปิดเป็นโรงเรียนสอนเด็ก ๆ ให้สามารถขับร้องเพลงพื้นเมืองได้

เห็นได้ว่าเมืองเก่าสอยอันเป็นตัวอย่างที่ดีในการศึกษาการบริหารจัดการเมืองเก่า โดยมีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องการอนุรักษ์อาคาร มีสมาคมที่คอยสนับสนุนเงินในการซ่อมแซมอาคาร มีผู้บริหารเมืองและมีความร่วมมือจากประชาชนชาวเวียดนาม เป็นการร่วมมือกันทุกภาคส่วน และการบริหารจัดการพื้นที่ก็ดำเนินไปตามหลักเกณฑ์สำคัญ ได้แก่ การรักษาสภาพแวดล้อมภายในเมืองเก่าให้สะอาดและน่าดูชม เช่น ปลูกต้นไม้ตามอาคาร ดูแลแม่น้ำลำคลองให้สะอาด มีการจัดการขยะ ส่วนการสัญจรเน้นการเดินเท้าและยานพาหนะขนาดเล็ก อาคารและสิ่งปลูกสร้างมีการใช้สีและวัสดุที่กลมกลืนกัน การบำรุงซ่อมแซมใช้สี วัสดุ และฝีมือช่างเดิมเพื่อรักษาความแท้ มีการควบคุมไม่ให้เกิดมลภาวะทางสายตา เป็นต้น การอนุรักษ์อย่างถูกต้องนอกจากจะสามารถดำรงคุณค่าเมืองที่มีความเจริญมากกว่า 400 ปี ยังช่วยรักษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้ดำรงอยู่ และการบริหารจัดการที่ดีทำให้ประวัติศาสตร์สอดคล้องไปกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน และพัฒนาไปเป็นพื้นที่สำคัญทางเศรษฐกิจที่สามารถดึงดูดรายได้จากนักท่องเที่ยวได้ด้วย

2.8.3 กรณีศึกษาเมืองหลวงพระบาง

1) ลักษณะของเมืองหลวงพระบาง

หลวงพระบางเป็นพื้นที่ราบขนาดเล็ก ตั้งอยู่ในแอ่งภูเขาใหญ่ที่มีแม่น้ำขนาดกลาง 4 สายล้อมรอบ หลวงพระบางเริ่มก่อตั้งขึ้นในสมัยเจ้าฟ้าจัมในปีพ.ศ. 1896 ภายใต้ชื่อแรกคือ “กรุงศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาว” ในระยะเวลา 600 กว่าปีที่ผ่านมา การพัฒนาเมืองหลวงพระบางไม่มีความต่อเนื่อง หยุดชะงักเป็นระยะด้วยเหตุผลทางการเมืองและภัยสงคราม จนกระทั่งเมื่อสาธารณรัฐประชาชนลาวตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสระหว่างปีพ.ศ. 2436-2490 หลวงพระบางได้รับการฟื้นฟูบูรณะและพัฒนาให้ทันสมัยแบบตะวันตก มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างพื้นที่กายภาพของตัวเมืองด้วยการตัดถนนให้เป็นเส้นตรง สร้างทางระบายน้ำสะพานท่าเรือ บูรณะพระราชวัง สร้างอาคารบ้านเรือน

สมัยใหม่แบบตะวันตก โดยผสมผสานเทคนิคสมัยใหม่เข้ากับวัสดุธรรมชาติ กลายเป็นสถาปัตยกรรมรูปแบบใหม่ซึ่งคนหลวงพระบางเรียกว่า “อาคารอาณานิคม” หรือ “อาคารแบบหัวเมืองขึ้น” ในระยะ 54 ปีภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสหลวงพระบางได้รับการผสมผสานความเจริญแบบตะวันตกให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม กลายเป็นมรดกของเมืองที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น การพัฒนาเมืองหลวงพระบางหยุดชะงักลงอีกครั้งเมื่อเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาเข้าไปจนถึงการยุติสงครามเวียดนาม หลังจากนั้นประเทศเปลี่ยนระบบการเมืองการปกครองสู่ระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์

ข้าราชการท้องถิ่นและรัฐบาลกลางต้องการผลักดันให้หลวงพระบางเป็นเมืองมรดกโลกภายใต้การกำกับดูแลของยูเนสโก และได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกประเภทมรดกทางวัฒนธรรมเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2538 ด้วยเหตุผล คือ มีวัดวาอารามเก่าแก่มากมาย มีบ้านเรือนอันเป็นเอกลักษณ์แบบอาคารอาณานิคม ตัวเมืองตั้งอยู่ริมน้ำโขงและน้ำคานซึ่งไหลบรรจบกันท่ามกลางธรรมชาติอันงดงาม และชาวหลวงพระบางมีบุคลิกที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตร และมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงาม และยังได้รับการยกย่องว่าเป็นเมืองที่ได้รับการปกป้องรักษาที่ดีที่สุด ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Best Preserve City in Southeast Asia) (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2561)

2) การจัดการการท่องเที่ยวในเมืองมรดกโลกหลวงพระบาง

พงษ์ธาดา วุฒิการณัฏฐ์ อธิดา ดาว วุฒิการณัฏฐ์ และชุลีพร วิมุกตานนท์ (2555) ศึกษาผลกระทบจากธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีต่อการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมของเมืองหลวงพระบาง โดยมีผลการศึกษา แจกแจงได้ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยว ชาวหลวงพระบางยังไม่มีส่วนร่วมเท่าที่ควร การเสนอแผนงานหรือวางนโยบายบริหารจัดการการท่องเที่ยวผูกขาดในกลุ่มข้าราชการระดับสูงทั้งภายในแขวงหลวงพระบางและรัฐบาลกลาง

2.2 การบังคับใช้ระเบียบกฎหมายเกณฑ์ในเขตพื้นที่อนุรักษ์เป็นไปอย่างเข้มงวด ในลักษณะของมรดกที่เป็นอาคารหรือสถานที่ที่จะต้องมีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกโลกมาตรวจสอบ และต้องได้รับอนุญาต ซึ่งเป็นผลต่อการรักษาความดั้งเดิมของสถาปัตยกรรม ส่วนในด้านการดำรงวิถีชีวิตมีผลดีคือสามารถชะลอการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมโดยการสร้างภาพลักษณ์ของอดีตเอาไว้ แต่กฎระเบียบหลายอย่างอาจเข้มงวดจนขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน ขัดแย้งต่อการดำรงชีวิตปัจจุบัน และขัดต่อแนวคิดทฤษฎีการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.3 ด้านเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงจากแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์เป็นระบบทุนนิยมที่ซับซ้อน เพราะมีนักลงทุนจากหลากหลายเชื้อชาติเข้ามาทำธุรกิจที่เมืองหลวงพระบาง โดยเฉพาะธุรกิจร้านอาหารเครื่องดื่ม ธุรกิจท่องเที่ยว หลวงพระบางจึงกลายเป็น “เมืองใหม่ในอัตลักษณ์เก่า” คือมีคนจากหลากหลายเชื้อชาติเข้ามาทำธุรกิจ ผลประโยชน์จึงตกอยู่กับคนชาติอื่นไม่ได้ อยู่ในมือคนพื้นถิ่นเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีการสร้างวัฒนธรรมใหม่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ เช่น “กาตมิด” ซึ่งเป็นตลาดกลางคืน ตลาดในแบบเดิมของเมืองหลวงพระบางคือตลาดสด ซึ่งมีเฉพาะช่วงเช้าก่อนเที่ยงวันเท่านั้น เป็นต้น

2.4 สภาพเศรษฐกิจที่ขยายตัวต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อค่าครองชีพในเขตพื้นที่มรดกเมืองหลวงพระบางให้ถีบตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว

2.5 ปัญหานักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาใช้ทรัพยากรในเขตพื้นที่มรดกที่มีขนาดเพียง 8.14 ตารางกิโลเมตร มีปัญหาขยะล้นเมือง การท่องเที่ยวเน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ

ขณะที่นายยา ชาววัน คะนิงนิตย์ ไสยโสภณ และบุญยัง หมั่นดี (2560) ศึกษาเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกหลวงพระบาง และมีผลการศึกษานำเสนอตามรูปแบบของธุรกิจสรุปความได้ดังนี้

1. ธุรกิจที่พัก ด้วยกฎระเบียบในการรักษามรดกโลกของยูเนสโกและสภาพภูมิประเทศที่เป็นที่ราบกลางหุบเขาทำให้เขตมรดกหลวงพระบางไม่สามารถสร้างอาคารสูง ที่พักส่วนใหญ่เป็นเรือนพักหรือเรือนพัก (Guest House) และเป็นของประชาชนท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ หลังจากหลวงพระบางประกาศเป็นเขตมรดกโลกที่พักก็มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ร้านอาหารและเครื่องดื่มในเขตมรดกหลวงพระบางค่อนข้างหนาแน่น ส่วนใหญ่เป็นกิจการของชาวต่างชาติ เนื่องมาจากนโยบายส่งเสริมการลงทุนของชาวต่างชาติแบบร้อยละร้อยทำให้มีการจ้างงานคนท้องถิ่นมากขึ้น เมื่อประกาศเป็นมรดกโลกมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น คนท้องถิ่นเกิดอาชีพใหม่คือการขายอาหารตักบาตร โดยเฉพาะการตักบาตรข้าวเหนียวยามเช้า

3. ธุรกิจการขนส่ง การเที่ยวชมสถานที่ในตัวเมืองมีทั้งเดินเท้า ขี่จักรยานและจักรยานยนต์ โดยสารรถสามล้อ รถตุ้ และนั่งเรือชมทัศนียภาพริมฝั่งโขง คนท้องถิ่นเกิดอาชีพรับ-ส่งนักท่องเที่ยว

4. ธุรกิจการขายสินค้าที่ระลึก ตลาดมืด (ตลาดกลางคืน) เริ่มเปิดเวลา 17.00 น. เป็นช่องทางเพิ่มรายได้กับกลุ่มพนักงานและคนที่ทำอาชีพค้าขายอยู่แล้ว

5. ธุรกิจการบริการการท่องเที่ยว มีทั้งบริษัทสาขาที่มาจากเวียดนามหรือจีน รวมถึงเครือข่ายที่อาจมีประเทศอื่นด้วย ประชาชนท้องถิ่นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริการท่องเที่ยวมีทั้งเป็นเจ้าของกิจการ ให้เช่าพื้นที่เพื่อดำเนินการ รับจ้างอิสระ และเป็นพนักงานประจำสำนักงาน

6. ครัวเรือนที่ไม่มีธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ผลกระทบทางบวกคือมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มากขึ้น เช่น ระบบการโทรคมนาคม การขนส่งไฟฟ้า การรักษาความปลอดภัยสินค้าและบริการต่าง ๆ ผลกระทบทางด้านลบคือการดำรงชีวิตของคนพื้นถิ่นเปลี่ยนแปลงไป เช่น การเปลี่ยนแปลงอาชีพ การแข่งขันสูง วิถีชีวิตเปลี่ยนไป เช่น ในตอนเช้าชาวบ้านที่เคยตื่นเข้ามาเตรียมอาหารรอใส่บาตรหน้าบ้าน ปัจจุบันเหลือน้อยลงมาก จำนวนรถยนต์มากขึ้น ขยะมูลฝอยมากขึ้น เป็นต้น

จากผลการวิจัยจะเห็นว่าเมืองมรดกโลกหลวงพระบางนั้นได้รับการอนุรักษ์โบราณสถาน สถาปัตยกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีไว้อย่างดี เนื่องจากปฏิบัติตามกฎระเบียบและหลักเกณฑ์ของยูเนสโกอย่างเข้มงวดและเคร่งครัด ในด้านการจัดการการท่องเที่ยวหลวงพระบางจะเป็นเมืองท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะหลังจากประกาศพื้นที่มรดกโลกนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกหลั่งไหลเข้ามาเที่ยวที่เมืองหลวงพระบาง ธุรกิจหลักจึงเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ส่งผลให้คนพื้นถิ่นเดิมต้องทำอาชีพที่เกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยว รัฐบาลเองก็มีนโยบายส่งเสริมให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุน ทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น แต่ก็ทำให้วิถีชีวิตคนพื้นถิ่นต่างไปจากเดิม ค่าครองชีพในเมืองหลวงพระบางก็ถีบตัวสูงขึ้น ทำให้คนพื้นถิ่นเดิมขายบ้านหรือให้เช่าอาคารแล้วย้ายออกไปหลาย

ครอบครัวจะเห็นว่าการท่องเที่ยวหลวงพระบางไม่ได้ดำเนินตามหลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คนพื้นถิ่นไม่มีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วมน้อยมากในการวางแผนการท่องเที่ยว การปล่อยให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาเป็นเจ้าของธุรกิจจำนวนมาก คนพื้นถิ่นหลวงพระบางเดิมต้องย้ายถิ่นฐานเพราะกฎระเบียบที่เคร่งครัดและค่าครองชีพที่สูงจนสู้ไม่ไหว สิ่งเหล่านี้กำลังทำให้เมืองหลวงพระบางกำลังสูญเสียความแท้ไป

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

งานวิจัยในแผนย่อยที่ 3 เรื่อง “การบริหารจัดการพื้นที่ในเขตรวดทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ สถานการณ์การบริหารจัดการพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวในเขตรวดทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 2) เพื่อวิเคราะห์สภาพการณ์ในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในเขตรวดทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 3) เพื่อจัดทำแนวทางการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตรวดทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ 4) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตรวดทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แสดงรายละเอียดการดำเนินงานวิจัยดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร ประกอบด้วย 5 กลุ่ม ได้แก่

- 1) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
 - 2) แกนนำชุมชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
 - 3) หน่วยงานภาครัฐเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
 - 4) หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
 - 5) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตรวดทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
- เนื่องจากในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาไม่มีการเก็บสถิตินักท่องเที่ยวเฉพาะพื้นที่ คณะผู้วิจัยจึงใช้สถิติของนักท่องเที่ยว นักทัศนาจร และผู้มาเยือนที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา ปี 2561 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2661) จำนวน 15,257,626 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 5 กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- 1) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ได้แก่ ร้านอาหาร ห้องสุขา การรักษาความปลอดภัย ระบบน้ำ ไฟฟ้า ที่จอดรถ ป้ายบอกทาง ป้ายสื่อความหมาย การเข้าถึง เป็นต้น
- 2) แกนนำชุมชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา จำนวน 15 คน
- 3) หน่วยงานภาครัฐเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานหาดใหญ่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา เทศบาลนครสงขลา สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักศิลปากรที่ 11 สงขลา และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น 20 คน
- 4) หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาควิชาการเมืองสงขลา สมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา สมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพจังหวัดสงขลา หอการค้าจังหวัดสงขลา ตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว เป็นต้น จำนวน 15 คน

5) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ ผู้ศึกษาวิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) และใช้วิธีการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแจกแบบสอบถามให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวและนักศึกษานักท่องเที่ยวที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป การเลือกกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาตินี้ ผู้ศึกษาวิจัยใช้ข้อมูลสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ในปี 2561 (กรมการท่องเที่ยว, 2561) ซึ่งมีนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลาจำนวน 2,514,097 คน แต่ทั้งนี้คณะผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่ใช้สูตรการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (Taro Yamane, 1970) เพื่อหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

จากสูตร

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยกำหนดให้

n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
N	แทน	ขนาดของประชากร
e	แทน	ความคลาดเคลื่อนของการเลือกตัวอย่าง (5% = 0.05)

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{2,514,097}{1 + 2,514,097 (0.05)^2}$$

$$n = \frac{2,514,097}{6,285.74}$$

$$n = 399.96$$

ดังนั้นในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ เก็บข้อมูลทั้งสิ้น 400 ท่าน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยฉบับนี้ ประกอบด้วย 5 เครื่องมือ ได้แก่ 1) แบบสำรวจ 2) แบบประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยว 3) แบบสัมภาษณ์ 4) ประเด็นการประชุมกลุ่มย่อย 5) แบบสอบถาม ดังนี้

1) แบบสำรวจ

การใช้เครื่องมือแบบสำรวจเป็นการสำรวจข้อมูลพื้นที่ (Field survey) ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยเน้นประเด็นสิ่งอำนวยความสะดวก การรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย

1.1 การสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า
สงขลา ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ห้องสุขา ที่พัก ร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก
เส้นทางเดินเท้าหรือเส้นทางจักรยานศึกษาทางวัฒนธรรม ป้ายสื่อความหมาย

1.2 การลงพื้นที่สำรวจการบริหารการรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว
ได้แก่ บุคลากรที่รับผิดชอบด้านการรักษาความปลอดภัยและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เครื่องมือ
ป้องกันอุบัติเหตุและบรรเทาสาธารณภัย อุปกรณ์ปฐมพยาบาลและหรืออุปกรณ์กู้ชีพ ระบบ
กล้องโทรทัศน์วงจรปิด ป้ายเตือนให้ระวังอันตราย การซักซ้อมรองรับภาวะฉุกเฉินหรือภัยพิบัติ
ยานพาหนะสำหรับเคลื่อนย้ายหรืออพยพนักท่องเที่ยวกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน

2) แบบประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

คณะผู้วิจัยใช้แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (กรมการ
ท่องเที่ยว, 2557) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว
2) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว 3) การบริหารจัดการ

3) แบบสัมภาษณ์

เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ใช้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่
เมืองเก่าสงขลาทั้งแกนนำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง โดย
กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ดังนี้

(1) แนวทางในการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวใน
แหล่งท่องเที่ยว

(2) แนวทางในการบริหารจัดการความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวในแหล่ง
ท่องเที่ยว

(3) แนวทางในการบริหารการจัดการกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

(4) แนวทางในการบริหารจัดการขีดความสามารถในการรองรับในแหล่ง
ท่องเที่ยว

4) การจัดประชุมกลุ่มย่อยสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวใน
พื้นที่เมืองเก่าสงขลา

ประเด็นการจัดประชุมกลุ่มย่อยสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยว
ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา คณะผู้วิจัยใช้วิธีการจัดการประชุมกลุ่มย่อย โดยเป็นการเชิญผู้ที่มี
ส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงาน
ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และภาคประชาชน ร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อวิเคราะห์สภาพการณ์
ในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่า
สงขลา และเพื่อจัดทำแนวทางการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกวัฒนธรรมพื้นที่
เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่
ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีประเด็น
ในการจัดประชุมกลุ่มย่อย ได้แก่

(1) การวิเคราะห์สถานการณ์ของแหล่งท่องเที่ยว

- (2) การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการบริหารจัดการ
- (3) การเสนอแนวทางในการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว
- (4) การเสนอแนวทางในการบริหารจัดการความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว
- (5) การเสนอแนวทางการจัดการขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว
- (6) การเสนอแนวทางการสร้างการจัดการแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
- (7) การเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาอย่างยั่งยืน
- (8) การเสนอแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

5) แบบสอบถาม

คณะผู้วิจัยใช้เครื่องมือแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา เพื่อทราบความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับด้านการท่องเที่ยว เพื่อเป็นข้อมูลประกอบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเนื่องจากนักท่องเที่ยวเป็นผู้ใช้บริการทางการท่องเที่ยว ในการบริหารจัดการควรนำความคิดเห็นของผู้ใช้บริการประกอบกับการวางแผน เพื่อให้การจัดการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษาวิจัยได้เก็บข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิโดยแบ่งตามลักษณะดังนี้

3.3.1 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่

- 1) ศึกษาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับ 3 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)
- 2) ศึกษาข้อมูลจากการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาตามขอบเขตด้านพื้นที่
- 3) ศึกษาข้อมูลจากแบบสำรวจ (Basic Survey) สิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
- 4) ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ลักษณะของคำถามเป็นคำถามปลายปิด (Close-ended Question) และคำถามปลายเปิด (Open-ended Question)

5) ศึกษาจากการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เป็นการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับ 1) การวิเคราะห์สถานการณ์ของแหล่งท่องเที่ยว 2) การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการบริหารจัดการ 3) การเสนอแนวทางในการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว 4) การเสนอแนวทางในการบริหารจัดการความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว 5) การเสนอแนวทางการจัดการขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว 6) การเสนอแนวทางการสร้างการจัดการแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 7) การเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาอย่างยั่งยืน 8) การเสนอแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

3.3.2 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากแหล่งต่างๆ ดังนี้

- 1) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานหาดใหญ่ (สงขลา-พัทลุง)
- 2) ภาศึคนรักเมืองสงขลาสมาคม
- 3) การประชุมคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองเก่าสงขลา
- 4) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา
- 5) สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา
- 6) เทศบาลนครสงขลา
- 7) องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา
- 8) สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 9) ข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆบนอินเทอร์เน็ต
- 10) หนังสือทางวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากงานวิจัยฉบับนี้ประกอบด้วยเครื่องมือ 5 ประเภท จึงแสดงวิธีการวิเคราะห์เครื่องมือแต่ละประเภท ดังนี้

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ

เนื่องจากแบบสำรวจเป็นการสำรวจข้อมูลพื้นที่ (Field survey) ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยเน้นประเด็นสิ่งอำนวยความสะดวก การรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่ในเมืองเก่าสงขลา ใช้วิธีการสำรวจจำนวน และคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในพื้นที่ ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากสนาม (Field Data) และแสดงข้อมูลในเชิงจำนวนของทรัพยากรต่างๆในพื้นที่ โดยแสดงคำบรรยายและภาพประกอบ

- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

การตรวจประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (กรมการท่องเที่ยว, 2557) สามารถแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ โดยการให้คะแนนจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวมากที่สุด เนื่องจากเป็นสิ่งดึงดูดใจสำคัญสำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชม ส่วนองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการมีความสำคัญรองลงมา และ

องค์ประกอบด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวมีความสำคัญของคะแนนน้อยที่สุด รายละเอียดของค่าคะแนนเต็มในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่

- 1) องค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจ คะแนน 50 คะแนน
- 2) องค์ประกอบด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว คะแนน 10 คะแนน
- 3) องค์ประกอบด้านศักยภาพในการบริหารจัดการ คะแนน 40 คะแนน

วิธีการให้คะแนน มี 2 วิธี คือ

1) วิธีที่ 1 การให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยว มีคุณสมบัติตรงกับตัวชี้วัดข้อใดมากที่สุด และจำให้คะแนนในข้อที่เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวควรได้ในข้อนั้นเพียงข้อเดียว ทั้งนี้จะมีค่าการให้คะแนนตั้งแต่ 0 คะแนน ถึง 5 คะแนน หรือ 1 คะแนน ถึง 5 คะแนน

2) วิธีที่ 2 การให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยว นั้น มีคุณสมบัติตรงกับตัวชี้วัดข้อใดบ้าง โดยดัชนีชี้วัด 1 ข้อ จะมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน หากไม่มีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดใดเลย จะมีค่าเท่ากับ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรงแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน หากมีคุณสมบัติครบทุกข้อจะมีค่าเท่ากับ 5 คะแนน

การกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แปรค่าคะแนนตามระดับช่วงคะแนน ดังนี้

ค่าคะแนน (ร้อยละ) 81 ขึ้นไป	หมายถึง	ดีเยี่ยม
ค่าคะแนน (ร้อยละ) 71 - 80	หมายถึง	ดีมาก
ค่าคะแนน (ร้อยละ) 61 - 70	หมายถึง	ดี
ค่าคะแนน (ร้อยละ) 51 - 60	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าคะแนน (ร้อยละ) 50 หรือน้อยกว่า	หมายถึง	ต่ำ

3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

คณะผู้ศึกษาวิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยทำการวิเคราะห์แบบจัดกลุ่มประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ แบ่งประเด็นดังนี้

- 3.1 การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการบริหารจัดการ
- 3.2 แนวทางในการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว
- 3.3 แนวทางในการบริหารจัดการความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว
- 3.4 แนวทางในการบริหารจัดการกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว
- 3.5 แนวทางในการบริหารจัดการขีดความสามารถในการรองรับในแหล่งท่องเที่ยว

4) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย

คณะผู้ศึกษาวิจัยนำข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย ที่ได้จากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR) มาประมวลผลสรุปประเด็นการ

อภิปรายต่างๆแล้วนำมาวิเคราะห์และสรุปประเด็น เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าสงขลา โดยมุ่งเน้นประเด็นได้แก่

- 4.1 การวิเคราะห์สถานการณ์ของแหล่งท่องเที่ยว
- 4.2 การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านการบริหารจัดการ
- 4.3 การเสนอแนวทางในการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว
- 4.4 การเสนอแนวทางในการบริหารจัดการความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว
- 4.5 การเสนอแนวทางการจัดการขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว
- 4.6 การเสนอแนวทางการสร้างการจัดการแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
- 4.7 การเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาอย่างยั่งยืน
- 4.8 การเสนอแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

5) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ในการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ วิเคราะห์ผลเป็นค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ดังนี้

5.1 ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบายข้อมูลส่วนต่างๆดังนี้

- 1) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ (เพศ อายุ สถานะภาพ ภูมิลำเนา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา)
- 2) พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
- 3) ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

5.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้อธิบายข้อมูลในส่วน

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่เมืองเก่าสงขลาโดยการกำหนดการให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม จำนวน 5 ระดับ ตามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) (มนสิข สิริสมบุญ, 2550) คือ

ระดับคะแนน 5	หมายถึง	มากที่สุด
ระดับคะแนน 4	หมายถึง	มาก
ระดับคะแนน 3	หมายถึง	ปานกลาง
ระดับคะแนน 2	หมายถึง	น้อย
ระดับคะแนน 1	หมายถึง	น้อยที่สุด

ในการประเมินผลจะใช้วิธีการแปลผลแบบสอบถามโดยใช้ค่าเฉลี่ยตามหลักการแบ่งอันตรภาคชั้น (Class Interval) โดยใช้สูตรคำนวณช่วงกว้างของชั้น (ปารวี ศรีอุบล, 2548) ดังต่อไปนี้

$$\begin{aligned}\text{Interval (I)} &= \frac{\text{Rang (R)}}{\text{Class (C)}} \\ &= \frac{5-1}{5} \\ &= 0.8\end{aligned}$$

จากนั้นหาค่าเฉลี่ยของคำตอบแบบสอบถามโดยพิจารณาตามเกณฑ์ในการประเมินผล ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.21 – 5.0	หมายถึง	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.41 – 4.20	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ย	2.61 – 3.40	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.81 – 2.60	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด

โดยใช้สูตรการหาค่าเฉลี่ย(Mean) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3.5 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

3.5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาทำการตรวจสอบความถูกต้องขั้นพื้นฐานของเนื้อหา (Content Validity) และ ความน่าเชื่อถือ หรือความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Reliability) (สินีนาง พูลเกื้อ, 2560) ดังต่อไปนี้

1) การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยก่อนนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ความสอดคล้องกับข้อคำถาม เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยของแบบสอบถาม โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาข้อคำถาม ดังนี้

คะแนน +1	แน่ใจว่าข้อคำถามความเหมาะสมวัดได้ตามวัตถุประสงค์
คะแนน 0	ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามข้อคำถามความเหมาะสมวัดได้ตาม

วัตถุประสงค์

คะแนน -1	แน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่ได้ตามวัตถุประสงค์
----------	--

จากนั้นนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) ตามสูตร

$$IOC = \frac{\sum Ri}{N} ; -1 \leq IOC \leq 1$$

โดยที่ Ri คือ คะแนนการพิจารณาข้อคำถามที่ i ของผู้เชี่ยวชาญ

$\sum Ri$ คือ ผลรวมคะแนนการพิจารณาข้อคำถามที่ i ของ

ผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 แสดงว่าข้อคำถามนั้นเหมาะสมที่จะนำไปใช้

ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 แสดงว่าข้อคำถามนั้นยังไม่เหมาะสม

ควรปรับปรุง

และทดลองนำแบบสอบถามไปใช้ (Try Out) จำนวน 30 ชุดเพื่อทดสอบหาความเที่ยงของเนื้อหาในลำดับต่อไป

2) การหาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับแก้เนื้อหาแล้วนั้นไปทดลองเก็บข้อมูลกับกลุ่มที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง (Try out) จำนวน 30 ชุดเพื่อทดสอบหาความเที่ยงของเนื้อหา ซึ่งจะแสดงในรูปค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability coefficient) โดยใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach Method) ซึ่งจะคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค (α) เมื่อนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยเป็นวิธีที่ใช้ได้กับข้อคำถามที่ไม่จำเป็นต้องเป็นระบบ 0-1 แบบมาตราที่เป็นแบบประเมินค่า (Rating scale) โดยสูตรที่คำนวณคือ

$$\alpha = \left[\frac{n}{n-1} \right] \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α = ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

S_i^2 = ความแปรปรวนของคะแนนคำถามแต่ละข้อ

S_t^2 = ความแปรปรวนของคะแนนรวมของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

n = จำนวนข้อคำถามทั้งหมดที่ใช้วัด

3.5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) (สุรางค์ จันทวานิช, 2552) กล่าวคือเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในลักษณะที่ต่างกันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกันนั้นศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลว่าข้อมูลที่ได้มามีความเหมือนกันหรือไม่

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการพื้นที่ในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ สถานการณ์การบริหารจัดการพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 2) เพื่อวิเคราะห์สภาพการณ์ในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 3) เพื่อจัดทำแนวทางการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และ 4) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ผลการศึกษาบริบทพื้นที่ สถานการณ์การบริหารจัดการพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

การศึกษาระดับพื้นที่ สถานการณ์การบริหารจัดการพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา คณะผู้วิจัยใช้เครื่องมือแบบสำรวจและการสังเกต เพื่อสำรวจพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา โดยใช้แนวคิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยว (ปัจจัย 5 A's ทางการท่องเที่ยว) ประกอบด้วย 1) แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Access) 3) ที่พัก (Accommodation) 4) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 5) กิจกรรม (Activities) ประกอบกับการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม รวมทั้งการประชุมกลุ่มย่อยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรม แสดงผลการศึกษา ดังนี้

4.1.1 แหล่งท่องเที่ยว (Attractions)

จากการการลงพื้นที่สำรวจแหล่งท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาตามขอบเขตด้านพื้นที่ ประกอบด้วยถนนหลัก 3 สาย คือ ถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนนางงาม พบว่า ความดึงดูดใจในพื้นที่ซึ่งเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่แสดงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อนความเชื่อทางศาสนา แหล่งท่องเที่ยวที่เก็บรวบรวม แสดงงาน หรือจัดกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) แหล่งท่องเที่ยวที่แสดงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ได้แก่

1.1 ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา

ฐานข้อมูลท้องถิ่นได้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2561) บรรยายความเป็นมาของศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลาถอดความได้ว่า ตามคติโบราณของไทยเชื่อว่า การสร้างเมืองต้องมีพิธีลงเสาเอกของเมืองและสร้างอาคารของเมืองเพื่อให้เป็นที่สถิตของเทพผู้รักษาหลักเมือง โดยเรียกเทพองค์นั้นว่า “เจ้าพ่อหลักเมือง” ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลาหรือศาลหลักเมืองสงขลาตั้งอยู่ที่ถนนนางงาม ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สร้างขึ้นพร้อมกับการสร้างเมืองสงขลาแห่งใหม่ที่ฝั่งบ่อยาง เมื่อปี พ.ศ. 2385 (เดิมเมืองสงขลาอยู่ฝั่งหัวเขาแดง) ศาลเจ้าหลักเมืองสงขลา

เป็นโบราณสถานร่วมสมัยรัตนโกสินทร์ มีลักษณะเป็นศาลเจ้าแบบกังฉิน พระยาวิเชียรคีรี (เถี้ยนเส้ง ณ สงขลา) ซึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลาในขณะนั้น ได้รับเสาหลักเมืองที่ทำด้วยไม้ชัยพฤกษ์จาก พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ซึ่งดำริให้ฝังหลักชัยของเมืองสงขลา ทรงพระราชทานไม้ชัยพฤกษ์หลักชัยต้นหนึ่งกับเทียนชัยเล่มหนึ่ง ทั้งนี้ โปรดเกล้าฯ ให้พระอุดมปิฎก ออกไปเป็นประธานด้านพุทธพิธี พร้อมด้วยพระเถระฐานานุกรมเปรียญ 8 รูป และให้พระราชครู อัญญาอาจารย์ เป็นประธานฝ่ายพิธีพราหมณ์พร้อมด้วยพราหมณ์ 8 นาย

ภาพที่ 4.1 ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา
ที่มา: นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

ภาพที่ 4.2 ไม้ชัยพฤกษ์ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา
ที่มา: นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะผู้วิจัย (2562)

ฐานข้อมูลท้องถิ่นได้

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ยังบรรยายถึงพิธีฝังหลักชัยอีกว่า “พระยาวิเชียรคีรีได้จัดทำพิธีฝังหลักชัยขึ้นกลางเมืองสงขลา โดยตั้งโรงพิธีทั้ง 4 ทิศ ในวันประกอบพิธีได้จัดขบวนแห่หลักไม้ชัยพฤกษ์กับเทียนชัยเป็นขบวนใหญ่ มีทั้งชาวไทยและชาวจีนเข้าร่วมในขบวนพิธี โดยอัญเชิญหลักไม้ชัยพฤกษ์ไว้ที่ใจกลางเมืองสงขลา (ถนนนางงามในปัจจุบัน) ซึ่งเรียกว่า หลักเมือง เมื่อวันศุกร์ที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2385 ภายหลังการฝังหลักเมืองแล้วจัดให้งานเฉลิมฉลองมีมหรสพ เช่น โขนร้อง จั้วละครชาตรี (โนรา) พร้อมพิธีทางพระพุทธศาสนา ในเวลาต่อมาได้สร้างอาคารคร่อมหลักเมืองไว้ 3 หลัง และสร้างศาลเจ้าสี่เมืองอีก 1 หลัง ศาลเจ้าหลักเมืองสงขลาจึงเป็นที่ประดิษฐานหลักเมือง (ตามคติไทย) และเจ้าพ่อหลักเมือง (เซ่งหองเหล่าเอี้ย) ซึ่งเป็นเทพคุ้มครองเมือง (ตามคติจีน) ทำให้ศาลหลักเมืองสงขลาเป็นที่รวมความศรัทธาของชาวจีนและชาวไทยไว้ในศาลเดียวกัน”

ภาพที่ 4.3 เจ้าพ่อหลักเมือง

ที่มา: นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

ฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ยังระบุอีกว่า “ต่อมาศาลหลักเมืองสงขลาเกิดชำรุดและได้บูรณะปรับปรุงให้มีสภาพเดิมในปี พ.ศ. 2460 สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ทรงรับสั่งให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนพลลพบุรีราเมศวร์ ซึ่งเป็นอุปราชมณฑลปักษ์ใต้ร่วมกับพ่อค้าและประชาชนชาวสงขลา ร่วมมือกันทำเสาหลักเมืองขึ้นใหม่และวางเสาหลักเมืองใหม่ในวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2460 ต่อมากรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนศาลเจ้าหลักเมืองเป็นโบราณสถานเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2478 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 52 ตอนที่ 35 วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2485 แต่ไม่ได้กำหนดขอบเขต ต่อมากรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนอีกครั้งโดยการกำหนดขอบเขต คือ ทิศเหนือยาว 13 วา ทิศใต้ยาว 13 วา ทิศตะวันออกยาว 1 เส้น 5 วา และทิศตะวันตกยาว 1 เส้น 5 วา” ศาลหลักเมืองจึงอยู่คู่มืองสงขลามาดูมาจนปัจจุบัน และเป็นที่เคารพสักการะของชาวเมืองสงขลา ตามความเชื่อของชาวสงขลาเชื้อสายจีน โดยมีงานสมโภชขึ้นเป็นประจำปีในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ของทุกปี

1.2 โรงสีแดง (หับ โห้ หิ้น)

โรงสีแดงเป็นหลักเขตหรือแลนด์มาร์กของย่านเมืองเก่าสงขลา เพราะอาคารสีแดงตระหง่านที่ดึงดูดสายตา ภายในมีนิทรรศการย้อน ๆ และมีทางเดินไปสู่ท่าเรือ ทำให้นักท่องเที่ยวนิยมแวะมาที่โรงสีแดงและถ่ายภาพเป็นที่ระลึก นอกจากนี้จะเป็นหลักเขตสำคัญของย่านเมืองเก่าสงขลา โรงสีแดงยังเป็นสถานที่ที่มีประวัติศาสตร์สำคัญ ภาควิชาคนรักเมืองสงขลาสมาคม (2560ก) บรรยายประวัติความเป็นมาของโรงสีแดงหับโห้หิ้นโดยถอดความได้ว่า รองอำมาตย์ตรีขุนราชกิจการี (จุ่น เลี้ยง ลืมเสาวพฤกษ์) เปิดกิจการโรงสีข้าว

ภาพที่ 4.4 โรงสีแดง

ที่มา: นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

บ้านเลขที่ 13 ถนนนครนอก ริมทะเลสาบสงขลาชื่อโรงสี "หับ โห่ หิ้น" เมื่อปี พ.ศ. 2457 แต่ผู้นิยมเรียกโรงสีแห่งนี้ว่าโรงสีแดง เนื่องจากอาคารทั้งหลังถูกทาสีแดง ช่วงเริ่มกิจการโรงสีแดงเป็นโรงสีข้าวขนาดเล็ก เครื่องจักรมอเตอร์ในการสีข้าวมาสั่งเข้ามาจากเมืองปีนัง ประเทศมาเลเซีย ตอนนั้นมีคุณสุชาติ รัตนปราการ เป็นผู้จัดการ ต่อมาเปลี่ยนมาใช้กลบเป็นเชื้อเพลิงทำให้โรงสี เดินด้วยกำลังไอน้ำ โดยสั่งเครื่องจักรเข้ามาจากประเทศอังกฤษ มีคนงาน 30 - 50 คน ทำงานตลอด 24 ชั่วโมง และมีการทำงานเป็นกะ จากโรงสีข้าวขนาดเล็กกลายเป็นโรงสีขนาดใหญ่และทันสมัยที่สุดในยุคนั้น รับสีข้าวจากพื้นที่ปลูกข้าวรอบทะเลสาบสงขลา สามารถผลิตข้าวสารจำหน่ายแก่ประชาชนในสงขลาและจังหวัดใกล้เคียง รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านอาทิ เปรูและอียิปต์ในประเทศมาเลเซีย เป็นต้น

ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคมยังระบุอีกว่า จนปี พ.ศ.2490 พื้นที่รอบนอกสงขลามีการสร้างโรงสีขนาดเล็ก ทำให้ข้าวเปลือกที่จะป้อนโรงสีแดงลดลง จึงต้องยุติกิจการโรงสีข้าวมาทำกิจการโรงน้ำแข็งขนาดเล็กจำหน่ายในชุมชน และเปลี่ยนเป็นโกดังเก็บยางพาราสำหรับลำเลียงขนถ่ายไปยังเรือเดินสมุทรซึ่งจอดอยู่ที่เกาะหนู เพื่อขนส่งไปยังต่างประเทศ และเมื่อมีท่าเรือน้ำลึกสงขลา จึงต้องหยุดกิจการขนส่งยางพาราด้วยเรือลำเลียง กลายเป็นท่าเทียบเรือประมงขนาดเล็กแทน ต่อมาทายาทรุ่นหลังของตระกูลได้ช่วยกันทำนุบำรุงอาคารโรงสี ซ่อมแซมโครงสร้างส่วนประกอบอาคาร ตลอดจนทาสีภายนอกอาคารอย่างสม่ำเสมอ ทำให้สภาพอาคารและปล่องไฟโรงสีแดงยังคงความสมบูรณ์อยู่ในสภาพเดิม สามารถรักษาคคุณค่าทางสถาปัตยกรรมเอาไว้ได้เป็นอย่างดี จึงได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่นประจำปี พ.ศ. 2554 ประเภทอาคารพาณิชย์จากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ทำให้โรงสีแดงยังคงโดดเด่นและเป็นสัญลักษณ์ของถนนนครนอกแม้เวลาจะผ่านไปกว่าร้อยปี และรักษาเอกลักษณ์ของเมืองสงขลาไว้เฉกเช่นในอดีต

ปัจจุบันโรงสีแดงนอกจากจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์แล้วยังเป็นศูนย์รวมข้อมูลการท่องเที่ยว เป็นที่ตั้งของสำนักงานภาคีคนรักเมืองสงขลาที่พยายามขับเคลื่อนสงขลาให้เป็นเมืองมรดกโลก และยังเป็นที่ตั้งของอุทยานการเรียนรู้นครสงขลาอีกด้วย

ภาพที่ 4.5 ภาคีคนรักเมืองสงขลา
ที่มา: นุชลิ ทิพย์มณฑา และคณะ

ภาพที่ 4.6 อุทยานการเรียนรู้รัตนนครสงขลา
ที่มา: นุชลิ ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

1.3 ทำน้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์

หาดใหญ่โพกัส (2560) บรรยายถึงเมืองสงขลาในฐานะเมืองท่าสำคัญในอดีตว่าสมัยก่อนเมืองสงขลาเป็นศูนย์รวมของการคมนาคมทางเรือ เมืองสงขลา มีท่าเทียบเรือขนส่งสินค้าจำนวนมาก ทำให้มีเรือบรรทุกสินค้าทั้งภายในและภายนอกประเทศมาจอดเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้า ส่งผลให้เมืองสงขลาเติบโตขึ้น มีผู้ประกอบการชาวไทยเชื้อสายจีนขายส่งสินค้าไปยังเมืองสงขลาและเมืองใกล้เคียง ท่าเรือจึงเปรียบเสมือนประตูสู่เมือง ท่าเรือศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์เป็นท่าเรือใหญ่ท่าเรือหนึ่งของเมือง สมัยก่อนถนนทางเดินระหว่างทำน้ำพิทักษ์ศักดิ์สิทธิ์เป็นถนนเส้นหลักของเมืองเก่าสงขลา โดยเริ่มต้นจากทะเลสาบสงขลาตัดไปจนถึงวัดกลาง (วัดมัสยิมาวาส) นอกจากนี้บริเวณทำน้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์ฝั่งถนนนครนอกมีห้องแถวเก่าแก่สร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2379 มุงหลังคาด้วยกระเบื้องกาบกล้วย ทรงหลังคาอย่างจีนดั้งเดิม ควรค่าแก่การอนุรักษ์

ภาพที่ 4.7 ทำน้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์
ที่มา : นุชลิ ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

ภาพที่ 4.8 ท่าเรือบริเวณทำน้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์
ที่มา : นุชลิ ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

ปัจจุบันบริเวณท่าน้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์มีการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยเทศบาลนครสงขลา มีสวนหย่อมและวางม้านั่งให้นักท่องเที่ยวได้นั่งพัก เป็นจุดพักผ่อนและจุดถ่ายภาพที่สวยงาม

ภาพที่ 4.9 ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณท่าน้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์เมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2560
ที่มา : กองวิชาการและแผนงาน เทศบาลนครสงขลา (2560)

1.4 บ้านทิ้งระเบิดสงครามโลกครั้งที่ 2

บ้านทิ้งระเบิดตั้งอยู่ในเมืองเก่าสงขลาบนถนนนครในตัดกับถนนยะลา เดิมเป็นอาคารขนาดใหญ่เป็นห้องแถว 3 ห้องติดกัน สูง 3 ชั้น สร้างเสร็จในพ.ศ. 2483 ออกแบบเป็นลักษณะสถาปัตยกรรมยุโรป ทรงเรขาคณิต อาคารโครงสร้างปูนผสมน้ำอ้อยและเหล็กวางรถไฟ เป็นกลุ่มอาคารในเมืองเก่าสงขลาที่มีลักษณะการออกแบบเหมือนกันในช่วงพ.ศ. 2480-2490 ต่อมากัปตันอาร์เทอร์ สจ๊วต คิง สการ์ฟ (Captain Arthur Steward King Scarf) ชาวอังกฤษ ขับเครื่องบินบริสตอล เบลินฮีม เอ็มเควัน (Bristol Blenheim Mk1) จากเมืองบัตเตอร์เวิร์ธ มาลายา (Butterworth Malaya) บินมาทิ้งระเบิดที่สงขลาในวันที่ 9 ธันวาคม 2484 เวลาประมาณ 14.00 น. บ้านโดนระเบิดพังไป 2 อาคาร ยังคงเหลือเป็นประวัติศาสตร์ไว้ให้เมืองเก่าสงขลาเพียง 1 อาคาร ดังเช่นปัจจุบัน (สงขลาเมืองเก่า, 2559) บ้านหลังนี้จึงถูกเรียกว่า บ้านทิ้งระเบิด

ภาพที่ 4.10 บ้านทิ้งระเบิดสงครามโลกครั้งที่ 2
ที่มา: นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

1.5 ประตูเมืองสงขลาจำลอง

ประตูเมืองสงขลาจำลองในย่านเมืองเก่าตั้งอยู่ตรงทางแยกระหว่างถนนนครนอกกับถนนนครใน เป็นซุ้มประตูทรงจีน กว้าง 6 ศอก สูง 3 วา จำลองจากประตูเมืองเก่าสงขลา ช่วงสร้างเมืองเมื่อปีพ.ศ.2379 สมัยพระยาวิเชียรคีรี (เถี้ยนเส้ง) ขณะนั้นมี 10 ประตูเมือง (ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม, 2560) ได้แก่ ประตูพุทธรักษา ประตูสุรามฤทธิ์ ประตูศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์ ประตูอัศนีรุธ ประตูชัยยุทธชำนาญ ประตูบูรพาภิบาล ประตูสนามสงคราม ประตูพยัคฆนามเรืองฤทธิ์ ประตูจันทิพิทักษ์ และประตุมรรคาพิทักษ์ (หาดใหญ่โฟกัส, 2560ข)

ภาพที่ 4.11 ประตูเมืองจำลองสงขลา
ที่มา: นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

1.6 อาคารบ้านเรือนและตึกแถว

ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม (2560) โพลสตบทความ “อัตลักษณ์แห่งสถาปัตยกรรม” อธิบายลักษณะทางสถาปัตยกรรมในย่านเมืองเก่าสงขลาโดยนำข้อมูลมาจาก ดร.จเร สุวรรณชาติ ความว่า ย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลา มีสถาปัตยกรรมการก่อสร้างรูปแบบอาคารบ้านเรือนที่ได้รับการผสมผสานวัฒนธรรมทั้งไทย จีน มุสลิม และตะวันตก

ภาพที่ 4.12 อาคารบ้านเรือนสถาปัตยกรรมในย่านเมืองเก่าสงขลา
ที่มา: นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

2) แหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อนความเชื่อทางศาสนา ได้แก่

2.1) ศาลเจ้าพ่อกวนอู

ภาพที่ 4.13 ประตูศาลเจ้าพ่อกวนอู
ที่มา: นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

ภาพที่ 4.14 เจ้าพ่อกวนอู
ที่มา: นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

ศาลเจ้าพ่อกวนอูตั้งอยู่ที่เลขที่ 88 ถนนนางงาม ศาลเจ้าพ่อกวนอูมีชื่อภาษาจีนว่า ศาลเจ้าสำเล้งเตียน กวนเต็กกุน โดย ‘สำเล้งเตียน’ หมายถึง วังของสามจิตวิญญาณ ได้แก่ กวนอู เล่าปี่ และเตียวหุย ซึ่งเป็นบุคคลที่มีตัวตนอยู่จริงในประเทศจีนสมัยสามก๊ก ส่วนคำว่ากวนเต็กกุน หมายถึง องค์เทพกษัตริย์แซ่กวน คือ กวนอู สันนิษฐานว่าศาลเจ้าพ่อกวนอูแห่งนี้มีมา ก่อนการสร้างเมืองสงขลาใหม่ในปีพ.ศ.2379 เนื่องจากตำแหน่งที่ตั้งของศาลเจ้ากำหนดการวางผังเมือง คือ อาคารศาลเจ้าหันหน้าลงทะเลสาบสงขลา เป็นสุดทางถนนที่ขึ้นจากทะเลสาบซึ่งเป็นถนนหนทางในปัจจุบัน ถนนเส้นนี้เดิมน่าจะเป็นทางสัญจรที่ใช้กันมาแต่โบราณ เป็นย่านการค้าของคนจีนต่อจากถนนตลาดหรือถนนนครในในปัจจุบัน เมื่อมีการสร้างกำแพงเมือง ก็ได้เว้นที่บริเวณปลายถนนนี้ทำเป็นประตูเมืองชื่อประตูสุรามฤทธิ์ ศาลเจ้าพ่อกวนอูแห่งนี้ได้เคยถูกบันทึกภาพโดยหลวงวิเศษภักดี (พระยาวิเชียรศรี) เมื่อประมาณก่อนปีพ.ศ.2430 โดยมีคำบรรยายภาพว่า “สารเจ้าโบราณ” (ศาลเจ้าพ่อกวนอู สงขลา, 2556)

หนังสือพิมพ์สมิหลาใหม่ (2561) ระบุว่าอาจารย์วสิน ทับบงษ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาประวัติศาสตร์ และอาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อมัคคุเทศก์และการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา กล่าวถึงความสำคัญของศาลเจ้ากวนอู สงขลาว่า ศาลเจ้าพ่อกวนอูเชื่อมโยงความเชื่อของคนจีน โดยเฉพาะคนจีนฮกเกี้ยนซึ่งมีอยู่มากในเมืองสงขลาตั้งแต่ยุคสงขลาแหลมสน (ช่วงกรุงศรีอยุธยาตอนปลายธนบุรีถึงกรุงรัตนโกสินทร์ในรัชกาลที่ 3 ฝั่งสิงหนคร จนย้ายศูนย์กลางมาอยู่ที่ฝั่งสงขลาบ่อยาง (สมัยรัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2385) และเจ้าเมืองสงขลาทั้งสองยุคที่เป็นต้นตระกูล ณ สงขลา เป็นชาวจีนฮกเกี้ยน ซึ่งภูมิหลังของชาวจีนฮกเกี้ยนเป็นกลุ่มคนจีนที่ทำการค้าและแล่นเรือสำเภาสินค้าไปมายังบ้านเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เจ้าพ่อกวนอูโดดเด่นด้านความซื่อสัตย์ ตรงกับคุณธรรมที่บรรดาพ่อค้าวาณิชจีนโพ้นทะเลเหล่านี้ยึดถือ นอกจากนี้ผู้ทำการค้าจะต้องมีคุณธรรมความ

ซื้อสัตย์เป็นแกนแล้ว ผู้ค้าเองก็ต้องการลูกค้าที่ซื้อสัตย์ ในเวลาต่อมาลูกหลานจีนส่วนหนึ่งสานต่อการดำเนินธุรกิจจากบรรพบุรุษ อีกส่วนหนึ่งรับราชการ ผู้ที่จะเจริญเติบโตในราชการได้จำเป็นจะต้องเป็นคนดีซื้อสัตย์สุจริต ดังนั้นผู้ที่สอบเข้ารับราชการหรือผู้ที่มีลูกหลานรับราชการจึงนิยมมากราบไหว้ขอพรจากเจ้าพ่อกวนอูที่ศาลแห่งนี้ ควบคู่กับศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (ม.ป.ป.) ให้ข้อมูลว่าปัจจุบันที่ศาลเจ้าพ่อ กวนอู สงขลา มีการจัดพิธีกรรมไหว้บรรพบุรุษของชาวจีนในทุกขึ้น 14 ค่ำ เดือน 9 ของทุกปี ซึ่งจะมีพิธีไหว้เจ้า ร้อยแปดองค์ เจ้าพ่อกง เจ้าแม่ทับทิม และเจ้าแม่แห่งโชคลาภที่ชาวไทยเชื้อสายจีนนับถือ เพื่อความเป็นสิริมงคลและมีความสุขความเจริญในการประกอบอาชีพ

ภาพที่ 4.15 เจ้าแม่จู้แซเหนียวเหนี้ยว
ที่มา: นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

ภาพที่ 4.16 พระโพธิสัตว์เกียหน่า
ที่มา: นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

2.2) ศาลเจ้าพ่อโปอันเตียน

ป้ายสื่อความหมายหน้าศาลเจ้าพ่ออันเทียนระบุว่า “โปอันเตียน แปลว่า ศาลเจ้าแห่งความปลอดภัย ในภาษาฮกเกี้ยน ศาลเจ้าแห่งนี้ตั้งอยู่ที่ถนนยะลา ซึ่งสมัยก่อนเป็นชุมชนที่มีร้านตีเหล็กเป็นจำนวนมาก ทำให้มีไฟติดอยู่ตลอดเวลา คนตีเหล็กจึงตั้งศาลเจ้าเพื่อคุ้มครองความปลอดภัย และอัญเชิญโก๊ยกเซ่งอ่อง ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งความกตัญญูเป็นที่เคารพนับถือมากในมณฑลฮกเกี้ยน ศาลเจ้า โปอันเตียนมีขนาดเล็ก กว้างและยาวประมาณ 5 เมตร เป็นอาคารทรงจีนแบบก่ออิฐฉาบปูนสีเมนต์ บริเวณไม้แปหลังคาด้านหน้าเป็นชายคาแผ่นไม้ทาด้วยสีแดง หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผาแบบจีนโบราณชนิดหนา เป็นกระเบื้องดินเผาแบบโบราณของจีนซึ่งผลิตขึ้นเองในเขตเมืองสงขลา”

ภาพที่ 4.17 ศาลเจ้าโปอันเตียน
ที่มา: นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

ภาพที่ 4.18 โก๊ยเซ่งอ่อง
ที่มา: นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

2.3) ศาลเจ้าพ่อปุนเถ้ากง

ป้ายสื่อความหมายที่ศาลเจ้าปุนเถ้ากงอ้างถึงในรัชสมัย อภิสุภาพ (2547) ถอดความได้ว่า เทพเจ้าปุนเถ้ากง เชื่อว่าเป็นเทพเจ้าที่ทางราชสำนักส่งมาดูแลการเดินเรือ เข้า-ออกปากอ่าว เปรียบเสมือนข้าราชการของเจ้าแม่ทับทิม เพราะเจ้าแม่ทับทิมทำหน้าที่ดูแลผืนแผ่นดินทั้งหมด ส่วนการดูแลปากอ่าวมอบให้ ปุนเถ้ากงเป็นผู้ดูแล สำหรับพื้นที่ย่านเมืองเก่าเทพเจ้าปุนเถ้ากงจึงเป็นเหมือนผู้ดูแลปากอ่าวและเรือที่เข้าออกผ่านทะเลสาบสงขลา การสักการบูชาหรือการแก้บน หากบนบานต่อเทพเจ้าปุนเถ้ากงแล้วประสบผลสำเร็จ สามารถทำได้โดยนำอาหารคาวหวาน ถวาย นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมบวงสรวงศาลเจ้า โดยจุดธูปเทียนขนาดใหญ่ จัดผลไม้และเครื่องสังเวยที่เป็นอาหารคาวหวาน ตลอดจนเผาเครื่องใช้ซึ่งทำด้วยกระดาษที่เรียกว่า กงเต็ก เปลี่ยนเครื่องทรงหรือผ้าหม้อให้กับเทพเจ้า ปิดทองและถวายน้ำชา เป็นต้น

ภาพที่ 4.19 ศาลเจ้าปุนเถ้ากง
ที่มา: นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

ภาพที่ 4.20 เทพเจ้าปุนเถ้ากง
ที่มา: นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

2.4) วัดมณีมาวาสวรวิหาร (วัดกลาง)

ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม (2560) บรรยายถึงวัดมณีมาวาส โดยถอดความได้ว่า วัดมณีมาวาส หรือวัดกลาง เป็นวัดสำคัญและเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในย่านเมืองเก่าสงขลาซึ่งสร้างในสมัยอยุธยาตอนปลาย เดิมชื่อว่าวัดยายศรีจันทร์ ตามชื่อคหบดีที่เป็นผู้สร้างวัดนี้ แต่ชาวบ้านมักเรียกกันว่า วัดกลาง เพราะมีการสร้างวัดเลียบทางทิศเหนือ และวัดโพธิ์ทางทิศใต้ และเปลี่ยนชื่อเป็นภาษาบาลีว่า "วัดมณีมาวาส" โดยพระเจ้านั่งยาเธอกรมหมื่นวชิรญาณวโรรส เมื่อครั้งเสด็จเมืองสงขลาเมื่อปีพ.ศ.2431 จนกระทั่งในปีพ.ศ.2460 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ยกฐานะเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร

ภาพที่ 4.21 วัดมณีมาวาส

ที่มา: ปิยาภรณ์ ฐระกิจจำนง และคณะ (2561)

ในแง่ของศิลปะ ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคมระบุว่า วัดแห่งนี้เป็นแหล่งที่รวมของงานศิลปะมากมาย ทั้งด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรมและจิตรกรรม ที่แสดงให้เห็นถึงความผสมผสานของวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนต่างซึ่งอยู่ร่วมกันมาด้วยดีแต่ครั้งโบราณกาล คือคนไทย จีนและฝรั่งที่เคยเข้ามาทำการค้าในสมัยนั้น งานศิลปะที่สำคัญได้แก่ ภายในพระอุโบสถที่สร้างเลียนแบบวัดพระแก้วมีภาพจิตรกรรมสีฝุ่นบนผนังปูน ซึ่งเป็นฝีมือช่างหลวงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 เป็นภาพพุทธประวัติ ทศชาติชาดก และเทพชุมนุม องค์ประกอบของภาพมีความงดงามและสะท้อนภาพของสังคม วัฒนธรรม ในยุคสมัยนั้นได้อย่างดี ภายในพระอุโบสถมีตุ๊กตาจีน เป็นทวารบาลและมีเจดีย์ทรงจีน แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมแบบจีนที่มีอิทธิพลในสมัยนั้น และพระวิหารมีซุ้มเหนือหน้าต่างที่ใช้กระจกสีศิลปะแบบโกธิคประดับสวยงาม นอกจากนี้ยังมีพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติมณีมาวาส เป็นพิพิธภัณฑ์สถานที่เกิดขึ้นจากความใส่ใจและสนใจในการรักษาเอกลักษณ์อันทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น เริ่มจาก พระราชสีลสังวร (ช่วง อดุลเวที) ขณะดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมณีมาวาสวรวิหาร ได้เก็บรวบรวมโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุในเขตอำเภอสิงหนครและเขตอำเภอใกล้เคียง

ภาคีคนรักสงขลาสมาคมบรรยายถึงความเป็นมาของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมัสยิดมัสยิดมัสยิดมัสยิด โดยถอดความได้ว่า ขณะที่พระราชสีลังวร (ช่วง อดุลเวท) ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมัสยิดมัสยิดมัสยิดมัสยิด ได้เก็บรวบรวมโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุในเขตอำเภอสิงห์และเขตอำเภอใกล้เคียง รวมถึงโบราณวัตถุต่าง ๆ ที่มีผู้นำมาถวายตั้งแต่ครั้งก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 นำมาจัดแสดงที่อาคารไม้หลังอาคารภาษีตัดต้น และจัดตั้งเป็นห้องสมุดและพิพิธภัณฑสถานของวัดมัสยิดมัสยิดมัสยิด โดยเปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชมเป็นครั้งแรกในปีพ.ศ. 2483 ถือเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งแรกในจังหวัดสงขลา ต่อมาในปีพ.ศ. 2496 ได้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์อาคารศาลาการเปรียญเพื่อใช้เป็นที่ตั้งพิพิธภัณฑสถานหลังใหม่แทนที่อาคารหลังเดิมที่ชำรุด และได้เรียกชื่อว่า ภัทรศิลป์พิพิธภัณฑสถาน และรับการยกฐานะให้เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มีชื่อเรียกในทางราชการว่า “พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ภัทรศิลป์สังวร” หรือ “พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มัสยิดมัสยิดมัสยิด”

ภาพที่ 4.22 งานศิลปะต่าง ๆ ภายในวัดมัสยิดมัสยิดมัสยิด
ที่มา: ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม (2560)

ภาพที่ 4.23 ภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติมัสยิดมัสยิด
ที่มา : ภาศึคนรักเมืองสงขลาสมคม (2560)

อาคารที่โดดเด่นอีกอาคารหนึ่งในบริเวณวัดมัสยิดมัสยิด คือ ศาลาฤาษี ภาศึคนรักเมืองสงขลาสมคมระบุว่า ศาลาฤาษีนี้มีภาพจิตรกรรมเขียนด้วยสีฝุ่นบนผนังปูนมีร่องพื้น เป็นภาพฤาษีดัดตนตามตำราแพทย์แผนโบราณ มีบางตอนเหมือนกับภาพฤาษีดัดตนที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร (วัดโพธิ์) ที่กรุงเทพมหานคร แต่มีการเรียกชื่อตามภาษา

ท้องถิ่น ที่หน้าบ้านด้านในทั้งสองข้างเขียนภาพ เครื่องยาไทย และโต๊ะหมู่บูชาของจีน ตอนล่างเขียนตัวอักษรบรรยายตัวยา และสรรพคุณตลอดจนวิธีใช้ยาเหล่านั้น ที่ผนังด้านข้างมีภาพฤาษีดัดตนข้างละ 20 ท่า รวม 40 ท่า แต่ละท่ามีโคลงสี่สุภาพอธิบายประกอบอยู่ใต้ภาพ

ภาพที่ 4.24 ศาลาฤาษี และภาพจิตรกรรมฤาษีดัดตน
ที่มา: ภาศึคนรักเมืองสงขลาสมคม (2560)

2.5) วัดยางทอง

ป้ายสื่อความหมายของวัดยางทองได้ระบุประวัติความเป็นมาของวัดยางทองถอดความได้ว่า วัดยางทองเป็นวัดเก่าแก่ เริ่มมีข้อมูลว่าเมื่อปีพ.ศ. 2339 เจ้าพระยาอินทศิริ ศรีสมุทรสงครามภักดีอภัยพิริยปรากรมพาหุ (เฮาบุญอยู่) เจ้าเมืองสงขลาคนที่ 2 เมื่อเสร็จศึกได้บูรณะอุโบสถวัดยางทองเป็นการสร้างกุศล วัดยางทองมีต้นยางใหญ่มองเห็นได้แต่ไกลและมีบ่อน้ำที่ชาวบ้านใช้สอย เป็นบ่อน้ำทรงสี่เหลี่ยม กว้างและยาวประมาณ 1.8 เมตร ชาวบ้านจึงเรียกบ่อน้ำนั้นว่า “บ่อยาง” ซึ่งต่อมากลายเป็นชื่อตำบลบ่อยาง ในอำเภอเมืองสงขลา

ปัจจุบันวัดยางทองมีเนื้อที่ประมาณ 5 ไร่ มีอุโบสถ 1 หลัง ศาลาการเปรียญ 1 หลัง ศาลาบำเพ็ญกุศล 1 หลัง หอระฆัง 1 หลัง และกุฏิ 5 หลัง ซึ่งเสนาสนะเหล่านี้ เก่าที่สุดคือกุฏิที่สร้างเมื่อพ.ศ. 2500 นอกนั้นเกือบทั้งหมดสร้างมาไม่เกิน 20 ปี แต่เมื่อขุดดินลงไปภายในวัดจะเจอก้อนอิฐในสมัยต่าง ๆ ทับถมอยู่หนาแน่น (วัดยางทอง เมืองสงขลา, 2562)

ภาพที่ 4.25 วัดยางทอง
ที่มา: นุชลิ ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

ภาพที่ 4.26 บ่อน้ำวัดยางทอง
ที่มา: นุชลิ ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

2.6) มัสยิดอุสาสนอิสลาม (มัสยิดบ้านบน)

มัสยิดอุสาสนอิสลาม หรือชาวบ้านนิยมเรียกว่า มัสยิดบ้านบน ตั้งอยู่ที่ถนนพหลโยธินย่านเมืองเก่าสงขลา บ้านโนนคร (2560) ให้ข้อมูลของมัสยิดอุสาสนอิสลามไว้ ถอดความได้ว่ามัสยิดแห่งนี้เป็นมัสยิดเก่าแก่ของเมืองสงขลา สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2390 ตามตัวเลขที่ระบุไว้บนรั้วทางเข้ามัสยิด มีหลักฐานว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 พระราชทานพระราชทรัพย์เพื่อบูรณปฏิสังขรณ์และประดับตกแต่ง เมื่อครั้งเสด็จประพาสเกาะชวาและได้แวะที่เมืองสงขลา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 พระราชทานโฉมไฟสีเขียนแก้มัสยิดอุสาสนอิสลาม เช่นเดียวกับที่พระราชทานแก้มัสยิดสำคัญ ๆ ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งโฉมไฟนี้เป็นเครื่องสังเค็ดในงานพระเมรุของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ในอดีตมัสยิดแห่งนี้เคยเป็นมัสยิดกลางประจำจังหวัดสงขลา เป็นศูนย์รวมความศรัทธาของพี่น้องชาวมุสลิมสงขลา ก่อนที่มัสยิดกลางแห่งใหม่จะถูกสร้างขึ้นริมถนนลพบุรีราเมศวร์ ตำบลคลองแห ปัจจุบันเป็นมัสยิดของชุมชน แต่มีผู้คนต่างถิ่นแวะมาละหมาดและมาเยี่ยมเยียนทุกวัน

ในด้านสถาปัตยกรรม บ้านโนนครให้ข้อมูลว่า “มัสยิดแห่งนี้มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมแตกต่างจากมัสยิดทั่วไป คือเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนทรงไทยคล้ายอุโบสถวัด หออาซานเดิม มีลักษณะคล้ายหอรฆัง ก่อนที่จะมีการต่อเติมและเพิ่มโดมในภายหลัง เชื่อกันว่าช่างที่สร้างอาคารมัสยิดและหอ อาซาน เป็นช่างชุดเดียวกับที่สร้างวิหารวัดมัสยิมาวาสวรวิหาร แม้จะเป็นมัสยิดทรงไทยแต่ก็ไม่มีสิ่งใดที่ขัดต่อหลักการของอิสลาม ประตูทางเข้าเดิมก่อนการบูรณะครั้งใหญ่เป็นประตูโค้งยอดแหลม เป็นศิลปะอิสลามที่ผสมผสานอยู่ในอาคารแบบไทย แต่ถูกแก้ไขเป็นประตูโค้งธรรมดาเมื่อมีการบูรณะครั้งใหญ่ที่ผ่านมา ปัจจุบันเหลือประตูทางเข้าหออาซานแค่ประตูเดียวที่มีลักษณะดังกล่าว”

ภาพที่ 4.27 มัสยิดอุสาสนอิสลาม
ที่มา: ปิยาภรณ์ ฐระกิจจำนง และคณะ (2562)

3) แหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องที่เก็บรวบรวม แสดงงาน หรือจัดกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ได้แก่

3.1 บ้านนครใน

บ้านนครใน เป็นพิพิธภัณฑ์ส่วนตัวของคุณกระจำ จารุพฤษพันธ์ ประกอบด้วยบ้านโบราณอายุกว่า 100 ปี และอาคารสีขาวสร้างใหม่แต่คงสไตล์ยุโรปเย็น (ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม, 2560ง) เจ้าของอาคารตั้งใจทำเป็นพิพิธภัณฑ์ส่วนตัวซึ่งจัดแสดงของสะสมโบราณและมีนิทรรศการแสดงพระบรมฉายาลักษณ์ของกษัตริย์ราชวงศ์จักรี โดยเฉพาะในหลวงรัชกาลที่ 9 ยังมีจุดเด่นที่กลางบ้านมีบ่อน้ำโบราณ เปิดทำการตั้งแต่ 8.00 น. – 17.00 น. นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งนักท่องเที่ยวนิยมมาดูของสะสมและถ่ายรูปภายในอาคารที่สวยงาม สามารถนั่งพักผ่อนหย่อนใจได้ ภายในยังมีบริการน้ำดื่มและไอศกรีมขายแก็ร้อน

ภาพที่ 4.28 บ้านนครในฝั่งถนนนครนอก
ที่มา: นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

ภาพที่ 4.29 นิทรรศการในบ้านนครใน
ที่มา: นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

3.2 จิตกรรมภาพวาดบนกำแพง (Street Art Songkhla)

จากการสำรวจพื้นที่พบว่าสิ่งที่น่าดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา คือ ภาพวาดบนกำแพง (Street Art Songkhla) ในปัจจุบันภาพวาดบนกำแพงเหล่านี้กระจายตัวอยู่ทั่วไปตามถนนทั้ง 3 สาย คือ ถนนนครนอก ถนนนครใน ถนนนางงาม รวมทั้งในซอยเล็ก ๆ ตัดระหว่างถนนสายดังกล่าว จำนวน 16 ภาพ (16 จุด) ภาพวาดแต่ละภาพเป็นการสื่อความหมายแสดงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมแห่งนี้

ภาพที่ 4.30 จิตรกรรมภาพวาดบนกำแพงย่านเมืองเก่าสงขลา
ที่มา: นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

3.3 a.e.y space

เอ.อี.วาย สเปซ มีลักษณะเป็นตึกแถวสไตล์จีนผสมผสานยุโรปขนาด 3 – 5 ห้องเรียงต่อกัน หน้าต่ามีเอกลักษณ์เป็นลวดลายขนมปังขิง ขนาดกว้าง 5 เมตร ลึก 25 เมตร ภายในทำเพดานสูงโปร่ง ด้านหลังมีบ่อน้ำเพื่อใช้ในครัวเรือน สร้างในสมัยปลายรัชกาลที่ 6 ปัจจุบันเจ้าของตึกคือคุณปกรณ์ รุจิระวิไล ได้ปรับปรุงอาคารนี้ให้ชั้นล่างเป็นหอศิลป์ไว้แสดงผลงานศิลปะ จัดกิจกรรมแนวศิลปะสร้างสรรค์ และฉายภาพยนตร์แนวสารคดีหรือนอกกระแส ส่วนชั้นบนปรับเป็นบ้าน (อัจฉรา จินคร้าม, 2561) นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมตามช่วงที่มีการจัดนิทรรศการ

ภาพที่ 4.31 นิทรรศการร้านถ่ายรูปในสงขลา
วันที่ 5-11 กรกฎาคม 2561
ที่มา : a.e.y space (2561)

ภาพที่ 4.32 ป้ายประชาสัมพันธ์ฉายภาพยนตร์นอกกระแสที่ a.e.y space
วันที่ 24-25 พฤษภาคม 2562
ที่มา : Puangsoi (2562)

3.4 พิพิธภัณฑ์ผ้า 238 Inspiration House

สุทธิดา อุ่นจิต (2562ข) เขียนบทความแนะนำพิพิธภัณฑ์ผ้า 238 Inspiration House โดยสรุปความได้ว่า พิพิธภัณฑ์ผ้าแห่งนี้มีเจ้าของคือนายปัญญา พูลศิลป์ เป็นวิศวกรและนักสะสม พิพิธภัณฑ์นี้เป็นพิพิธภัณฑ์ผ้าภาคใต้แห่งเดียวในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นผ้าจากจังหวัดสงขลา มาจากชาวบ้านมุสลิมเป็นหลัก และมีผ้าภาคเหนือ ภาคอีสาน และผ้าจากต่างประเทศ เช่น อินเดีย มาลายู จีน เป็นต้น

สำหรับชื่อของพิพิธภัณฑ์ สุทธิดา อุ่นจิต ระบุว่า 238 เป็นเลขที่บ้านของบ้านจีนหลังยกเกียนหลังนี้ สร้างในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว คุณปัญญา พูลศิลป์ ปรับบ้านเก่าชาวจีนยกเกียนที่มีอายุกว่าร้อยปีนำมาเป็นสถานที่จัดแสดง ผ้าและเครื่องแต่งกายผ้าโบราณหายากของชาวเมืองสงขลาและของจังหวัดปัตตานีในอดีต มีผ้าจัดแสดงกว่า 1,000 ชิ้น อาทิ ผ้าจวนตานี ผ้าปะลั้งัง ผ้ายกกรวยเชิง 3 ชั้น ผ้าทอลายราชวัตรเล็ก ผ้าปาเต๊ะ เสื้อสตรีสงขลา เป็นต้น พิพิธภัณฑ์นี้เปิดให้บริการเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 9.30 น. – 15.30 น. โดยไม่เสียค่าเข้า

ชม

ภาพที่ 4.33 พิพิธภัณฑ์ผ้า 238 Inspiration House
ที่มา: มณีนุช บุญเรือง (2562)

3.5) ร้านหนังสือเล็ก ๆ

สุทธิดา อุ้นจิต (2562ก) เขียนบทความแนะนำร้านหนังสือเล็ก ๆ โดยสรุปความได้ว่า ร้านหนังสือเล็ก ๆ เป็นร้านหนังสืออิสระ ตัวร้านเป็นบ้านเก่า 2 ชั้น เจ้าของ คือ คุณอริยา ไพฑูรย์ อดีตบรรณาธิการสำนักพิมพ์ แพรวเยาวชน เป็นร้านหนังสือที่เน้นขายวรรณกรรมเยาวชนและมีหนังสือหายาก มีทั้งหนังสือเก่าและหนังสือใหม่ เดิมร้านหนังสือแห่งนี้เคยตั้งอยู่บริเวณ ถนนพระอาทิตย์ และปิดตัวไป 7 ปีก่อนจะย้ายมาที่ถนนยะหริ่ง ย่านเมืองเก่าสงขลา และเปิดร้านใหม่อีกครั้งเมื่อปีพ.ศ. 2559

ภาพที่ 4.34 ร้านหนังสือเล็ก ๆ
ที่มา: มณีนุช บุญเรือง (2562)

นอกจากบทบาทของร้านหนังสือแล้ว บริเวณหลังร้านและชั้น 2 ของร้านหนังสือเป็นที่โล่ง ทางร้านเปิดให้เด็กนักเรียนมาติวการบ้าน ประชุมสัมมนา (สุทธิดา อุ้นจิต, 2562) หรือจัดกิจกรรมขนาดย่อม ทางร้านจัดกิจกรรมทางศิลปะหรือหนังสือทำมืออยู่เรื่อย ๆ ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั้งในและต่างจังหวัด

ภาพที่ 4.35 กิจกรรมสงขลาทำมือครั้งที่ 3 วันที่ 30 มีนาคม 2562
ที่มา : Pai K. Kanjanumpha (2562)

3.6 Songkhla Station สถานีความสุข สถานีสร้างสรรค์

เป็นร้านกาแฟ จุดข้อมูลท่องเที่ยว co-working space และที่แสดงงานศิลปะ ร้านนี้เดิมเป็นอาคารหม้ออมพร เป็นตึกปูนสองชั้น สถาปัตยกรรมแบบฝรั่ง (ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม, 2560) ตึกเก่าแห่งนี้มีอายุกว่า 100 ปี ตึกมี 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นร้านกาแฟและขนม มีโต๊ะ เก้าอี้ และปลั๊กเสียบบริการ มีมุมขายของฝากหรือของที่ระลึกของสงขลา สามารถขอข้อมูลการท่องเที่ยวหรือเยี่ยมชมตึกได้

ภาพที่ 4.36 บรรยากาศร้าน Songkhla Station
ที่มา : Songkhla Station สถานีความสุข สถานีสร้างสรรค์ (2562)

ส่วนชั้นสอง ทางร้านจัดเป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา ศิลปินหรือผู้มีความสามารถด้านต่าง ๆ มาจัดแสดงงานได้โดยไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ นอกจากนี้ ทางร้านยังมีมุมแสดงศิลปะ มุมทำ workshop หรือนั่งทำงานอ่านหนังสือได้

จากข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวทั้งหมดข้างต้น จะเห็นว่าสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 3 ประเภทในย่านเมืองเก่าสงขลามีความหลากหลาย หลากหลายทั้งแง่ของคุณค่าเนื้อหาของตัวสถานที่ เช่น คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางศิลปะ คุณค่าทางความเชื่อ เป็นต้น หลากหลายในกิจกรรมที่จะทำในสถานที่ท่องเที่ยว เช่น ศึกษาประวัติศาสตร์ เดินชมสถาปัตยกรรมเก่าแก่ พักผ่อนหย่อนใจ ถ่ายรูปกับ street art ทำบุญไหว้พระขอพร ทำงานศิลปะ ร่วมงานเวิร์คช็อป นำงานศิลปะของตนเองมาแสดง เป็นต้น รวมทั้งยังหลากหลายสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยว คือ วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยผู้สูงอายุ สามารถเลือกเที่ยวได้ตามความถนัดหรือความสะดวกของตนเอง

ภาพที่ 4.37 เวิร์คช็อปสาธิตการวาดสีน้ำสำหรับเด็กและเยาวชนย่านเมืองเก่าสงขลา
ที่มา : Doan Quốc (2562)

นอกจากนี้จะเห็นว่าการบำรุงรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมข้างต้น หน่วยงานราชการ ภาคเอกชน หรือภาคประชาชนล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องและร่วมมือกัน ในเรื่องของการซ่อมบำรุงหรือปรับปรุงภูมิทัศน์ของสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์จะเป็นหน้าที่ของเทศบาลนครสงขลาที่จะประสานงานกับหน่วยอื่น ในเรื่องการสร้างกิจกรรมที่จะขับเคลื่อนให้เมืองมีคุณค่าและมีชีวิตชีวาเป็นหน้าที่ของทั้งหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนร่วมมือกันจัดกิจกรรมและ เชิญชวนนักท่องเที่ยวรวมทั้งคนในพื้นที่ให้มาท่องเที่ยวและร่วมกิจกรรม

4.1.2 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Access)

จากการศึกษาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ด้วยวิธีการสำรวจพื้นที่ สามารถแสดงข้อมูลเป็นภาพที่ 4.38

- เริ่มต้นจากสนามบินหาดใหญ่ – สถานีขนส่งหาดใหญ่ จากนั้นต่อรถโดยสารสาธารณะในพื้นที่ ได้ดังนี้ 1) รถสองแถวหลังคาสูง อัตราค่าโดยสารประมาณ 10 บาท 2) มินิบัส อัตราค่าโดยสารประมาณ 60 บาท

- เริ่มต้นจากสถานีขนส่งหาดใหญ่ – สงขลา โดยรถตู้ อัตราค่าโดยสารประมาณ 35 บาท หรือรถสองแถวหลังคาสูง อัตราค่าโดยสารประมาณ 20 บาท

- เริ่มต้นจากสงขลา ถึงเมืองเก่าสงขลา โดยรถสองแถว อัตราค่าโดยสาร 20 บาท หรือรถจักรยานยนต์รับจ้าง อัตราค่าโดยสารประมาณ 20 บาท หรือการเดินเท้าถึงเมืองเก่าสงขลา

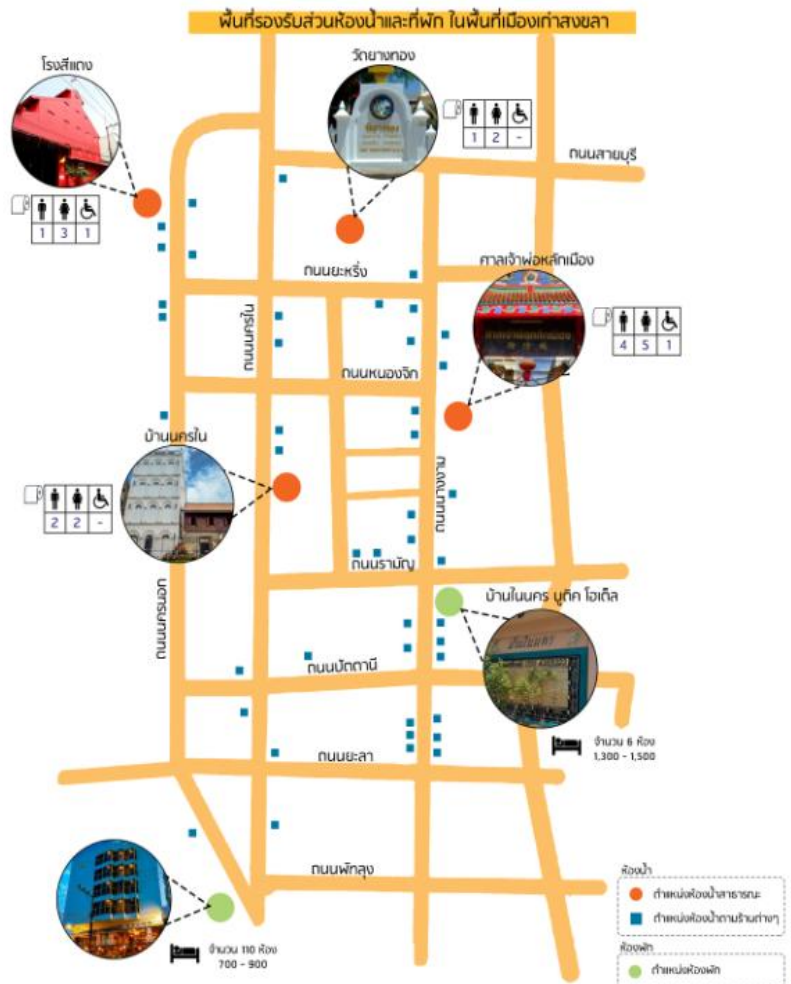
4) การเดินทางมาโดยรถไฟ

จากสถานีรถไฟหาดใหญ่ ถึงเมืองเก่าสงขลา จากนั้นนักท่องเที่ยวสามารถต่อรถโดยสารแท็กซี่ อัตราค่าโดยสารประมาณ 400 บาท หรือรถเช่า อัตราค่าโดยสารตามประเภทของรถ โดยประมาณ ดังนี้

- รถจักรยานยนต์ 300 บาท/วัน
- รถยนต์ส่วนตัว (เก๋ง) 1,000 – 1,300 บาท/วัน
- รถกระบะ 1,500 – 1,700 บาท/วัน

หรือจากสถานีรถไฟ ถึงสถานีขนส่งหาดใหญ่ ถึงสงขลา ถึงเมืองเก่าสงขลา โดยใช้รถสาธารณะสองแถว อัตราค่าโดยสารประมาณ 20 บาท หรือจากสถานีขนส่งหาดใหญ่ – สงขลา โดยใช้รถตู้อัตราค่าโดยสารประมาณ 35 บาท จากนั้นต่อรถเข้าเมืองเก่าสงขลาเมืองเก่าสงขลา โดยวิธี ใช้บริการรถสองแถว (สงขลา-เมืองเก่าสงขลา อัตราค่าโดยสารประมาณ 20 บาท หรือรถจักรยานยนต์รับจ้าง (สงขลา-เมืองเก่าสงขลา) อัตราค่าโดยสารประมาณ 20 บาท หรือการเดินเท้าถึงเมืองเก่าสงขลา

5) ทางแพขนานยนต์ เส้นทางจากพัทลุง หรืออำเภอสิงหนคร (เชื่อมจากจังหวัดพัทลุง นครศรีธรรมราช) ถึงสงขลา ค่าบริการแพขนานยนต์ ตามยานพาหนะต่าง ๆ

ภาพที่ 4.39 ที่พักแรมและห้องสุขาสาธารณะที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยว

ที่มา : นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

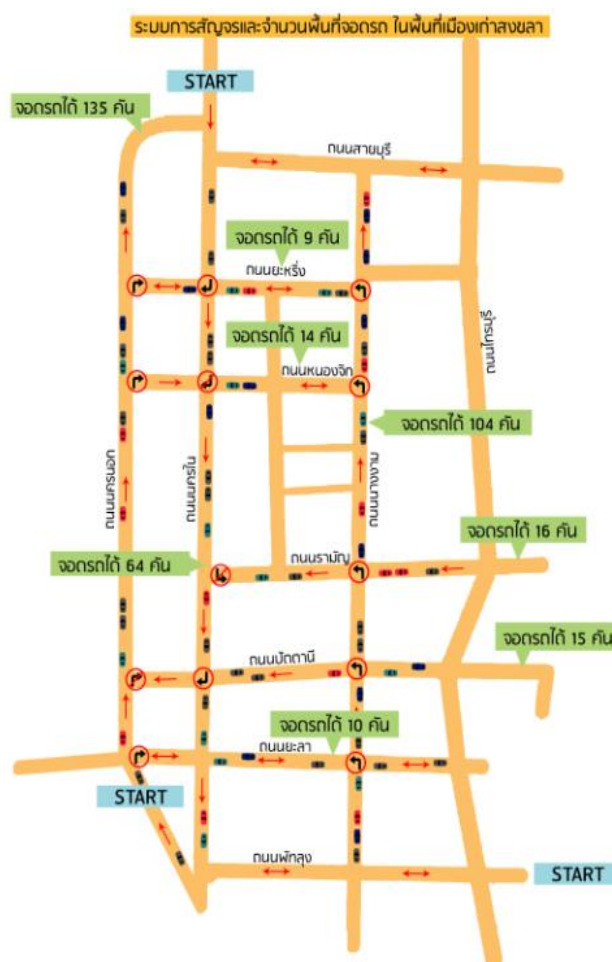
จากการสำรวจที่พักแรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา พบว่าในพื้นที่นี้มีที่พักแรม จำนวน 3 แห่ง ได้แก่

- 1) โรงแรมเลออินน์ สงขลา มีห้องพักที่สามารถรองรับได้จำนวน 110 ห้อง ราคาภาพที่ 4.39 ที่พักแรมและห้องสุขาสาธารณะที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวห้องพัก อยู่ระหว่าง 700 – 900 บาท
- 2) โรงแรมบ้านโนนคร มีห้องพักที่สามารถรองรับได้จำนวน 6 ห้อง ราคาห้องพัก อยู่ระหว่าง 1,300 – 1,500 บาท
- 3) โรงแรมเดอะ รุ คลาสสิก โฮมเทล มีห้องพักที่สามารถรองรับได้จำนวน 6 ห้อง ราคาห้องพักอยู่ระหว่าง 1,500 – 1,800 บาท

4.1.4 สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

1) ระบบการสัญจรและจำนวนพื้นที่จอดรถ

จากการสำรวจระบบการสัญจรภายในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา และขีดความสามารถในการรองรับพื้นที่จอดรถในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา แสดงเป็นแผนภาพประกอบได้ดังนี้

ภาพที่ 4.40 แสดงขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับระบบการสัญจร และจำนวนพื้นที่จอดรถ

ที่มา : นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

จากภาพที่ 4.43 แสดงขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับระบบการสัญจรและจำนวนพื้นที่จอดรถ พบว่าการสัญจรใจพื้นที่เมืองเก่าสงขลามีลักษณะเป็นแบบการสัญจรทางเดียว (One Way) ในพื้นที่ถนนแต่ละสายจะมีป้ายสัญลักษณ์การสัญจรอยู่เป็นระยะ แต่ทั้งนี้อาจสร้างความไม่เคยชินสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นครั้งแรก ด้านลักษณะของการจอดรถในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา เนื่องจากสภาพถนนการสัญจรเป็นถนนเลนเดียวที่ไม่กว้างนัก ในการจัดการระบบการจอดรถในปัจจุบันคือใช้ระบบการจอดรถแบบวันคู่ และวันคี่ เพื่อให้รถสัญจรไปมาได้สะดวก แต่จากการสำรวจพื้นที่พบว่าผู้ที่เข้ามาจอดรถในพื้นที่ยังไม่ปฏิบัติตามกฎจราจรดังกล่าว

อีกทั้งยังไม่มีบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่เคารพกฎจราจรอีกด้วย ดังนั้นระบบการจอดรถในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาจึงยังไม่เป็นระบบระเบียบเท่าที่ควร

ตารางที่ 4.1 ชีตความสามารถในการรองรับการจอดรถในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

ชื่อถนน	จำนวนที่จอดรถทั้งหมด	จำนวนรถยนต์ของเจ้าของบ้าน	จำนวนที่จอดรถที่สามารถรองรับผู้ที่เข้ามาใช้บริการ
ถนนนางงาม	140	36	104
ถนนนครใน	80	16	64
ถนนนครนอก	170	35	135
ถนนยะหริ่ง	15	6	9
ถนนหนองจิก	18	4	14
ถนนรามัญ	20	4	16
ถนนปัตตานี	18	3	15
ถนนยะลา	18	8	10
ถนนเส้นระหว่างถนนรามัญกับถนนหนองจิก	10	5	5
ถนนยะลาเส้นระหว่างถนนนครนอกกับถนนนครใน	2	1	1

จากตาราง 4.1 ชีตความสามารถในการรองรับการจอดรถในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา สรุปได้ว่า ถนนนางงาม มีรถยนต์ของเจ้าของบ้านมากที่สุด จำนวนเฉลี่ย 36 คัน ถนนนครนอก มีรถยนต์ของเจ้าของบ้านรองลงมา จำนวนเฉลี่ย 35 คัน ถนนนครใน มีรถยนต์ของเจ้าของบ้าน จำนวนเฉลี่ย 16 คัน ถนนยะลามีรถยนต์ของเจ้าของบ้าน จำนวนเฉลี่ย 8 คัน ถนนยะหริ่ง มีรถยนต์ของเจ้าของบ้าน จำนวนเฉลี่ย 6 คัน ถนนเส้นระหว่างถนนรามัญกับถนนหนองจิก มีรถยนต์ของเจ้าของบ้าน จำนวนเฉลี่ย 5 คัน ถนนหนองจิกมีรถยนต์ของเจ้าของบ้าน จำนวนเฉลี่ย 4 คัน ถนนรามัญ มีรถยนต์ของเจ้าของบ้าน จำนวนเฉลี่ย 4 คัน ถนนยะลาเส้นระหว่างถนนถนนนครนอกกับถนนนครในมีรถยนต์ของเจ้าของบ้าน จำนวนเฉลี่ย 4 คัน และ ถนนปัตตานี มีรถยนต์ของเจ้าของบ้านน้อยที่สุด จำนวนเฉลี่ย 3 คัน ตามลำดับ

2) ห้องน้ำสาธารณะ

สืบเนื่องจากภาพที่ 4.42 แสดงภาพห้องสุขาสาธารณะที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นหนึ่งในสิ่งอำนวยความสะดวกเขตเมืองเก่าสงขลา จากการสำรวจห้องสุขาสาธารณะที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา พบว่า ห้องน้ำที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้แบ่งเป็น 2 ประเภท 1. ห้องน้ำสาธารณะ และ 2. ห้องน้ำที่อยู่ในร้านอาหารหรือร้านกาแฟ

ห้องน้ำสาธารณะที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการได้ในจุดต่าง ๆ มีดังนี้

1.1) ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา มีห้องสุขาที่สะอาดและมีคุณภาพ ถูกสุขลักษณะ ประกอบด้วย ห้องสุขาหญิง 5 ห้อง ห้องสุขาชาย 4 ห้อง และห้องสุขาสำหรับผู้พิการ 1 ห้อง ไม่มีอัตราค่าบริการ

1.2) บ้านนครใน มีห้องสุขาที่สะอาดและมีคุณภาพ ถูกสุขลักษณะ ประกอบด้วย ห้องสุขาหญิง 2 ห้อง ห้องสุขาชาย 2 ห้อง ไม่มีอัตราค่าบริการ

1.3) โรงสีแดง มีห้องสุขามีความสะอาดระดับน้อย เนื่องจากมีผู้ใช้บริการเป็นจำนวนมาก และขาดผู้ดูแลอย่างสม่ำเสมอ ประกอบด้วย ห้องสุขาหญิง 3 ห้อง ห้องสุขาชาย 1 ห้อง ห้องสุขาสำหรับผู้พิการ 1 ห้อง ไม่มีอัตราค่าบริการ

1.4) วัดยางทอง มีห้องน้ำมีความสะอาดที่ควรปรับปรุง ประกอบด้วย ห้องสุขาหญิง 2 ห้อง ห้องสุขาชาย 1 ห้อง

2) ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และป้ายสื่อความหมายของร้าน

จากการสำรวจร้านอาหาร ร้านและเครื่องดื่ม รวมทั้งร้านขายของฝากของที่ระลึกในพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา ร้านขายของฝากที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภทอาหารและขนมหวาน โดยผู้วิจัยจะนำเสนอเป็นตารางที่แสดงข้อมูลของชื่อร้าน ประเภทของสินค้าที่จำหน่าย จำนวนลูกค้าที่รองรับได้ วันและเวลาที่ให้บริการ การให้บริการห้องสุขา และป้ายสื่อความหมายของร้านอาหาร จำแนกตามถนน 3 สายในย่านเมืองเก่า ได้แก่ ถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนนางงาม ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ในพื้นที่ถนนนครนอก

ชื่อร้าน	ประเภทสินค้าที่จำหน่าย	จำนวนลูกค้าที่รองรับได้ (ที่นั่ง)	วันและเวลาให้บริการ	การให้บริการห้องสุขา		ป้ายสื่อความหมายของร้านอาหาร	
				ถูกสุขลักษณะ ✓	ไม่ถูกสุขลักษณะ ✗	มี ✓	ไม่มี ✗
1. ข้าวมันไก่แม่ประนอม	ข้าวมันไก่ ข้าวหมูแดง หมูกรอบ เป็นต้น	42	เปิดบริการทุกวัน บริการ 07:00 – 15:00 น.		✗		✗
2. ตีป्ली	อาหารตามสั่ง อาหารอีสาน	44	เปิดบริการทุกวัน บริการ 11:00 – 20:00 น.	✓			✗
3. ร้านปาริชาติ	อาหารตามสั่ง (ร้านขนาดเล็ก)	30	เปิดบริการทุกวัน บริการ 08:00 – 20:00 น.	✓			✗
4. ร้านส้มตำแซบนิว ครัวชัยภูมิ	อาหารอีสาน	4	เปิดบริการทุกวัน บริการ 11:00 – 20:00 น.	ไม่มีห้องน้ำบริการ			✗
5. น้ำบอยข้าวแกง	หมูทอด ตับทอด หมูอบ เล้งแซบ (ร้านขนาดเล็ก)	20	เปิดบริการ : วันจันทร์-วันศุกร์ ปิดบริการ : วันเสาร์-วันอาทิตย์ บริการ 7:30 – 19:30 น.		✗		✗
6. ร้านขายอาหารเจ	อาหารเจ	4	เปิดบริการทุกวัน บริการ 06:00 – 14:00 น.	✓			✗
7. ก๋วยเตี๋ยวเปิดตุน	ก๋วยเตี๋ยวเปิดตุน ข้าว หน้าเป็ด อาหารตาม สั่ง ข้าวขาหมู	24	เปิดบริการทุกวัน บริการ 07:00 – 15:00 น.		✗	✓	
8. เจ๊นิ (โรงสีแดง)	ก๋วยเตี๋ยว ข้าวต้ม อาหารตามสั่ง	112	เปิดบริการทุกวัน บริการ 07:00 – 15:00 น.	✓		✓	
9. ฮาเบอร์ หับให้หั่น	ร้านกาแฟ	20	เปิดบริการทุกวัน บริการ 10:30 – 22:00 น.	✓			✗
10. ก๋วยเตี๋ยวโกยว	ร้านก๋วยเตี๋ยว	24	เปิดบริการทุกวัน บริการ 07:00 – 15:00 น.	✓			✗
11. Sammatta	ร้านกาแฟ	20	เปิดบริการทุกวัน บริการ 07:00 – 15:00 น.	✓			✗
12. Café De See	ร้านกาแฟ	92	เปิดบริการ : วันจันทร์-วัน อาทิตย์ปิดบริการ : วันพุธ บริการ 10:00 – 20:00 น.	✓			✗
13. มิสเตอร์ลี	ร้านกาแฟ	42	เปิดบริการทุกวัน บริการ 06:00 – 18:30 น.	✓			✗

ตารางที่ 4.3 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ในพื้นที่ถนนนครใน

ชื่อร้าน	ประเภทสินค้าที่จำหน่าย	จำนวนลูกค้าที่รองรับได้ (ที่นั่ง)	วันและเวลาที่ให้บริการ	การให้บริการห้องสุขา		ป้ายสื่อความหมายของร้านอาหาร	
				ถูกสุขลักษณะ ✓	ไม่ถูกสุขลักษณะ ✗	มี ✓	ไม่มี ✗
1. นครไนใจ	ร้านกาแฟ	20-24	เปิดบริการ : วันจันทร์-วันอาทิตย์ ปิดบริการ : วันพุธ บริการ 7:30 – 19:30น.	✓			✗
2. โกหอม	ข้าวหมูแดงโบราณ	50	เปิดบริการ : วันจันทร์-วันอาทิตย์ ปิดบริการ : วันศุกร์ บริการ 9:00 - 15:00น.	✓			✗
3. คาเฟ่ เดอ รู (Café de Roo)	ร้านกาแฟและเบเกอรี่	40	เปิดบริการ : วันจันทร์-วันอาทิตย์ ปิดบริการ : วันศุกร์ บริการ 12:00 – 19:00น.	✓			✗
4. ก้วยเตี่ยวเนื้อนครใน	ร้านก้วยเตี่ยว		เปิดบริการทุกวัน บริการ 9:30 – 16:30น.		✗		✗
5. Lyn's The Shanghai Café	ร้านกาแฟ อาหารและเครื่องดื่ม	40-50	เปิดบริการ : วันจันทร์-วันอาทิตย์ ปิดบริการ : วันอังคาร บริการ 9:00 – 21:00 น.	✓			✗
6. กล้วยปัง	กล้วยปังราดน้ำกะทิ	ไม่มีที่นั่งให้บริการ	เปิดบริการ : วันเสาร์-วันอาทิตย์ ปิดบริการ : วันจันทร์-วันศุกร์ บริการ 12:00-16:00น.	ไม่มีห้องน้ำบริการ			✗
7. ยินดีสงขลา	จำหน่ายสินค้าของที่ระลึกประเภทของแห้งต่าง ๆ เช่น ลูกหยี ข้าวเกรียบปลา เป็นต้น	ไม่มีที่นั่งให้บริการ	เปิดบริการทุกวัน บริการ 07:00-18:00	ไม่มีห้องน้ำบริการ		✓	
8. สีนอดุลพันธ์	จำหน่ายสินค้าของที่ระลึกประเภทของแห้งต่าง ๆ เช่น ลูกหยี ข้าวเกรียบปลา เป็นต้น	ไม่มีที่นั่งให้บริการ	เปิดบริการทุกวัน บริการ 07:00-18:00	ไม่มีห้องน้ำบริการ		✓	
9. ร้านบลูสไมล์	ร้านกาแฟและเบเกอรี่	60	เปิดบริการ : วันจันทร์-วันอาทิตย์ ปิดบริการ : วันพุธ บริการ 16:00 – 23:00น.	✓			✗

ตารางที่ 4.4 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ในพื้นที่ถนนนางงาม

ชื่อร้าน	ประเภทสินค้าที่จำหน่าย	จำนวนลูกค้าที่รองรับได้ (ที่นั่ง)	วันและเวลาที่ให้บริการ	การให้บริการห้องสุขา		ป้ายสื่อความหมายของร้านอาหาร	
				ถูกสุขลักษณะ ✓	ไม่ถูกสุขลักษณะ ✗	มี ✓	ไม่มี ✗
1. ร้านขนมบอก	ขนมบอก	ไม่มีที่นั่งให้บริการ	บริการทุกวัน 12.00 – 16.30 น.	ไม่มีห้องน้ำบริการ			✗
2. ร้านไผ่ทอง เบตง	ผัดไทย หอยทอด	50	บริการทุกวัน 10.00 – 21.00 น.	ไม่มีห้องน้ำบริการ			✗
3. ก๋วยจั๊บน้ำน้อย	ก๋วยจั๊บน้ำ เภาเหลา และ ข้าวหมูแดง หมูกรอบ	54	บริการทุกวัน 10.00 – 18.00 น.	✓			✗
4. Paradise Pizzeria and Café	พิซซ่า เครื่องดื่ม และ อาหารเช้า	30	บริการทุกวัน 12.00 -22.00 น.	✓		✓	
5. การเดินทาง	ไอศกรีม บิงซู	30	บริการทุกวัน 11.00 – 20.00 น.	✓		✓	
6. ไอศกรีมโคนนางงาม	ไอศกรีม	30	บริการทุกวัน 09.30 – 19.00 น.	✓		✓	
7. ไก่ทอดเทพา	ไก่ทอดเทพา และ ขนมจีน	30	บริการทุกวัน 10.00 – 21.00 น.		✗		✗
8. โปยมแต่เดียม	ติ่มซำและบะกุ๊ดเต๋	40	บริการทุกวัน 05.30 – 14.00 น.		✗		✗
9. ก๋วยเตี๋ยวหางหมู	ร้านขายก๋วยเตี๋ยวกวางหมูน	36	บริการทุกวัน 08.00 – 16.00 น.		✗		✗
10. ภูเก็จ	ร้านขายก๋วยเตี๋ยวน	36	บริการทุกวัน พฤหัสบดี – วันอังคาร บริการ : วันพุธ เปิดให้บริการ 08.00 – 17.00 น.	✓		✓	
11. ไอศกรีมยิว	ไอศกรีมยิว	20	บริการทุกวัน 11.30 – 20.00 น.	✓		✓	
12. โรตีนางงาม	โรตีส	20	บริการทุกวัน 15.30 – 21.30 น.		✗		✗
13. เจินยี่ก๋วยเตี๋ยวกวางหมูน	ก๋วยเตี๋ยวกวางหมูน	36	บริการทุกวัน 07.00 – 15.00 น.	✓		✓	
14. อับแซง	ร้านน้ำชา (ชา กาแฟ อาหารเช้า)	20	บริการทุกวัน 06.00 – 12.00 น.	✓		✓	
15. เกาะไทย	ร้านขายโจ๊ก	50	บริการทุกวัน 06.00 – 12.00 น.	✓		✓	
16. E.p's Artisan Bakery	ร้านกาแฟและเบเกอรี่	20	บริการทุกวัน 09.00 – 21.00 น.	✓			✗

ตารางที่ 4.4 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ในพื้นที่ถนนนางงาม (ต่อ)

ชื่อร้าน	ประเภทสินค้าที่จำหน่าย	จำนวนลูกค้าที่รองรับได้ (ที่นั่ง)	วันและเวลาที่ให้บริการ	การให้บริการห้องสุขา		ป้ายสื่อความหมายของร้านอาหาร	
				ถูกสุขลักษณะ ✓	ไม่ถูกสุขลักษณะ ✗	มี ✓	ไม่มี ✗
17. Diamond Bakery	ขนมเบเกอรี่	เป็นร้านอาหารที่ไม่มีที่นั่งให้บริการ	บริการทุกวัน 08.00 – 17.30 น.	✓			✗
18. ขนมป้ามัน	ร้านขายขนมของฝากต่าง ๆ	เป็นร้านอาหารที่ไม่มีที่นั่งให้บริการ	บริการทุกวัน 07.00 – 20.00 น.		✗		✗
19. แม่ฉวี	ร้านขายขนมของฝากต่าง ๆ	เป็นร้านอาหารที่ไม่มีที่นั่งให้บริการ	บริการทุกวัน 07.00 – 15.00 น.	ไม่มีห้องน้ำบริการ			✗
20. แต่เฮียงอ้าว	ร้านอาหารตามสั่ง	85	บริการทุกวัน 11.30 – 20.00 น.	✓			✗
21. ร้านสองแสน	ร้านขายขนมของฝากต่าง ๆ	ไม่มีที่นั่งให้บริการ	บริการทุกวัน 08.00 – 20.00 น.	ไม่มีห้องน้ำบริการ		✓	
22. ร้านกุลประคอง	ร้านขายขนมของฝากต่าง ๆ	ไม่มีที่นั่งให้บริการ	บริการทุกวัน 08.00 – 20.00 น.			✓	
23. ก้วยเตี่ยวโนรู	ก้วยเตี่ยว	20	บริการทุกวัน 07.00 – 15.00 น.		✗	✓	
24. ไอติมโอง	ไอศกรีมโอง และลูกชิ้นปลาทอด	50	บริการทุกวัน 10.00 – 20.00 น.	✓		✓	
25. ก้วยเตี่ยวไต้โรงจั่ว	ก้วยเตี่ยว	32	บริการทุกวัน 09.00 – 17.00 น.	ไม่มีห้องน้ำบริการ			✗
26. การอจี	ขนมการอจี สูตรโบราณ	ไม่มีที่นั่งให้บริการ	บริการทุกวัน 10.00 – 18.00 น.	ไม่มีห้องน้ำบริการ			✗
27. เกียดพัง	ซาลาเปาลูกใหญ่ และข้าวสตู	50	บริการทุกวัน 07.00 – 13.00 น.	✓		✓	
28. เย็นตาโฟเสาวภา	เย็นตาโฟ และก้วยเตี่ยว	30	บริการทุกวัน 10.00 – 19.00 น.	✓		✓	
29. บ้านจตุดี	ขนมไทยโบราณสด เช่น ทองหยิบ ทองหยอด ทองเอก เป็นต้น	ไม่มีที่นั่งให้บริการ	บริการทุกวัน 07.00 – 19.30 น.	ไม่มีห้องน้ำบริการ		✓	
30. โจ๊กหมูก้วยจ๊ับเก้าห้อง	โจ๊กหมู ก้วยจ๊ับ	20	บริการทุกวัน 17.00 – 21.00 น.	ไม่มีห้องน้ำบริการ			✗

ตารางที่ 4.4 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ในพื้นที่ถนนนางงาม (ต่อ)

ชื่อร้าน	ประเภทสินค้าที่จำหน่าย	จำนวนลูกค้าที่รองรับได้ (ที่นั่ง)	วันและเวลาที่ให้บริการ	การให้บริการห้องสุขา		ป้ายสื่อความหมายของร้านอาหาร	
				ถูกสุขลักษณะ ✓	ไม่ถูกสุขลักษณะ ✗	มี ✓	ไม่มี ✗
31. ข้าวฟ่างกวน	ข้าวฟ่างกวน	เป็นร้านอาหารที่ไม่มีที่นั่งให้บริการ	บริการทุกวัน 11.00 – 16.00 น.	✓			✗
32. ข้าวซอย	ข้าวซอย	24	บริการทุกวันพุธ-วันศุกร์ บริการตั้งแต่เวลา 09.30 – 15.30 น. วันที่ปิดให้บริการ วันเสาร์ - วันอังคาร	✓			✗
33. เต้าหู้ยี้เสวย	เต้าหู้ยี้	ไม่มีที่นั่งให้บริการ	บริการทุกวัน 10.00 – 15.00 น.	ไม่มีห้องน้ำบริการ		✓	
34. ป้าเอียดเต้าคั่ว	เต้าคั่ว	24	บริการทุกวัน 10.00 – 15.00 น.	✓		✓	
35. หน้าหลี่	ร้านกาแฟโบราณ และจำหน่ายโปสการ์ด	32	บริการทุกวัน 07.00 – 15.00 น.	✓		✓	
36. ร้านมะกัน	อาหารมาเลเซีย	36	บริการทุกวัน 08.00 – 17.00 น.	✓		✓	

จากตารางที่ 4.2 - ตารางที่ 4.4 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ในพื้นที่ถนนนครนอก นครใน และนางงาม พบว่า ร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่มและร้านขายของที่ระลึก โดยส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ถนนนางงาม ซึ่งอาหารหรือสินค้าที่จำหน่ายส่วนใหญ่เป็นร้านอาหารทั่วไป แต่บางส่วนเป็นร้านอาหารและขายสินค้าที่แสดงถึงอัตลักษณ์เมืองสงขลา ประเภทของอาหารโดยส่วนใหญ่เป็นข้าว ก๋วยเตี๋ยว อาหารท้องถิ่น ขนมหวาน ในด้านของขีดความสามารถในการรองรับของร้านอาหารโดยเฉลี่ยในกรณีที่เป็นร้านอาหารขนาดเล็กรองรับได้ประมาณ 20 ที่นั่ง และร้านอาหารที่มีขนาดใหญ่รองรับได้สูงสุดถึง 112 ที่นั่ง ร้านอาหารโดยส่วนใหญ่มีห้องในให้บริการสำหรับลูกค้าซึ่งมีทั้งที่ถูกสุขลักษณะและไม่ถูกสุขลักษณะ ในด้านของป้ายสื่อความหมายในร้านอาหารพบว่าร้านอาหารในพื้นที่ถนนนางงามส่วนใหญ่มีป้ายสื่อความหมายของอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดสงขลา ซึ่งการออกแบบป้ายสื่อความหมายของร้านอาหารดังกล่าวเป็นรูปแบบเดียวกัน

4.2 ผลการศึกษาการวิเคราะห์สภาพการณ์ในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

การศึกษาสภาพการณ์ในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา คณะผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตพื้นที่ ประกอบกับการใช้ข้อมูลในเชิงสำรวจการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการประชุมกลุ่มย่อย และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์สถานการณ์ แสดงผลการศึกษาดังนี้

4.2.1 ผลการวิเคราะห์สถานการณ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา

หน่วยงานที่มีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ประกอบด้วย 3 ภาคส่วนที่สำคัญ ได้แก่ 1) หน่วยงานองค์กรภาครัฐ 2) หน่วยงานองค์กรภาคเอกชน และ 3) หน่วยงานองค์กรภาคประชาชน แสดงรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.5 บทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาของหน่วยงานองค์กรภาครัฐ

หน่วยงานและองค์กรภาครัฐกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ
เทศบาลนครสงขลา	สำรวจ ศึกษา วางแผนจัดทำโครงการ และให้งบประมาณในการสนับสนุนเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การบริหารจัดการพื้นที่สำหรับจอดรถเพื่อการท่องเที่ยว ทางเดินเท้า หอน้ำสาธารณะ ไฟฟ้า การจัดการขยะ การรักษาความปลอดภัย ป้ายสื่อความหมาย ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว การส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา	วางแผนจัดทำโครงการ และให้งบประมาณในการสนับสนุนเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสงขลา	วิเคราะห์ วางแผน ดำเนินการจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับแผนแม่บทพัฒนาเมืองเก่าสงขลา การกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา	อนุรักษ์ ส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในเมืองเก่าสงขลา เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การส่งเสริมอัตลักษณ์วัฒนธรรมอาหาร เป็นต้น
สำนักศิลปากรที่ 11 สงขลา	ดูแลและควบคุมอาคารและแหล่งโบราณสถานในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา	ส่งเสริม พัฒนา ดำเนินโครงการและให้การสนับสนุนงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานหาดใหญ่	ส่งเสริมการตลาดในพื้นเมืองเก่าสงขลา
สถาบันการศึกษาในพื้นที่จังหวัดสงขลา และกรุงเทพมหานคร ทั้งในระดับมัธยมศึกษา และระบบอุดมศึกษา ได้แก่ โรงเรียนมหาวิชราวุธโรงเรียนวิเชียรชม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยทักษิณมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อาศรมศิลป์ เป็นต้น	ส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ให้บริการความรู้ทางวิชาการ วิจัยเชิงพัฒนาในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา การจัดและการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

ตารางที่ 4.6 บทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาของหน่วยงานองค์กรภาคเอกชน

หน่วยงานและองค์กรภาคเอกชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาคเอกชน
สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา	ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในภาคผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา ได้แก่ ผู้ประกอบการด้านที่พัก ผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ผู้ประกอบการธุรกิจขนส่ง ผู้ประกอบการร้านอาหาร เป็นต้น โดยมีทิศทางมุ่งเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
บริษัท เซฟรอน คอร์ปอเรชั่น สงขลา	สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว และกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาเมืองเก่าสงขลาโดยมีทิศทางมุ่งเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน
โครงการฐานสนับสนุนการพัฒนาปิโตรเลียม (ปตท.สผ.) จังหวัดสงขลา	สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว และกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาเมืองเก่าสงขลา เช่น กิจกรรมตลาดแสงดาว การพัฒนาบ้านสื่อความหมาย เป็นต้น
สโมสรโรตารีสงขลา	สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว และกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาเมืองเก่าสงขลา
สโมสรไลออนส์ สงขลา	สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว และกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาเมืองเก่าสงขลา
หอศิลป์ สงขลา (Art Mill Songkhla Art Center)	ส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานแสดงศิลปะ และงานสร้างสรรค์
A.E.Y Space	ส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ผลงานทางศิลปะและสถาปัตยกรรมในเมืองเก่าสงขลา และงานสร้างสรรค์ สร้างชุมชน (Community) กับผู้ประกอบการและกลุ่มเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางศิลปะ และสถาปัตยกรรมอย่างสร้างสรรค์
สงขลาสเตชั่น	ส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในรูปแบบในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยว การจัดทำรายการนำเที่ยว เป็นต้น โดยมุ่งเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์
ร้านกาแฟ อ่องเอียบฮวด สงขลา	ส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
บ้านโนนคร	ส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

ตารางที่ 4.7 บทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาของหน่วยงานองค์กรภาคประชาชน

หน่วยงานและองค์กรภาคประชาชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	บทบาทหน้าที่ของภาคประชาชน
ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม	- รวบรวม รักษา และเผยแพร่ความรู้เรื่องเมืองเก่าสงขลา ทั้งด้านผู้คน บ้านเรือน ประเพณี อาหาร และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองสงขลา - ระวังการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเมืองเก่าสงขลา ร่วมกันควบคุมคัดค้านและผลักดันไม่ให้เกิดการทำลายคุณค่า และบรรยากาศของเมืองเก่า - ปลุกชีวิตชีวาของเมืองเก่าสงขลา ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างรู้คุณค่า จัดเทศกาลละคร ดนตรี และศิลปะเพื่อยกระดับเมืองเก่าสงขลาสู่เมืองอารยธรรม - เป็นตัวกลางสร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ และการพัฒนาเพื่อให้ทุกฝ่ายอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

	- สนับสนุนกระบวนการที่จะนำเมืองสงขลาสู่มรดกโลก - ร่วมมือกับองค์กรทั้งภาคประชาชน เอกชน และภาครัฐที่มีเจตคติที่ดีต่อเมืองสงขลา เพื่อบูรณาการทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดสร้างสงขลาให้เป็นเมืองที่น่าอยู่สำหรับทุกคน - ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมตลาดแสงดาว และกิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
5 สมาคมจีนสงขลา	ส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยเฉพาะกิจกรรมสมโภชเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรมจีนในเมืองเก่าสงขลา และส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น งานสมโภชศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา
ชมรมเก่าห้อง	ส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และกิจกรรมพัฒนาเมืองเก่าสงขลาในพื้นที่ถนนหนองจิก ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมตลาดแสงดาว
ชมรมเมืองเก่า	ส่งเสริมการจัดกิจกรรมสมโภชศาลหลักเมืองสงขลา ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
Kid+Dee @ Historic Center	ส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยว กิจกรรมพัฒนาเมืองเก่าสงขลา ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น กิจกรรมตลาดแสงดาว เป็นต้น

ประกอบกับการวิเคราะห์สถานการณ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา โดยใช้หลักการการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านการรักษาความปลอดภัย 5) ด้านการตลาดการท่องเที่ยว และ 6) ด้านการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว แสดงผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์สถานการณ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา ด้านสิ่งดึงดูดใจ

สถานการณ์ปัจจุบัน	สภาพปัญหา	องค์กรที่เกี่ยวข้อง
1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ		
ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา มีสิ่งดึงดูดใจที่น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ ประกอบด้วย 1.1 มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ได้แก่ ทำน้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์ วัดยางทอง วัดมัสยิดม้าวาส มัสยิดอุสาสนอิสลาม (มัสยิดบ้านบน) ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา ศาลเจ้าตั้งเซ่งอ่อง ศาลเจ้าพ่อกวนอู ศาลเจ้าปูนเก็กง ศาลเจ้าโป๊อันเตียน อาคารบ้านเรือนที่มีรูปแบบอาคารบ้านเรือนที่ได้รับการผสมผสานศาสตร์แห่งเชิงช่างโบราณอันมีเสน่ห์หลอมรวมวัฒนธรรมทั้งไทย จีน มุสลิม และตะวันตก	- สิ่งดึงดูดใจที่เป็นอาคารบ้านเรือนมีความโดดเด่นทางสถาปัตยกรรมหลายแหล่งขาดการบำรุงรักษา ดูแล และอนุรักษ์ - การซ่อมแซมอาคารบ้านเรือนที่มีความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรมยังขาดการดูแลที่ถูกต้องในด้านของการใช้วัสดุ และโทนสี	- เทศบาลนครสงขลา -
1.2 มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ประกอบด้วย อาหารพื้นถิ่นที่น่าสนใจ ได้แก่ กล้วยยายศรี (กล้วยทับนครโน) ข้าวฟ่างกวน ขนมบ้าบิ่น ขนมทองเอก ต้มสามเหลี่ยมไส้ไส้ แก้วคว่ำ ขนมค้างคาว ก้วยเตี่ยวหางหมู ขนมกอรอจี	- อาหารพื้นถิ่นบางอย่างที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองสงขลา ขาดการส่งเสริมและการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น เช่น แก้วคว่ำ ต้มสามเหลี่ยมไส้ไส้ ขนมค้างคาว ก้วยเตี่ยวหางหมู ขนมกอรอจี ขนมหวั่ง ขนมบุดู	- เทศบาลนครสงขลา

สถานการณ์ปัจจุบัน	สภาพปัญหา	องค์กรที่เกี่ยวข้อง
ขนมหวัค ขนมบูตู ข้าวมันแกวไก่ ขนมปาดะ ข้าวสตู ไอติมบันหลีเฮง ไอติมยิว เป็นต้น รวมทั้งประเพณี สมโภชเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา	ข้าวมันแกวไก่ ขนมปาดะ ข้าวสตู ไอติม บันหลีเฮง ไอติมยิว	- วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา
1.3 ภาพวาดสตรีทอาร์ท มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้ภาพวาดสตรีทอาร์ทในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาหลายจุด	- ภาพวาดหลายจุดไม่ได้สื่อถึงเอกลักษณ์ของเมืองเก่าสงขลา รวมทั้งมีการใช้สีสันทนของภาพวาดหลายจุดขัดต่อความกลมกลืนของเมือง - ขาดผู้ควบคุมดูแลการวาดภาพวาดสตรีทอาร์ทในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	- เทศบาลนครสงขลา
1.4 กิจกรรมทางการท่องเที่ยว - มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สำคัญ 2 กิจกรรมหลักๆ ได้แก่ งานสมโภชเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา และตลาดสองเลเก่าที่ริมเลสาบ	- การจัดงานบางครั้งมีผู้เข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยวมากเกินไปจนทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามายังพื้นที่มากเกินไปจนเกินศักยภาพในการรองรับ แต่บางครั้งก็ขาดการส่งเสริมการท่องเที่ยวจนทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาน้อย และเกิดผลกระทบต่อผู้ประกอบการในพื้นที่	- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา - เทศบาลนครสงขลา - ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม - สมาคมชกเกียน
2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก		
2.1 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว : มีจุดที่ให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว 2 แห่ง ได้แก่ ที่โรงสีแดง และที่อาคาร Historic center	- ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวทั้ง 2 แห่ง ยังขาดระบบการสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพ และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ยังไม่ทราบว่าในพื้นที่มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา
2.2 ห้องสุขาสาธารณะ : ห้องสุขาสาธารณะมีเพียง 3 จุด และมีจำนวนห้องน้อย และบางจุดถูกสุขลักษณะ แต่บางจุดไม่ถูกสุขลักษณะ	- ห้องสุขาสาธารณะไม่เพียงพอ และนักท่องเที่ยวไม่ทราบว่าจุดใดให้บริการห้องน้ำสาธารณะบ้าง - ขาดป้ายบอกสัญลักษณ์แสดงตำแหน่งห้องน้ำสาธารณะ	- เทศบาลนครสงขลา
2.3 ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก : ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภทของกิน	- ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกขาดความหลากหลาย	- ผู้ประกอบการภาคเอกชน - พาณิชย์จังหวัดสงขลา
2.4 ทางเดินเท้า : มีทางเดินเท้าสำหรับเดินเที่ยวชมเมืองเก่าสงขลา แต่ไม่อำนวยความสะดวกต่อการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว	- มีการจำหน่ายสินค้า และวางสิ่งกีดขวางบนทางเท้าหลายจุด รวมทั้งมีการติดตั้งเสาไฟฟ้าบริเวณบนทางเท้า ทำให้ทางเท้าดังกล่าวมีความลำบากในการเดินเที่ยวชมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	- เทศบาลนครสงขลา
2.5 ป้ายสื่อความหมาย : มีป้ายสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยว แต่มีไม่ครบทุกจุด	- ป้ายสื่อความหมายบางจุดขาดการอธิบายเป็นภาษาต่างประเทศ	- เทศบาลนครสงขลา
2.6 ถังขยะ : มีจำนวนน้อย เป็นถังขยะทั่วไป ไม่มีถังขยะสำหรับแยกขยะ	- ถังขยะขาดการออกแบบให้กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมในเมืองเก่าสงขลา ขาดฝา	- เทศบาลนครสงขลา

สถานการณ์ปัจจุบัน	สภาพปัญหา	องค์กรที่เกี่ยวข้อง
2.7 รถรางนำเที่ยว : 2.8 การจอดรถในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา : ที่จอดรถไม่เพียงพอสำหรับการท่องเที่ยว มีการจัดระเบียบการจอดรถโดยใช้ข้อบังคับทางจราจรแบบการจอดรถวันคู่ วันคี่ 2.9 จุดนั่งพักสำหรับนักท่องเที่ยว : ไม่มีจุดนั่งพักสาธารณะที่เหมาะสมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว	ปิด และไม่มีการแยกขยะ - รถรางนำเที่ยวมีขนาดใหญ่เกินไป ส่งผลต่อการสัญจรในพื้นที่เมืองเก่าเป็นอย่างมาก - การจัดการจุดจอดรถรางเพื่อการท่องเที่ยว ไม่สามารถช่วยให้เกิดการกระจายรายได้เข้าสู่พื้นที่อย่างแท้จริง เพราะรถรางไม่ได้จอดแวะพักเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการลงเดินในพื้นที่ - การจัดระเบียบการจอดรถโดยใช้ข้อบังคับทางจราจรแบบการจอดรถวันคู่ วันคี่ ขาดความเข้มงวดในการบังคับใช้ - ไม่มีจุดนั่งพักสาธารณะที่เหมาะสมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ส่งผลให้นักท่องเที่ยวต้องใช้บริการร้านอาหารหรือเครื่องดื่มเป็นจุดนั่งพักในระหว่างการท่องเที่ยว - พื้นที่ขาดความร่มรื่น	- เทศบาลนครสงขลา - สถานีตำรวจภูธรเมืองสงขลา - เทศบาลนครสงขลา
3) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว		
3.1 การเข้าถึงเมืองเก่าสงขลาโดยรถสาธารณะไม่สะดวก มีน้อยและมีรอบให้บริการที่ไม่แน่นอน 3.2 นักท่องเที่ยวไม่ทราบข้อมูลการให้บริการรถโดยสารสาธารณะเพื่อเข้าถึงเมืองเก่าสงขลา 3.3 อัตราค่าบริการรถโดยสารสาธารณะที่เข้าถึงเมืองเก่าสงขลายังขาดมาตรฐาน	- การเดินทางเข้าถึงโดยรถสาธารณะประจำทางจากตัวเมืองหาดใหญ่ เข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา รวมทั้งภายในตัวเมืองสงขลา ยังไม่มีให้บริการเพื่อการท่องเที่ยว จึงอาจทำให้เป็นปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวไม่เลือกเดินทางเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา เพราะขาดความสะดวกต่อการเดินทาง	- เทศบาลนครสงขลา - องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา
4) ด้านการรักษาความปลอดภัย		
ในพื้นที่ยังขาดระบบการรักษาความปลอดภัยเพื่อการท่องเที่ยวในหลายด้าน	ในพื้นที่ยังขาดระบบการรักษาความปลอดภัยเพื่อการท่องเที่ยวในหลายด้าน ได้แก่ - เบอร์โทรศัพท์ฉุกเฉิน - เครื่อง AED เพื่อช่วยชีวิตผู้ป่วยจากภาวะหัวใจหยุดเต้นเฉียบพลัน - แผนการซักซ้อม หรือการให้ความรู้แก่ประชาชน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา - การวางแผนเส้นทางหนีไฟ หรือการอพยพในกรณีที่เกิดภาวะฉุกเฉินต่าง ๆ เช่น ภัยที่เกิดจากไฟไหม้ ภัยที่เกิดจากสึนามิ เป็นต้น - ป้ายเตือน หรือข้อห้ามต่าง ๆ บางจุดที่เป็นจุดเสี่ยงต่ออันตราย เช่น บริเวณใกล้แหล่งน้ำ เป็นต้น	- เทศบาลนครสงขลา - สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา

สถานการณ์ปัจจุบัน	สภาพปัญหา	องค์กรที่เกี่ยวข้อง
	- กล้องวงจรปิด	
5) ด้านการตลาดการท่องเที่ยว		
- การส่งเสริมการตลาดยังเป็นการส่งเสริมการตลาดแบบเดิม ๆ การประชาสัมพันธ์ทางการตลาดที่ต่อเนื่อง และขาดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง	- นักท่องเที่ยวที่เข้ามายังเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และกลุ่มเดิม - ขาดการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มแบบ (Niche Market)	- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานหาดใหญ่
6) ด้านการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว		
- ขาดการบริหารจัดการนักท่องเที่ยวในทุกประเด็น	ขาดการบริหารจัดการนักท่องเที่ยวในทุกประเด็น ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพรวมของการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่และอาจส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงต่อการถูกทำลายต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อีกด้วย ประเด็นที่ขาดการจัดการ ได้แก่ - การเก็บสื่อนักท่องเที่ยว - การจัดทำและประกาศเงื่อนไข ข้อพึงปฏิบัติ หรือข้อห้ามของแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ - การควบคุมพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การแต่งกายการส่งเสียงดัง การทิ้งขยะ การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีในท้องถิ่น เป็นต้น - การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าและร่วมอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยว - การปลูกฝังจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน - การกำหนดกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย - การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวตามขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว (Carrying Capacity)	- เทศบาลนครสงขลา - สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา

4.2.2 ผลการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

การประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา คณะผู้วิจัยใช้เครื่องมือการประเมินแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (กรมการท่องเที่ยว, 2557) สามารถแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. องค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจ 2. องค์ประกอบด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และ 3. องค์ประกอบด้านศักยภาพในการบริหารจัดการ โดยวิธีการประเมินศักยภาพนี้เพื่อให้การประเมินมีความสมบูรณ์และมีความเที่ยง คณะผู้วิจัยจึงกำหนดให้มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเป็นผู้ประเมิน 3 ท่าน ผลการศึกษาแสดงข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 4.9 รวมคะแนนผลการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผู้ประเมินคนที่ 1	ผู้ประเมินคนที่ 2	ผู้ประเมินคนที่ 3	ค่าเฉลี่ยผลการให้คะแนน
1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว					
1.1 คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม	35.00	29.00	33.00	25.00	29.00
1.2 ศักยภาพทางกายภาพและจัดกิจกรรม	15.00	15.00	12.00	13.00	14.00
รวม	50.00	44.00	45.00	38.00	42.00
2. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	10.00	9.00	9.00	10.00	9.33
3. การบริหารจัดการ					
3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	15.00	12.00	12.00	10.00	11.33
3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว	25.00	19.00	19.50	17.50	18.67
รวม	35.00	31.00	31.50	27.50	30.00
รวมทั้งสิ้น	100.00	84.00	85.50	75.50	81.67

ระดับมาตรฐาน

☒ ดีเยี่ยม (81 คะแนนขึ้นไป)

☐ ดีมาก (71-80 คะแนน)

☐ ดี (61-70 คะแนน)

☐ ปานกลาง (51-60 คะแนน)

☐ ต่ำ (50 คะแนน หรือน้อยกว่า)

จากตารางที่ 4.9 รวมคะแนนผลการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา พบว่าค่าเฉลี่ยผลการให้คะแนนคือ 81.67 อยู่ในระดับมาตรฐาน ดีเยี่ยม (81 คะแนนขึ้นไป) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่าองค์ประกอบในด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ย 42.00 องค์ประกอบในด้านศักยภาพทางกายภาพและจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 9.33 และด้านการบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ย 30.00

1) ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว

1.1) คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม

ตารางที่ 4.10 ผลคะแนนการประเมินศักยภาพการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผู้ประเมินคนที่ 1	ผู้ประเมินคนที่ 2	ผู้ประเมินคนที่ 3	ค่าเฉลี่ยผลการให้คะแนน
1.1.1) ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	5.00	4.00	4.00	4.00	4.00
1.1.2) ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี	5.00	5.00	5.00	4.00	4.67
1.1.3) ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	5.00	4.00	4.00	4.00	4.00
1.1.4) ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	5.00	3.00	5.00	2.00	3.33
1.1.5) ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้	5.00	3.00	5.00	2.00	3.33
1.1.6) ความผูกพันต่อท้องถิ่น	5.00	5.00	5.00	4.00	4.67
1.1.7) ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00
คะแนนที่ได้	35.00	29.00	33.00	25.00	29.00

จากตารางที่ 4.10 ผลคะแนนการประเมินศักยภาพการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม พบว่ามีค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 29.00 จากคะแนนเต็ม 35 คะแนน เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่า ด้านความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 5.00 รองลงมาในสองลำดับเท่ากันคือความผูกพันต่อท้องถิ่น และความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี 4.67 ตามลำดับ

1.2) ศักยภาพทางกายภาพและจัดกิจกรรม

ตารางที่ 4.11 ผลคะแนนการประเมินศักยภาพการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับศักยภาพทางกายภาพและจัดกิจกรรม

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผู้ประเมินคนที่ 1	ผู้ประเมินคนที่ 2	ผู้ประเมินคนที่ 3	ค่าเฉลี่ยผลการให้คะแนน
1.2.1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	5.00	2.00	3.00	4.00	3.00
1.2.2) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00
1.2.3) ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00
คะแนนที่ได้	15.00	12.00	13.00	14.00	13.00

จากตารางที่ 4.114 ผลคะแนนการประเมินศักยภาพการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับศักยภาพทางกายภาพและจัดกิจกรรม พบว่ามีค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 13.00 จากคะแนนเต็ม

15 คะแนน เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยพบว่า ด้านความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว และด้านความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน 5.00 รองลงมาคือด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.00 ตามลำดับ

2) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.12 ผลคะแนนการประเมินศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผู้ประเมินคนที่ 1	ผู้ประเมินคนที่ 2	ผู้ประเมินคนที่ 3	ค่าเฉลี่ยผลการให้คะแนน
2.1) ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน	5	4	4	5	4.33
2.2) ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก	5	5	5	5	5.00
คะแนนที่ได้	10	9.00	9.00	10.00	9.33

จากตารางที่ 4.12 ผลคะแนนการประเมินศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยรวม 9.33 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่า ในประเด็นศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 5.00 รองลงมาคือศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน 4.33 ตามลำดับ

3) การบริหารจัดการ

3.1) การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.13 ผลคะแนนการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผู้ประเมินคนที่ 1	ผู้ประเมินคนที่ 2	ผู้ประเมินคนที่ 3	ค่าเฉลี่ยผลการให้คะแนน
3.1.1) การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว	5.00	4.00	4.00	4.00	4.00
3.1.2) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่	5.00	4.00	4.00	2.00	3.33
3.1.3) การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	5.00	4.00	4.00	4.00	4.00
คะแนนที่ได้	15.00	12.00	12.00	10.00	11.33

ตารางที่ 4.13 ผลคะแนนการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว พบว่ามีค่าคะแนนเฉลี่ยรวม 11.33 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน เมื่อพิจารณาประเด็นย่อย พบว่าศักยภาพด้านการจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว และการจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว มีค่า

คะแนนเฉลี่ยเท่ากัน 4.00 รองลงมาคือศักยภาพด้านการจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ มีค่าเฉลี่ย 3.33 ตามลำดับ

3.2) การจัดการด้านการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.14 ผลคะแนนการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยว

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผู้ประเมินคนที่ 1	ผู้ประเมินคนที่ 2	ผู้ประเมินคนที่ 3	ค่าเฉลี่ยผลการให้คะแนน
3.2.1) การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว	5.00	4.00	2.50	3.00	3.17
3.2.2) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	5.00	3.50	5.00	4.50	4.33
3.2.3) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก	5.00	4.00	4.50	3.50	4.00
3.2.4) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	5.00	4.00	4.50	4.00	4.17
3.2.5) ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	5.00	3.50	3.00	2.50	3.00
คะแนนที่ได้	25.00	19.00	19.50	17.50	18.67

จากตารางที่ 4.14 ผลคะแนนการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการจัดการด้านการท่องเที่ยว พบว่ามีคะแนนค่าเฉลี่ยรวม 18.67 จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน เมื่อพิจารณาประเด็นย่อยพบว่าศักยภาพด้านการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวมีคะแนนค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.33 รองลงมาคือชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวมีคะแนนค่าเฉลี่ย 4.17 และการจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก มีคะแนนค่าเฉลี่ย 4.00 ตามลำดับ

4.2.3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับคุณภาพและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา

ผลการศึกษาในส่วนนี้คณะผู้วิจัยใช้วิธีการให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาจำนวน 400 คน ตอบแบบสอบถามนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับคุณภาพและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา แสดงผลการศึกษา ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

1.1) เพศของนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.15 เพศของนักท่องเที่ยว

เพศของนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
- ชาย	142	35.50
- หญิง	258	64.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.15 เพศของนักท่องเที่ยวพบว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลาเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเป็นเพศหญิงจำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 64.50 และเป็นเพศชาย จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 ตามลำดับ

1.2) อายุของนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.16 อายุของนักท่องเที่ยว

อายุของนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
- 15 - 24 ปี	165	41.25
- 25 - 34 ปี	128	32.00
- 35 - 44 ปี	62	15.50
- 45 - 54 ปี	30	7.50
- 55 - 64 ปี	13	3.25
- 65 ปีขึ้นไป	2	0.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.16 อายุของนักท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา มากที่สุดลำดับที่หนึ่งอยู่ในช่วงอายุ 15 - 24 ปี จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 41.25 รองลงมาคือช่วงอายุ 25 - 34 ปี จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 และช่วงอายุ 35 - 44 ปี จำนวน 62 คิดเป็นร้อยละ 15.50 ตามลำดับ

1.3) ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.17 ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยว

ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
- มัธยมศึกษา	35	8.75
- ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	5	1.25
- ปริญญาตรี	300	75.00
- ปริญญาโท	51	12.75
- สูงกว่าปริญญาโท	9	2.25
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.17 ระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มากที่สุดเป็นลำดับหนึ่ง จำนวน 300 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 รองลงมาคือระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 12.75 และระดับมัธยมศึกษา จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8.75 ตามลำดับ

1.4) อาชีพของนักท่องเที่ยว
ตารางที่ 4.18 อาชีพของนักท่องเที่ยว

อาชีพของนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
- เกษตรกร	3	0.75
- ค้าขาย	27	6.75
- รับจ้างทั่วไป	18	4.50
- พนักงานบริษัทเอกชน	85	21.25
- ประกอบธุรกิจส่วนตัว	53	13.25
- รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	70	17.50
- ข้าราชการบำนาญ	9	2.25
- แพทย์/พยาบาล	4	1.00
- นักเรียน / นิสิต / นักศึกษา	112	28.00
- ลูกจ้างชั่วคราว	8	2.00
- รับจ้างอิสระ (ฟรีแลนซ์)	11	2.75
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.18 อาชีพของนักท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีอาชีพ นักเรียน / นิสิต / นักศึกษา มากที่สุดเป็นลำดับหนึ่ง จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 รองลงมาคือ พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.25 และรับราชการ / รัฐวิสาหกิจ จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.50 ตามลำดับ

1.5) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของนักท่องเที่ยว
ตารางที่ 4.19 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของนักท่องเที่ยว

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
- ต่ำกว่า 10,000 บาท	123	30.75
- 10,001-15,000 บาท	57	14.25
- 15,001-20,000 บาท	61	15.25
- มากกว่า 20,000 บาท	159	39.75
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.19 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากที่สุดอยู่ในช่วงมากกว่า 20,000 บาท มากเป็นลำดับหนึ่ง จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 39.75 รองลงมาคือ รายได้อยู่ในช่วง ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 30.75 และ อยู่ในช่วง 10,001-15,000 บาท จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15.25 ตามลำดับ

1.6) สถานภาพของนักท่องเที่ยว
ตารางที่ 4.20 สถานภาพของนักท่องเที่ยว

สถานภาพของนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
- โสด	309	77.25
- สมรส	87	21.75
- หย่าร้าง	4	1.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.20 สถานภาพของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด มากที่สุดเป็นลำดับหนึ่ง จำนวน 309 คน คิดเป็นร้อยละ 77.25 รองลงมาคือสถานภาพสมรส จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 21.75 และสถานภาพหย่าร้าง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.00 คน ตามลำดับ

1.7) ภูมิสำเนาของนักท่องเที่ยว
ตารางที่ 4.21 ภูมิสำเนาของนักท่องเที่ยว

ภูมิสำเนาของนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		
- นครราชสีมา	2	0.50
- อำนาจเจริญ	1	0.25
- มหาสารคาม	2	0.5
- บุรีรัมย์	1	0.25
- ยโสธร	1	0.25
- อุตรธานี	1	0.25
รวมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	8	2.00
ภาคเหนือ		
- เชียงใหม่	5	1.25
รวมภาคเหนือ	5	1.25
ภาคกลาง		
- ออยุธยา		
- ปทุมธานี	1	0.25
- กรุงเทพมหานคร	5	1.25
- นครปฐม	21	5.25
- ราชบุรี	1	0.25
- สมุทรสาคร	3	0.75
- นนทบุรี	1	0.25
- สมุทรปราการ	4	1.00
- สุโขทัย	1	0.25
	1	0.25

ภูมิสำเนาของนักท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
รวมภาคกลาง	38	9.50
ภาคตะวันออก		
- ระยอง	5	1.25
- ชลบุรี	3	0.75
- จันทบุรี	1	0.25
รวมภาคตะวันออก	9	2.25
ภาคใต้		
- สงขลา	235	58.75
- ภูเก็ต	8	2.00
- สตูล	5	1.25
- นราธิวาส	8	2.00
- ตรัง	15	3.75
- กระบี่	10	2.5
- ยะลา	4	1.00
- สุราษฎร์ธานี	13	3.25
- ปัตตานี	6	1.50
- พัทลุง	25	6.25
- ชุมพร	4	1.00
- นครศรีธรรมราช	7	1.75
รวมภาคใต้	340	85.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.21 ภูมิสำเนาของนักท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่มีภูมิสำเนาจากภาคใต้มากที่สุดเป็นลำดับหนึ่ง จำนวน 340 คน คิดเป็นร้อยละ 85.00 รองลงมาคือมีภูมิสำเนาจากภาคกลาง จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.50 และมีภูมิสำเนาจากภาคตะวันออก จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.25 ตามลำดับ

1.8) แหล่งข้อมูลที่นักท่องเที่ยวค้นหาในการมาท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา
ตารางที่ 4.22 แหล่งข้อมูลที่นักท่องเที่ยวค้นหาในการมาท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา

แหล่งข้อมูลที่ค้นหา	จำนวน	ร้อยละ
- หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว	5	1.25
- หนังสือ นิตยสาร แผ่นพับ	8	2.00
- อินเทอร์เน็ต	184	46.00
- ถามเพื่อน หรือคนรู้จัก	203	50.75
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.22 แหล่งข้อมูลที่นักท่องเที่ยวค้นหาในการมาท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ค้นหาแหล่งข้อมูลเพื่อมาท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลาจากการถามเพื่อนหรือคนรู้จักมากเป็นลำดับหนึ่ง จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 50.75 รองลงมาคือ สืบค้นจากอินเทอร์เน็ต จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 และ สืบค้นจากหนังสือ นิตยสาร แผ่นพับ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00 ตามลำดับ

1.9) วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลา
ตารางที่ 4.23 วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลา

วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
- ท่องเที่ยว/พักผ่อน	303	75.75
- ทัศนศึกษา	6	1.50
- ทำงาน / ติดต่อธุรกิจ / ปฏิบัติราชการ	14	3.50
- เยี่ยมญาติ / เพื่อน	76	19.00
- อื่นๆ (ถ่ายฟรีวีดีด้)	1	0.25
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.23 วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลา พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาท่องเที่ยวพื้นที่เมืองเก่าสงขลาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อท่องเที่ยว/พักผ่อน มากที่สุดเป็นลำดับหนึ่ง จำนวน 303 คน คิดเป็นร้อยละ 75.75 รองลงมาคือเพื่อเยี่ยมญาติ / เพื่อน จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.00 และ เพื่อทำงาน / ติดต่อธุรกิจ / ปฏิบัติราชการ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 ตามลำดับ

1.10) การเดินทางเข้าถึงเมืองเก่าสงขลาของนักท่องเที่ยว
ตารางที่ 4.24 การเดินทางเข้าถึงเมืองเก่าสงขลาของนักท่องเที่ยว

การเดินทางเข้าถึงเมืองเก่าสงขลา	จำนวน	ร้อยละ
- เดินทางมาเองโดยรถโดยสารประจำทาง	52	13.00
- เดินทางมาเองโดยยานพาหนะส่วนตัว	334	83.50
- หน่วยงาน/บริษัท/องค์กรจัดให้เดินทาง	6	1.50
- เช่ารถยนต์หรือรถตู้	8	2.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.24 การเดินทางเข้าถึงเมืองเก่าสงขลาของนักท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองสงขลาโดยเดินทางมาเองโดยยานพาหนะส่วนตัว มากที่สุดเป็นลำดับหนึ่ง จำนวน 334 คน คิดเป็นร้อยละ 83.50 รองลงมาคือเดินทางมาเองโดยรถโดยสารประจำทาง จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13.00 และเช่ารถยนต์หรือรถตู้ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00 ตามลำดับ

1.11) กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทำในการมาท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลา

ตารางที่ 4.25 กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทำในการมาท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลา

กิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
- รับประทานอาหาร	274	20.48
- รับประทานขนมหวานและเครื่องดื่มหรือนั่งร้านกาแฟ	319	23.84
- เดินชมเมืองสงขลา คูสถาปัตยกรรมของบ้านเรือน ภูมิทัศน์ผู้คน	211	15.77
- เยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในเมืองเก่าสงขลา	193	14.42
- ถ่ายรูปกับภาพวาดบนกำแพง	210	15.70
- เดินตามหาและถ่ายรูปวาดบนกำแพงตามแผนที่	126	9.42
- กิจกรรมอื่น ๆ เช่น ขับรถเล่น ทำงาน ร่วมกิจกรรมกับชุมชน	5	0.37
รวม	1,338	100.00

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.25 กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทำในการมาท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลา พบว่า กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวนิยมทำเมื่อเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 3 ลำดับแรก คือ รับประทานขนมหวานและเครื่องดื่มหรือนั่งร้านกาแฟ มากที่สุดเป็นลำดับหนึ่ง จำนวน 319 คน คิดเป็นร้อยละ 23.84 รองลงมาคือรับประทานอาหาร จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 20.48 และเดินชมเมืองสงขลา คูสถาปัตยกรรมของบ้านเรือน ภูมิทัศน์ผู้คน จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 15.77 ตามลำดับ

1.12) แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมในเมืองเก่าสงขลา

ตารางที่ 4.26 แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมในเมืองเก่าสงขลา

แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
- โรงสีแดง (หับโห้หิ้น)	307	20.41
- บ้านนครใน	282	18.75
- ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง	189	12.57
- ศาลเจ้าพ่อทวนอู	97	6.45
- ศาลเจ้าปูนเท่าง	52	3.46
- วัดกลาง (วัดมัสยิดมิมาวาส)	91	6.05
- มัสยิดบ้านบน (มัสยิดอุสาสนอิสลาม)	55	3.66
- ทำนํ้าศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์	74	4.92
- บ้านที่ระเบิดสงครามโลกครั้งที่ 2	81	5.39
- ประตูเมืองสงขลา	210	13.96
- วัดยางทอง	55	3.66
- อื่น ๆ เช่น ร้านหนังสือเล็ก ๆ มิวเซียมยิบอินซอยมิวเซียม Apo Store	11	0.73
รวม	1,504	100.00

หมายเหตุ : ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.26 แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมในเมืองเก่าสงขลา พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา นิยมเดินทางไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวสามลำดับแรก คือ โรงสีแดง (หับโห้หิ้น) มากที่สุดเป็นลำดับหนึ่ง จำนวน 307 คน คิดเป็น

ร้อยละ 23.84 รองลงมาคือ บ้านนครใน จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 และ ประตู่เมืองสงขลา จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 13.96 ตามลำดับ

1.13) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรหากจะมีการจัดการระบบการสัญจรในเมืองเก่าสงขลาให้เป็นการเดินเท้า หรือการใช้จักรยานเท่านั้น เพื่อลดผลกระทบต่ออาคารเก่าแก่อันทรงคุณค่าในเมืองเก่าสงขลา

ตารางที่ 4.27 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการระบบการสัญจรในเมืองเก่าสงขลาให้เป็นการเดินเท้า หรือการใช้จักรยานเท่านั้น

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
- เห็นด้วย	359	89.75
- ไม่เห็นด้วย	41	10.25
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.27 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการระบบการสัญจรในเมืองเก่าสงขลาให้เป็นการเดินเท้า หรือการใช้จักรยานเท่านั้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าเห็นด้วย จำนวน 359 คน คิดเป็นร้อยละ 89.75 มากกว่าไม่เห็นด้วย มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.25 ตามลำดับ สำหรับนักท่องเที่ยวที่แสดงความคิดเห็นว่าเห็นด้วยส่วนใหญ่แสดงเหตุผลว่าจะสามารถอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น และสำหรับนักท่องเที่ยวที่แสดงความคิดเห็นไม่เห็นด้วยมีเหตุผลคืออาจจะทำให้การเดินทางเข้ามาในเมืองเก่าสงขลาไม่สะดวกเท่าที่ควร ประกอบกับอากาศที่ร้อนเกินไปจะทำให้บรรยากาศในการท่องเที่ยวไม่สนุกสนานเท่าที่ควร การจัดการดังกล่าวอาจมีผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เพราะต้องใช้รถในการขนส่งสินค้าเข้ามาในพื้นที่และยังเป็นย่านที่อยู่อาศัยของประชาชนในพื้นที่อีกด้วย

จากการสอบถามความคิดเห็นในประเด็นนี้นักท่องเที่ยวให้ข้อเสนอแนะว่าควรออกแบบหรือจัดการทางเดินให้มีความร่มรื่น หรือมีจุดนั่งพักที่ร่มรื่น และควรมีการบริการจัดการแบ่งวันให้มีการใช้รถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ และการเดินเท้า เป็นต้น

1.14) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรหากจะมีการจัดเก็บค่าเข้าชมเมืองเก่าสงขลาเพื่อนำรายได้ส่วนนี้ใช้เป็นทุนส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ ซ่อมแซม อาคารอันทรงคุณค่า หรือบำรุงรักษาพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

ตารางที่ 4.28 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าเข้าชมเมืองเก่าสงขลา

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
- เห็นด้วย	263	65.75
- ไม่เห็นด้วย	137	34.25
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.28 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าเข้าชมเมืองเก่าสงขลาเพื่อนำรายได้ส่วนนี้ใช้เป็นทุนส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ ซ่อมแซม อาคารอันทรงคุณค่า หรือบำรุงรักษาพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พบว่า เห็นด้วยมากกว่าไม่เห็นด้วยนักท่องเที่ยวที่เห็นด้วยมีจำนวน 263 คน คิดเป็นร้อยละ 65.75 และนักท่องเที่ยวที่ไม่เห็นด้วยมีจำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 34.25

โดยนักท่องเที่ยวแสดงเหตุผลของกรณีที่ไม่เห็นด้วย เนื่องจากมีความคิดเห็นว่าพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเป็นพื้นที่สาธารณะ ไม่ควรเก็บค่าเข้าชม ประกอบกับนักท่องเที่ยวมีความคิดว่าทางจังหวัดสงขลาไม่งบประมาณในการบริหารจัดการของจังหวัดอยู่แล้ว การเก็บค่าเข้าชมอาจเป็นการเพิ่มข้อจำกัดในการท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลา ส่งผลกระทบให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวน้อยลง ไม่คุ้มค่ากับการจ่ายเงินเพื่อเข้าชม อีกทั้งยังมีความคิดเห็นว่าไม่มั่นใจในการจัดการเงินที่ได้จากการเก็บค่าเข้าชม

ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวยังมีข้อเสนอแนะในประเด็นนี้ว่าควรตั้งตู้บริจาคหรือทิปบ็อกซ์ (tip box) มากกว่าเก็บค่าเข้าชมโดยตรง ควรส่งเสริมการหารายได้เข้าเมืองเก่าสงขลา มากกว่าเก็บค่าเข้าชมโดยตรง หรืออาจมีการเก็บค่าเข้าชมเฉพาะชาวต่างชาติ

3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา

ตารางที่ 4.29 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ระดับความคิดเห็น
1. มีเจ้าหน้าที่ประจำที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว	3.62	มากที่สุด
2. ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาที่มีที่พักแรมที่เพียงพอ	3.49	มาก
3. เมืองเก่าสงขลาที่มีพื้นที่หรือลานจอดรถเป็นระเบียบ สะดวก ปลอดภัย และมีจำนวนที่เพียงพอ	2.84	ปานกลาง
4. เมืองเก่าสงขลาที่มีห้องสุขาอำนวยความสะดวกในจำนวนเพียงพอ	2.76	ปานกลาง
5. เมืองเก่าสงขลาที่มีห้องสุขาสะอาด และถูกสุขลักษณะ	2.94	ปานกลาง
6. เมืองเก่าสงขลาที่มีห้องสุขาที่มีลักษณะกลมกลืนกับรูปแบบทาง	3.08	ปานกลาง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในเขตรกรกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ระดับ ความคิดเห็น
สถาปัตยกรรมในพื้นที่		
7. เมืองเก่าสงขลาให้การให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ เช่น ที่จอดรถพิเศษ ทางลาด ห้องสุขา รถเข็นนั่ง เป็นต้น	2.89	ปานกลาง
8. เมืองเก่าสงขลาให้การให้บริการการสื่อสารโทรคมนาคม เช่น สัญญาณโทรศัพท์ สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่เพียงพอ	3.55	มาก
9. เมืองเก่าสงขลามีจุดนั่งพักสาธารณะอย่างเพียงพอ	3.20	ปานกลาง
10. เมืองเก่าสงขลาถึงขะระรองรับนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	3.04	ปานกลาง
11. ถึงขะระมีฝาปิดเรียบร้อย และกลมกลืนกับสถานที่	2.82	ปานกลาง
12. ป้ายบอกทางก่อนจะเข้ามาในเมืองเก่าสงขลาสามารถนำทางให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงเมืองเก่าสงขลาได้อย่างสะดวก ไม่หลงทาง	3.39	มาก
13. ป้ายบอกทางในแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเมืองเก่าสงขลาสื่อความหมายได้เข้าใจง่าย	3.46	มาก
14. ป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเมืองเก่าสงขลาอ่านง่าย และอธิบายข้อมูลได้ชัดเจน	3.50	มาก
15. ป้ายจราจรในเมืองเก่าสงขลาครอบคลุมทั่วถึง เช่น ป้ายห้ามเลี้ยว ป้ายเดินรถทางเดียว ป้ายห้ามรถเข้า ป้ายจอดรถวันคู่วันคี่	3.50	มาก
16. ทางเท้าที่รองรับนักท่องเที่ยวอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวเดินชมเมืองเก่าสงขลาได้อย่างสะดวก	3.12	ปานกลาง
17. เมืองเก่าสงขลา มีร้านอาหาร เครื่องดื่มที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ และราคาที่เป็นธรรม	3.71	มาก
18. ในเมืองเก่าสงขลา มีสินค้าของที่ระลึกที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น	3.44	มาก
19. สินค้าของที่ระลึกในเมืองเก่าสงขลา มีความหลากหลาย	3.38	มาก
20. สินค้าของที่ระลึกในเมืองเก่าสงขลา มีบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ที่สวยงามมีเอกลักษณ์แสดงความเป็นท้องถิ่น สะดวกในการนำกลับบ้าน	3.32	ปานกลาง
21. ในเมืองเก่าสงขลา มีการดูแลรักษาความสะอาดและการจัดการขยะมูลฝอยแยกตามประเภทของขยะ	3.24	ปานกลาง
22. ในเมืองเก่าสงขลา มีการจัดการน้ำเสียและป้องกันไม่ให้ไหลไปปนเปื้อนกับแหล่งน้ำธรรมชาติ	3.18	ปานกลาง
23. ในเมืองเก่าสงขลา มีกล้องวงจรปิดทั่วพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	3.04	ปานกลาง
24. ในเมืองเก่าสงขลา มีระบบการเตือนภัยในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	2.80	ปานกลาง
25. ในเมืองเก่าสงขลา มีอุปกรณ์การปฐมพยาบาลและช่วยเหลือชีวิตเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว เช่น เครื่อง AED สำหรับทำ CPR เป็นต้น	3.02	ปานกลาง
26. การให้บริการรถรางนำเที่ยวในเมืองเก่าสงขลาอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม	3.37	มาก
รวม	3.22	ปานกลาง

ตารางที่ 29 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา พบว่าความคิดเห็นในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3.22 เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย 3 ลำดับแรก ที่นักท่องเที่ยวให้ความคิดเห็นมากที่สุด พบว่า เมืองเก่าสงขลา มีร้านอาหาร เครื่องดื่มที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ และราคาที่เป็นธรรม มีระดับความคิดเห็นมาก เป็นลำดับหนึ่ง คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3.71 รองลงมาคือ มีเจ้าหน้าที่ประจำที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3.62 และเมืองเก่าสงขลา มีการให้บริการการสื่อสารโทรคมนาคม เช่น สัญญาณโทรศัพท์ สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่เพียงพอ มีระดับความคิดเห็น มาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3.55 ตามลำดับ

ในด้านความคิดเห็นที่มีระดับน้อยที่สุด 3 ลำดับแรก พบว่า เมืองเก่าสงขลา มีห้องสุขาอำนวยความสะดวกในจำนวนเพียงพอ มีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 2.76 รองลงมาคือ ในเมืองเก่าสงขลา มีระบบการเตือนภัยในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา มีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 2.80 และ ถึงขยะมีฝาปิดเรียบร้อย และกลมกลืนกับสถานที่ปานกลาง มีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลางคิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 2.80

3) ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้แสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะไว้อย่างหลากหลาย ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงจัดกลุ่มประเด็นข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยว แสดงผลการศึกษาดังนี้

3.1) ข้อเสนอแนะในประเด็นที่จอดรถในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ได้แก่

3.1.1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดพื้นที่ที่จอดรถไว้รองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

3.1.2) การจัดการเรื่องที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว หากจุดจอดรถที่สะดวก สะบาย และเก็บค่าบริการในการจอดรถ รวมทั้งให้บริการมีรถขนส่งบริการเข้ามาส่งและรับนักท่องเที่ยวเข้าสู่เมืองเก่าสงขลา และไปส่งยังจุดจอดรถ

3.1.3) ในกรณีที่อยากให้นักท่องเที่ยวจอดรถนอกพื้นที่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดรถขนส่งสาธารณะไว้บริการนักท่องเที่ยวเพื่อเข้าไปยังเมืองเก่าสงขลา

3.1.4) ควรจัดให้มีรถบริการรถนำเที่ยวที่เพียงพอ

3.1.5) ควรแยกที่จอดรถออกจากพื้นที่เมืองเก่า เพื่อความสะดวกในการเที่ยวชม

3.2) ข้อเสนอแนะในประเด็นการจัดระบบการสัญจรในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ได้แก่

3.2.1) ควรจัดให้มีการจอดรถฝั่งวันคู่วันคืออย่างจริงจัง เพื่อความสะดวกในการเดินทางสัญจร

3.2.2) ควรมีป้ายบอกทางที่ชัดเจนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

3.2.3) ทางเดินเท้าไม่เพียงพอ ไม่มีที่ร่มสำหรับเดินท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่อง ควรมีการปรับภูมิทัศน์ให้มีพื้นที่ที่มีความร่มรื่น เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องใช้วิธีการเดินชมเมือง

3.2.4) ควรออกแบบป้ายบอกทางเพื่อไปยังสถานที่สำคัญ ป้ายไปยังสถานที่อนุรักษ์ ป้ายไปยังสถานที่ศิลปะ ที่มีความสวยงามกลมกลืนกับเมือง (บางที่ไม่สวย ดูแล้วเป็นขยะทางสายตา กีดขวางวิวเมืองและธรรมชาติที่สวยงาม)

3.2.5) ควรจัดระเบียบทางเดินเท้าเพื่อรองรับการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการได้ตามความเหมาะสม

3.2.6) ควรมีเจ้าหน้าที่เทศบาลเข้ามาจัดระเบียบการจราจรในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

3.2.7) โดยรวมแล้วประทับใจในความสวยงามของสถานที่ บริเวณพื้นที่เมืองเก่าค่อนข้างมีความสะอาด แต่เวลาเดินหรือถ่ายรูปต้องคอยระวังรถ และบางครั้งรถจอดขวางรูปภาพบนผนัง และขวางป้ายสถานที่ ดังนั้นควรมีมาตรการในการดูแลในประเด็นนี้ด้วย

3.3) ข้อเสนอแนะในประเด็นความปลอดภัยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา คือ ช่วงเวลาไม่เกิน 19.00 น. อาจมีนักท่องเที่ยวที่ไปถ่ายภาพอยู่บ้างประปราย แต่ในบริเวณนั้นพอค่ำแล้วจะเงียบ เปลี่ยว อาจจะมีการดูแลด้านความปลอดภัยเพิ่มเติม ควรปรับปรุงเรื่องระบบแสงสว่างในเส้นทางท่องเที่ยวเมืองเก่า เนื่องจากมีการจัดทำไฟใหม่ซึ่งมีลักษณะที่เล็กและมีแสงสว่างไม่มากนัก อาจเกิดอันตรายแก่นักท่องเที่ยวที่เดินมาทางเข้าในตอนกลางคืน

3.4) ข้อเสนอแนะในประเด็นการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา ได้แก่

3.4.1) ควรจัดให้มีป้ายสื่อความหมายตามจุดต่าง ๆ ที่สำคัญทุกจุด และเป็นป้ายสื่อความหมายที่ออกแบบให้กลมกลืนกับสถาปัตยกรรม

3.4.2) ควรจัดให้มีแผนที่เดินเที่ยวชมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา และวางไว้ในหลายจุดอย่างทั่วถึง เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจในแหล่งท่องเที่ยว และสามารถเดินเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก

3.5) ข้อเสนอแนะในประเด็นสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ได้แก่

3.5.1) ควรมีการพัฒนา หรือสนับสนุนให้มีพื้นที่ปลูกต้นไม้พื้นถิ่น เพื่อเชื่อมโยงกับอาคารไม้ หรือพืชพรรณที่เกี่ยวข้องกับวิถีเดิมของเมืองเก่าสงขลา เพื่อให้พื้นที่ที่มีความร่มรื่นมากยิ่งขึ้น

3.5.2) การพัฒนาด้านสาธารณูปโภคให้ดียิ่งขึ้น ไม่นำเข้าเทคโนโลยีจากเมืองใหญ่เข้ามาเกินความจำเป็น เพื่อรักษาวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าไว้ให้ลูกหลานได้ชื่นชมและรักษาไว้ต่อไป

3.5.3) ในกรณีที่จะมีการจัดระบบการสัญจรในเมืองเก่าให้เป็นการเดินทางเท้าหรือการใช้จักรยานเท่านั้น มีความเห็นด้วยแต่ทั้งนี้ควรมีการพัฒนาทางเดินและทางจักรยานที่ร่มรื่นมาก ๆ ด้วย เพราะกลางวันแดดแรงมาก จะไม่มีคนเดิน และขี่จักรยานกลางแดดจ้า

3.5.4) เป็นห่วงเรื่องความสะอาด และกฎระเบียบต่าง ๆ ที่บังคับใช้ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาอยู่เดิม เนื่องจากเจ้าหน้าที่ทำงานไม่จริงจัง คนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเรื่องความเจริญทางวัฒนธรรม ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมของบ้านเมือง ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมจิตสำนึกในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาให้เกิดกับคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนด้วย

3.6) ข้อเสนอแนะในประเด็นสิ่งอำนวยความสะดวกทั่วไปเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ได้แก่

3.6.1) นักท่องเที่ยวที่มาเป็นรายบุคคล ไม่ได้มาเป็นหมู่คณะใหญ่ๆ มีโอกาสที่จะได้ใช้บริการได้น้อย เนื่องจากรถรางนำเที่ยวมักจะถูกกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่จองไว้ล่วงหน้า

3.6.2) ควรจัดให้มีถังขยะที่มีการแยกประเภทขยะ และมีฝาปิดอย่างถูกสุขลักษณะไว้รองรับนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึงในจุดสำคัญของพื้นที่

3.6.3) ควรมีร่มให้เช่าสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการใช้บริการ

3.6.4) ในวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ ควรจัดให้ถนนบางเป็นถนนคนเดิน และมีการฟื้นคืนสามล้อปั่นมาให้บริการนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างบรรยากาศและกิจกรรมการเที่ยวชมเมืองให้นักท่องเที่ยว

3.6.5) ควรจัดให้มีห้องน้ำสาธารณะเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เพียงพอและสะอาดมากยิ่งขึ้น และจัดให้มีป้ายสัญลักษณ์ตามจุดต่าง ๆ เพื่อบอกตำแหน่งของห้องน้ำสาธารณะให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ

3.5.6) ควรส่งเสริมให้มีของที่ระลึกที่แสดงถึงเอกลักษณ์เมืองเก่าสงขลาให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งของที่ระลึกที่แสดงถึงเอกลักษณ์เมืองสงขลาอีกด้วย

3.5.7) ควรจัดให้มีระบบการขนส่งมวลชนในเส้นทางที่เป็นจุดท่องเที่ยวเชื่อมโยงใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ของสงขลา เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวด้วยตนเอง

3.5.8) เห็นด้วยกับการอนุรักษ์ แต่ในส่วนของการทำประชาสัมพันธ์นั้นควรเป็นไปอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้เกิดการเป็นกระแสที่คนแห่มาเกินไป จนทำให้เสน่ห์ของเมืองถูกกลืนไปกับฝูงชน

4.3 ผลการศึกษาแนวทางการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4.3.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจ

1) สถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่า (บ้านทรงคุณค่า)

สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรม พื้นที่เมืองเก่าสงขลา ได้นอกจากสภาพแวดล้อมกำแพงเมืองสงขลา อาหารคาวหวานที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์เมืองเก่าสงขลาแล้วพบว่า สถาปัตยกรรม ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ยังคงเป็นสิ่งดึงดูดใจกับนักท่องเที่ยวได้ ลักษณะเด่นทางสถาปัตยกรรมย่านเมืองเก่าสงขลา ปรากฏให้เห็นทั้งในรูปแบบ โบราณสถาน ศาสนสถาน บ้านพักอาศัย และอาคารพาณิชย์กรรม

จากลงพื้นที่สำรวจสถาปัตยกรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา พบว่า สถาปัตยกรรมหลายแห่งในพื้นที่มีคุณค่าทั้งในเชิงสุนทรีย์ คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ คุณค่าเชิงวิชาการ คุณค่าเชิงสังคม และคุณค่าทางใจกับคนในพื้นที่ด้วย สถาปัตยกรรมบางแห่งยังคงมีความสมบูรณ์ และเปิดให้เข้าชมในพื้นที่ได้ แต่บางแห่งพบว่าตัวอาคารมีการขีดเขียนรูปภาพบริเวณผนังของอาคาร ลวดลายที่ปรากฏไม่ได้สอดคล้องหรือมีเรื่องราวเกี่ยวกับการเกิดเมืองเก่าสงขลา ทำให้ตัวอาคารมีคุณค่าลดลง

แนวทางการบริหารจัดการสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าในเขตมรดกทางวัฒนธรรม พื้นที่เมืองเก่าสงขลา ควรมีการพัฒนา อนุรักษ์แหล่งสถาปัตยกรรมดังกล่าวให้คงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และความโดดเด่นของพื้นที่ไว้ ปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่มีปัญหา และฟื้นฟูสิ่งสูญเสียไปให้กลับมาดังเดิม โดยคำนึงถึงองค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งเจ้าของพื้นที่/อาคาร เทศบาลนครสงขลา กรมศิลปากร

2) ข้อมูลพื้นที่ในเชิงประวัติศาสตร์

พื้นที่เมืองเก่าสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกับความเป็นมาทางประวัติศาสตร์สำคัญของชาติ และประวัติศาสตร์ของการก่อร่างสร้างเมืองสงขลาฝั่งบ่อยางก่อนมาเป็นสงขลาในปัจจุบัน อีกทั้งในพื้นที่แห่งนี้ยังสะท้อนเรื่องราววิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนที่หลากหลายอยู่ร่วมกัน ทั้งคนไทยพุทธ คนไทยเชื้อสายจีน และคนไทยเชื้อสายมุสลิม เรื่องราวดังกล่าวถือเป็นเสน่ห์ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้มาเรียนรู้

จากการจัดประชุมกลุ่มย่อยโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR) เป็นการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วยภาคีที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนพบว่า การนำเสนอเรื่องราวประวัติศาสตร์การก่อร่างสร้างเมืองสงขลาให้กับนักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่ผ่านการเล่าเรื่องโดยมัคคุเทศก์ประจำตาราง รวมถึงภาคบรรยายโดยกลุ่มคนในภาคคนรักเมืองสงขลา แต่พบว่าการเชื่อมโยงพื้นที่เมืองเก่ากับประวัติศาสตร์สำคัญของชาติ ยังมีการให้ความสำคัญน้อย เช่น เหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ส่งผลต่อเมืองเก่าสงขลาบ่อยาง มีเพียงการนำเสนอออกมาในรูปแบบอาคารทางสถาปัตยกรรม เป็นต้น

เช่นเดียวกับการเชื่อมโยงเรื่องราวของวิถีชีวิตในอดีตจนถึงปัจจุบันของคนในเขตมรดกทางวัฒนธรรม พื้นที่เมืองเก่าสงขลาที่มีเพียงแต่คำบอกเล่าเรื่องราวผ่านปากต่อปาก ไม่ได้นำเสนอให้

เห็นในเชิงรูปธรรม คนในพื้นที่มีความกังวลว่าข้อมูลเหล่านี้อาจจะสูญหายไปได้หากไม่ได้มีการจัดการอย่างเป็นระบบ

“ในส่วนของการเฉพาะถิ่นของพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลาบ่อยาง ที่ปัจจุบันคนรุ่นหลังรู้จักน้อยลง คือ ก๋วยเตี๋ยวน้ำแดง เขาแต่ก่อนเรียกว่า “อ้วน” จะมีลักษณะน้ำซอสแดง ๆ ไม่เหมือนกับน้ำซอสเย็นตาโฟ และจะมีอยู่ 2 ร้านเท่านั้น”

“อาหารที่มีมาแต่ในอดีตของทั้ง 3 ศาสนา ทั้งวิธีการทำและเหตุผลในการเกิดของอาหาร เช่น การทำอาหารที่เป็นจำพวกหมักดอง เนื่องจากในอดีตคนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาจะมีการประกอบอาชีพประมง ทำให้ต้องมีการทำอาหารประเภทนี้ไว้สำหรับการออกทะเลในระยะเวลาที่ยาวนาน เช่น คนจีนก็มีเต้าหู้ยี้ คนมุสลิมแต่ก่อนก็จะทำเคย (กะปิ)”

แนวทางบริหารจัดการในอนาคต ภาคประชาชนในพื้นที่จึงเสนอว่าควรเพิ่มพื้นที่ที่เป็นจุดเชื่อมโยงของการท่องเที่ยวในรูปแบบการเกิดประวัติศาสตร์เมืองผ่านการเล่าเรื่องราวหลากหลายรูปแบบ อาทิ จัดทำสื่อ Multimedia การนำเสนอภาพจำลอง 3 มิติ โมเดลจำลองของเมือง การนำเสนอผ่านภาพเก่าเชื่อมโยงถึงข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต นำเสนอผ่าน 3 ภาษา ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาจีน ทั้งนี้ เพื่อให้กลุ่มนักท่องเที่ยวหรือคนรุ่นหลังได้สัมผัสและเรียนรู้ได้เอง อีกทั้งส่งเสริมการอบรมนักสื่อความหมายในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา โดยจัดอบรมเกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญของพื้นที่ในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

4.3.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

1) ศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

เดิมพบว่าศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวจะประจำอยู่ที่สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา ซึ่งตั้งอยู่ใกล้บริเวณหาดสมิหลา อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันพื้นที่เมืองเก่าสงขลาถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามามากขึ้นทางสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา ได้มีการจัดศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวภายในพื้นที่ จำนวน 2 จุด ได้แก่ อาคาร Chinese Historic Center ถนนนางงาม และอาคาร หับ โห่ หิ้น (โรงสีแดง) ถนนนครนอก ทั้งนี้มีเจ้าหน้าที่ให้บริการด้านข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวสำคัญภายในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา จำพวกเอกสารสื่อพิมพ์ ในรูปแบบแผ่นพับ โบรชัวร์ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแผนที่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ร้านอาหาร ร้านค้า กับนักท่องเที่ยวที่แวะเวียนมาด้วย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นพบว่าศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวทั้ง 2 พื้นที่ในเมืองเก่าสงขลา ยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้อย่างทั่วถึง

แนวทางการบริหารจัดการสำหรับศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในอนาคต ประการแรก ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้อย่างทั่วถึงว่ามีจุดให้บริการตรงจุดใดบ้าง อาจจะกำหนดตำแหน่งในแผนที่ มีป้ายบอกทางให้นักท่องเที่ยวได้เห็นอย่างชัดเจน และประชาสัมพันธ์ผ่านทางอินเทอร์เน็ต ประการที่สอง ควรเพิ่มรูปแบบการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาที่หลากหลาย เพื่อให้นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย สามารถเข้าถึงได้ อาทิ การทำสื่อ Multimedia การนำเสนอเรื่องราวผ่านภาพ

จำลอง 3 มิติ โมเดลจำลองของเมือง การนำเสนอผ่านภาพเก่าเชื่อมโยงถึงข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต นำเสนอผ่าน 3 ภาษา ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาจีน

2) ระบบการสัญจรและจำนวนพื้นที่จอดรถ

เนื่องจากในพื้นที่เมืองเก่าสงขลามีสถาปัตยกรรมสามสายหลัก ได้แก่ ถนนนางงาม ถนนนครใน และถนนนครนอก แต่ละเส้นทางมีลักษณะแคบ การสัญจรของรถเป็นทางเดียว การจอดรถในปัจจุบันใช้ระบบการจอดรถแบบวันคู่และวันคี่ เพื่อให้รถสัญจรไปมาได้อย่างสะดวก ดังนั้น ภาพที่ปรากฏในเรื่องระบบการสัญจรและจำนวนพื้นที่จอดรถไม่เป็นระเบียบเท่าที่ควร

ทั้งนี้ เพื่อจัดระเบียบการจอดรถในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ในปีงบประมาณ 2561 จังหวัดสงขลาได้มีการเสนอและดำเนินโครงการเกี่ยวกับการจัดการที่จอดรถไว้รองรับนักท่องเที่ยว ขึ้น โดยมีหน่วยงานผู้รับผิดชอบโครงการ คือ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา ร่วมกับหน่วยงานผู้รับผิดชอบร่วม คือ สำนักงานเทศบาลนครสงขลา ร่วมดำเนินโครงการดังกล่าว ปัจจุบันโครงการนี้อยู่ในระหว่างช่วงดำเนินโครงการ แต่ยังไม่แล้วเสร็จเนื่องจากมีปัญหาเรื่องของการออกแบบลานจอดรถที่เสนอไว้ (ดั้งเดิม) โดยมีการประเมินแล้วว่าหากสร้างตามการออกแบบดังกล่าว จะส่งผลกระทบต่อชุมชน จึงได้มีการปรับเปลี่ยนการออกแบบและงบประมาณ จึงทำให้โครงการดังกล่าวเกิดการล่าช้า

อย่างไรก็ดี ตัวแทนหน่วยงานผู้รับผิดชอบคาดการณ์ว่าในอนาคตหากโครงการนี้แล้วเสร็จ ควรมีการบริหารจัดการหรือการหาข้อตกลงในการใช้พื้นที่ร่วมกัน ผ่านการระดมความคิดเห็นร่วมกันทั้งตัวแทนจากสำนักงานเทศบาลนครสงขลา ในฐานะเจ้าของพื้นที่ ภาคเอกชน อาทิผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านค้า รวมทั้งภาคประชาชน ในฐานะผู้อาศัยในย่านเมืองเก่าสงขลา

“โครงการดำเนินการอยู่แล้ว อาจจะเสร็จช้าหน่อยเนื่องด้วยการออกแบบและการคำนวณแบบที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน แต่โครงการนี้เสร็จสิ้น มีประโยชน์แน่นอน แต่เรื่องที่น่ากังวล หากโครงการแล้วเสร็จ คือ เรื่องการบริหารจัดการ การสร้างข้อตกลงร่วมกันมากกว่า”

ประสิทธิ์ กุลเทพพรหม

3) ห้องน้ำสาธารณะ

จากการสำรวจของทีมผู้วิจัย พบว่า มีห้องน้ำสาธารณะสำหรับบริการนักท่องเที่ยวจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา บ้านนครใน โรงสีแดง และวัดยางทอง อีกทั้งยังมีห้องน้ำบริการนักท่องเที่ยวที่อยู่ในร้านอาหารหรือร้านกาแฟ ซึ่งวิเคราะห์กับจำนวนนักท่องเที่ยวแล้วพบว่าห้องน้ำไม่เพียงพอ และไม่สะอาดพอสำหรับการรองรับนักท่องเที่ยว

“ห้องสุขา ปกติในพื้นที่จะมีบริการห้องสุขาอยู่ที่ศาลหลักเมือง โรงสีแดง บ้านนครใน และวัด แต่ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะใช้บริการตามร้านอาหารหรือร้านกาแฟที่เขาเข้าไปใช้บริการได้ ด้วย ...จริงเราก็คิดจะเพิ่มจำนวนห้องน้ำเพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ แต่หาจุดที่ตั้งยาก เพราะในการสร้างห้องน้ำสาธารณะ พื้นที่ที่จะสร้างได้ต้องเป็นที่สาธารณะหรือถ้าได้พื้นที่ของเอกชน เอกชนหรือบุคคลต้องมีการทำหนังสือยกเอกสิทธิ์ให้กับหน่วยงานที่จะดำเนินการสร้างต่อไป ซึ่งตอนนี้จะหาพื้นที่สาธารณะอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ยังหายาก” ประสิทธิ์ กุลเทพพรหม

แนวทางการบริหารจัดการด้านห้องน้ำสาธารณะ ควรมีการเพิ่มห้องสุขาที่สะอาด มีจำนวนที่เหมาะสมกับการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าสงขลา โดยอาจจะออกแบบห้องสุขาให้มีความกลมกลืนกับรูปแบบสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และเป็นไปตามข้อกำหนดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

4) ถึงขยะสาธารณะ

ถึงขยะสาธารณะหรือระบบการจัดการขยะในเขตมรดกทางวัฒนธรรม พื้นที่เมืองเก่าสงขลา พบว่า ไม่มีถังขยะไว้สำหรับบริการ สำหรับการจัดการขยะในพื้นที่เขตนี้ สำนักงานเทศบาลสงขลาจะมีการให้รถขยะมาเก็บขยะในช่วงเวลาที่กำหนด (ช่วงหลังเที่ยงคืน) โดยคนในชุมชนหรือผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชนจะนำขยะจากในบ้านออกมาวางหน้าบ้าน เพื่อให้รถบริการได้จัดเก็บต่อไป ซึ่งทางคนในชุมชนหรือผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชนปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด แต่ทว่า การไม่มีถังขยะบริการในเขตพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา ส่งผลกระทบต่อการทิ้งขยะไม่เป็นที่ของนักท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่เห็นว่ามียุทธบริการสำหรับทิ้งขยะ จึงนำมาสู่พฤติกรรมการทิ้งขยะไม่เป็นที่ของนักท่องเที่ยว โดยเราจะเห็นภาพของขยะที่ตกหล่นตามทางเท้า แก้วน้ำที่วางไว้หน้าบ้านเรือนปรากฏอยู่บ้าง จากสถานการณ์ดังกล่าวนำไปสู่การสร้างภูมิทัศน์ที่ไม่สวยงามกับสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่อีกด้วย

“การจัดการรักษาความสะอาดในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา จะเป็นพื้นที่ ปลอดภัยขยะ แต่สำนักงานเทศบาลจะมีรถบริการจัดเก็บขยะในช่วงเวลาเที่ยงคืนของวัน การจัดการรักษาความสะอาดโดยใช้รถเก็บขยะเริ่มทำได้ 2 ปีกว่า โดยเราได้ทำการประชาสัมพันธ์กับชาวบ้านและร้านค้าในพื้นที่ ... ปัญหาที่มี ทั้งสัตว์รื้อถังขยะ และคนมารื้อถังขยะเพื่อเอาของเก่า มีพวกขยะตกหล่น/ ตกค้างตามถนน ช่วงเช้าจะมีพนักงานรักษาความสะอาดมาทำความสะอาดพื้นถนนอีกครั้งหนึ่ง” สุนทร ทองสม

“ในย่านเมืองเก่า ไม่มีถังขยะ รถเก็บขยะของเทศบาลจะมาเก็บจะมาเก็บตามแต่ละบ้านเองในช่วงกลางคืน ส่วนตัวคิดว่าเป็นทั้งข้อดีและไม่ดีนะ ข้อดี คือ มันไม่มีกลิ่นรบกวน เพราะหากมีถังขยะวางอยู่ ชาวบ้านบางส่วนก็ไม่พอใจ เขาไม่อยากให้มีถังขยะวางไว้หน้าบ้าน เพราะส่งกลิ่นเหม็น อีกทั้งเรื่องของพื้นที่ทางเท้า ทางเดิน จะถูกจำกัดไปด้วย แต่ข้อเสียก็มี นักท่องเที่ยวไม่มีที่ทิ้งขยะ เสนอว่าถ้าไม่วางถังขยะ ก็ควรเป็นการจัดการของคนในพื้นที่ เช่น ร้านค้าควรมีการรับฝากขยะ เป็นต้น” ประสิทธิ์ กุลเทพพรหม

แนวทางการพัฒนาด้านการจัดการขยะมูลฝอย ควรเพิ่มจำนวนถังขยะที่แยกตามประเภทของขยะไว้บริการนักท่องเที่ยว หรืออาจจะขอความร่วมมือให้ทางร้านอาหาร ร้านค้าภายในเขตมรดกทางวัฒนธรรม พื้นที่เมืองเก่าให้บริการรับฝากขยะจากนักท่องเที่ยว พร้อมนำขยะเหล่านั้นไปคัดแยกและจัดการทิ้งต่อไป ทั้งนี้ควรแสดงตำแหน่งถังขยะของพื้นที่เมืองเก่าสงขลา หรือการทำจุดทิ้งขยะของร้านค้าให้ชัดเจน

5) ร้านอาหาร เครื่องดื่มที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ และราคาที่เป็นธรรม

จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรม พื้นที่เมืองเก่าสงขลา พบว่ากิจกรรมที่นักท่องเที่ยวนิยมทำมากที่สุด คือ รับประทานอาหารและเครื่องดื่ม หรือนั่งร้านกาแฟ รองลงมา คือ รับประทานอาหาร นอกจากนี้ผลการสำรวจ

ยังพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พอใจในเรื่องของความสะอาด และราคา (ข้อมูลการแบบสอบถามนักท่องเที่ยวในตารางที่ 25 ข้อ 17 หน้า 100)

การบริหารจัดการร้านอาหาร เครื่องดื่มภายในเขตเขตรมดกทางวัฒนธรรม พื้นที่เมืองเก่าสงขลามีหน่วยงานสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม สำนักงานเทศบาลสงขลา เป็นผู้ปฏิบัติงาน ผู้ดูแล ควบคุม กำกับ ตรวจสอบและประเมินผลให้สถานที่ปรุง ประกอบ จำหน่ายอาหาร ปรับปรุงให้ได้มาตรฐาน โดยอาศัยกฎหมายพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ทั้งนี้ สำนักเทศบาลให้ผู้ประกอบการในพื้นที่ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนกับเทศบาลเพื่อให้เทศบาลออกหนังสือรับรองการแจ้งหรือใบอนุญาตของสถานที่ปรุง ประกอบ จำหน่ายอาหาร โดยพิจารณาหลักเกณฑ์ด้านสุขลักษณะที่เหมาะสม เมื่อผู้ประกอบการได้ยื่นคำร้องกับทางเทศบาลแล้ว เจ้าหน้าที่ของเทศบาลได้เข้าไปทำการตรวจสอบคุณภาพ ความสะอาดและสุขลักษณะโดยอิงตามหลักเกณฑ์กรมอนามัย เช่น มีการตรวจสอบกายภาพของร้าน ความสะอาดของร้าน ป้ายราคา ห้ามใช้โฟมเป็นภาชนะบรรจุอาหาร ตรวจสอบคุณภาพและความสะอาดของอาหาร หากร้านใดผ่านเกณฑ์มาตรฐานทางหน่วยงานจะมอบป้ายอาหารสะอาด รสชาติอร่อย (Clean Food Good Taste) แต่ทว่าร้านใดไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทางเจ้าหน้าที่จะทำการแจ้งเตือนให้ปรับปรุงคุณภาพและสุขลักษณะของอาหารต่อไป

อย่างไรก็ดี จากการสำรวจพบว่าร้านอาหารและเครื่องดื่มภายในเขตเมืองเก่าสงขลา ส่วนใหญ่ยังไม่มี ป้ายอาหารสะอาด รสชาติอร่อย (Clean Food Good Taste) ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานเทศบาลผู้ดูแลงานควบคุมความสะอาด ถูกสุขลักษณะและมาตรฐานพบว่าปัจจุบัน (พ.ศ. 2562) มีร้านค้ามาขึ้นทะเบียนเพียง 5 รายเท่านั้น มีอีกจำนวนมากที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกับทางเทศบาล ผวนกับปัญหาของเจ้าหน้าที่เทศบาล ที่มีจำนวนน้อย ไม่สามารถดูแล ควบคุม และตรวจสอบได้อย่างทั่วถึง เป็นเหตุให้ไม่สามารถควบคุมคุณภาพร้านอาหาร เครื่องดื่มที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ และราคาได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

แนวทางการบริหารจัดการที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นกับการดูแล ควบคุม ตรวจสอบคุณภาพ ความสะอาดของร้านค้าให้ได้มาตรฐานตามที่กฎหมายพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้กำหนด ไว้ เจ้าหน้าที่หน่วยงานเสนอแนะความคิดเห็นว่าเพื่อดูแล ควบคุม และตรวจสอบคุณภาพร้านอาหาร เครื่องดื่มที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ และราคาให้เป็นไปตามมาตรฐาน และแก้ไขปัญหาเดิมที่มีมา อันดับแรก ควรออกหนังสือเชิญให้ผู้ประกอบการร้านค้าอาหารมาประชุมร่วมกัน ทางเทศบาลทำการชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์ เงื่อนไขของโครงการ รวมถึงหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน ส่วนปัญหาเรื่องของการตรวจสอบและประเมินอาจจะต้องอาศัยการระดมคนจากหลายภาคส่วนมาช่วยกัน เช่น นักวิชาการด้านอาหารและโภชนาการ นักวิชาการสาธารณสุข ร่วมกันตรวจสอบ

6) ระบบสายไฟฟ้าลงดิน

ในช่วงปี 2561 ได้มีการดำเนินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ในถนนนางงาม และถนนนครในเพื่อควบคุมไม่ให้มีสิ่งแปลกปลอมมาบดบังภูมิทัศน์ในพื้นที่ย่านเมืองเก่า ปรับปรุงให้พื้นที่เป็นระเบียบ น่ามองน่าชม มากขึ้น ทางเทศบาลนครสงขลาได้เสนอและรับผิดชอบดำเนินโครงการนำสายไฟฟ้าลงดินบนถนน 2 สาย ดังกล่าวและติดตั้งโคมไฟบริเวณทางเท้า ผลของโครงการดังกล่าวทำให้ภูมิทัศน์บนถนนสองเส้นสวยงามและดูดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังคงเหลือถนนนครนอกที่ยังไม่ได้ทำ

สายไฟฟ้าลงดิน ภูมิทัศน์บริเวณถนนนครนอกยังคงมีเสาไฟฟ้าต้นใหญ่ สายไฟระโยงระยาง ทำให้ภูมิทัศน์ที่สวยงามของอาคารบ้านเรือนถูกบดบังไปด้วย

“เรื่องภูมิทัศน์ส่วนตัวคิดว่า ไม่ต้องไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรแล้ว เพราะมีการปรับปรุงไปเยอะแล้ว โดยเฉพาะเรื่องการนำสายไฟฟ้าลงดิน ที่ถนนนางงาม และนครใน แต่ถ้าทำได้ สำเร็จจะนำสายไฟฟ้าที่ถนนนครนอกลงดินด้วย ที่เหลือก็เป็นการบริหารจัดการในย่านเมืองเก่าแล้ว คิดว่าต้องทำร่วมกัน ทั้งคนในย่านเมืองเก่าเอง อาจจะมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ตั้งตัว ต้นตัว มาช่วยกันบริหารจัดการย่านนี้เอง” ประสิทธิ์ กุลเทพพรหม

“เรื่องเอาสายไฟฟ้าลงดิน คิดว่าดีนะ แต่ก่อนสายไฟโยงไปโยงมาพันกัน เกิดประกายไฟ อย่างเสาไฟฟ้าหน้าบ้านแต่ก่อนเกิดประกายไฟบ่อย คนอยู่ก็กลัว อีกอย่างมันดูไม่สวยงามด้วย เพราะเราเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว” กวง เรียวธรรมรัฐ

แนวทางการพัฒนาด้านภูมิทัศน์ในอนาคต ทางเทศบาลนครสงขลามิโครงการจะปรับปรุงภูมิทัศน์ นำสายไฟฟ้าลงดิน ถนนนครนอกต่อไป

7) ป้ายสื่อความหมายบริเวณเส้นทางภายในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

ป้ายสื่อความหมายหรือป้ายแสดงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในพื้นที่ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทหนึ่งที่สำคัญสำหรับการท่องเที่ยว ช่วยทำให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายและเกิดความประทับใจในการมาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับป้ายสื่อความหมาย และป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ พบว่า ในพื้นที่ส่วนใหญ่มีป้ายสื่อความหมายร้านค้า ร้านอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ พบว่ายังขาดป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้แก่ ป้ายแสดงจุดห้องน้ำสาธารณะ ป้ายแสดงจุดทิ้งขยะ ป้าย Do and Don't ในพื้นที่ ป้ายทางหนีไฟ/ ป้ายทางออกฉุกเฉินในอาคารท่องเที่ยว ป้ายหรือสติ๊กเกอร์เบอร์โทรฉุกเฉิน เป็นต้น

แนวทางการบริหารจัดการเกี่ยวกับป้ายสื่อความหมายบริเวณเส้นทางภายในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาในอนาคต คือ ควรเพิ่มป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในพื้นที่ โดยควรออกแบบไปในรูปแบบเดียวกัน

4.3.2 ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Access) ในเขตมรดกทางวัฒนธรรม พื้นที่เมืองเก่าสงขลา พบว่าในการที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา สามารถทำได้หลายวิธีการ ทั้งการเดินทางมาด้วยรถยนต์/ รถโดยสารส่วนตัว การเดินทางมาทางเครื่องบิน การเดินทางมาโดยรถโดยสารสาธารณะ และการเดินทางมาโดยรถไฟ จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่านักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมายังเมืองเก่าสงขลาได้อย่างสะดวก อย่างไรก็ตามยังพบว่ามีข้อบกพร่องแฝงอยู่อันเป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้เดินทางมาด้วยรถโดยสารส่วนตัว กล่าวคือระบบการบริการขนส่งสาธารณะในพื้นที่สงขลา มีการกำหนดอัตราค่าบริการที่ค่อนข้างสูง อีกทั้งยังมีเหตุการณ์ที่พบว่าผู้ให้บริการระบบขนส่งสาธารณะไม่มีมาตรฐาน อาทิ การล่าช้าในการรับ – ส่งผู้โดยสาร การเก็บราคาค่าโดยสารที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน เป็นต้น

“จริง ๆ ระบบขนส่งสาธารณะของสงขลา เรามีครบนะ ทั้งสนามบินนานาชาติ ระบบราง รถโดยสาร แต่พบว่าการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจากหาดใหญ่มาสงขลา มีปัญหา ที่พบ เช่น ค่าโดยสารรถสาธารณะแพงมาก ส่วนหนึ่งมาจากการขาดการบริหารจัดการ เพราะอย่างที่รู้ว่า

ระบบรถโดยสารสาธารณะถูกผูกขาดด้วยบริษัทหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งส่วนใหญ่คิดว่าให้บริการคนทั่วไปมากกว่านักท่องเที่ยว ยกตัวอย่างเช่น นักท่องเที่ยวลงเครื่องบินที่สนามบินจะมาเที่ยวเกาะยอหรือเข้าเมืองสงขลา ก็ยากเพราะต้องต่อรถหลายต่อ ใช้เวลานาน และค่าใช้จ่ายสูง ดังนั้นหากนักท่องเที่ยวแบบ One Day Trip เขาก็เสียเวลาไปแล้ว ...จะทำยังไงให้ดีขึ้น คิดว่าหลายหน่วยงานต้องเข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการ ทั้ง เทศบาลหาดใหญ่ เทศบาลสงขลา หรือแม้แต่เทศบาลในอำเภอเดียวกัน ขนส่งมวลชน บริษัทเดินรถ ต้องคุยกันเป็นภาพรวมทั้งจังหวัด เพื่อให้เอื้ออำนวยความสะดวกกับนักท่องเที่ยว” ประสิทธิ์ กุลเทพพรหม

แนวทางการบริหารจัดการเรื่องระบบขนส่งสาธารณะ ควรสร้างความร่วมมือและสร้างข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการขนส่งสาธารณะเพื่อการท่องเที่ยวจากหลายภาคส่วน ได้แก่ เทศบาลหาดใหญ่ เทศบาลสงขลา ขนส่งมวลชน บริษัทเดินรถเอกชน

1) ระบบรถรางบริการขนาดเล็ก

เนื่องจากปัจจุบันการบริการการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรม พื้นที่เมืองเก่าสงขลา มีการนำรถรางจำนวน 32 คัน มาให้บริการ จำนวน 3 คัน มีตารางการเดินรถเป็นช่วงเวลา ในวันจันทร์-วันเสาร์ ให้บริการเวลา 09.00 – 15.00 น. วันอาทิตย์ ให้บริการเวลา 09.00 - 16.00 น. โดยแต่ละวันแบ่งออกเป็น 5 รอบ ได้แก่ รอบที่ 1 เวลา 09.00 - 10.30 น. รอบที่ 2 เวลา 10.30 - 12.00 น. รอบที่ 3 เวลา 12.00 - 13.30 น. รอบที่ 4 เวลา 13.30 - 15.00 น. รอบที่ 5 เวลา 15.00 - 16.30 น. จากสภาพดังกล่าวพบว่ารถรางที่ให้บริการในปัจจุบันมีขนาดใหญ่ ทำให้การสัญจรบนถนนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาค่อนข้างจะลำบาก อีกทั้งยังพบปัญหาที่สะท้อนมาจากคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว คือ เรื่องการเข้าถึงบริการรถราง โดยบุคคลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการจัดบริการรถรางมุ่งตอบสนองนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มคณะมากกว่านักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวแบบส่วนตัว และกลุ่มประชาชนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงมีการเสนอแนวทางการพัฒนาในอนาคตให้มีการสร้างระบบบริการรถรางขนาดเล็กที่มีการเชื่อมต่อกับระบบ GPS และ แอปพลิเคชันแสดงสถานะของการสัญจรของรถ เวลาการเดินทางของรถ จุดจอดรับ - ส่งผู้โดยสารโดยให้บริการกับคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวเฉพาะในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

“เสนอให้มีระบบรถรางขนาดเล็กวิ่งวน รับส่งบริการทั้งคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว และมีการพัฒนาเทคโนโลยีในรถรางนี้ด้วย เช่น การเชื่อมต่อแอปพลิเคชัน ติด GPS ทำให้นักท่องเที่ยวหรือผู้โดยสารติดตามได้ว่าเวลานี้รถอยู่ที่ไหน อีกทั้งน่าจะมาถึงจุดที่เขาอยู่” ประสิทธิ์ กุลเทพพรหม

2) รถสามล้อปั่นกับความเป็นย่านเมืองเก่า

เดิมในย่านเมืองเก่าสงขลา มีคนที่ประกอบอาชีพรถสามล้อปั่นหรือสามล้อถีบ ให้บริการสัญจรไปมากับคนในพื้นที่ คนปั่นสามล้อส่วนใหญ่จะเป็นคนดั้งเดิมที่อาศัยในย่านเมืองเก่าสงขลา เป็นบุคคลที่สามารถบอกเล่าเรื่องราววิถีดั้งเดิมของผู้คนในย่านเมืองเก่าสงขลาได้เป็นอย่างดี แต่เนื่องด้วยปัจจุบันพบว่าอาชีพดังกล่าวเริ่มจะเหลือน้อยลง เนื่องจากมีปัจจัยหลายประการ ประการแรก พบว่า คนที่ประกอบอาชีพสามล้อรับจ้างส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ร่างกายอ่อนล้าง่าย ทำให้มีการประกอบอาชีพนี้น้อยลง ประการที่สอง เกิดจาก สภาพอากาศในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป อากาศร้อนขึ้นทำให้คนไม่นิยมที่ใช้บริการนั่งรถสามล้อปั่น ประการสุดท้าย คือ พบว่าระบบเมืองของย่าน

เมืองเก่าสงขลาในปัจจุบันไม่เอื้อต่อการสัญจรของสามล้อปั่น กล่าวคือ ผู้ที่สัญจรในย่านเมืองเก่าส่วนใหญ่จะใช้รถมอเตอร์ไซด์และรถยนต์ มีการขับขึ้นด้วยความรวดเร็ว ส่งผลต่อความปลอดภัยและเกิดอุบัติเหตุกับผู้ปั่นสามล้อ

อย่างไรก็ดี ในความคิดเห็นของทั้งตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและนักท่องเที่ยวยังเห็นว่ารถสามล้อปั่นหรือสามล้อถีบยังเป็นอาชีพที่มีความเชื่อมโยงหรือมีคุณค่าต่อการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าสงขลา จึงเสนอให้มีการรื้อฟื้นอาชีพรถสามล้อรับจ้างกลับมา มีการบริหารจัดการการใช้พื้นที่ถนนในการสัญจร รวมถึงการออกแบบรถเพิ่มเติมเพื่อตอบสนองกับการท่องเที่ยวในอีกนัยยะหนึ่งด้วย

“เพิ่มสามล้อถีบรับจ้างและให้คนถีบเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ของสงขลา” ความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถาม

“...จริง ๆ คนอยากปั่นสามล้ออยู่นะ แต่ระบบเมืองไม่ตอบโจทย์ เพราะคนปั่นสามล้อจะปั่นช้า แต่คนขับรถสัญจรไปมาทั่วไปขับเร็ว คนปั่นก็ไม่ปลอดภัย แต่ถ้ามีการจัดการการใช้ถนนที่ดีสามล้อถีบก็น่าปั่นได้ คือ ต้องสื่อสารกันกับคนทั้งเมืองสงขลา ต้องทำความเข้าใจร่วมกันว่าย่านเมืองเก่าเป็นเมืองท่องเที่ยว อาจจะลดความเร็วในการขับขึ้นในถนนช่วงนี้ หรือมีการปิดถนนช่วงเสาร์อาทิตย์ให้คนได้เดิน ปั่นจักรยานเพื่อชมเมืองในย่านเมืองเก่าสงขลา ส่วนประเด็นเรื่องอากาศร้อน คนนั่งน้อย เราอาจจะต้องใช้ความคิดจากภาคส่วนวิชาการออกแบบรถที่เก๋บ้าง ให้สามล้อได้มีร่วมไว้บริการกับผู้โดยสาร หรือออกแบบรถที่มีที่กำบังแดด มันก็จะฟื้นอาชีพนี้ขึ้นมาให้ตอบสนองการท่องเที่ยวได้อีกด้วย” ประสิทธิ์ กุลเทพพรหม

แนวทางการบริหารจัดการด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยภาพรวมควรดำเนินการดูแลเส้นทางหรือถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี สะดวก และปลอดภัยในการคมนาคม มีการติดตั้งป้ายบอกเส้นทางนำเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ตามทางแยกสำคัญ หรือเส้นทางหลักของการท่องเที่ยว แผนที่ภาพรวมของการท่องเที่ยวในพื้นที่ กำกับดูแลระบบขนส่งสาธารณะให้มีจำนวนและความถี่ในการให้บริการที่เพียงพอ สะดวกสบาย ปลอดภัยในการใช้บริการ และกำหนดราคาที่เป็นธรรมกับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้บริการด้านยานพาหนะในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนักท่องเที่ยว อาทิ จักรยาน สามล้อปั่น รถรางไฟฟ้า โดยอาจดำเนินการในลักษณะของวิสาหกิจชุมชน หรือกองทุนสวัสดิการ เป็นต้น

4.3.3 ด้านความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

ความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวคือ มาตรการด้านความปลอดภัยหรือระบบเตือนภัยที่ต้องมีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิต จิตใจ สุขอนามัย หรือทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว พบว่า มาตรการด้านความปลอดภัยหรือระบบเตือนภัยในแต่ละองค์ประกอบของพื้นที่อยู่ในระดับที่ต่ำ พบว่า ขาดบุคลากรดูแลด้านการรักษาความปลอดภัยและบุคลากรดูแลด้านการปฐมพยาบาลแก่นักท่องเที่ยว ยังขาดอุปกรณ์ถึงดับเพลิงไหม้ อุปกรณ์เพื่อช่วยเหลือการจมน้ำ เช่น ห่วงยาง เชือกช่วยเหลือนักจมน้ำ เป็นต้น ขาดแคลนอุปกรณ์ปฐมพยาบาลแก่นักท่องเที่ยว เช่น เครื่อง AED (Automated External Defibrillator) หรือเครื่องกระตุ้นหัวใจไฟฟ้า ขาดการจัดการในระบบเตือนภัยและการป้องกันอุบัติเหตุ เช่น ป้ายสัญลักษณ์ตามจุดเส้นทางบางเส้นทางมีป้ายสัญลักษณ์ที่ไม่ชัดเจน ขาดการติดตั้งป้ายสัญลักษณ์ทางออกฉุกเฉิน ขาดการจัดการ

ระบบทางเท้า โดยบนทางเท้าบางพื้นที่ยังมีการวางสิ่งของ กระถางต้นไม้ แผงเหล็ก รวมถึงการวาง โต๊ะขายสินค้าบนทางเท้า ทำให้นักท่องเที่ยวสัญจรได้ลำบาก นักท่องเที่ยวบางส่วนใช้วิธีการสัญจรบน ถนนแทนการสัญจรบนทางเท้า ขาดการจัดการระบบการขับขี่และการจอดรถในพื้นที่ พบว่า ยานพาหนะที่ขับขี่สัญจรบนถนนในพื้นที่ขับขี่ด้วยความรวดเร็ว ไม่มีการจำกัดความเร็วในการขับขี่ และเนื่องจากการสัญจรบนถนนสามสายในพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะการเดินรถทางเดียว ผู้ขับขี่ บางคนไม่เคารพกฎระเบียบหรือผู้ขับขี่ที่ไม่คุ้นชินในพื้นที่ อาจจะทำให้ผิดระเบียบได้ รวมถึงการจอดรถที่ไม่เป็นระเบียบ ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดอุบัติเหตุและความไม่ปลอดภัยในชีวิตกับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีประเด็นของความไม่ปลอดภัยที่อาจเกิดจากอาหารและเครื่องดื่มที่ยังขาดการประเมิน และตรวจสอบคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ จึงมีโอกาสเกิดเหตุความเสี่ยงด้านความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่

แนวทางการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ประเด็นเรื่องการปฐมพยาบาลและการช่วยเหลือชีวิตนักท่องเที่ยว โดยการติดตั้ง เครื่อง AED (Automated External Defibrillator) หรือเครื่องกระตุกหัวใจไฟฟ้า รวมทั้งอุปกรณ์ดับเพลิงไหม้ ในจุดหรือบริเวณที่สำคัญในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา เช่น โรงสีแดง ศาลเจ้าหลักเมืองสงขลา Historic Center เป็นต้น ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อช่วยเหลือการจมน้ำ เช่น ห่วงยาง เชือกช่วยเหลือผู้จมน้ำ เป็นต้น และควรจัดเตรียมบุคลากร จัดการฝึกอบรมบุคลากรดูแลรักษาความปลอดภัยการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ (Automated External Defibrillator) ประเด็นของการลดอุบัติเหตุหรือความปลอดภัยบนท้องถนน ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ควรมีการรณรงค์ขอความร่วมมือให้จำกัดความเร็วในการขับขี่ในพื้นที่ นำ กฎหมายจราจรที่เกี่ยวข้องกับการจอดรถวันคู่ วันคี่มาบังคับใช้อย่างจริงจัง การรณรงค์ขอความร่วมมือขอคืนทางเท้าสาธารณะจากผู้ประกอบการที่วางสิ่งของหรือค้าขายบริเวณทางเดินเท้า สาธารณะ และมีการบังคับใช้เทศบัญญัติอย่างจริงจัง ควรมีการวางแผนเส้นทางทางออกฉุกเฉินที่ ปลอดภัยในกรณีเร่งด่วนที่สุด และจัดทำป้ายสัญลักษณ์ตามจุดเส้นทาง รวมทั้งมีการออกแบบป้าย สัญลักษณ์ทางออกฉุกเฉินดังกล่าวที่ไม่ขัดต่อลักษณะทางสถาปัตยกรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

4.3.4 ด้านการตลาด

จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในด้านการตลาดท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรม พื้นที่ เมืองเก่าสงขลา พบว่ามีกิจกรรมท่องเที่ยวที่สำคัญที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ ชาวต่างชาติ ได้แก่ กิจกรรมนั่งรถรางชมเมืองเก่าสงขลา กิจกรรมถนนคนเดิน “สงขลา แต่แรก” กิจกรรมตลาดสองเล กิจกรรมนันทนาการของโรงสีแดง (หับ โห่ หิ้น) อย่างไรก็ตาม จากการจัดประชุม กลุ่มย่อยเพื่อรับฟังความคิดเห็นของตัวแทนชุมชน ตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว และตัวแทน หน่วยงานภาครัฐ มีมุมมองสะท้อนว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเหล่านี้ ยังขาดการ ประชาสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ต ในเชิงการท่องเที่ยวแบบวัฒนธรรมที่ไม่ใช่การประชาสัมพันธ์เฉพาะ ช่วงเทศกาลสำคัญของพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

แนวทางการบริหารจัดการด้านการตลาดในอนาคต ได้แก่ การพัฒนาและยกระดับแหล่ง ท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว และบริการด้านการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้เชิงอนุรักษ์เมืองเก่าสงขลา อาทิ การพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรม พื้นที่เมืองเก่าสงขลา ให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกเข้าถึงได้ตามสะดวก พร้อมทั้งส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

ให้มากขึ้น ทั้งทางเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่องทางการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม นอกจากนี้ ในอนาคตควรขยายการตลาดการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา และเมืองเก่าในกรอบความร่วมมือ IMT-GT (ไทย-มาเลเซีย-อินโดนีเซีย)

4.3.5 ด้านการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว

การบริหารจัดการด้านนักท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรม พื้นที่เมืองเก่าสงขลา พบว่าอยู่ในระดับที่ต่ำ ขาดการจัดทำฐานข้อมูลกลาง (Big data) เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ที่เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ ข่าวสาร งานวิจัย กิจกรรมของเมือง รวมถึงสถิตินักท่องเที่ยว นอกจากนี้พบว่าการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาค่อนข้างจะให้อิสระในการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ไม่จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ ไม่มีการกำหนดข้อห้ามหรือข้อปฏิบัติ ไม่มีการควบคุมพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยว ไม่มีการประกาศเงื่อนไข หรือข้อห้ามของแหล่งท่องเที่ยว ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นทางคณะผู้วิจัยเห็นว่าเป็นประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการพัฒนาอย่างมาก เพราะการขาดข้อมูลสถิติไม่สามารถคาดการณ์หรือวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ และการไม่มีเงื่อนไขหรือข้อกำหนดควบคุมนักท่องเที่ยวอาจจะนำมาซึ่งปัญหาอันเกิดจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ปัญหาความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมถึงความไม่ยั่งยืนของการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ต่อไป

แนวทางการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว ควรมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่หรือรับผิดชอบจัดทำฐานข้อมูลกลาง (Big data) ของเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ที่เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ ข่าวสาร งานวิจัย กิจกรรมของเมือง สถิตินักท่องเที่ยว พร้อมเผยแพร่ฐานข้อมูลกลางดังกล่าวให้ประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยวได้รับทราบ ในอีกส่วนหนึ่งควรมีการสร้างข้อห้ามหรือข้อปฏิบัติ ควบคุมพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยว ผ่านการใช้ป้ายข้อปฏิบัติในไม่ควรปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้หลักการออกแบบป้ายและแผ่นแสดงข้อมูลตามหลักการคือ โครงสร้างและองค์ประกอบของป้ายอยู่ในสภาพที่คงทนแข็งแรง มีรูปแบบสวยงาม กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม มีสีสันและสัญลักษณ์ที่ชัดเจน เป็นรูปแบบมาตรฐานเดียวกันทั้งพื้นที่ มีสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่ายมีความเป็นสากล มีทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ติดตั้งในตำแหน่งที่ชัดเจน ไม่มีสิ่งกีดขวาง

4.4 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

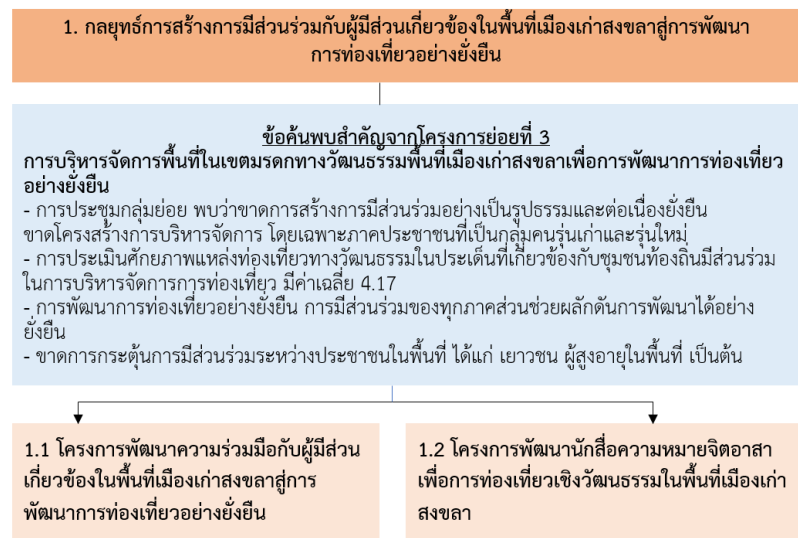
ในส่วนนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ของงานวิจัย คือเพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมดจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การประชุมกลุ่มย่อยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา การแสดงความคิดเห็นผ่านแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อให้งานวิจัยนำไปสู่การใช้ประโยชน์ คณะผู้วิจัยจึงแสดงผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเชื่อมโยงประเด็นการสังเคราะห์ข้อมูลสู่แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

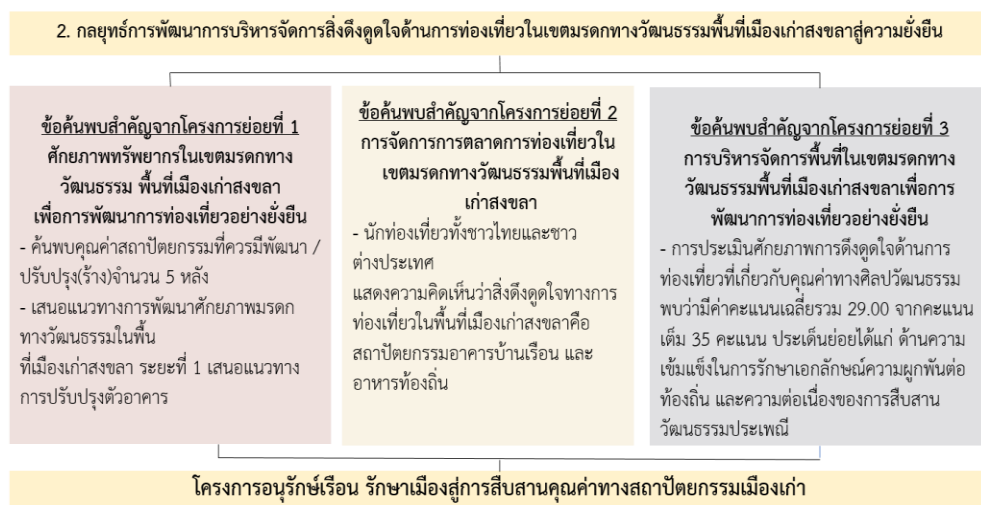
ภาพที่ 4.41 ภาพรวมการเชื่อมโยงข้อมูลจากผลการศึกษาสู่แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ที่มา : นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

จากภาพที่ 4.41 ภาพรวมการเชื่อมโยงข้อมูลจากผลการศึกษาสู่แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คณะผู้วิจัยใช้ผลการศึกษาจากภาพรวมของแผนงาน และทั้งการวิจัย 3 โครงการย่อยเพื่อนำมาสู่แนวทางปฏิบัติแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ที่สำคัญ แสงข้อมูลความเชื่อมโยงข้อมูลดังนี้

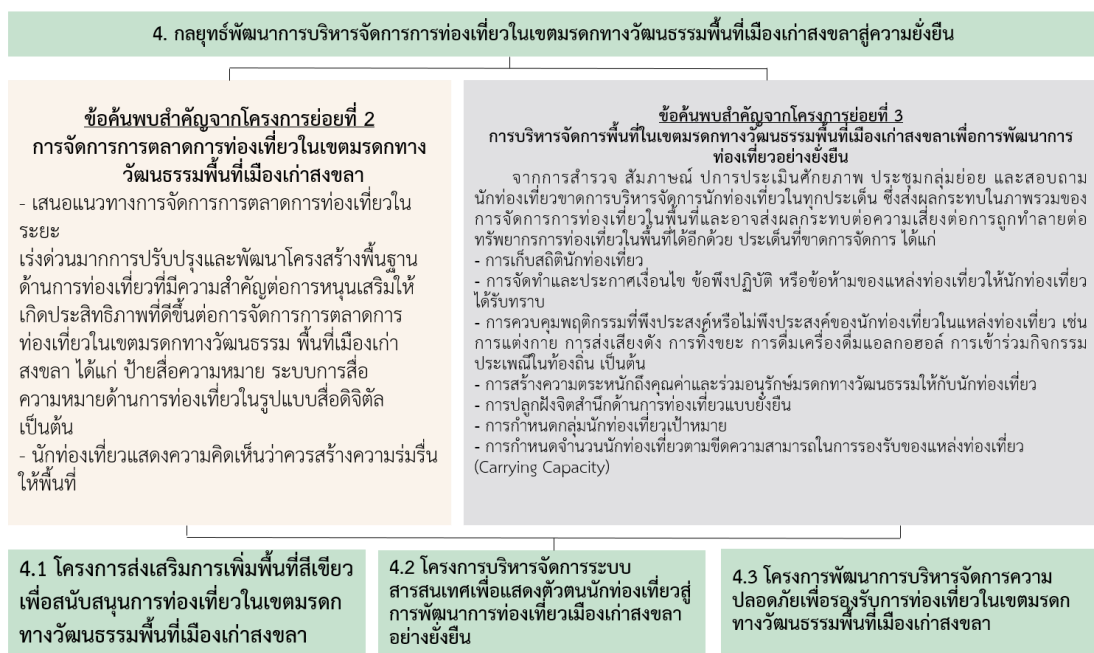
ภาพที่ 4.42 การเชื่อมโยงข้อมูลของกลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
ที่มา : นุชลิ ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

ภาพที่ 4.43 การเชื่อมโยงข้อมูลของกลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน
ที่มา : นุชลิ ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

ภาพที่ 4.44 การเชื่อมโยงข้อมูลของกลยุทธ์การบริหารจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในเขตรมคทงวฒนธรมพ้ที่เมือแก่งสงขลลู่ควมย่งย่น
ที่มา : นุชลิ ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

ภาพที่ 4.45 การเชื่อมโยงข้อมูลของกลยุทธ์พัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตรมคทงวฒนธรมพ้ที่เมือแก่งสงขลลู่ควมย่งย่น
ที่มา : นุชลิ ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

ตารางที่ 4.30 สรุปแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

โครงการ/แผนงาน	แนวทางการดำเนินงาน	หน่วยงาน ผู้รับผิดชอบ
4.4.1 กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน		
4.4.1.1 โครงการพัฒนาความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	1) จัดตั้งกลุ่มโครงสร้างองค์กรที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ที่ให้ความสำคัญกับทุกกลุ่ม 2) แบ่งฝ่ายงาน กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งโครงสร้างองค์กร และกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 3) ประชุมวางแผนงานในการ กำหนดโครงการที่จะพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	ภาคประชาชนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
4.4.1.2 โครงการพัฒนานักสื่อความหมายจิตอาสาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	1) รับสมัครนักสื่อความหมายจิตอาสาในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาโดยแยกเป็นรุ่น ได้แก่ รุ่นนักเรียน (ระดับมัธยมศึกษา) รุ่นนักศึกษา (ระดับอุดมศึกษา และอาชีวศึกษา) รุ่นประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาหรือพื้นที่ใกล้เคียง 2) ดำเนินการให้มหาวิทยาลัยที่รับผิดชอบจัดการฝึกอบรมให้ความรู้ตามหลักสูตร “นักสื่อความหมายจิตอาสาเมืองเก่าสงขลา” อบรมทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ 3) สร้างสื่อพื้นที่สาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เพจเฟซบุ๊ก อินสตาแกรม เป็นต้น เพื่อประชาสัมพันธ์การให้บริการของนักสื่อความหมายจิตอาสาเมืองเก่าสงขลา 4) จัดการประกวดนักสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครหาดใหญ่ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตคลองเตย
4.4.2 กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน		
4.4.2.1 โครงการอนุรักษ์เรือน รัชกาลที่ ๑ เมืองสู่การสืบสานคุณค่าทางสถาปัตยกรรมเมืองเก่าสงขลา	1) จำแนกประเภทบ้านเรือนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาตามระดับคุณค่าทางสถาปัตยกรรม และการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ 2) จัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าทางสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 3) จัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์อาคารบ้านเรือนทุกประเภทในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 4) สร้างแรงจูงใจให้กับผู้ที่อาศัยในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาในการการอนุรักษ์ โดยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ ให้ทุนการศึกษา ให้งบประมาณในการอนุรักษ์บ้านเรือนบางส่วนลดภาษีที่ดินหรือภาษีโรงเรือน เป็นต้น 5) ให้การยกย่อง แก่ผู้ที่สนับสนุนการอนุรักษ์ ปรับปรุง	เทศบาลนครสงขลา สำนักงาน/ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสงขลา / มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย / สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา

โครงการ/แผนงาน	แนวทางการดำเนินงาน	หน่วยงาน ผู้รับผิดชอบ
	ซ่อมแซมบำรุงรักษารถบ้านเรือนให้ถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์เมืองเก่าสงขลา 6) พัฒนาบ้านเรือนอันมีทรงคุณค่าให้อำนวยประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว ในด้านการสื่อความเพื่อการท่องเที่ยว	
4.4.3 กลยุทธ์การบริหารจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน		
4.4.3.1 โครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน	1) บริหารจัดการพื้นที่สำหรับจอดรถในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 2) พัฒนาห้องน้ำสาธารณะในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ให้มีความสะอาดถูกสุขลักษณะอยู่เสมอ และควรมีป้ายสัญลักษณ์ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาที่บอกจุดห้องน้ำสาธารณะ 3) ถึงขยะสาธารณะ ควรเพิ่มจำนวนให้มีมากขึ้นในจุดแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่าง ๆ ในพื้นที่ และบริหารจัดการให้เป็นถึงขยะที่ถูกหลักสุขอนามัย มีการแบกให้สวยงามน่าดึงดูดใจที่จะใช้งานอย่างกลมกลืนตามภูมิสถาปัตย์ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาด้วย 4) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ควรมีการกำหนดจุดหรือสถานที่ที่ใช้เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาให้ชัดเจน และพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวให้มีระบบสื่อความหมายให้มีความทันสมัย ใช้การสื่อความหมายโดยการผสมผสานสื่อหลายชนิด (Multimedia) รวมทั้งมีการสื่อความหมายในหลายภาษาทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน เป็นต้น 5) ป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว ออกแบบที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันตลอดทั้งย่าน 6) พื้นที่สาธารณะเพื่อนั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว ควรจัดพื้นที่สาธารณะเพื่อนั่งพักผ่อนให้แก่นักท่องเที่ยวมีความร่มรื่น มีโต๊ะ เก้าอี้ไว้พักผ่อน อย่างเพียงพอ 7) ป้ายและแผ่นแสดงข้อมูล ควรพัฒนาป้ายและแผ่นแสดงข้อมูลในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา เช่น ป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว ป้ายแผนที่ในแหล่งท่องเที่ยว ป้ายข้อปฏิบัติในไม่ควรปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยว ป้ายชื่อสถานที่ท่องเที่ยว รวมถึงป้ายร้านค้า ป้ายจราจร ป้ายบอกทาง เป็นต้น ควรใช้หลักการออกแบบป้ายและแผ่นแสดงข้อมูลตามหลักการคือ โครงสร้างและองค์ประกอบของป้ายอยู่ในสภาพที่คงทน แข็งแรง มีรูปแบบสวยงาม กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม มีสีสันและสัญลักษณ์ที่ชัดเจน เป็นรูปแบบมาตรฐานเดียวกันทั้งพื้นที่ มีสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่ายมีความเป็นสากล มีทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ติดตั้งในตำแหน่งที่ชัดเจน ไม่มีสิ่งกีดขวาง	เทศบาลนครสงขลา / องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา

โครงการ/แผนงาน	แนวทางการดำเนินงาน	หน่วยงาน ผู้รับผิดชอบ
4.4.4 กลยุทธ์พัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน		
4.4.4.1 โครงการส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	1) ให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับแต่งภูมิทัศน์ในพื้นที่เมืองเก่าด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การอบรม การจัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่ในแบบออนไลน์ เฟซบุ๊ก เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาความรู้ควรประกอบด้วย การเลือกพืชพรรณที่เหมาะสมกับพื้นที่เมืองเก่าสงขลา รูปแบบการจัดแต่งภูมิทัศน์ให้เหมาะสมกับขนาดพื้นที่บ้านอยู่อาศัยของตน เป็นต้น 2) ส่งเสริมพืชพรรณที่จะให้ประชาชนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาใช้ในการปรับแต่งภูมิทัศน์บางส่วน 3) ดูแล บำรุงรักษา พื้นที่สีเขียว และพื้นที่สาธารณะที่มีต้นไม้ ให้เป็นระเบียบ สวยงามอยู่เสมอ 4) สร้างแรงจูงใจ แรงกระตุ้นในการพัฒนาปรับแต่งภูมิทัศน์ผ่านการประกวดบ้านเรือน และมีรางวัลมอบให้แก่บ้านเรือนที่มีการตกแต่งภูมิทัศน์ได้สวยงาม ถูกต้อง และสร้างสรรค์ด้วย	เทศบาลนครสงขลา / สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา
4.4.4.2 โครงการบริหารจัดการระบบสารสนเทศเพื่อแสดงตัวตนนักท่องเที่ยวสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลาอย่างยั่งยืน	1) จัดทำฐานข้อมูลกลาง (Big data) ของเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ที่เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ ข่าวสาร งานวิจัย กิจกรรมของเมือง สถิตินักท่องเที่ยว 2) เผยแพร่ฐานข้อมูลกลางดังกล่าวให้ประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยวได้รับทราบ 3) จัดทำ QR Code ซึ่งเป็น QR Code แสดงตัวตนของนักท่องเที่ยวเพื่อเก็บรวบรวมสถิตินักท่องเที่ยวใช้วิธีการขอความร่วมมือกับผู้ประกอบการร้านค้าในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 4) ดำเนินการให้มีผู้รับผิดชอบระบบกลางดังกล่าวอย่างชัดเจน (Admin) เพื่ออัปเดตข้อมูลอยู่เสมอ	ภาคีคนรักเมืองสงขลา/ องค์กรภาคประชาชน
4.4.4.3 โครงการพัฒนาการบริหารจัดการความปลอดภัยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	1) ติดตั้งเครื่อง AED (Automated External Defibrillator) หรือเครื่องกระตุกหัวใจไฟฟ้า รวมทั้งอุปกรณ์ถังดับเพลิงไหม้ ณจุดหรือบริเวณที่สำคัญในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา เช่น โรงสีแดง ศาลเจ้าหลักเมืองสงขลา Historic Center เป็นต้น 2) ให้ความรู้ จัดการฝึกอบรมให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเกี่ยวกับการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ (Automated External Defibrillator) 3) ประชาสัมพันธ์เบอร์โทรศัพท์ที่เกี่ยวข้องในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินในกรณีต่าง 4) ในประเด็นของการลดอุบัติเหตุหรือความปลอดภัยบนท้องถนนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ควรมีการรณรงค์ขอความร่วมมือขอคืนทางเท้าสาธารณะจากผู้ประกอบการที่วาง	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา / เทศบาลนครสงขลา

โครงการ/แผนงาน	แนวทางการดำเนินงาน	หน่วยงาน ผู้รับผิดชอบ
	สิ่งของหรือค้าขายบริเวณทางเดินเท้าสาธารณะ และมีการบังคับใช้เทศบัญญัติอย่างจริงจัง 5) ในประเด็นของการลดอุบัติเหตุหรือความปลอดภัยบนท้องถนนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ควรมีการนำกฎหมายจราจรที่เกี่ยวข้องกับการจอดรถวินคู่วินคีม้าบังคับใช้อย่างจริงจัง 6) ในประเด็นของการลดอุบัติเหตุหรือความปลอดภัยบนท้องถนนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ควรมีการทบทวนและตรวจสอบระบบการสัญจรภายในซอยแคบ รวมทั้งซอยที่มีสภาพวอดสตรีทอาร์ทที่อยู่ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ซอยในลักษณะดังกล่าวควรจัดการสัญจรเพื่อจัดระเบียบและรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินชมเมือง 7) ในกรณีการลดอุบัติเหตุที่เกิดจากเพลิงไหม้ ควรมีการวางแผนเส้นทางทางออกฉุกเฉินที่ปลอดภัยในกรณีเร่งด่วนที่สุด และจัดทำป้ายสัญลักษณ์ตามจุดเส้นทาง รวมทั้งมีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ทางออกฉุกเฉินดังกล่าวที่ไม่ขัดต่อลักษณะทางสถาปัตยกรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 8) ในประเด็นของการลดอุบัติเหตุที่เกิดจากภัยทางน้ำ เช่น ป้องกันการจมน้ำ หรือการพลัดตกทางชายฝั่งสู่ทะเล ควรมีป้ายสัญลักษณ์ที่สร้างความตระหนักให้นักท่องเที่ยวระมัดระวังอุบัติเหตุที่อาจเกิดจากการตกน้ำ และควรออกแบบป้ายสัญลักษณ์ให้ไม่ขัดต่อลักษณะทางสถาปัตยกรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา อีกทั้งยังต้องติดตั้งอุปกรณ์เพื่อช่วยเหลือการจมน้ำ เช่น ห่วงยาง เชือก ช่วยเหลือผู้จมน้ำ เป็นต้น ไว้ยังจุดดังกล่าวอีกด้วย 9) ในประเด็นของการลดอุบัติเหตุที่เกิดจากภัยทางน้ำบริเวณท่าเรือที่ใช้เป็นท่าเรือในการนั่งเรือหางยาวเพื่อการท่องเที่ยวข้ามฝากไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางทะเลสู่ฝั่งหัวเขาแดง อำเภอสิงหนคร ควรมีการปรับปรุงพื้นที่ให้มีความปลอดภัยแก่การขึ้น ลง เรือ และมีความพร้อมให้เรือเทียบท่าเพื่อความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งติดตั้งอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการลดอุบัติเหตุทางน้ำ เช่น ห่วงยาง เชือก หรือไม้ หรืออุปกรณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 10) ในประเด็นของการลดความไม่ปลอดภัยที่อาจเกิดจากอาหารและเครื่องดื่มควรมีการรณรงค์ให้ผู้ประกอบการร้านอาหารและร้านเครื่องดื่มทุกร้านในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา เข้าร่วมโครงการ Clean Food Good Taste	

จากตารางที่ 4.29 สรุปแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อนำผลการศึกษาไปสู่การใช้ประโยชน์ คณะผู้วิจัยจึงแสดงเหตุผลและแนวทางการดำเนินงาน รวมทั้งประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินงานดังกล่าว แสดงรายละเอียดได้ดังนี้

4.4.1 กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาวิจัยคณะผู้วิจัยเสนอแนวทางในการบริหารจัดการการสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

ตารางที่ 4.31 โครงการพัฒนาความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

โครงการพัฒนาความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	
หลักการและเหตุผล	จากการบุคลากรในพื้นที่หลากหลายภาคส่วนได้มีการศึกษาความสำคัญ และร่วมกันขับเคลื่อนพัฒนาเมืองเก่าสงขลา จนได้รับการประกาศให้พื้นที่เมืองเก่าสงขลาเป็น 1 ใน 10 เมืองเก่าของประเทศไทย ที่มีเป็นมรดกของชาติและมีคุณค่าแก่การอนุรักษ์เมืองให้เกิดความยั่งยืนต่อ จากประเด็นดังกล่าวนอกจากทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในหลากหลายฝ่าย อาทิ หน่วยงานภาครัฐของท้องถิ่น หน่วยงานภาคเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไรของท้องถิ่น สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นทั้งในประเทศและต่างประเทศ ประชาชนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ร่วมกันพัฒนาพื้นที่เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา โดยอาศัยการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมือง การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมของเมือง การฟื้นฟูกิจกรรมและงานประเพณีต่าง ๆ ที่สำคัญของเมืองเก่าสงขลา เป็นต้น อันจะนำมาสู่การบริหารจัดการที่ดี และยกระดับเศรษฐกิจที่ดีแก่ประชาชนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาอีกด้วย แต่ทั้งนี้จากการศึกษาวิจัยฉบับนี้พบว่าด้านการสร้างการมีส่วนร่วมในแต่ละภาคส่วนที่เข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ยังขาดการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน รวมทั้งยังมีจุดอ่อนด้านระบบกลไกที่สามารถกระจายข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น รวมทั้งความสม่ำเสมอในการ ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาในปัจจุบันเกิดการรวมกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ขึ้นมากมาย อาทิ กลุ่มภาคีคนรักเมืองสงขลา กลุ่มชุมชนเก่าห้อง กลุ่มชุมชนหนองจิก กลุ่มมัสยิดบ้านบน เป็นต้น แต่ขาดการรวมกลุ่มของทุกกลุ่มข้างต้น ดังนั้นหากผู้นำและสมาชิกของแต่ละกลุ่มเข้ามารวมกันเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาจะทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น
วัตถุประสงค์ของโครงการ	- เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าสงขลา - เพื่อสร้างระบบและกลไกในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าสงขลาโดยมีพื้นฐานจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	- เกิดเป็นโครงสร้างองค์กรที่มาจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา เพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา - มีระบบและกลไกในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าสงขลาโดยมีพื้นฐานจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา - เป็นช่องทางเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าสงขลา - เป็นช่องทางในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
แนวทางการดำเนินงาน	- จัดตั้งกลุ่มโครงสร้างองค์กรที่เกิดจากความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ที่ให้ความสำคัญกับทุกกลุ่ม - แบ่งฝ่ายงาน กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งโครงสร้างองค์กร และกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา - ประชุมวางแผนงานในการ กำหนดโครงการที่จะพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ	ภาคประชาชนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

ตารางที่ 4.32 โครงการพัฒนานักสื่อความหมายจิตอาสาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

โครงการพัฒนานักสื่อความหมายจิตอาสาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	
หลักการและเหตุผล	จากการศึกษาวิจัยผู้วิจัยพบว่าเมืองเก่าสงขลาเป็นเมืองที่มีคุณค่าในหลากหลายมิติ ทั้งนี้ในแง่ของการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดการรับรู้ การศึกษา ความหวงแหน การอนุรักษ์ และการสร้างการมีส่วนร่วมต่อประชาชนในพื้นที่ในทุกช่วงอายุจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นการท่องเที่ยวเป็นกลไกอย่างหนึ่งที่จะทำให้เกิดกระบวนการดังกล่าว ดังนั้นเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนและหากนักท่องเที่ยวต้องการมีประสบการณ์ในเชิงลึกกับแหล่งท่องเที่ยว หรือต้องการคำแนะนำในการท่องเที่ยว ผู้ที่จะให้ข้อมูลได้ที่ดีที่สุดน่าจะเป็นคนในพื้นที่ที่ผ่านการอบรมหรือให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเสนอว่าควรมีกิจกรรมโครงการพัฒนานักสื่อความหมายอาสาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่จะเป็นนักสื่อความหมายอาสาเพื่อการท่องเที่ยวเป็นนักเรียน นักศึกษา และประชาชนในพื้นที่ที่มีความสนใจ เพื่อเข้าร่วมโครงการ และมีกระบวนการรู้ด้านการเป็นมัคคุเทศก์ การเป็นเจ้าบ้านที่ดี การให้บริการ โดยให้ความสำคัญกับการสื่อความหมายทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศด้วย การรวมกลุ่มกันดังกล่าวจะทำให้เกิดการพัฒนาจิตอาสาที่มีความยั่งยืนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาได้อีกด้วย
วัตถุประสงค์ของโครงการ	- เพื่อพัฒนานักสื่อความหมายจิตอาสาที่เป็นเยาวชนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา - เพื่อพัฒนานักสื่อความหมายจิตอาสาที่เป็นประชาชนผู้สนใจในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	- นักเรียน นักศึกษา และประชาชนที่สนใจในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสามารถเป็นนักสื่อความหมายนำเที่ยวให้กับผู้ที่มีความสนใจข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่ได้ - นักเรียน นักศึกษา และประชาชนที่สนใจในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสามารถเป็นนักสื่อความหมายนำเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเป็นภาษาอังกฤษ หรือภาษาที่สามอื่น ๆ เช่น ภาษาจีน ได้ - สร้างให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเกิดความรักและหวงแหนต่อพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
แนวทางการดำเนินงาน	- รับสมัครนักสื่อความหมายจิตอาสาในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาโดยแยกเป็นรุ่น ได้แก่ รุ่นนักเรียน (ระดับมัธยมศึกษา) รุ่นนักศึกษา (ระดับอุดมศึกษา และอาชีวศึกษา) รุ่นประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาหรือพื้นที่ใกล้เคียง - ดำเนินการให้มหาวิทยาลัยที่รับผิดชอบจัดการฝึกอบรมให้ความรู้ตามหลักสูตร “นักสื่อความหมายจิตอาสาเมืองเก่าสงขลา” อบรมทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ - สร้างสื่อพื้นที่สาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เพจเฟซบุ๊ก อินสตาแกรม เป็นต้น เพื่อประชาสัมพันธ์การให้บริการของนักสื่อความหมายจิตอาสาเมืองเก่าสงขลา - จัดการประกวดนักสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา เพื่อกระตุ้น สร้างแรงจูงใจ และสร้างการรับรู้การสื่อความหมายของเมืองเก่าสงขลาด้วย
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ร่วมกับหน่วยงานภาคการศึกษาอื่นๆ / สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา

4.4.2 กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน

จากการศึกษาวิจัยคณะผู้วิจัยเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วยโครงการดังนี้

ตารางที่ 4.33 โครงการอนุรักษ์เรือน รักษาเมืองสู่การสืบสานคุณค่าทางสถาปัตยกรรมเมืองเก่าสงขลา

โครงการอนุรักษ์เรือน รักษาเมืองสู่การสืบสานคุณค่าทางสถาปัตยกรรมเมืองเก่าสงขลา	
หลักการและเหตุผล	การท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา มีสิ่งที่น่าสนใจมากมายที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเมืองเก่าสงขลา ทั้งมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ สิ่งที่เป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา คืออาคารบ้านเรือนที่มีเอกลักษณ์และมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่มีความโดดเด่น สะท้อนถึงเรื่องราวประวัติศาสตร์อันยาวนานของเมืองสงขลา ซึ่งจากการสำรวจรูปแบบทางสถาปัตยกรรมในเมืองเก่าสงขลาของในงานวิจัยโครงการย่อยที่ 1 ศึกษาทรัพยากรในเขตมรดกทางวัฒนธรรม พื้นที่เมืองเก่าสงขลา เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ปิยาภรณ์ ฐะกิจจันท์ และคณะ, 2562) พบว่ารูปแบบ (Style) ของตึกแถวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาที่พบจำแนกได้เป็น 3 รูปแบบ คือ 1) แบบไทย 2) แบบจีน ซึ่งมีรูปแบบย่อยคือ แบบจีนดั้งเดิม แบบจีนพาณิชย์ แบบจีนสมัยใหม่ และ 3) แบบฝรั่ง ซึ่งมีรูปแบบย่อยคือ แบบชิโนโปรตุกีส และแบบสมัยใหม่ นอกจากนี้ยังมีการประเมินคุณค่าสถาปัตยกรรม พบว่าคุณค่าทางสถาปัตยกรรมของบ้านเรือนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาจำแนกได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ คุณค่าเชิงสุนทรียะ คุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ คุณค่าเชิงวิชาการ คุณค่าเชิงสังคม และคุณค่าทางใจ ซึ่งอาคารในพื้นที่ถูกใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป จากความสำเร็จและความแตกต่างทางสถาปัตยกรรมข้างต้น ย่อมส่งผลต่อวิธีการอนุรักษ์ รักษา ดูแล ซ่อมบำรุงที่แตกต่างกันด้วย ทั้งนี้การอนุรักษ์รูปแบบทางสถาปัตยกรรมดังกล่าวจำเป็นต้องใช้ความรู้ความเข้าใจ และการดำเนินการอย่างถูกต้อง มิฉะนั้นอาจทำให้มีผลกระทบต่อความเป็นเอกภาพของเมืองเก่าสงขลาอีกด้วย ทั้งนี้ในด้านการอนุรักษ์และบริหารจัดการเมืองเก่ายังให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์พัฒนา โดยคำนึงถึงบริบทสภาพแวดล้อมให้มีความกลมกลืนกันอีกด้วย
วัตถุประสงค์ของโครงการ	- เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเข้าใจหลักการอนุรักษ์บ้านเรือน ก่อสร้าง ซ่อมแซม ตามหลักการที่ถูกต้อง - เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเห็นความสำคัญ และปฏิบัติตามหลักการอนุรักษ์ ก่อสร้าง ซ่อมแซมตามหลักการที่ถูกต้อง - เพื่อพัฒนาระบบสื่อความหมายในบ้านเรือนอันทรงคุณค่าเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	- ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเข้าใจหลักการอนุรักษ์บ้านเรือน ก่อสร้าง ซ่อมแซม ตามหลักการที่ถูกต้อง - บ้านเรือนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลามีการอนุรักษ์ ก่อสร้าง ซ่อมแซม ตามหลักการที่ถูกต้อง - บ้านเรือนอันทรงคุณค่าที่ได้รับการประเมินว่ามีศักยภาพได้รับการพัฒนาระบบการสื่อความหมายอย่างถูกต้องเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์และสามารถเยี่ยมชมได้
แนวทางการดำเนินงาน	- จัดกลุ่มประเภทบ้านเรือนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาตามระดับคุณค่าทางสถาปัตยกรรม และการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เช่น บ้านเรือนอาคารอันทรงคุณค่าที่มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่เด่นชัด บ้านเรือนที่ใช้เพื่อการอยู่อาศัย บ้านเรือนที่ใช้เพื่อการพาณิชย์ เป็นต้น เนื่องจากบ้านเรือนต่างๆ ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาที่แนวทางการอนุรักษ์ ปรับปรุง ซ่อมแซมที่แตกต่างกัน - จัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าทางสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา การอนุรักษ์ ปรับปรุง ซ่อมแซมบำรุงรักษากันเรือนให้ถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์เมืองเก่าสงขลา - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์อาคารบ้านเรือนทุกประเภทในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาในการการอนุรักษ์ ปรับปรุง ซ่อมแซม บำรุงรักษากันเรือนให้ถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์เมืองเก่าสงขลาโดยวิธีต่างๆ ได้แก่ ให้ทุนการศึกษา ให้งบประมาณในการอนุรักษ์บ้านเรือนบางส่วน ลดภาษีที่ดิน หรือภาษีโรงเรือน แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา และเป็นผู้ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีต่อการอนุรักษ์ ปรับปรุง ซ่อมแซมบำรุงรักษากันเรือนให้ถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์เมืองเก่าสงขลา - ให้การยกย่อง แก่ผู้ที่สนับสนุนการอนุรักษ์ ปรับปรุง ซ่อมแซมบำรุงรักษากันเรือนให้ถูกต้องตามหลักการอนุรักษ์เมืองเก่าสงขลา และอำนวยความสะดวกบ้านเรือนของตนเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาด้วย โดยวิธีการมอบโล่ประกาศนียบัตร และติดตั้งป้ายสื่อความหมายในอาคารที่สำคัญ - พัฒนากันเรือนอันมีทรงคุณค่าให้อำนวยประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว ในด้านการสื่อความเพื่อการท่องเที่ยว
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ	เทศบาลนครสงขลา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสงขลา และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา

4.4.3 กลยุทธ์การบริหารจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน

จากการศึกษาวิจัยคณะผู้วิจัยเสนอแนวทางการบริหารจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ประกอบด้วยโครงการดังนี้

ตารางที่ 4.34 โครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน

โครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน	
หลักการและเหตุผล	สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความพร้อม มีคุณภาพ มีความเพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว จะช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีความสมบูรณ์ สร้างประสบการณ์ที่ดีและความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นกลไกที่สำคัญในการบริหารจัดการให้แหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นเป็นระเบียบเรียบร้อยได้อีกด้วย โดยการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวในที่นี้หมายถึง พื้นที่สำหรับจอดรถ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว ห้องน้ำสาธารณะในแหล่งท่องเที่ยว พื้นที่สำหรับจุดนั่งพัก ถึงขยะสาธารณะ ระบบไฟฟ้า สัญญาณอินเทอร์เน็ต เป็นต้น จากการศึกษาวิจัยนี้พบว่าในด้านการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาในหลายประเด็นขาดความสอดคล้องกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา อาทิ 1) พื้นที่สำหรับจอดรถในเมืองเก่าสงขลายังไม่เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาและขาดการบริหารจัดการพื้นที่จอดรถที่ดี ส่งผลให้การจราจรในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาแออัด 2) ห้องน้ำสาธารณะในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา มีจำนวนน้อย และนักท่องเที่ยวไม่ทราบว่ามีห้องน้ำสาธารณะบริการยังจุดใดบ้าง ประกอบกับห้องน้ำสาธารณะบางจุดยังขาดการดูแลรักษาให้ถูกสุขลักษณะ 3) ถึงขยะสาธารณะในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา มีจำนวนน้อย ประกอบกับถังขยะที่มีอยู่เดิมเป็นถังขยะที่ยังไม่ถูกสุขลักษณะ และขาดการออกแบบให้เข้ากับภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยว 3) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวยังขาดระบบการสื่อสารที่ทันสมัย น่าดึงดูดใจ และสามารถรองรับแก่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม 4) ป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวยังขาดการออกแบบให้มีความเป็นรูปแบบเดียวกันทั่วทั้งพื้นที่ 5) พื้นที่สาธารณะเพื่อนั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวยังมีอยู่น้อยมาก เป็นต้น ดังนั้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาจึงควรพัฒนาให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีความจำเพาะของพื้นที่คือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และมีเป้าประสงค์ให้พื้นที่เมืองเก่าสงขลาเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก ประกอบกับสอดคล้องกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามายังพื้นที่อีกด้วย
วัตถุประสงค์ของโครงการ	- เพื่อพัฒนาคุณภาพสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา - เพื่อออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาให้กลมกลืนกับภูมิสถาปัตย์
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	- สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา มีคุณภาพที่ดี และมีมาตรฐาน - สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาได้รับการออกแบบให้กลมกลืนกับภูมิสถาปัตย์ - สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาจะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวได้ - สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาจะช่วยลดผลกระทบจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว
แนวทางการดำเนินงาน	- บริหารจัดการพื้นที่สำหรับจอดรถในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ซึ่งในส่วนนี้ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเทศบาลนครสงขลาอยู่ระหว่างการดำเนินโครงการปรับปรุงพื้นที่สำหรับจอดรถในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ทั้งนี้ในด้านการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อจอดรถเพิ่มเติมในอนาคต มีการเสนอแนะว่าควรส่งเสริมให้พื้นที่ใช้รถรางสาธารณะเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ซึ่งรถรางสาธารณะดังกล่าวควรมีการออกแบบในรูปแบบขนาดเล็กกว่าที่ใช้งานอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากถนนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา มีขนาดเล็ก และบริหารจัดการให้รถรางสาธารณะดังกล่าว มีจุดรับส่งเป็นสถานีที่ชัดเจน มีเวลาที่รถมารับส่งอย่างตรงเวลาตามที่กำหนด เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งยังลดอัตราการใช้รถส่วนตัวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาอีกด้วย และในด้านการบริหารจัดการพื้นที่สำหรับจอดรถในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา มีข้อเสนอแนะว่าควรกำหนดมีบางวันซึ่งคนารถเข้ามายังพื้นที่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น วันเสาร์ วันอาทิตย์ เป็นต้น - ห้องน้ำสาธารณะในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ควรมีการพัฒนาห้องน้ำสาธารณะที่มีอยู่เดิมให้มีความสะอาดถูกสุขลักษณะอยู่เสมอ เช่น ห้องน้ำที่โรงสีแดง และในจุดดังกล่าวนับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมสำหรับนักท่องเที่ยว ดังนั้นควรมีงบประมาณสนับสนุนสร้างห้องน้ำสาธารณะเพิ่มเติมที่โรงสีแดง และมีแผนการจ้างผู้ดูแลรับผิดชอบห้องน้ำสาธารณะดังกล่าวให้ถูกสุขลักษณะอยู่เสมอด้วย หรืออาจจะเปิดให้บริการในลักษณะของการเก็บค่าเช่าใช้บริการในอัตราที่เป็นธรรมก็ได้ นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาห้องน้ำสาธารณะเพิ่มเติมในจุดสาธารณะที่วัดยางทอง นอกจากนี้ควรมีป้ายสัญลักษณ์ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ที่บอกจุดห้องน้ำสาธารณะอีกด้วย - ถึงขยะสาธารณะ ควรมีการพัฒนาถังขยะสาธารณะในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้า

โครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตรมคทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน	
	มา เพิ่มจำนวนให้มีมากขึ้นในจุดแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญต่าง ๆ ในพื้นที่ และบริหารจัดการให้เป็นถึงขยะที่ถูกหลัก สุขอนามัย กล่าวคือมีฝาปิด เป็นถึงขยะที่การคัดแยกขยะ และมีการแบบให้สวยงามน่าดึงดูดใจที่จะใช้งานอย่าง กลมกลืนตามภูมิสถาปัตย์ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาด้วย - ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ควรมีการกำหนดจุดหรือสถานที่ใช้เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาให้ชัดเจน จุดที่มีความเหมาะสมมีอยู่ 2 แห่ง คือ โรงสีแดง และ Historic Center และพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวให้มีระบบสื่อความหมายให้มีความทันสมัย ใช้การสื่อความหมายโดยการผสมผสานสื่อหลายชนิด (Multimedia) เช่น ระบบสามมิติ วิดีโอ แบบโมเดลจำลอง ระบบเสียง เป็นต้น รวมทั้งมีการสื่อความหมายในหลายภาษาทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน เป็นต้น - ป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว ควรพัฒนาให้ป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวมีการออกแบบที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันตลอดทั้งย่าน และมีการพัฒนาให้มีระบบคิวอาร์โค้ดในทุกแผ่นป้าย เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจได้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมของแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น - พื้นที่สาธารณะเพื่อนั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว ควรจัดพื้นที่สาธารณะเพื่อนั่งพักผ่อนให้แก่นักท่องเที่ยวมีความร่มรื่น มีโต๊ะ เก้าอี้ไว้พักผ่อน อย่างเพียงพอ - ป้ายและแผ่นแสดงข้อมูล ควรพัฒนาป้ายและแผ่นแสดงข้อมูลในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา เช่น ป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว ป้ายแผนที่ในแหล่งท่องเที่ยว ป้ายข้อปฏิบัติในไม่ควรถูกปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยว ป้ายชื่อสถานที่ท่องเที่ยว รวมถึงป้ายร้านค้า ป้ายจราจร ป้ายบอกทาง เป็นต้น ควรใช้หลักการออกแบบป้ายและแผ่นแสดงข้อมูลตามหลักการที่ถูกต้องจาก (กรมการท่องเที่ยว, 2556) กล่าวคือ โครงสร้างและองค์ประกอบของป้ายอยู่ในสภาพที่คงทนแข็งแรง มีรูปแบบสวยงาม กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม มีสีสันและสัญลักษณ์ที่ชัดเจน เป็นรูปแบบมาตรฐานเดียวกันทั้งพื้นที่ มีสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่ายมีความเป็นสากล มีทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ติดตั้งในตำแหน่งที่ชัดเจน ไม่มีสิ่งกีดขวาง
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ	เทศบาลนครสงขลา/ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา

4.4.4 กลยุทธ์พัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตรมคทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน

ตารางที่ 4.35 โครงการส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในเขตรมคทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

โครงการส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในเขตรมคทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	
หลักการและเหตุผล	จากการสำรวจพื้นที่เมืองเก่าสงขลาของคณะผู้วิจัย และการศึกษาความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา มีผลการศึกษาที่สอดคล้องกันคืออุปสรรคของการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวคือสภาพอากาศที่โดยส่วนใหญ่จะมีอากาศร้อน และสภาพโดยทั่วไปของเมืองเก่าสงขลาขาดความร่มรื่น พื้นที่สีเขียวยังมีอยู่น้อย ส่งผลกระทบต่อการเดินทางชมเมืองของนักท่องเที่ยว ซึ่งในการบริหารจัดการพื้นที่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ โดยการส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่มากยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้การส่งเสริมพื้นที่สีเขียวในบริเวณเมืองเก่าสงขลา ควรดำเนินการอย่างถูกต้องให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม บริบทของเมือง และไม่บังคับบังคับทรัพยากรที่สวยงามต่ออาคารบ้านเรือนที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมในเมืองเก่าสงขลาอีกด้วย การจัดกิจกรรมดังกล่าวหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ควรดำเนินการทำแต่ฝ่ายเดียว แต่ทั้งนี้ควรคำนึงถึงการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมร่วมกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ การนำไปปฏิบัติที่ถูกต้อง การดูแลรักษาเมืองที่ต้อง อันจะนำมาสู่ความยั่งยืนในการพัฒนาได้อีกด้วย โครงการดังกล่าวนอกจากจะส่งเสริมการท่องเที่ยวแล้ว ยังช่วยส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เป็นผลกระทบด้านบวกโดยตรงต่อประชาชนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาได้อีกด้วย
วัตถุประสงค์ของโครงการ	- เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับแต่งภูมิทัศน์ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาแก่ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา - เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาปรับแต่งภูมิทัศน์ในบริเวณพื้นที่อยู่อาศัยของตนเองให้เป็นระเบียบ สวยงามและเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม - เพื่อจัดตกแต่งพื้นที่เมืองเก่าสงขลาให้มีความร่มรื่นเป็นระเบียบ สวยงามและเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	- ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เมืองเก่าสงขลามีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและเห็นความสำคัญของการปรับแต่งภูมิทัศน์ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา - ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาให้ความร่วมมือในการปรับแต่งภูมิทัศน์ในบริเวณพื้นที่อยู่อาศัยของตนเองให้เป็นระเบียบ สวยงามและเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม - บรรยากาศภาพรวมของเมืองเก่าสงขลามีความร่มรื่นมากยิ่งขึ้น - สร้างบรรยากาศที่ดีและสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาได้มากขึ้น
แนวทางการดำเนินงาน	- ดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับแต่งภูมิทัศน์ในพื้นที่เมืองเก่าด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การอบรม การจัดทำสื่อ

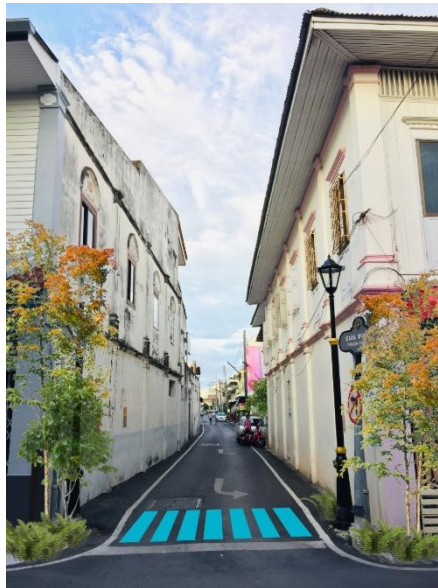
โครงการส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	
	เพื่อเผยแพร่ในแบบออนไลน์เฟซบุ๊ก เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาความรู้ควรประกอบด้วย การเลือกพืชพรรณที่เหมาะสมกับพื้นที่เมืองเก่าสงขลา รูปแบบการจัดแต่งภูมิทัศน์ให้เหมาะสมกับชนาพื้นที่บ้านอยู่อาศัยของตน เป็นต้น - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมพืชพรรณที่จะให้ประชาชนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาใช้ในการปรับแต่งภูมิทัศน์บางส่วน - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดูแล บำรุงรักษา พื้นที่สีเขียว และพื้นที่สาธารณะที่มีต้นไม้ ให้เป็นระเบียบ สวยงามอยู่เสมอ - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาสร้างแรงจูงใจ แรงกระตุ้นในการพัฒนาปรับแต่งภูมิทัศน์ ผ่านการประกวดบ้านเรือน และมีรางวัลมอบให้แก่บ้านเรือนที่มีการตกแต่งภูมิทัศน์ได้สวยงาม ถูกต้อง และสร้างสรรค์ด้วย
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ	เทศบาลนครสงขลา

ภาพที่ 4.46 ตัวอย่างการพัฒนาพื้นที่สีเขียว โซนที่ 1
ที่มา : นุชลิ ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

ภาพที่ 4.47 ตัวอย่างการพัฒนาพื้นที่สีเขียว โซนที่ 2
ที่มา : นุชลิ ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

ภาพที่ 4.48 ตัวอย่างการพัฒนาพื้นที่สีเขียว โซนที่ 3
ที่มา : นุชลี ทิพย์มณฑา และคณะ (2562)

ตารางที่ 4.36 โครงการบริหารจัดการระบบสารสนเทศเพื่อแสดงตัวตนนักท่องเที่ยวสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลาอย่างยั่งยืน

โครงการบริหารจัดการระบบสารสนเทศเพื่อแสดงตัวตนนักท่องเที่ยวสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลาอย่างยั่งยืน	
หลักการและเหตุผล	จากการศึกษาวิจัยพบว่าพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญ ในหลากหลายมิติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวจะเป็นกลไกในการพัฒนา รวมทั้งอนุรักษ์เมืองให้เหมาะสมกับการพัฒนาอีกด้วย ด้วยความสำคัญในระดับชาติ ทำให้มีการสนับสนุนให้จัดงานวิจัยในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาอย่างมากมาย ทั้งนี้งานวิจัยต่าง ๆ เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาเมืองเป็นอย่างยิ่ง กระนั้นกลับพบว่าในด้านการรวบรวมองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเมืองเก่าสงขลา มีความกระจัดกระจาย ทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบหยิบยกองค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัยเพื่อเป็นฐานข้อมูลสู่การพัฒนา ขาดการบูรณาการองค์ความรู้เพื่อการพัฒนา ในอีกประเด็นคือในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพควรมีการบริหารจัดการนักท่องเที่ยวด้วย ซึ่งการบริหารจัดการนักท่องเที่ยวมีหลากหลายวิธีการ แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการจัดการองค์ความรู้ และการจัดการฐานข้อมูล คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าควรมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ กล่าวคือระบบดังกล่าวจะเป็นฐานข้อมูลรวบรวมความรู้ การประชาสัมพันธ์และการตลาด การจัดเก็บสถิตินักท่องเที่ยว การประเมินความคิดเห็นจากผู้ให้บริการ และนำความคิดเห็น หรือข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้มาเพื่อใช้ในการพัฒนาเมืองเก่าสงขลาในหลากหลายมิติ เช่น การพัฒนาการสร้างภาพลักษณ์ของเมือง (Branding) การพัฒนาการให้บริการ การพัฒนาระบบสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาสินค้าของที่ระลึก เป็นต้น
วัตถุประสงค์ของโครงการ	- เพื่อสร้างฐานข้อมูลกลาง (Big data) ของเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา - เพื่อจัดเก็บสถิตินักท่องเที่ยวในเส้นทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา - เพื่อใช้เป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ และการสื่อความหมายการท่องเที่ยวของพื้นที่เมืองเก่าสงขลา - เพื่อสร้างระบบประเมินการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ในระยะยาว
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	- มีฐานข้อมูลกลาง (Big data) ของเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ที่เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ ข่าวสาร งานวิจัย กิจกรรมของเมือง สถิตินักท่องเที่ยว เป็นต้น - เป็นการจัดการระบบและนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อเก็บสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา อันจะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการพัฒนาเมืองเก่าสงขลาอย่างรอบด้านในอนาคตอีกด้วย - ทราบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและนำข้อมูลมาพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าสงขลาได้อย่างรวดเร็ว

โครงการบริหารจัดการระบบสารสนเทศเพื่อแสดงตัวตนนักท่องเที่ยวสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลาอย่างยั่งยืน	
แนวทางการดำเนินงาน	- จัดทำฐานข้อมูลกลาง (Big data) ของเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ที่เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ ข่าวสาร งานวิจัย กิจกรรมของเมือง สลิตนักท่องเที่ยว - เผยแพร่ฐานข้อมูลกลางดังกล่าวให้ประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยวได้รับทราบ - จัดทำ QR Code ซึ่งเป็น QR Code แสดงตัวตนของนักท่องเที่ยวเพื่อเก็บรวบรวมสลิตนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ซึ่ง QR Code ดังกล่าวเป็นตัวลิงก์กับฐานข้อมูลกลาง ในส่วนของการกระจาย QR Code เพื่อให้นักท่องเที่ยวทุกคนที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาได้บันทึกสลิต และประเมินความพึงพอใจเพื่อพัฒนาเมืองเก่าสงขลา ควรใช้วิธีการขอความร่วมมือกับผู้ประกอบการร้านค้าในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา - ดำเนินการให้มีผู้รับผิดชอบระบบกลางดังกล่าวอย่างชัดเจน (Admin) เพื่ออัปเดตข้อมูลอยู่เสมอ
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ	ภาคีคนรักเมืองสงขลา/ องค์การภาคประชาชน

ตารางที่ 4.37 โครงการพัฒนาการบริหารจัดการความปลอดภัยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

โครงการพัฒนาการบริหารจัดการความปลอดภัยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	
หลักการและเหตุผล	เรื่องที่มีความสำคัญทั้งต่อผู้ดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวใน อีกทั้งยังมีความสำคัญต่อนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ผู้มาเยือนในแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย ในการเดินทางของนักท่องเที่ยวทุกคนย่อมมีความคาดหวังเกี่ยวกับความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยว เที่ยวอย่างปลอดภัยและสนุกสนาน ซึ่งในด้านของความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวอาจเกิดจากสาเหตุที่มีความหลากหลาย ได้แก่ อุบัติเหตุที่อาจเกิดจากพื้นที่ทางเดิน ลาน บันได ทางลาด อุบัติเหตุที่อาจเกิดจากต้นไม้ใหญ่หรือสิ่งปลูกสร้าง อุบัติเหตุที่อาจเกิดจากท้องถนน ความไม่ปลอดภัยที่อาจเกิดจากสาเหตุอาหารและเครื่องดื่ม อุบัติเหตุที่อาจเกิดจากไฟไหม้ อุบัติเหตุที่อาจเกิดจากสัตว์ทำร้าย อุบัติเหตุที่อาจเกิดจากการตกน้ำหรือจมน้ำอุบัติเหตุที่อาจเกิดจากการฉกชิงวิ่งราว อุบัติเหตุที่อาจเกิดจากภัยธรรมชาติ เป็นต้น อุบัติเหตุในแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวไม่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้น แต่ทั้งนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนทุกคน สามารถเตรียมการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดเหตุร้ายขึ้นได้ หรือแม้แต่กระทั่งเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ เมื่อได้มีการวางแผนป้องกันการเกิดอุบัติเหตุไว้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถช่วยให้ผู้ประสบอุบัติเหตุในกรณีต่าง ๆ ปลอดภัยได้ ซึ่งจากการศึกษาวิจัยพบว่าในการประเมินศักยภาพในประเด็นความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยผลการให้คะแนนอยู่ในระดับ 5.00 แต่ทั้งนี้จากการสำรวจพื้นที่ของคณะผู้วิจัยโดยใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ยังพบว่าในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาอาจอุปสรรคที่จำเป็นเพื่อบรรเทาความปลอดภัย การให้ความรู้หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือเรื่องความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งแผนซักซ้อมหรือให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวหรือประชาชนในพื้นที่ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินใด ๆ ดังนั้นเพื่อยกระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแหล่งท่องเที่ยวผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญในการพัฒนาประเด็นนี้ด้วย
วัตถุประสงค์ของโครงการ	- เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาให้สามารถอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวผู้มาเยือน - เพื่อลดอัตราเสี่ยงในด้านความปลอดภัยจากสาเหตุต่าง ๆ ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	- แหล่งท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลาที่มีแผนการบริหารจัดการความปลอดภัยที่ดีเพื่อรองรับการท่องเที่ยวและการอยู่อาศัยของประชาชนในพื้นที่ - แหล่งท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลาที่มีสภาพสิ่งแวดล้อมที่ช่วยลดอุบัติเหตุในด้านต่าง ๆ ได้ - ผู้ประกอบการและประชาชนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาที่มีความรู้ความเข้าใจต่อการจัดการความปลอดภัยเพื่อรองรับการท่องเที่ยว - ผู้ประกอบการและประชาชนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสามารถเป็นผู้ช่วยเหลือหรือมีแนวทางปฏิบัติในการจัดการความปลอดภัยที่ถูกต้องในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน
แนวทางการดำเนินงาน	- ติดตั้งเครื่อง AED (Automated External Defibrillator) หรือเครื่องกระตุกหัวใจไฟฟ้า รวมทั้งอุปกรณ์ถังดับเพลิงไหม้ ที่พร้อมใช้งาน และมีคำอธิบายการใช้งาน การติดตั้งเครื่องมืออุปกรณ์ดังกล่าวควรติดตั้งในจุดหรือบริเวณที่สำคัญในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา เช่น โรงสัแดง ศาลเจ้าหลักเมืองสงขลา Historic Center เป็นต้น - ให้ความรู้ จัดการฝึกอบรมให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเกี่ยวกับการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ (Automated External Defibrillator) หรือเครื่องกระตุกหัวใจไฟฟ้า เช่น เจ้าหน้าที่ที่ดูแลสถานที่ต่าง ๆ หัวหน้าชุมชนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ผู้ประกอบการร้านค้าในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา - ประชาสัมพันธ์เบอร์โทรศัพท์ที่เกี่ยวข้องในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินในกรณีต่าง ๆ เช่น เบอร์โทรศัพท์โรงพยาบาลที่ใกล้เคียง สถานีตำรวจที่ใกล้เคียง สายด่วน เบอร์โทรศัพท์สถานีดับเพลิง เป็นต้น ทั้งนี้การประชาสัมพันธ์เบอร์โทรศัพท์ต่าง ๆ นั้นอาจจะจัดทำเป็นข้อมูลแบบแผ่นสติ๊กเกอร์ขนาดเล็ก และติดในจุดที่สำคัญต่าง ๆ ในตำแหน่งที่นักท่องเที่ยวจะสามารถมองเห็นได้ชัด อย่างทั่วถึงในถนนแต่ละสาย หรือในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ - ในประเด็นของการลดอุบัติเหตุหรือความปลอดภัยบนท้องถนนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ควรมีการณรงค์ขอความร่วมมือขอคืนทางเท้าสาธารณะจากผู้ประกอบการที่วางสิ่งของหรือค้าขายบริเวณทางเดินเท้าสาธารณะ และมีการบังคับใช้เทศบัญญัติอย่างจริงจัง เพื่อ

โครงการพัฒนาการบริหารจัดการความปลอดภัยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตรมกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา	
	ความเป็นระเบียบทางทัศนวิสัย และเอื้อประโยชน์ให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะในการเดินเยี่ยมชมเมืองเก่าสงขลา - ในประเด็นของการลดอุบัติเหตุหรือความปลอดภัยบนท้องถนนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ควรมีการนำกฎหมายจราจรที่เกี่ยวข้องกับการจอดรถวินคู่วินัมาบังคับใช้อย่างจริงจัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสัญจรในพื้นที่ที่มีความเป็นระเบียบ และเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวผู้เดินทางเมืองได้มีเส้นทางเดินอย่างปลอดภัย - ในประเด็นของการลดอุบัติเหตุหรือความปลอดภัยบนท้องถนนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ควรมีการทบทวนและตรวจสอบระบบการสัญจรภายในซอยแคบ รวมทั้งซอยที่มีภาพวาดสตรีทอาร์ตที่อยู่ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ซอยในลักษณะดังกล่าวควรจัดการสัญจรเพื่อจัดระเบียบและรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางเมือง - ในกรณีการลดอุบัติเหตุที่เกิดจากเพลิงไหม้ ควรมีการวางแผนเส้นทางทางออกฉุกเฉินที่ปลอดภัยในกรณีเร่งด่วนที่สุด และจัดทำป้ายสัญลักษณ์ตามจุดเส้นทาง รวมทั้งมีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ทางออกฉุกเฉินดังกล่าวที่ไม่ขัดต่อลักษณะทางสถาปัตยกรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา - ในประเด็นของการลดอุบัติเหตุที่เกิดจากภัยทางน้ำ เช่น ป้องกันการจมน้ำ หรือการพลัดตกทางชายฝั่งสู่ทะเล ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา มีพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหลายจุดที่อยู่ติดริมน้ำในแหล่งท่องเที่ยวเส้นถนนนครนอก เช่น บริเวณโรงสีแดง บริเวณบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์ หรือจุดอื่น ๆ ที่เป็นจุดริมน้ำ ดังนั้นควรมีป้ายสัญลักษณ์ที่สร้างความตระหนักให้นักท่องเที่ยวระมัดระวังอุบัติเหตุที่อาจเกิดจากการตกน้ำ และควรออกแบบป้ายสัญลักษณ์ที่ไม่ขัดต่อลักษณะทางสถาปัตยกรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา อีกทั้งยังต้องติดตั้งอุปกรณ์เพื่อช่วยเหลือการจมน้ำ เช่น ห่วงยาง เชือกช่วยเหลือผู้จมน้ำ เป็นต้น ไว้ยังจุดดังกล่าวอีกด้วย - ในประเด็นของการลดอุบัติเหตุที่เกิดจากภัยทางน้ำบริเวณท่าเรือที่ใช้เป็นท่าเรือในการนั่งเรือหางยาวเพื่อการท่องเที่ยวข้ามฝากไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงทางทะเลสู่ฝั่งหัวเขาแดง อำเภอสิงหนคร ควรมีการปรับปรุงพื้นที่ให้มีความปลอดภัยแก่การขึ้น ลง เรือ และมีความพร้อมให้เรือเทียบท่า เพื่อความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งติดตั้งอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการลดอุบัติเหตุทางน้ำ เช่น ห่วงยาง เชือก หรือไม้ หรืออุปกรณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง - ในประเด็นของการลดความไม่ปลอดภัยที่อาจเกิดจากอาหารและเครื่องดื่มในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการรณรงค์ให้ผู้ประกอบการร้านอาหารและร้านเครื่องดื่มทุกร้านในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเข้าร่วมโครงการ Clean Food Good Taste เพื่อให้ผู้ประกอบการทุกร้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการจัดการสุขาภิบาลเกี่ยวกับอาหารและน้ำ อันจะส่งผลสู่การจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยวที่ช่วยลดอาหารท้องเสียแก่นักท่องเที่ยวบางกลุ่ม โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ
หน่วยงาน ผู้รับผิดชอบ	สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา เทศบาลนครสงขลา

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการพื้นที่ในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ สถานการณ์การบริหารจัดการพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 2) เพื่อวิเคราะห์สภาพการณ์ในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา 3) เพื่อจัดทำแนวทางการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 4) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คณะผู้วิจัยแสดงผลการสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยคณะผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การศึกษาดังนี้

5.1.1 สรุปผลบริบทพื้นที่ สถานการณ์การบริหารจัดการพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์นี้ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ 1) สรุปผลการวิจัยบริบทพื้นที่การท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา และ 2) สรุปสถานการณ์การบริหารจัดการพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา สรุปผลการวิจัยดังนี้

คณะผู้วิจัยใช้การสำรวจองค์ประกอบของการท่องเที่ยว (ปัจจัย 5 A's ทางการท่องเที่ยว) ประกอบด้วย 1) แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Access) 3) ที่พัก (Accommodation) 4) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 5) กิจกรรม (Activities) ผลการวิจัยพบว่า ด้านแหล่งท่องเที่ยว (Attractions) ในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา มีจุดที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจจำแนกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ 1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา โรงสีแดง (หับ โห้ หิ้น)ทำน้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์ บ้านทิ้งระเบิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ประตูเมืองสงขลาจำลอง อาคารบ้านเรือนและตึกแถว ที่ประกอบด้วย ตึกแถวแบบจีนดั้งเดิม ตึกแถวแบบจีนพาณิชย์ ตึกแถวแบบจีนสมัยใหม่ ตึกแถวแบบสงขลาดั้งเดิม แหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อนความเชื่อทางศาสนา ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อกวนอู ศาลเจ้าพ่อไต้แอนเตียน ศาลเจ้าพ่อปูนเถ่ากง วัดมัสยิดมอญ (วัดกลาง) วัดยางทอง มัสยิดอิสลาม (มัสยิดบ้านบน) แหล่งท่องเที่ยวที่เก็บรวบรวม แสดงงาน หรือจัดกิจกรรมเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ บ้านนครโน จิตรกรรมภาพวาดบนแผง (Street Art Songkhla) พิพิธภัณฑ์ผ้า 238 Inspiration House Songkhla Station สถานีความสุข สถานีสร้างสรรค์ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Access) นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสามารถมาได้หลายวิธีการ ได้แก่ รถยนต์ส่วนตัว/รถจักรยานยนต์ การเดินทางมาโดยรถโดยสารสาธารณะ การเดินทางมาโดยรถไฟ ทางแพขนานยนต์ ด้านที่พักแรม (Accommodation) พบว่ามีที่

แพคเกจห้องพักนักท่องเที่ยว จำนวน 3 แห่ง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ประกอบด้วย 1) ระบบการสัญจรและจำนวนพื้นที่จอดรถ พบว่า ถนนนางงาม มีรถยนต์ของเจ้าของบ้านมากที่สุด จำนวนเฉลี่ย 36 คัน ถนนนครนอก มีรถยนต์ของเจ้าของบ้านรองลงมา จำนวนเฉลี่ย 35 คัน ถนนนครใน มีรถยนต์ของเจ้าของบ้าน จำนวนเฉลี่ย 16 คัน ถนนยะล มีรถยนต์ของเจ้าของบ้าน จำนวนเฉลี่ย 8 คัน ถนนยะหริ่ง มีรถยนต์ของเจ้าของบ้าน จำนวนเฉลี่ย 6 คัน ถนนเส้นระหว่างถนนรามัญกับถนนหนองจิก มีรถยนต์ของเจ้าของบ้าน จำนวนเฉลี่ย 5 คัน ถนนหนองจิก มีรถยนต์ของเจ้าของบ้าน จำนวนเฉลี่ย 4 คัน ถนนรามัญ มีรถยนต์ของเจ้าของบ้าน จำนวนเฉลี่ย 4 คัน ถนนยะลาเส้นระหว่างถนนถนนนครนอกกับถนนนครในมีรถยนต์ของเจ้าของบ้าน จำนวนเฉลี่ย 4 คัน และ ถนนปัตตานี มีรถยนต์ของเจ้าของบ้านน้อยที่สุด จำนวนเฉลี่ย 3 คัน ตามลำดับ 2) ห้องน้ำสาธารณะ พบว่า มีจำนวน 3 จุด ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา มีห้องสุขาที่สะอาดและมีคุณภาพ ถูกสุขลักษณะ ประกอบด้วย ห้องสุขาหญิง 5 ห้อง ห้องสุขาชาย 4 ห้อง และห้องสุขาสำหรับผู้พิการ 1 ห้อง ไม่มีอัตราค่าบริการ บ้านนครใน มีห้องสุขาที่สะอาดและมีคุณภาพ ถูกสุขลักษณะ ประกอบด้วย ห้องสุขาหญิง 2 ห้อง ห้องสุขาชาย 2 ห้อง ไม่มีอัตราค่าบริการ โรงสีแดง มีห้องสุขามีความสะอาดระดับน้อย เนื่องจากมีผู้ใช้บริการเป็นจำนวนมาก และขาดผู้ดูแลอย่างสม่ำเสมอ ประกอบด้วย ห้องสุขาหญิง 3 ห้อง ห้องสุขาชาย 1 ห้อง ห้องสุขาสำหรับผู้พิการ 1 ห้อง ไม่มีอัตราค่าบริการ วัดยางทอง มีห้องน้ำมีความสะอาดที่ควรปรับปรุง ประกอบด้วย ห้องสุขาหญิง 2 ห้อง ห้องสุขาชาย 1 ห้อง ด้านร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และป้ายสื่อความหมายของร้าน พบว่ามีร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ในพื้นที่ถนนนครนอก นครใน และนางงาม พบว่า ร้านอาหาร ร้านเครื่องดื่มและร้านขายของที่ระลึก โดยส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ถนนนางงาม ซึ่งอาหารหรือสินค้าที่จำหน่ายส่วนใหญ่เป็นร้านอาหารทั่วไป แต่บางส่วนเป็นร้านอาหารและขายสินค้าที่แสดงถึงอัตลักษณ์เมืองสงขลา ประเภทของอาหารโดยส่วนใหญ่เป็นข้าว ก๋วยเตี๋ยว อาหารท้องถิ่น ขนมหวาน ในด้านของขีดความสามารถในการรองรับของร้านอาหารโดยเฉลี่ยในกรณีที่เป็ร้านอาหารขนาดเล็กรองรับได้ประมาณ 20 ที่นั่ง และร้านอาหารที่มีขนาดใหญ่รองรับได้สูงสุดถึง 112 ที่นั่ง ร้านอาหารโดยส่วนใหญ่มีห้องในให้บริการสำหรับลูกค้าซึ่งมีทั้งที่ถูกสุขลักษณะและไม่ถูกสุขลักษณะ ในด้านของป้ายสื่อความหมายในร้านอาหารพบว่าร้านอาหารในพื้นที่ถนนนางงามส่วนใหญ่มีป้ายสื่อความหมายของอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดสงขลา ซึ่งการออกแบบป้ายสื่อความหมายของร้านอาหารดังกล่าวเป็นรูปแบบเดียวกัน

5.1.2 สรุปผลการวิเคราะห์สภาพการณ์ในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

การบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา พบว่า มีจุดแข็ง (Strength) ที่สำคัญคือ มีหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนและรับผิดชอบ รวมทั้งมีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าสงขลาหลากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษา หน่วยงานต่างประเทศ ได้แก่ ภาควิชาการศึกษามหาวิทยาลัยสงขลา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานหาดใหญ่ (สงขลา-พัทลุง) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา เทศบาลนครสงขลา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักศิลปากรที่ 11 สงขลา สมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

จังหวัดสงขลา เชฟรอน สถาบันการศึกษาในพื้นที่ทั้งในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา ดังนั้น จึงทำให้เกิดโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าสงขลาในหลากหลายโครงการ ทั้งเป็น โครงการที่อยู่ในระหว่างดำเนินโครงการและ โครงการที่อยู่ในแผนการพัฒนาในอนาคต ด้านจุดอ่อน (Weakness) ในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าสงขลา พบว่า เนื่องจากพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเป็น พื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ในหลายด้าน เช่น เป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย เป็นพื้นที่เพื่อการทำการค้า เป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งในบางโอกาสการจัดการการท่องเที่ยวอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัย อยู่ในพื้นที่ การพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าสงขลาบางโครงการใช้งบประมาณสูง จึงอาจเกิดความล่าช้า สำหรับการบริหารจัดการโครงการบางโครงการในพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดการวางแผน เกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังขาดการวางแผนเกี่ยวกับการจัดการความปลอดภัยเพื่อการท่องเที่ยว กฎกติกาต่าง ๆ ที่หน่วยงาน ภาครัฐได้วางแผนเอาไว้ ยังขาดการควบคุมและบทลงโทษที่ชัดเจน เช่น การจอดรถ เป็นต้น ด้าน โอกาส (Opportunity) ในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าสงขลา พบว่าการบริหารจัดการพื้นที่เมือง เก่าสงขลา จังหวัดสงขลาให้ความสำคัญและบรรจุเป็นนโยบายหนึ่งในการพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ในระดับจังหวัด จังหวัดสงขลา โดยเฉพาะพื้นที่เมืองเก่าสงขลาที่มีความร่วมมือ และมีแผนงานการ พัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย - มาเลเซีย - ไทย (Indonesia - Malaysia - Thailand Growth Triangle : IMT - GT) โดยแผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย - มาเลเซีย - ไทย (IMT - GT) ได้เริ่มต้นขึ้นในช่วงปี 2536 โดยผู้นำทั้ง 3 ประเทศได้เห็นชอบที่จะให้ผลักดันการ พัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในลักษณะไตรภาคี ระหว่างภาคใต้ของไทย ภาคเหนือของมาเลเซีย และพื้นที่บนเกาะสุมาตรา ของอินโดนีเซีย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ระหว่าง 3 ประเทศ ให้มีการใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ สูงสุด โดยเน้น ความร่วมมือด้านการผลิต การส่งเสริมการลงทุน 2) การถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อ เสริมสร้างขีดความสามารถ ในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ 3) การพัฒนาการเชื่อมโยงด้านโครงสร้าง พื้นฐาน โดยเฉพาะโครงข่ายคมนาคม ขนส่งและระบบสาธารณูปโภคระหว่างประเทศ ด้านอุปสรรค (Threat) ในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าสงขลา พบว่าเนื่องจากการพัฒนาพื้นที่เมืองเก่าสงขลาใน ช่วงเวลาที่ผ่านมาเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีการเข้าไปพัฒนาอย่างรวดเร็ว การพัฒนาบางอย่างส่งผลดีต่อ ประชาชนในพื้นที่ แต่การพัฒนาบางอย่างส่งผลกระทบด้านลบต่อประชาชนในพื้นที่ ในกรณีที่เกิด ผลกระทบในด้านลบต่อประชาชนในพื้นที่อาจส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการ พัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ และส่งผลกระทบต่อกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่า สงขลา เช่น การจัดการระบบจุดจอดรถราง เป็นต้น

ด้านผลการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตมรดกทาง วัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา พบว่าค่าเฉลี่ยผลการให้คะแนนคือ 81.67 อยู่ในระดับมาตรฐาน ดี เยี่ยม (81 คะแนนขึ้นไป) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่าองค์ประกอบในด้านศักยภาพในการดึงดูด ใจด้านการท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ย 42.00 องค์ประกอบในด้านศักยภาพทางกายภาพและจัดกิจกรรม มี ค่าเฉลี่ย 9.33 และด้านการบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ย 30.00

ด้านผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับคุณภาพและความพร้อมของ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา พบว่า ความ

คิดเห็นในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3.22 เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อย 3 ลำดับแรก ที่นักท่องเที่ยวให้ความคิดเห็นมากที่สุด พบว่า เมืองเก่าสงขลา มีร้านอาหาร เครื่องดื่มที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ และราคาที่เป็นธรรม มีระดับความคิดเห็นมาก เป็นลำดับหนึ่ง คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3.71 รองลงมาคือ มีเจ้าหน้าที่ประจำที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3.62 และเมืองเก่าสงขลา มีการให้บริการการสื่อสารโทรคมนาคม เช่น สัญญาณโทรศัพท์ สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่เพียงพอ มีระดับความคิดเห็น มาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3.55 ตามลำดับในด้านความคิดเห็นที่มีระดับน้อยที่สุด 3 ลำดับแรก พบว่า เมืองเก่าสงขลา มีห้องสุขาอำนวยความสะดวกในจำนวนเพียงพอ มีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 2.76 รองลงมาคือ ในเมืองเก่าสงขลา มีระบบการเตือนภัยในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา มีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 2.80 และ ถึงขยะมีฝาปิดเรียบร้อย และกลมกลืนกับสถานที่ ปานกลางมีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลางคิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 2.80

5.1.3 สรุปผลการจัดทำแนวทางการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ พบว่า แนวทางการบริหารจัดการสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าในเขตมรดกทางวัฒนธรรม พื้นที่เมืองเก่าสงขลา ควรมีการพัฒนา อนุรักษ์แหล่งสถาปัตยกรรมดังกล่าวให้คงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และความโดดเด่นของพื้นที่ไว้ ปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่มีปัญหา และฟื้นฟูสิ่งที่สูญเสียไปให้กลับมามีเดิม โดยคำนึงถึงองค์ประกอบทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งเจ้าของพื้นที่/อาคาร เทศบาลนครสงขลา กรมศิลปากร ประกอบกับเชื่อมโยงของการท่องเที่ยวในรูปแบบการเกิดประวัติศาสตร์เมืองผ่านการเล่าเรื่องราวหลากหลายรูปแบบ อาทิ จัดทำสื่อ Multimedia การนำเสนอภาพจำลอง 3 มิติ โมเดลจำลองของเมือง การนำเสนอผ่านภาพเก่าเชื่อมโยงถึงข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต นำเสนอผ่าน 3 ภาษา ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาจีน ทั้งนี้ เพื่อให้กลุ่มนักท่องเที่ยวหรือคนรุ่นหลังได้สัมผัสและเรียนรู้ได้เอง อีกทั้งส่งเสริมการอบรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ยังเมืองเก่าสงขลา โดยจัดอบรมเกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญของพื้นที่ในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต พื้นที่เมืองเก่าสงขลา

2. ระบบการสัญจรและจำนวนพื้นที่จอดรถ พบว่า เพื่อจัดระเบียบการจอดรถในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ในปีงบประมาณ 2561 จังหวัดสงขลาได้มีการเสนอและดำเนินโครงการเกี่ยวกับการจัดการที่จอดรถไว้รองรับนักท่องเที่ยว ขึ้น โดยมีหน่วยงานผู้รับผิดชอบโครงการ คือ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา ร่วมกับหน่วยงานผู้รับผิดชอบร่วม คือ สำนักงานเทศบาลนครสงขลา ร่วมดำเนินโครงการดังกล่าว ปัจจุบัน โครงการนี้อยู่ในระหว่างช่วงดำเนินโครงการ แต่ยังไม่แล้วเสร็จเนื่องจากมีปัญหาเรื่องของการออกแบบลานจอดรถที่เสนอไว้ (ดั้งเดิม) โดยมีการประเมินแล้วว่าหากสร้างตามการออกแบบดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อชุมชน จึงได้มีการปรับเปลี่ยนการออกแบบและงบประมาณ จึงทำให้โครงการดังกล่าวเกิดการล่าช้า

3. ห้องน้ำสาธารณะ พบว่า แนวทางการบริหารจัดการด้านห้องน้ำสาธารณะ ควรมีการเพิ่มห้องสุขาที่สะอาด มีจำนวนที่เหมาะสมกับการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าสงขลา โดยอาจจะออกแบบห้องสุขาให้มีความกลมกลืนกับรูปแบบสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และเป็นไปตามข้อกำหนดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

4. ถึงขยะสาธารณะ พบว่า แนวทางการบริหารจัดการที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นกับการดูแล ควบคุม ตรวจสอบคุณภาพ ความสะอาดของร้านค้าให้ได้มาตรฐานตามที่กฎหมายพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้กำหนด ไว้ เจ้าหน้าที่หน่วยงานเสนอแนะความคิดเห็นเพื่อดูแล ควบคุม และตรวจสอบคุณภาพร้านอาหาร เครื่องดื่มที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ และราคาให้เป็นไปตามมาตรฐาน และแก้ไขปัญหาเดิมที่มีมา อันดับแรก ควรออกหนังสือเชิญให้ผู้ประกอบการร้านค้าอาหารมาประชุมร่วมกัน ทางเทศบาลทำการชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์เงื่อนไขของโครงการ รวมถึงหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน ส่วนปัญหาเรื่องของการตรวจสอบและประเมินอาจจะต้องอาศัยการระดมคนจากหลายภาคส่วนมาช่วยกัน เช่น นักวิชาการด้านอาหารและโภชนาการ นักวิชาการสาธารณสุข ร่วมกันตรวจสอบ

5. ระบบสายไฟฟ้าลงดิน พบว่า แนวทางการบริหารจัดการเกี่ยวกับป้ายสื่อความหมายบริเวณเส้นทางภายในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาในอนาคต คือ ควรเพิ่มป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในพื้นที่ โดยควรออกแบบไปในรูปแบบเดียวกัน

6. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบว่า แนวทางการบริหารจัดการเรื่องระบบขนส่งสาธารณะ ควรสร้างความร่วมมือและสร้างข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการขนส่งสาธารณะเพื่อการท่องเที่ยวจากหลายภาคส่วน ได้แก่ เทศบาลหาดใหญ่ เทศบาลสงขลา ขนส่งมวลชน บริษัทเดินรถเอกชน

7. แนวทางการบริหารจัดการด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยภาพรวม ควรดำเนินการดูแลเส้นทางหรือถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี สะดวก และปลอดภัยในการคมนาคม มีการติดตั้งป้ายบอกเส้นทางนำเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ตามทางแยกสำคัญหรือเส้นทางหลักของการท่องเที่ยว แผนที่ภาพรวมของการท่องเที่ยวในพื้นที่ กำกับดูแลระบบขนส่งสาธารณะให้มีจำนวนและความถี่ในการให้บริการที่เพียงพอ สะดวกสบาย ปลอดภัยในการใช้บริการ และกำหนดราคาที่เป็นธรรมกับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้บริการด้านยานพาหนะในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสำหรับนักท่องเที่ยว อาทิ จักรยาน สามล้อปั่น รถรางไฟฟ้า โดยอาจดำเนินการในลักษณะของวิสาหกิจชุมชน หรือกองทุนสวัสดิการ เป็นต้น

8. ด้านความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว พบว่า แนวทางการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ประเด็นเรื่องการปฐมพยาบาลและการช่วยเหลือชีวิตนักท่องเที่ยว โดยการติดตั้ง เครื่อง AED (Automated External Defibrillator) หรือเครื่องกระตุกหัวใจไฟฟ้า รวมทั้งอุปกรณ์ถังดับเพลิงไหม้ในจุดหรือบริเวณที่สำคัญในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา เช่น โรงสีแดง ศาลเจ้าหลักเมืองสงขลา Historic Center เป็นต้น ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อช่วยเหลือการจมน้ำ เช่น ห่วงยาง เชือกช่วยเหลือนักว่ายน้ำ เป็นต้น และควรจัดเตรียมบุคลากร จัดการฝึกอบรมบุคลากรดูแลรักษาความปลอดภัยการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ (Automated

External Defibrillator) ประเด็นของการลดอุบัติเหตุหรือความปลอดภัยบนท้องถนนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ควรมีการรณรงค์ขอความร่วมมือให้จำกัดความเร็วในการขับขี่ในพื้นที่ นำกฎหมายจราจรที่เกี่ยวข้องกับการจอดรถวินคู้ วันคี่มาบังคับใช้อย่างจริงจัง การรณรงค์ขอความร่วมมือขอคืนทางเท้าสาธารณะจากผู้ประกอบการที่วางสิ่งของหรือค้าขายบริเวณทางเดินเท้าสาธารณะ และมีการบังคับใช้เทศบัญญัติอย่างจริงจัง ควรมีการวางแผนเส้นทางทางออกฉุกเฉินที่ปลอดภัยในกรณีเร่งด่วนที่สุด และจัดทำป้ายสัญลักษณ์ตามจุดเส้นทาง รวมทั้งมีการออกแบบป้ายสัญลักษณ์ทางออกฉุกเฉินดังกล่าวที่ไม่ขัดต่อลักษณะทางสถาปัตยกรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

9. ด้านการตลาด พบว่า แนวทางการบริหารจัดการด้านการตลาดในอนาคต ได้แก่ การพัฒนาและยกระดับแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว และบริการด้านการท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้เชิงอนุรักษ์เมืองเก่าสงขลา อาทิ การพัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตรมรดกทางวัฒนธรรม พื้นที่เมืองเก่าสงขลาให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกเข้าถึงได้ตามสะดวก พร้อมทั้งส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้มากขึ้น ทั้งทางเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่องทางการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม นอกจากนี้ ในอนาคตควรขยายการตลาดการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา และเมืองเก่าในกรอบความร่วมมือ IMT-GT (ไทย-มาเลเซีย-อินโดนีเซีย)

10. ด้านการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว พบว่า แนวทางการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว ควรมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่หรือรับผิดชอบจัดทำฐานข้อมูลกลาง (Big data) ของเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ที่เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ ข่าวสาร งานวิจัย กิจกรรมของเมือง สถิตินักท่องเที่ยว พร้อมเผยแพร่ฐานข้อมูลกลางดังกล่าวให้ประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยวได้รับทราบ ในอีกส่วนหนึ่งควรมีการสร้างข้อห้ามหรือข้อปฏิบัติ ควบคุมพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยว ผ่านการใช้ป้ายข้อปฏิบัติในไม่ควรปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้หลักการออกแบบป้ายและแผ่นแสดงข้อมูลตามหลักการคือ โครงสร้างและองค์ประกอบของป้ายอยู่ในสภาพที่คงทนแข็งแรง มีรูปแบบสวยงาม กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม มีสีสันและสัญลักษณ์ที่ชัดเจนเป็นรูปแบบมาตรฐานเดียวกันทั้งพื้นที่ มีสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่ายมีความเป็นสากล มีทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ติดตั้งในตำแหน่งที่ชัดเจน ไม่มีสิ่งกีดขวาง

5.4 สรุปผลแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

พบว่าการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรมีแผนการดำเนินงานการพัฒนาที่ชัดเจนและมีเป้าหมาย ดังนั้นจึงกำหนดการวิสัยทัศน์ (Visions) เมืองเก่าสงขลามุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นเมืองสร้างสรรค์สู่การเป็นมรดกโลกที่มีชีวิตชีวา เมืองท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำในอาเซียน เพื่อรักษาคุณภาพพระหว่างเจ้าบ้านและผู้มาเยือนอย่างยั่งยืน” วิสัยทัศน์ดังกล่าวมุ่งสู่เป้าหมายให้เมืองเก่าสงขลาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สามารถรักษาคุณค่าของเมือง มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลก โดยมีแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตรมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

5.4.1 กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยโครงการพัฒนาความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการพัฒนานักสื่อความหมายจิตอาสาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

5.4.2 กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วย โครงการอนุรักษ์เรือน รักษาเมืองสู่การสืบสานคุณค่าทางสถาปัตยกรรมเมืองเก่าสงขลา

5.4.3 กลยุทธ์การบริหารจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วยโครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน

5.4.3 กลยุทธ์พัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วยโครงการส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา โครงการบริหารจัดการระบบสารสนเทศเพื่อแสดงตัวตนนักท่องเที่ยวสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลาอย่างยั่งยืน และโครงการพัฒนาการบริหารจัดการความปลอดภัยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

5.2 อภิปรายผล

งานวิจัยนี้เป็นวิจัยแบบผสมผสานซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดเป็นผลลัพธ์แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้นในการอภิปรายผลการศึกษาคณะผู้วิจัยจึงอภิปรายแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

5.2.1 กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยโครงการพัฒนาความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โครงการพัฒนานักสื่อความหมายจิตอาสาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของธีระ อินทรเรือง (2559) ที่กล่าวถึงหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่าควรเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involving Local Communities) ในด้านการจัดการผลตอบแทนของประชาชน และสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและการจัดการการท่องเที่ยว และการประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง (Consulting Stakeholders and the Public) เพื่อลดข้อขัดแย้งและร่วมแก้ปัญหา และเป็นการฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่บุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ เพื่อยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

5.2.2 กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารจัดการสิ่งดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วย โครงการอนุรักษ์เรือน รักษาเมืองสู่การสืบสานคุณค่าทางสถาปัตยกรรมเมืองเก่าสงขลา หลักการพัฒนานี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการ

อนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า (เซอร์เบอร์นาต เฟลเดน, 1993 อ้างถึงในสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554) ว่าการผนวกการอนุรักษ์เข้าไว้ในแผนพัฒนาเมือง (Integrated conservation) คือการผสมผสานงานอนุรักษ์ให้เป็นส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์ของการวางผังเมือง เนื่องจากการอนุรักษ์เมืองไม่อาจพิจารณาอย่างโดดเดี่ยวได้ กลวิธีในการวางแผนนี้ประกอบด้วยเทคนิคทางด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟู รวมทั้งการจัดหาบริการสาธารณะที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพของพื้นที่ในระยะยาว รวมทั้งการควบคุมการเปลี่ยนแปลง (Control of change) การควบคุมอัตราการเจริญเติบโตหรือการพัฒนาใหม่ใหม่โดยการหามาตรการควบคุมการพัฒนาที่มีมากเกินไปโดยการกำหนดขนาดและรูปแบบอาคารการจำกัดปริมาณการจราจรและการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม การการออกแบบสิ่งก่อสร้างทดแทน (Infill Design) เป็นการกำหนดรูปแบบแนวทางในพัฒนาและรูปแบบอาคารเพื่อให้สอดคล้องกับพื้นที่อนุรักษ์ การออกแบบอาคารใหม่หรือโครงสร้างหรือส่วนต่อเติม ควรมีพื้นฐานมาจากการวิเคราะห์ที่ชัดเจนและเป็นระบบ โดยเฉพาะเรื่องของเนื้อเมือง (Urban fabric) และหน้าที่ใช้สอย (Function) และการบริหารจัดการ (Administrative actions) การบริหารจัดการเมืองเก่าจะแตกต่างกันตามลักษณะของเมืองเก่า ได้แก่ เมืองเก่ายังมีชีวิตหรือมีกิจกรรม (Living City) และเมืองที่ตายแล้วหรือไร้กิจกรรม (Dead City) กล่าวคือ เมืองเก่าที่ยังมีชีวิต ซึ่งหมายถึงเมืองที่ยังคงมีกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมทางเศรษฐกิจอยู่ ดังนั้นการบริหารจัดการเมืองเก่าที่ยังมีชีวิตอยู่จะต้องให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าเน้นทางด้านกายภาพ แต่สำหรับเมืองที่ตายแล้ว วิธีการจะเน้นที่การสร้างสรรคหรือจัดเตรียมที่ว่าง และลักษณะภูมิทัศน์ให้สอดคล้องกับสิ่งก่อสร้างที่มีการอนุรักษ์ การบริหารจัดการควรจะทำให้สำคัญกับการพัฒนาด้านทางกายภาพมากกว่าการพิจารณาการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม

5.2.3 กลยุทธ์การบริหารจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วยโครงการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน สอดคล้องที่สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว (2558) อธิบายว่าการจัดทำแผนบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะการบริหารจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อาทิ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ห้องสุขา-ห้องอาบน้ำ ที่พัก เส้นทางเดินเท้าหรือเส้นทางจักรยานศึกษาทางวัฒนธรรม ป้ายสื่อความหมาย เป็นต้น ช่วยทำให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายและเกิดความประทับใจในการมาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประเทศไทยกำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการ การออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควรเป็นไปตามแนวคิดอารยสถาปัตย์ เพื่อสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและผู้พิการได้อย่างเหมาะสม

5.2.4 กลยุทธ์พัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วยโครงการส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา โครงการบริหารจัดการระบบสารสนเทศเพื่อแสดงตัวตนนักท่องเที่ยวสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลาอย่างยั่งยืน และโครงการพัฒนาการบริหารจัดการความปลอดภัยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมือง

เก่าสงขลา สอดคล้องกับสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2554) กล่าวถึงกรณีศึกษาเมืองเก่าฮอยอันว่าเมืองเก่าฮอยอันเป็นตัวอย่างที่ดีในการศึกษาการบริหารจัดการเมืองเก่า โดยมีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องการอนุรักษ์อาคาร มีสมาคมที่คอยสนับสนุนเงินในการซ่อมแซมอาคาร มีผู้บริหารเมืองและมีความร่วมมือจากประชาชนชาวเวียดนาม เป็นการร่วมมือกันทุกภาคส่วน และการบริหารจัดการพื้นที่ก็ดำเนินไปตามหลักเกณฑ์สำคัญ ได้แก่ การรักษาสภาพแวดล้อมภายในเมืองเก่าให้สะอาดและน่าดูชม เช่น ปลุกต้นไม้ตามอาคาร ดูแลแม่น้ำลำคลองให้สะอาด มีการจัดการขยะ ส่วนการสัญจรเน้นการเดินเท้าและยานพาหนะขนาดเล็ก อาคารและสิ่งปลูกสร้างมีการใช้สีและวัสดุที่กลมกลืนกัน การบำรุงซ่อมแซมใช้สี วัสดุ และฝีมือช่างเดิมเพื่อรักษาความแท้ มีการควบคุมไม่ให้เกิดมลภาวะทางสายตา เป็นต้น การอนุรักษ์อย่างถูกต้องนอกจากจะสามารถดำรงคุณค่าเมืองที่มีความเจริญมากกว่า 400 ปี ยังช่วยรักษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ให้ดำรงอยู่ และการบริหารจัดการที่ดีทำให้ประวัติศาสตร์สอดคล้องไปกับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน และพัฒนาไปเป็นพื้นที่สำคัญทางเศรษฐกิจที่สามารถดึงดูดรายได้จากนักท่องเที่ยวได้ด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัย

1) การศึกษาเรื่องขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่มรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาควรมีกระบวนการศึกษาที่ละเอียดในทุกๆประเด็น เพื่อการบริการจัดการที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ในมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

2) ในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเพื่อเกิดความยั่งยืน ภาคส่วนประชาชนมีส่วนที่สำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง อีกทั้งยังมีส่วนสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีกด้วย ดังนั้นควรสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนให้เป็นระบบมากขึ้นกว่านี้ เพื่อสร้างความตระหนัก การรับรู้ ความรักและความห่วงใยต่อพื้นที่รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมในการบริการจัดการได้อย่างยั่งยืนอีกด้วย

3) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมควรคำนึงถึงผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบในทุกมุมมองทั้งด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งถัดไป

ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับยกระดับคุณภาพมาตรฐานการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลาสู่การเป็นมรดกโลก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมอุทยานแห่งชาติ. (2554). รายงานฉบับสุดท้ายโครงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเอราวัณ. สืบค้นจาก
<http://www.dnp.go.th/nprd/detailproject/data/khaoyai/cckhaoyai2.pdf>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (ม.ป.ป.) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. ศาลเจ้าพ่อกวนอู. สืบค้นจาก
<https://thailandtourismdirectory.go.th/th/info/attraction/detail/itemid/22085>
- กรุงเทพมหานคร. (2560). ภาคท่องเที่ยวปี 59 ดันรายได้ 17% ของจีดีพี. สืบค้นจาก
<http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/740824>
- กองวิชาการและแผนงาน เทศบาลนครสงขลา. (2560, 2 กันยายน). ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณท่าน้ำศักดิ์สิทธิ์ พิทักษ์. สืบค้นจาก
<http://www.songkhla-city.go.th/gallery/detail/5514>
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย. (2559). โครงการจัดทำแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าสงขลา. สงขลา : สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. สงขลา
- งานประชาสัมพันธ์กองกลาง สำนักมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2558). ยูเนสโกบรรจุเชียงใหม่ลงในรายชื่อพิจารณา เป็นเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม. สืบค้นจาก
https://prcmu.cmu.ac.th/scoop_detail.php?sco_sub_id=1282
- ฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2561, 26 มีนาคม). ศาลหลักเมืองจังหวัดสงขลา (Songkhla City Pillar). [ฐานข้อมูลออนไลน์] สืบค้นจาก
<https://clib.psu.ac.th/southerninfo/content/1/a247325f/>
- บ้านในนคร. (2560, 3 มิถุนายน). มัสยิดบ้านบน (มัสยิดอุสาสนอิสลาม) Banbon Mosque (Assasul Islam Mosque). [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก
<http://baannainakhon.blogspot.com/2017/06/banbon-mosque-assasul-islam-mosque.html>
- รชพร จันทรสว่าง, ราณี อธิชัยกุล, วรรณภา ศิลปอาษา, นกมล ภาคพรต และศตพงษ์ สุนทรารักษ์. (2546). เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกล หลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธีระ อินทรเรือง. (2559). เอกสารประกอบการสอนรายวิชา การวางแผนพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีต่อการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ รายงานวิจัย มหาวิทยาลัยพายัพ.
- พงษ์ธาดา วุฒิกุลรัตน์ อิตาดาว วุฒิกุลรัตน์ และชุลีพร วิมุกตานนท์. (2555). ศึกษาเปรียบเทียบผลกระทบจาก

ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม. (2560ก, 28 กรกฎาคม). โรงสีแดง หับ โห้ หิ้น โรงสีข้าวโบราณอายุ
กว่า 100 ปี. สืบค้นจาก
<https://www.songkhla-ht.org/content/7123/โรงสีแดง-หับ-โห้-หิ้น-โรงสีข้าว-โบราณ-อายุกว่า-100-ปี>

ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม. (2560ข, 21 ตุลาคม). อัตลักษณ์แห่งสถาปัตยกรรม. สืบค้นจาก
<https://www.songkhla-ht.org/content/9912/อัตลักษณ์แห่งสถาปัตยกรรม->

ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม (2560ค, 25 พฤศจิกายน). วัดมัทธิมาวาสวรวิหาร วัดคู่บ้านคู่เมือง
สงขลา มากกว่า 300 ปี. สืบค้นจาก <https://www.songkhla-ht.org/content/10842/วัด-มัทธิมาวาสวรวิหาร-วัด-คู่บ้านคู่เมือง-สงขลา-มากกว่า-300-ปี>

ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม. (2560ง, 17 ธันวาคม). แผนที่เที่ยวย่านเมืองเก่าสงขลาสาย ART เดิน
ชมสถาปัตยกรรมอันงดงาม. สืบค้นจาก <https://www.songkhla-ht.org/content/10953/แผนที่เที่ยว-ย่านเมืองเก่าสงขลา-สาย-art-เดินชมสถาปัตยกรรมอัน-งดงาม>

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. (2554). คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยว. สืบค้นจาก
http://dit.dru.ac.th/home/023/travel_resource/a2.html

มณีนุช บุญเรือง. (2562ก, 17 เมษายน). ขอร้านหนังสือเล็ก ๆ ให้ยังเป็นเด็กอยู่ได้ไหม. [ภาพถ่าย].
สืบค้นจาก <https://readthecloud.co/little-bookshop/>

มณีนุช บุญเรือง. (2562ข, 24 เมษายน). 238 Inspiration House. [ภาพถ่าย]. สืบค้นจาก
<https://readthecloud.co/songkhla-textile-museum/>

นาฏยา ชำวัน คะเนิงนิตย์ ไสยโสภณ และบุญยัง หมั่นดี. (2560) สถานการณ์เศรษฐกิจ
การท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก หลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาชนลาว. วารสารมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 19(2), หน้า 83-96.

วัดยางทอง เมืองสงขลา. (2562). สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2562, จากวิกิพีเดีย
https://th.wikipedia.org/wiki/วัดยางทอง_เมืองสงขลา

ศาลเจ้าพ่อกวนอู สงขลา. (2556, 17 กรกฎาคม). โครงการบูรณะศาลเจ้าพ่อกวนอู สงขลา
เทิดพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. [เฟซบุ๊ก] สืบค้นจาก
https://www.facebook.com/guanyu.shrine/media_set?set=a.181996121977709&type=3

สงขลาเมืองเก่า (2559, 3 กันยายน). อาคารประวัติศาสตร์ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ยังคงสภาพไว้
ให้คนรุ่นหลังได้รำลึก. [เฟซบุ๊ก]. สืบค้นจาก
<https://www.facebook.com/singora2153/posts/334556743547547>

สมบัติ กาญจนกิจ. (2544). นันทนาการและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ท่ามาตี.

สมิหลาไทมส์. (2561, 1 สิงหาคม). เจ้าหญิงนักประวัติศาสตร์ เยือนเมืองเก่า อาจารย์ มรกต.สงขลา
เล่าเรื่องราว ‘ศาลเจ้าพ่อกวนอู’. [หนังสือพิมพ์ออนไลน์]. สืบค้นจาก
<http://www.samilatimes.co.th/?p=31955>

- สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว. (2558). *แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางประวัติศาสตร์ ทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : กรมการท่องเที่ยว.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). *สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา ประจำปี 2558*. สืบค้นจาก <http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries23.html>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554ก). *ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์พัฒนาและบริหารจัดการเมืองเก่า เล่มที่ 1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองเก่าในประเทศไทย*. สืบค้นจาก <http://www.onep.go.th/wp-content/uploads/book1final.pdf>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554ข). *ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์พัฒนาและบริหารจัดการเมืองเก่า เล่มที่ 2 แนวคิดและหลักเกณฑ์โดยทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์พัฒนา และฟื้นฟูเมืองเก่า*. สืบค้นจาก <http://www.onep.go.th/nced/wp-content/uploads/2016/10/ชุดความรู้เมืองเก่า-02.pdf>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554ค). *ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์พัฒนาและบริหารจัดการเมืองเก่า เล่มที่ 3 ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า ในประเทศไทย*. สืบค้นจาก <http://lib.mnre.go.th/lib/TNE/book3final.pdf>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554ง). *ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์พัฒนาและบริหารจัดการเมืองเก่า เล่มที่ 6 บทเรียนการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า กรณีศึกษา*. สืบค้นจาก <http://lib.mnre.go.th/lib/TNE/book6final.pdf>
- สุทธิดา อุ่นจิต. (2562ก, 17 เมษายน). *ขอร้านหนังสือเล็ก ๆ ให้ยังเป็นเด็กอยู่ได้ไหม*. [นิตยสารออนไลน์]. สืบค้นจาก <https://readthecloud.co/little-bookshop/>
- สุทธิดา อุ่นจิต. (2562ข, 24 เมษายน). *238 Inspiration House*. [นิตยสารออนไลน์]. สืบค้นจาก <https://readthecloud.co/songkhla-textile-museum/>
- หลวงพระบาง. (2561). สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2561, จากวิกิพีเดีย <https://th.wikipedia.org/wiki/หลวงพระบาง>
- หาดใหญ่โฟกัส. (2560ก, 3 กันยายน). *ประตูสู่เมืองเก่าสงขลา “ทำน้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์”*. [บทความออนไลน์]. สืบค้นจาก <https://www.hatyaifocus.com/บทความ/429-บอกเล่าเรื่องราว-ประตูสู่เมืองเก่า สงขลา-“ทำน้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์”/>
- หาดใหญ่โฟกัส. (2560ข, 7 ธันวาคม). *ประวัติศาสตร์...กำแพงเมืองสงขลา*. สืบค้นจาก <https://www.hatyaifocus.com/บทความ/630-เรื่องราวหาดใหญ่-ประวัติศาสตร์...กำแพงเมือง สงขลา/>
- อัจฉรา จินคร้าม. (2561, 11 ตุลาคม). *a.e.y.space บ้านในเมืองเก่าที่ยังคงเสน่ห์วิถีแบบเดิมเอาไว้*. [นิตยสารออนไลน์]. สืบค้นจาก <https://www.baanlaesuan.com/78784/houses/like-a-self- portrait>
- เอ็มไทยทราเวล. (2560). *ผู้ว่าฯททท. เปิดตัวยุทธศาสตร์แผนการตลาดท่องเที่ยวปี 2560 พร้อม*

- ชวนเที่ยวท้องถิ่นไทย. สืบค้นจาก <https://travel.mthai.com/news/138994.html>
- ฮอยอัน. (2561). สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2561, จากวิกิพีเดีย <https://th.wikipedia.org/wiki/ฮอยอัน>
- a.e.y space. (2018, July 11). นิทรรศการร้านถ่ายรูปในสงขลา. [facebook photo]. Retrieved from <https://www.facebook.com/Aeyspace/photos/a.2083598338357083/2083598908357026/?type=3&theater>
- Puangsoi. (2019, May 23). *Nakornsawanfilm*. [facebook photo]. Retrieved from <https://www.facebook.com/puangsoi/photos/a.697998313583458/2146876408695634/?type=3&theater>
- BASSETLAW. (2013). *A Guid to Heritage Impact Assessments*. Retrieved from <https://www.bassetlaw.gov.uk/media/69843/HeritageImpactAssessmentGuidance.pdf>
- ICOMOS. (2011). *Guidance On Heritage Impact Assessments for Cultural World Heritage Properties*. Retrieved from https://www.icomos.org/world_heritage/HIA_20110201.pdf.
- Pike, Steven D. (2008). *Destination Marketing : an integrated marketing communication approach*. Burlington: Butterworth-Heinemann MA.
- Pai K. Kanjanumpha. (2019, March 31). สงขลามือทำครั้งที่ 3. [facebook photo]. Retrieved from <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2342529385792513&set=pcb.2342530325792419&type=3&theater>
- Responsible Hospitality Institute. (n.d.). *The Hospitality Zone Assessment Process*. Retrieved from https://rhiweb.org/rhi_hospitality_zone_assessment.html
- Responsible Hospitality Institute. (2015). *Minneapolis Minnesota Roundtable Summary Report*. Retrieved from https://cdn3.sportngin.com/attachments/document/0088/3453/Minneapolis_HZA_Report-Final-12-9-15.pdf
- San Jose. (2008). *Managing an Evolving Nighttime Economy Roundtable Discussion Summary Report*. Retrieved from http://www3.sanjoseca.gov/clerk/Agenda/042908/042908_09.01a_att.pdf
- Songkhla Station สถานีความสุข สถานีสร้างสรรค์. (2018, July 17). *SONGKHLA STATION WORKSPACE*. [facebook photo]. Retrieved from <https://www.facebook.com/ssstation2017/photos/a.1342489702562582/1342488565896029/?type=3&theater>
- Tourism Western Australia. (2008). *5 A's of Tourism*. Retrieved from www.tourism.wa.gov.au/jumpstartguide/totb_5Asoftourism.html

Đoàn Quốc. (2019, 26 May). *Demo mini Songkhla -Thai Lan*. [facebook photo].

Retrieved from <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1055387694849556&set=pcb.1055387781516214&type=3&theater>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ร้านอาหารในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

ภาพประกอบร้านอาหารและเครื่องดื่มร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก
ในพื้นที่ถนนนครนอก

1. ร้านข้าวมันไก่แม่ประนอม

ภาพที่ 1.1 บรรยากาศภายนอกหน้าร้านแม่ประนอม

ภาพที่ 1.2 บรรยากาศภายในร้านแม่ประนอม

2. ร้านดีป्ली

ภาพที่ 2.1 บรรยากาศภายนอกหน้าร้านดีป्ली

ภาพที่ 2.2 บรรยากาศภายในร้านดีป्ली

3. ร้าน Café der see

ภาพที่ 3.1 บรรยากาศภายในร้าน Café der see

ภาพที่ 3.2 ที่นั่งภายในร้าน Café der see

4. ร้านมิสเตอร์ลี

ภาพที่ 4.1 บรรยากาศหน้าร้านมิสเตอร์ลี

ภาพที่ 4.2 บรรยากาศภายในร้านมิสเตอร์ลี

5. ร้านก๋วยเตี๋ยวโกยว

ภาพที่ 5.1 บรรยากาศหน้าร้านโกยว

ภาพที่ 5.2 บรรยากาศภายในร้านโกยว

ภาพประกอบร้านอาหารและเครื่องดื่มร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก
ในพื้นที่ถนนนางงาม

1. ร้านขนมบอก

ภาพที่ 1.1 บรรยากาศหน้าร้านขนมบอก

ภาพที่ 1.2 บรรยากาศร้านขนมบอก

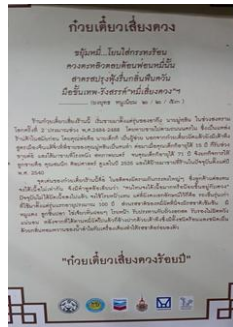
2. ร้านก๋วยเตี๋ยวเสียงโชค

ภาพที่ 2.1 บรรยากาศร้านก๋วยเตี๋ยวเสียงโชค

ภาพที่ 2.2 การปรุงอาหารร้านก๋วยเตี๋ยวเสียงโชค

ภาพที่ 2.3 ป้ายสื่อความร้านก๋วยเตี๋ยวเสียงโชค

ภาพที่ 2.4 อาหารร้านก๋วยเตี๋ยวเสียงโชค

3. ร้านไฟทองผัดไทยหอยทอด

ภาพที่ 3.1 บรรยากาศร้านไฟทอง

ภาพที่ 3.2 อาหารร้านไฟทอง

4 ร้านก๋วยจั๊บน้ำน้อย

ภาพที่ 4.1 บรรยากาศหน้าร้านก๋วยจั๊บน้ำน้อย

ภาพที่ 4.2 บรรยากาศร้านก๋วยจั๊บน้ำน้อย

5. Paradise Pizzeria and Café

ภาพที่ 5.1 บรรยากาศภายนอกหน้าร้าน
Paradise Pizzeria and Café

ภาพที่ 5.2 บรรยากาศภายในร้าน
Paradise Pizzeria and Café

6. ร้านไอศกรีมการเดินทาง

ภาพที่ 6.1 บรรยากาศภายนอกหน้าร้านการเดินทาง

ภาพที่ 6.2 บรรยากาศภายในร้านการเดินทาง

ภาพ 6.3 จุดให้บริการร้านการเดินทาง

ภาพที่ 6.4 ห้องน้ำร้านการเดินทาง

7. ไก่ทอดเทพา

ภาพที่ 7.1 อาหารร้านไก่ทอดเทพา

ภาพที่ 7.2 อาหารร้านไก่ทอดเทพา

8. ร้านไอศกรีมโคนนางงาม

ภาพที่ 8.1 บรรยากาศภายนอกร้านไอศกรีม
โคนนางงาม

ภาพที่ 8.2 บรรยากาศภายในร้านไอศกรีมโคน
นางงาม

ภาพที่ 8.3 ป้ายสื่อความร้านไอศกรีมโคน
นางงาม

ภาพที่ 8.4 จุดประกอบอาหารร้านไอศกรีมโคน
นางงาม

9. ร้านก๋วยเตี๋ยวหางหมู

ภาพที่ 9.1 บรรยากาศภายนอกร้าน
ก๋วยเตี๋ยวหางหมู

ภาพที่ 9.2 อาหารร้านก๋วยเตี๋ยวหางหมู

10. โปยมแต่เตียม

ภาพที่ 10.1 บรรยากาศหน้าร้านโปยมแต่เตียม

ภาพที่ 10.2 บรรยากาศภายในร้านโปยมแต่เตียม

ภาพที่ 10.3 อาหารร้านโปยมแต่เตียม

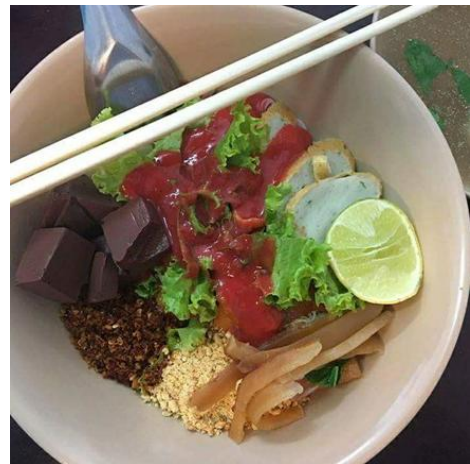

ภาพที่ 10.4 ป้ายสื่อความร้านโปยมแต่เตียม

11. ภูเก็ต

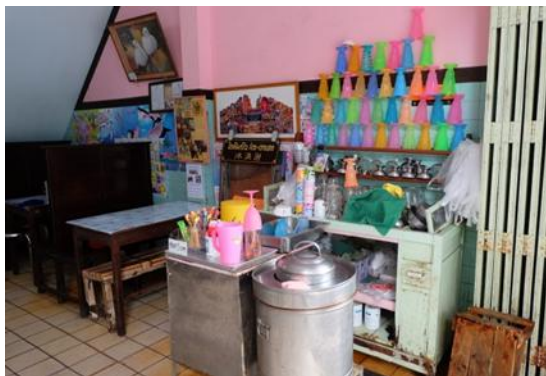

ภาพที่ 11.1 รายการอาหารร้านภูเก็ต

ภาพที่ 11.2 อาหารร้านภูเก็ต

12. ร้านไอศกรีมยิว

ภาพที่ 12.1 จุดให้บริการร้านไอศกรีมยิว

ภาพที่ 12.2 ป้ายร้านไอศกรีมยิว

ภาพที่ 12.3 ป้ายสื่อความร้านไอศกรีมยิว

13. โรตีนางงาม

ภาพที่ 13.1 หน้าร้านโรตีนางงาม

ภาพที่ 13.2 จุดประกอบอาหารร้านโรตีนางงาม

14. เจ๊นียก้วยเตี่ยวหมูตุ๋น

ภาพที่ 14.1 หน้าร้านเจ๊นียก้วยเตี่ยวหมูตุ๋น

ภาพที่ 14.2 อาหารร้านเจ๊นียก้วยเตี่ยวหมูตุ๋น

ภาพที่ 14.3 อาหารร้านเจ๊นียก้วยเตี่ยวหมูตุ๋น

ภาพที่ 14.2 ป้ายสื่อความร้านเจ๊นียก้วยเตี่ยวหมูตุ๋น

15. ร้านฮับเซ่ง

ภาพที่ 15.1 บรรยากาศหน้าร้านฮับเซ่ง

ภาพที่ 15.2 บรรยากาศภายในร้านฮับเซ่ง

ภาพที่ 15.4 ป้ายสื่อความร้านฮับเซ่ง

16. เกะไทย

ภาพที่ 16.1 หน้าร้านเกาะไทย

ภาพที่ 16.2 บรรยากาศภายในร้านเกาะไทย

ภาพที่ 16.3 ป้ายสื่อความร้านเกาะไทย

17. ร้าน E.P.'s Artisan Bakery

ภาพที่ 17.1 ป้ายร้าน E.P.'s Artisan Bakery

ภาพที่ 17.2 บรรยากาศร้าน E.P.'s Artisan Bakery

ภาพที่ 17.3 อาหารร้าน E.P.'s Artisan Bakery

ภาพที่ 17.4 รายการอาหารร้าน E.P.'s Artisan Bakery

18. ร้าน Diamond Bakery

ภาพที่ 18.1 ป้ายร้าน Diamond Bakery

ภาพที่ 18.2 บรรยากาศร้าน Diamond Bakery

ภาพที่ 18.3 จุดบริการร้าน Diamond Bakery

ภาพที่ 18.4 ป้ายสื่อความร้าน Diamond Bakery

19. ร้านขนมป้ามั่น

ภาพที่ 20.1 ขนมร้านป้ามั่น

ภาพ ที่ 20.2 ขนมร้านป้ามั่น

20. ร้านแม่ฉวี

ภาพที่ 20.3 กระเช้าของฝากจากร้านแม่ฉวี

21. แท้เฮียงอ้าว

ภาพที่ 21.1 บรรยากาศหน้าร้านแท้เฮียงอ้าว

ภาพที่ 21.2 บรรยากาศภายในร้านแท้เฮียงอ้าว

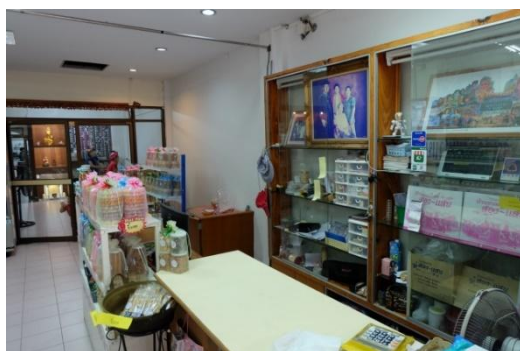

ภาพที่ 21.3 บรรยากาศภายในร้านแต่ฮ้างอ้าว

ภาพที่ 21.4 ป้ายร้านแต่ฮ้างอ้าว

22. ร้านสองแสน

ภาพที่ 22.1 ป้ายร้านสองแสน

ภาพที่ 22.2 บรรยากาศภายในร้านสองแสน

ภาพที่ 23.3 ป้ายสื่อความร้านสองแสน

ภาพที่ 23.4 ของฝากร้านสองแสน

23. ร้านกุลประคอง

ภาพที่ 23.1 ป้ายร้านกุลประคอง

ภาพที่ 21.2 ป้ายร้านกุลประคอง

ภาพที่ 21.3 จุดแสดงผลิตภัณฑ์ร้านกุลประคอง

ภาพที่ 21.4 ชั้นแสดงผลิตภัณฑ์ร้านกุลประคอง

24. ร้านก๋วยเตี๋ยวในรู

ภาพที่ 24.1 บรรยากาศหน้าร้านก๋วยเตี๋ยวในรู

ภาพที่ 24.2 บรรยากาศภายในร้านก๋วยเตี๋ยวในรู

ภาพที่ 24.3 บรรยากาศภายในร้านก๋วยเตี๋ยวในรู

ภาพที่ 24.4 อาหารร้านก๋วยเตี๋ยวในรู

25. ร้านไอติมโอง

ภาพที่ 25.3 จุดให้บริการร้านไอติมโอง

ภาพที่ 25.4 ป้ายสื่อความร้านไอติมโอง

26. ร้านก๋วยเตี๋ยวโรงจั่ว

ภาพที่ 26.1 ด้านหน้าร้านก๋วยเตี๋ยวโรงจั่ว

ภาพที่ 26.2 บรรยากาศร้านก๋วยเตี๋ยวโรงจั่ว

27. ร้านการอจี

ภาพที่ 27.1 ป้ายร้านการอจี

ภาพที่ 27.2 ขนมร้านการอจี

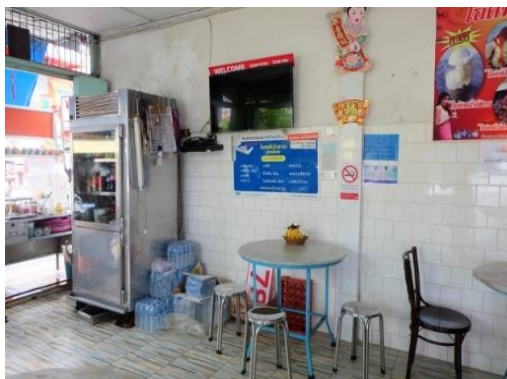

ภาพที่ 27.3 ป้ายสื่อความร้านการอจี

ภาพที่ 27.4 ขนมการอจี

28. ไอศกรีมบันหลีเฮง

ภาพที่ 28.1 หน้าร้านบันหลีเฮง

ภาพที่ 28.2 บรรยากาศภายในร้านบันหลีเฮง

ภาพที่ 28.3 ป้ายรายการอาหารร้านบ้านหลี่เฮง

ภาพที่ 28.4 ป้ายสื่อความร้านบ้านหลี่เฮง

29. ร้านก๋วยเตี๋ยวโกแบน

ภาพที่ 29.1 บรรยากาศภายในร้านโกแบน

ภาพที่ 29.2 ป้ายรายการอาหารร้านโกแบน

30. ร้านเกียดฟุ้งข้าวสตู

ภาพที่ 30.1 ป้ายร้านเกียดฟุ้ง

ภาพที่ 30.2 บรรยากาศภายในร้านเกียดฟุ้ง

ภาพที่ 30.3 ป้ายสื่อความร้านเกียดฟุ้ง

ร้านเกียดฟุ้ง (โทร. 074-31 1998)	
รายการอาหารและเครื่องดื่ม	
ข้าวสุก	100, 80, 60 บาท
แกงจืด	150, 100, 80, 60, - บาท
ข้าวเปล่า	10 บาท
ซาลาเปาสีชมพู	35, 25, 20 บาท
ซาลาเปาสีหวาน	20 บาท
ซาลาเปาสีดำ	20 บาท
น้ำชา-กาแฟ-นมสกาฟ	20 บาท
ไอศกรีม, ซาลาเปาเย็น	15 บาท
น้ำอัดลม	15 บาท

ภาพที่ 30.4 ป้ายรายการอาหารร้านเกียดฟุ้ง

31. ร้านเย็นตาโฟเสาวภา

ภาพที่ 31.1 บรรยากาศร้านเย็นตาโฟเสาวภา

ภาพที่ 31.2 จุดประกอบอาหารร้านเย็นตาโฟเสาวภา

ภาพที่ 31.3 ป้ายสื่อความร้านเย็นตาโฟเสาวภา

32. ร้านบ้านจตุดี

ภาพที่ 32.1 ขนมร้านบ้านจตุดี

ภาพที่ 32.2 ป้ายสื่อความร้านจตุดี

ภาพที่ 32.3 การทำขนมร้านบ้านจตุดี

ภาพที่ 32.4 การทำขนมร้านบ้านจตุดี

33. ร้านโจ๊กหมูก้วยจ๊ับเก้าห้อง

ภาพที่ 33.1 จุดประกอบอาหารเก้าห้อง

ภาพที่ 33.2 บรรยากาศภายในร้านโจ๊กหมูก้วยจ๊ับ

ภาพที่ 33.3 อาหารร้านโจ๊กหมูก้วยจ๊ับ

ภาพที่ 33.4 ป้ายสื่อความร้านโจ๊กหมูก้วยจ๊ับ

34. ร้านข้าวฟ่างกวน

ภาพที่ 34.1 จุดให้บริการร้านข้าวฟ่างกวน

ภาพที่ 34.2 ป้ายร้านข้าวฟ่างกวน

ภาพที่ 34.3 ป้ายสื่อความร้านข้าวฟ่างหวาน

ภาพที่ 34.4 ป้ายสื่อความร้านข้าวฟ่างหวาน

35. ร้านข้าวซอยไก่ น้ำเงี้ยวใส่อั่ว

ภาพที่ 35.1 ป้ายร้านข้าวซอย

ภาพที่ 35.2 อาหารร้านข้าวซอย

ภาพที่ 35.3 บรรยากาศภายในร้านข้าวซอย

ภาพที่ 35.4 บรรยากาศภายในร้านข้าวซอย

36. ร้านเต้าหู้ยี้เสวย

ภาพที่ 36.1 บรรยากาศร้านเต้าหู้ยี้เสวย

ภาพที่ 36.2 สินค้าเต้าหู้ยี้เสวย

ภาพที่ 36.3 สินค้าเต้าหู้ยี้เสวย

ภาพที่ 36.4 สินค้าเต้าหู้ยี้เสวย

37. ร้านป่าเอยัดเต้าคั่ว

ภาพที่ 37.1 หน้าร้านป่าเอยัดเต้าคั่ว

ภาพที่ 37.2 บรรยากาศร้านป่าเอยัดเต้าคั่ว

ภาพที่ 37.3 จุดบริการน้ำดื่มร้านป่าเอียดเต้าคั่ว

ภาพที่ 37.4 ป้ายสื่อความร้านป่าเอียดเต้าคั่ว

38. ร้านกาแฟน้ำหลิ

ภาพที่ 38.1 บรรยากาศหน้าร้านน้ำหลิ

ภาพที่ 38.2 บรรยากาศภายในร้านน้ำหลิ

ภาพที่ 38.3 ป้ายสื่อความร้านน้ำหลิ

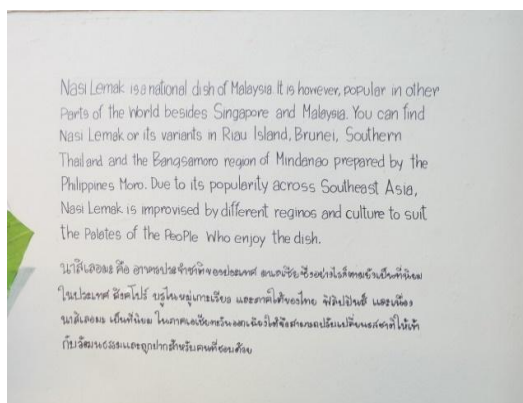
39. ร้านมะกัน

ภาพที่ 39.1 บรรยากาศหน้าร้านมะกัน

ภาพที่ 39.2 จุดบริการอาหารร้านมะกัน

ภาพที่ 39.3 ข้อความสื่อความหมายร้านมะกัน

ภาพที่ 39.4 รูปสื่อความหมายร้านมะกัน

ภาพประกอบร้านอาหารและเครื่องดื่มร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก
ในพื้นที่ถนนนครใน

1. ร้านนครในใจ

ภาพที่ 1.1 บรรยากาศภายในร้านนครในใจ

ภาพที่ 1.2 บรรยากาศภายในร้านนครในใจ

2. ร้านโกหอม

ภาพที่ 2.1 บรรยากาศหน้าร้านโกหอม

ภาพที่ 2.2 บรรยากาศภายในร้านโกหอม

3. ร้านกาแฟ เดอ รู (Café de Roo)

ภาพที่ 3.1 บรรยากาศหน้าร้านกาแฟ เดอ รู

ภาพที่ 3.2 บรรยากาศหน้าร้านกาแฟ เดอ รู

4. ร้านก๋วยเตี๋ยวเนื้อนครใน

5. ร้าน Lyn's The Shanghai Café

ภาพที่ 5.1 บรรยากาศหน้าร้าน Lyn's TheShanghai Café

ภาพที่ 5.2 บรรยากาศในร้าน Lyn's The Shanghai Café

6 ร้านกล้วยปิ้ง

ภาพที่ 6.1 บรรยากาศร้านกล้วยปิ้ง

ภาพที่ 6.2 บรรยากาศร้านกล้วยปิ้ง

7. ร้านยีนดีสงขลา

ภาพที่ 7.1 บรรยากาศหน้าร้านยีนดีสงขลา

ภาพที่ 7.2 บรรยากาศในร้านยีนดีสงขลา

8. ร้านสินอดุลย์พันธ์

ภาพที่ 8.1 บรรยากาศหน้าร้านสินอดุลย์พันธ์

9. ร้านบลูส์ไมล์คาเฟ่

ภาพที่ 9.1 บรรยากาศหน้าร้านบลูสไมล์คาเฟ่

ภาพที่ 9.2 บรรยากาศในร้านบลูสไมล์คาเฟ่

10. ร้านข้าวมันไก่เจี๊ตา

ภาพที่ 10.1 บรรยากาศหน้าร้านเจี๊ตา

ภาพที่ 10.2 บรรยากาศภายในร้านเจี๊ตา

11. ร้านอ๋อง

ภาพที่ 11.1 บรรยากาศหน้าร้านอ๋อง

12. ร้านสุกีนครโน

ภาพที่ 12.1 บรรยากาศหน้าร้านสุกีนครโน

ภาพที่ 12.2 ป้ายร้านสุกีนครโน

ภาคผนวก ข
แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
 โดย กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
 ใช้ในงานวิจัย เรื่อง “การบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
 เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....ย่านเมืองเก่าสงขลา.....
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ/ผู้ดูแล ที่อยู่.....

ประเมิน (ชื่อ-นามสกุล)
(หน่วยงาน)
ประเมินเมื่อวันที่/เดือน/ปี.....

ผลการให้คะแนน

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน
1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	50	
2. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	40	
3. การบริหารจัดการ	10	
รวมทั้งสิ้น	100	

ระดับมาตรฐาน

☐ ดีเยี่ยม (81 คะแนนขึ้นไป)	☐ ปานกลาง (51-60 คะแนน)
☐ ดีมาก (71-80 คะแนน)	☐ ต่ำ (50 คะแนน หรือน้อยกว่า)
☐ ดี (61-70 คะแนน)	

1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	คะแนนเต็ม 50 คะแนน
--	--------------------

1.1 คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม	คะแนนเต็ม 35 คะแนน
1.1.1 ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ หมายเหตุ พิจารณาจากเอกลักษณ์เฉพาะตนทางวัฒนธรรม ความแตกต่างของวิถีชีวิตจากชุมชนอื่น และคุณค่าที่ควรอนุรักษ์และสืบสานต่อไป เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย วิถีชีวิต การแต่งกาย ลักษณะกิจกรรมประเพณี ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องมือใช้สอยชีวิตประจำวัน ลักษณะสิ่งประดิษฐ์ ระเบียบแบบแผนในการดำรงชีวิตร่วมกัน ฯลฯ	
ดัชนี	คะแนน
● มีเอกลักษณ์ระดับท้องถิ่น สามารถพบเห็นได้ทั่วไป	1
● มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด	2
● มีเอกลักษณ์ระดับภาค	3
● มีเอกลักษณ์ระดับชาติ	4
● มีเอกลักษณ์ระดับโลก สามารถพบเห็นได้เพียงแห่งเดียว	5
คะแนนที่ได้	

1.1.2 ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี หมายเหตุ พิจารณาจากจำนวนกิจกรรมที่จัดขึ้นในแต่ละปี ซึ่งแสดงถึงการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่	
ดัชนี	คะแนน
● กิจกรรมที่จัดขึ้นเริ่มจัดได้เพียง 1-2 ครั้ง	1
● มีการจัดกิจกรรม 2-3 ปี ต่อครั้ง และเริ่มจัดกิจกรรมมาไม่เกิน 10 ปี	2
● มีการจัดกิจกรรม 1 ครั้งต่อปี แต่เริ่มจัดกิจกรรมมาไม่เกิน 10 ปี	3
● มีการจัดกิจกรรม 1 ครั้งต่อปี และจัดต่อเนื่องกันทุกปี โดยจัดมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี	4
● มีการจัดกิจกรรมมากกว่า 1 ครั้งต่อปี และจัดต่อเนื่องกันทุกปี โดยจัดมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี	5
คะแนนที่ได้	
1.1.3 ความมั่งคั่งทางศิลปวัฒนธรรม หมายเหตุ ความมั่งคั่งทางด้านศิลปวัฒนธรรม หรือการสร้างภาพลักษณ์แก่ผู้พบเห็น พิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมนั้น ๆ อาทิเช่น การแต่งกาย รูปแบบกิจกรรม ศิลปกรรมของงานหัตถกรรม สถาปัตยกรรมของที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องมือใช้สอยในชีวิตประจำวัน ฯลฯ	
ดัชนี	คะแนน
● มีความมั่งคั่ง ประทับใจ น้อยที่สุด	1
● มีความมั่งคั่ง ประทับใจ น้อย	2
● มีความมั่งคั่ง ประทับใจ ปานกลาง	3
● มีความมั่งคั่ง ประทับใจ มาก	4
● มีความมั่งคั่ง ประทับใจ มากที่สุด	5
คะแนนที่ได้	

1.1.4 ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง หมายเหตุ พิจารณาจากความยาวนานของการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ มาตั้งแต่อดีต และยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จากวิถีชีวิต การแต่งกาย เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาไปบ้าง แต่ยังมีบางกลุ่มในชุมชน ที่ยังคงสืบทอดภูมิปัญญาเหล่านั้นอยู่ อย่างเห็นได้ชัด	
ดัชนี	คะแนน
● เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่	1
● เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นสมัยรัตนโกสินทร์	2
● เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นสมัยอยุธยา	3
● ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นสมัยสุโขทัย	4
● ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นก่อนสมัยประวัติศาสตร์	5
คะแนนที่ได้	

1.1.5 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดได้ หมายเหตุ พิจารณาจากยุคสมัยที่ภูมิปัญญาและองค์ความรู้เกิดขึ้นและการมีประวัติศาสตร์ สืบเนื่องยาวนานมาเป็นวัฒนธรรมประเพณีจนถึงปัจจุบัน โดยมีหลักฐานที่สามารถสืบทอดได้	
ดัชนี	คะแนน
● เกิดขึ้นปลายรัตนโกสินทร์	1
● เกิดขึ้นสมัยรัตนโกสินทร์	2
● เกิดขึ้นสมัยอยุธยา	3
● เกิดขึ้นสมัยสุโขทัย	4
● เกิดขึ้นก่อนสมัยสุโขทัย	5
คะแนนที่ได้	

1.1.6 ความผูกพันต่อท้องถิ่น หมายเหตุ พิจารณาจากความสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับชุมชนท้องถิ่น เช่น การมีประเพณี ความเชื่อ ตำนาน นิทานพื้นบ้าน นิทานปรัมปรา	
ดัชนี	คะแนน
- มีความสัมพันธ์กับชุมชนน้อยมาก โดยชุมชนไม่ค่อยให้ความสนใจ - ในสิ่งดังกล่าว	1
มีความสัมพันธ์กับชุมชนน้อย มีเพียงบางส่วนให้ความสนใจ	2
- มีความสัมพันธ์กับชุมชนปานกลาง โดยชุมชนมีการจัดงาน หรือพิธีการต่าง ๆ - เป็นประจำทุกปี	3
- มีความสัมพันธ์กับชุมชนสูง โดยมีการจัดงานหรือพิธีการเป็นประจำทุกปี - และมีชุมชนใกล้เคียงเข้ามาร่วมงานด้วย	4
มีความสัมพันธ์กับชุมชนสูงมาก โดยชุมชนมีการจัดงานหรือพิธีการเป็นประจำทุกปี และมีชื่อเสียงในระดับชาติ	5
คะแนนที่ได้	

1.1.7 ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ หมายเหตุ พิจารณาจากชุมชนท้องถิ่นมีความสามารถในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และประเพณีของตน รวมถึงการมีหน่วยงานและองค์กรจากภายนอกให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น	
ดัชนี	คะแนน
- มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมขนาดเล็ก 1 กลุ่มโดยชุมชน - แต่การดำเนินงานยังไม่ชัดเจน	1
มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 1 กลุ่มโดยชุมชน และมีการดำเนินงานที่ชัดเจน	2
มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 2-3 กลุ่มโดยชุมชน และมีการดำเนินงานที่ชัดเจน	3
มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 2-3 กลุ่มโดยชุมชน มีการดำเนินงานที่ชัดเจน และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกันระหว่างกลุ่ม	4
มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 2-3 กลุ่ม โดยชุมชน มีการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกันระหว่างกลุ่ม และมีหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ บุคลากร และนโยบาย	5
คะแนนที่ได้	

คะแนนรวมข้อ 1.1 (คะแนนเต็ม 35 คะแนน)	
--------------------------------------	--

1.2 ศักยภาพทางกายภาพและจัดกิจกรรม	คะแนนเต็ม 15 คะแนน
1.2.1 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว หมายเหตุ พิจารณาจากความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความยากลำบากของเส้นทางเข้าถึง ความลาดชัน ความคดเคี้ยวของถนน และความปลอดภัย	
ดัชนี	คะแนน
มีทางเข้าถึงได้แต่ไม่สะดวก	1
- มีทางเข้าถึงได้สะดวก รถเดินได้ 2 ทาง แต่สามารถใช้ความเร็ว - ได้ต่ำกว่า 30 กิโลเมตร/ชั่วโมง	2
- มีทางเข้าถึงได้สะดวก รถเดินได้ 2 ทาง แต่สามารถใช้ความเร็ว - ได้เกิน 30 กิโลเมตร/ชั่วโมง	3
มีทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์นั่ง	4
มีทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถขนาดใหญ่ ได้แก่ รถโดยสารหรือรถทัศนอาจร	5
คะแนนที่ได้	

1.2.2 ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว หมายเหตุ พิจารณาจากโอกาสที่เกิดอันตรายจากปัจจัยในตัวแหล่งท่องเที่ยวเองหรือจากปัจจัยภายนอก โดยวัดจากสถิติการเกิดอันตราย เช่น น้ำป่า ดินถล่ม หน้าผาสูงชัน กระแสน้ำรุนแรง สัตว์ดุร้าย มาลาเรีย ภัยจากโจรผู้ร้าย โรคระบาดอื่น ๆ เป็นต้น	
ดัชนี	คะแนน
มีเหตุอันตรายบ่อยตลอดปี	0
มีอันตรายทุกปี แต่เกิดขึ้นในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี	1
มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้งต่อปี	2
มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 3 ปี	3
มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 5 ปี	4
มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี หรือนานกว่า	5
คะแนนที่ได้	

1.2.3 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว หมายเหตุ พิจารณาจากจำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถจัดได้ภายในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการที่มีกิจกรรมหลากหลายจะให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมที่ตนพอใจได้มากขึ้น ทั้งนี้ กิจกรรมที่จัดขึ้นจะต้องไม่ส่งผลกระทบทางลบต่อแหล่งท่องเที่ยว	
ดัชนี	คะแนน
● ไม่มีกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม	1
● นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรม 1-2 ประเภท	2
● นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรม 1-2 ประเภท และบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น	3
● นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรมมากกว่า 2 ประเภท	4
● นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรมมากกว่า 2 ประเภท และบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น	5
คะแนนที่ได้	
คะแนนรวมข้อ 1.2 (คะแนนเต็ม 15 คะแนน)	
คะแนนรวมข้อ 1 (คะแนนเต็ม 50 คะแนน)	

2. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	คะแนนเต็ม 10 คะแนน
--	--------------------

2.1 ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน	คะแนนเต็ม 5 คะแนน
หมายเหตุ พิจารณาจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ได้แก่ น้ำ ไฟ ถนน ที่พัก ฯลฯ เพื่อการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และข้อจำกัดในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	
ดัชนี	คะแนน
ยังไม่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	1
มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้เป็นบางช่วงเวลา และมีข้อจำกัดสูง ในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	2
มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ปานกลาง แต่มีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	3
แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ดี แต่มีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	4
แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้อย่างสะดวกสบายและยังสามารถพัฒนาต่อไปได้อีก	5
คะแนนที่ได้	

2.2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก	คะแนนเต็ม 5 คะแนน
หมายเหตุ พิจารณาจากการมีกลุ่มองค์กรทั้งภายในและภายนอกในระดับต่าง ๆ ให้การสนับสนุน ด้าน นโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน	
ดัชนี	คะแนน
มีการจัดตั้งกลุ่มโดยชุมชน เพื่อกำหนดนโยบาย วางแนวทางการจัดการท่องเที่ยว แต่ยังไม่สัมฤทธิ์ผลชัดเจน	1
มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบายงบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2
มีหน่วยงาน กลุ่มองค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชนให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษาด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	3
มีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบายงบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	4
มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ร่วมกันให้การ	5

สนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	
คะแนนที่ได้	
คะแนนรวมข้อ 2 (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)	

3. การบริหารจัดการ	คะแนนเต็ม 40 คะแนน
---------------------------	---------------------------

3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเต็ม 15 คะแนน
3.1.1 การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว หมายเหตุ พิจารณาจากสภาพทั่วไปจากการดูแลรักษาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ภายในแหล่งท่องเที่ยว	
ดัชนี	คะแนน
● มีการดูแลรักษาน้อยมาก	1
● มีการดูแลรักษาน้อย	2
● มีการดูแลรักษาปานกลาง	3
● มีการดูแลรักษาดี	4
● มีการดูแลรักษาดีมาก	5
คะแนนที่ได้	

3.1.2 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ หมายเหตุ พิจารณาจากดัชนี 3 ด้าน ดังนี้ ก. การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น มีการแบ่งเขตพื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการ และพื้นที่พักอาศัย ข. การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและ/หรือฤดูกาล ค. การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ	
ดัชนี	คะแนน
● ไม่มีการจัดการในข้อ ก. ข. และ ค.	0
● มีการจัดการในข้อ ก. ข. และ ค. น้อยมากไม่เป็นระบบ	1
● มีการจัดการในข้อ ก. ข. และ ค. โดยมีระเบียบการปฏิบัติเป็นหลักฐานอยู่บ้าง แต่การปฏิบัติมีข้อบกพร่อง	2
● มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 1 ข้อ	3
● มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 2 ข้อ	4
● มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานครบ 3 ข้อ	5
คะแนนที่ได้	

3.1.3 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว หมายเหตุ พิจารณาจากแผนการดำเนินงานติดตามและประเมินผลกระทบการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวมีการติดตามและวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว รวมถึงการดำเนินงานปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และความต่อเนื่องของการดำเนินงาน	
ดัชนี	คะแนน
● ไม่มีแผนการดำเนินงาน	0
● มีแผนการดำเนินงาน แต่ไม่มีการติดตามวิเคราะห์ผล	1
● มีแผนการดำเนินงาน และมีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงตามแผนการดำเนินงาน แต่ไม่มีการดำเนินการอื่น ๆ	2
● มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงตามแผนการดำเนินงาน และมีการวิเคราะห์ประเมินผล	3
● มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงตามแผนการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ประเมินผลและมีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว	4
● มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงตามแผนการดำเนินงาน มีการประเมินผล มีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องทุกปี	5
คะแนนที่ได้	
คะแนนข้อ 3.1 (คะแนนเต็ม 15 คะแนน)	

3.2.1 การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว			
หมายเหตุ พิจารณาจากการดำเนินงานด้านการให้บริการขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยวโดยมีการจัดการที่เหมาะสมให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจที่ได้รับบริการที่คุ้มค่ากับการมาท่องเที่ยว หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน			
ดัชนี	คะแนน		
● มีจำนวนบุคลากรด้านการบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว	0	0.5	1
● มีระบบเตือนภัย และระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว	0	0.5	1
● มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและต้องมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพพื้นที่	0	0.5	1
● มีการจัดการด้านอาหารและโภชนาการที่พอเพียงและถูกสุขลักษณะ	0	0.5	1
● มีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เช่น มีการออกแบบและใช้วัสดุก่อสร้างที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมประหยัดพลังงาน และมีระบบกำจัดของเสียที่ได้มาตรฐาน	0	0.5	1
คะแนนที่ได้			

3.2.2 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว หมายเหตุ การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วย หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน			
ดัชนี	คะแนน		
กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่สงวนและพื้นที่อนุรักษ์ของแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์	0	0.5	1
กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ และไม่ขัดต่อกฎหมายศีลธรรมอันดี หรือวัฒนธรรมของชาติ	0	0.5	1
มีการศึกษา วิจัยสภาพแวดล้อมของพื้นที่ และนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งวัฒนธรรม	0	0.5	1
มีการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น และนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนทางการดำเนินการท่องเที่ยวที่ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ประเพณีของคนในท้องถิ่น	0	0.5	1
กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ส่งผลให้แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เกิดความเสื่อมโทรม เช่น ไม่ทำให้เกิดปริมาณขยะและของเสียที่ขัดต่อทัศนียภาพ	0	0.5	1
คะแนนที่ได้			

3.2.3 การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก หมายเหตุ พิจารณาจากกิจกรรมและการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ให้ความรู้และเผยแพร่ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว พนักงานนำเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนที่อยู่โดยรอบ หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน			
ดัชนี	คะแนน		
มีศูนย์บริการหรือมีการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ	0	0.5	1
มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยวและชุมชนโดยรอบ	0	0.5	1
มีการจัดเส้นทางทางศึกษาแหล่งวัฒนธรรมและป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางเพื่อให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว	0	0.5	1
มีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และการอนุรักษ์เป็นระยะ ๆ ตามความเหมาะสม	0	0.5	1
มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ และภาษาที่ใช้ในสื่อมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	0	0.5	1
คะแนนที่ได้			

3.2.4 ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว หมายเหตุ พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน			
ดัชนี	คะแนน		
● ชุมชนท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการต่าง ๆ	0	0.5	1
● ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน	0	0.5	1
● ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	1
● ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	1
● มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทหลักต่อการจัดการการท่องเที่ยว	0	0.5	1
คะแนนที่ได้			
3.2.5 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว หมายเหตุ พิจารณาจากการที่ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์และรายได้จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน			
ดัชนี	คะแนน		
● ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	0	0.5	1
● ชุมชนมีรายได้จากการนำเที่ยวและการให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว	0	0.5	1
● ชุมชนมีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง	0	0.5	1
● ชุมชนมีรายได้จากการให้บริการด้านที่พัก เช่น การจัดโฮมสเตย์	0	0.5	1
● ชุมชนมีรายได้จากการแสดงศิลปะพื้นเมือง	0	0.5	1
คะแนนที่ได้			
คะแนนรวมข้อ 3.2 (คะแนนเต็ม 25 คะแนน)			
คะแนนรวมข้อ 3 (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)			

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง
“การบริหารจัดการพื้นที่ในเขตมรดกทางวัฒนธรรมพื้นที่เมืองเก่าสงขลา
เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้คำตอบในการตอบแบบสอบถามอย่างตรงไปตรงมาตามข้อเท็จจริง ทั้งนี้หวังว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

- ☐ หญิง
☐ ชาย

2. อายุ

- ☐ 15-24 ปี
☐ 25-64 ปี
☐ 35-44 ปี
☐ 45-54 ปี
☐ 55-64 ปี
☐ มากกว่า 64 ปี

3. ระดับการศึกษา

- ☐ ประถมศึกษา
☐ มัธยมศึกษา
☐ ปริญญาตรี
☐ ปริญญาโท
☐ สูงกว่าปริญญาโท
☐ อื่น ๆ

4. อาชีพ

- ☐ เกษตรกร
☐ ค้าขาย
☐ รับจ้างทั่วไป
☐ พนักงานบริษัทเอกชน
☐ ประกอบธุรกิจส่วนตัว

- ☐ รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ
☐ ข้าราชการบำนาญ
☐ อื่น ๆ โปรดระบุ
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
- ☐ ต่ำกว่า 10,000 บาท
☐ 10,001-15,000 บาท
☐ 15,001-20,000 บาท
☐ มากกว่า 20,000 บาท
6. สถานภาพ
- ☐ โสด
☐ สมรส
☐ หย่าร้าง
☐ อื่น ๆ
7. ภูมิลำเนา (จังหวัด).....
8. แหล่งข้อมูลที่นักท่องเที่ยวค้นหาในการมาท่องเที่ยวเมืองเก่าสงขลา
- ☐ บริษัทนำเที่ยว
☐ หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว
☐ หนังสือ นิตยสาร แผ่นพับ
☐ อินเทอร์เน็ต
☐ รายการวิทยุ โทรทัศน์
☐ ถามเพื่อน คนรู้จัก
☐ อื่น ๆ โปรดระบุ
9. วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลา
- ☐ ท่องเที่ยว / พักผ่อน
☐ ทัศนศึกษา
☐ ปฏิบัติราชการ
☐ เยี่ยมญาติ / เพื่อน
☐ ติดต่อธุรกิจ / เยี่ยมลูกค้า / ตรวจตลาดสินค้า
☐ อื่น ๆ โปรดระบุ
10. การเดินทางเข้าถึงเมืองเก่าสงขลาของนักท่องเที่ยว
- ☐ เดินทางมาเองโดยระบบการขนส่งมวลชน
☐ เดินทางมาเองโดยรถยนต์ส่วนตัว
☐ ซื้อโปรแกรมทัวร์จากบริษัทนำเที่ยว
☐ หน่วยงาน / บริษัท / องค์กรจัดให้เดินทาง
☐ อื่น ๆ โปรดระบุ
11. กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวทำในการมาท่องเที่ยวในเมืองเก่าสงขลา (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ รับประทานอาหาร
- ☐ รับประทานขนมหวาน เครื่องดื่ม หรือนั่งร้านกาแฟ
- ☐ เดินชมเมืองเก่าสงขลา ดูลักษณะทางสถาปัตยกรรมของบ้านเรือน คูวิถีชีวิตของผู้คน
- ☐ เยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในเมืองเก่าสงขลา เช่น โรงสีแดง บ้านโนนนคร ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง
- ☐ ถ่ายรูปกับภาพวาดบนกำแพง
- ☐ เดินตามหาและถ่ายรูปวาดบนกำแพงตามแผนที่ street art
- ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ

12. แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมในเมืองเก่าสงขลา (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ โรงสีแดง (หับ โห้ หิ้น)
- ☐ บ้านโนนนคร
- ☐ ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา
- ☐ ศาลเจ้าพ่อกวนอู
- ☐ ศาลเจ้าปูนเก้าंग
- ☐ วัดกลาง (วัดมัสยิดมิมาวาส)
- ☐ มัสยิดบ้านบน (มัสยิดอุสาสนอิสลาม)
- ☐ ทำน้ำศักดิ์สิทธิ์พิทักษ์
- ☐ ตึกสงครามโลกครั้งที่ 2
- ☐ ประตูเมืองสงขลา
- ☐ วัดยางทอง
- ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ

13. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรหากจะมีการจัดการระบบการสัญจรในเมืองเก่าสงขลาให้เป็นการเดินเท้า หรือการใช้จักรยานเท่านั้น เพื่อลดผลกระทบต่ออาคารเก่าแก่อันทรงคุณค่าในเมืองเก่าสงขลา

- ☐ เห็นด้วย
 - ☐ ไม่เห็นด้วย
- กรณีไม่เห็นด้วย โปรดระบุเหตุผล

14. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรหากจะมีการจัดเก็บค่าเข้าชมเมืองเก่าสงขลาเพื่อนำรายได้ส่วนนี้ใช้เป็นทุนส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ ซ่อมแซม อาคารอันทรงคุณค่า หรือบำรุงรักษาพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

- ☐ เห็นด้วย
 - ☐ ไม่เห็นด้วย
- กรณีไม่เห็นด้วย โปรดระบุเหตุผล.....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตารางที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านตามเกณฑ์พิจารณาดังนี้

5 = พอใจมากที่สุด / เห็นด้วยมากที่สุด

4 = พอใจมาก / เห็นด้วยมาก

3 = พอใจ / เห็นด้วย

2 = ค่อนข้างพอใจ / ไม่ค่อยเห็นด้วย

1 = ไม่พอใจ / ไม่เห็นด้วย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าสงขลา	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. มีเจ้าหน้าที่ประจำที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว					
2. ในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาที่มีที่พักแรมที่เพียงพอ					
3. เมืองเก่าสงขลาที่มีพื้นที่หรือลานจอดรถเป็นระเบียบ สะดวกปลอดภัย และมีจำนวนที่เพียงพอ					
4. เมืองเก่าสงขลาที่มีห้องสุขาอำนวยความสะดวกในจำนวนเพียงพอ					
5. เมืองเก่าสงขลาที่มีห้องสุขาสะอาด และถูกสุขลักษณะ					
6. เมืองเก่าสงขลาที่มีห้องสุขาที่มีลักษณะกลมกลืนกับรูปแบบทางสถาปัตยกรรมในพื้นที่					
7. เมืองเก่าสงขลาที่มีการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ เช่น ที่จอดรถพิเศษ ทางลาด ห้องสุขา รถเข็นนั่ง เป็นต้น					
8. เมืองเก่าสงขลาที่มีการให้บริการการสื่อสารโทรคมนาคม เช่น สัญญาณโทรศัพท์ สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่เพียงพอ					
9. เมืองเก่าสงขลาที่มีจุดนั่งพักผ่อนอย่างเพียงพอ					
10. เมืองเก่าสงขลาที่มีถังขยะรองรับนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ					
11. ถังขยะมีฝาปิดเรียบร้อย และกลมกลืนกับสถานที่					
12. ป้ายบอกทางก่อนจะเข้ามาในเมืองเก่าสงขลาสามารถนำทางให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงเมืองเก่าสงขลาได้อย่างสะดวก ไม่หลงทาง					
13. ป้ายบอกทางในแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเมืองเก่าสงขลาสื่อ					

ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวในเขตมรดกทางวัฒนธรรม เมืองเก่าสงขลา	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ความหมายได้เข้าใจง่าย					
14. ป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเมืองเก่าสงขลาอ่านง่าย และอธิบายข้อมูลได้ชัดเจน					
15. ป้ายจราจรในเมืองเก่าสงขลาครอบคลุมทั่วถึง เช่น ป้ายห้ามเลี้ยว ป้ายเดินรถทางเดียว ป้ายห้ามรถเข้า ป้ายจอดรถวันคู่วันคี่					
16. ทางเท้าที่รองรับนักท่องเที่ยวอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวเดินชมเมืองเก่าสงขลาได้อย่างสะดวก					
17. เมืองเก่าสงขลา มีร้านอาหาร เครื่องดื่มที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ และราคาที่เป็นธรรม					
18. ในเมืองเก่าสงขลา มีสินค้าของที่ระลึกที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น					
19. สินค้าของที่ระลึกในเมืองเก่าสงขลา มีความหลากหลาย					
20. สินค้าของที่ระลึกในเมืองเก่าสงขลา มีบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ที่สวยงามมีเอกลักษณ์แสดงความเป็นท้องถิ่น สะดวกในการนำกลับบ้าน					
21. ในเมืองเก่าสงขลา มีการดูแลรักษาความสะอาดและการจัดการขยะมูลฝอยแยกตามประเภทของขยะ					
22. ในเมืองเก่าสงขลา มีการจัดการน้ำเสียและป้องกันไม่ให้ไหลไปปนเปื้อนกับแหล่งน้ำธรรมชาติ					
23. ในเมืองเก่าสงขลา มีกล้องวงจรปิดทั่วพื้นที่เมืองเก่าสงขลา					
24. ในเมืองเก่าสงขลา มีระบบการเตือนภัยในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา					
25. ในเมืองเก่าสงขลา มีอุปกรณ์การปฐมพยาบาลและช่วยเหลือชีวิตเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว เช่น เครื่อง AED สำหรับทำ CPR เป็นต้น					
26. การให้บริการรถรางนำเที่ยวในเมืองเก่าสงขลาอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม					

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก
เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าสงขลา

.....
